

GOVERNMENT OF INDIA
NATIONAL LIBRARY, CALCUTTA.

Class No. IC
X D
Book No. 72
N. L. 38.

MGIPC—88—37 LNL/55—14-3-56—30,000

मृच्छकटिका

ID EST

CURRICULUM FIGLINUM

SUBRAKAE REGIS

F A B U L A

SANSKRITE EDIDIT

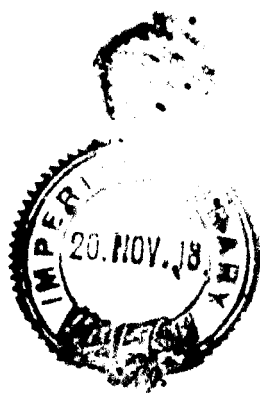

ADOLPHUS FRIDERICUS STENZLER.

B O N N A E

IMPENSIS H. B. KOENIG

1847.

P R A E F A T I O.

Satis longum tempus praeterlapsum est, ex quo primum Mric'chakat'ikam edendi consilium animo concepi. factum enim illud est aestate anni 1830, cum Parisiis degeens legissem WILSONI huius fabulae interpretationem anglicam. Itaque cum mense Septembri eiusdem anni, relicta urbe post turbas Iulias vix pacata, Londinium appulissem, commendaticiusque ROSENII mei litteris facilem ad bibliothecam Curiae Indicae aditum a WILKINSIO, sene venerabili, assecutus essem, nihil antiquius habui, quam ut uberrimam illam Sanscritorum librorum coet'iam perquirerem, si forte contingeret, ut deprenderem fabulae illius exemplum. Incidi vero in duos codices, in MICKELII catalogo numeris 209 et 749 notatos, quibus integer fabulae textus continetur. horum igitur alterum statim describere coepi, alterius vero scripturae discrepantiam accurate adnotare. In hoc labore nondum ad noni actus finem progressus eram, cum eiusdem fabulae editio, Calcuttae anno 1829 impressa, Londinium pervenit. itaque in reliqua dramatis parte molesto describendi negotio liberatus, utriusque codicis scripturae varietatem in margine editionis Calcuttensis enotavi. Annis mox insequentibus tantopere eram aliis studiis occupatus, ut de Mric'chakat'ika mea castiganda et ad editionem praeparanda ne cogitare quidem possem, et cum medio anno 1833 a ROSENIO meo comperirem, exstare in ROBERTI CHAMBERSII Sanscritorum librorum collectione duos codices, alterum dramatis mei textum, alterum commentarium continentem, iam rebus urgentibus coactus eram sarcinas colligere, Britanniaeque solum, quod haud unam ob causam adamaveram, relinquere. Inter varios deinde labores, a studiis meis Sanscritis plerumque alienissimoe et haud paullum incommodos, nunquam destiti

optare, ut propositum illud peragere liceret, animo varie fluctuante, cum modo me accingerem ad opus vel deficiente codicum Chambersianorum usu suscipiendum, modo de eo sine illis auxiliis recte ad finem perducendo desperarem. Itaque per complures annos haesitans manum operi admoveere non ausus sum, donec initio anni 1842 nuntiatum est, totam copiam librorum Sanscritorum a ROBERTO CHAMBERSIO collectorum, qui singulatim d. 13. m. Aprilis eiusdem anni publica auctiōne vendendi erant, ante diem statutam FRIDERICI GUILELMI IV munificentia integram esse redemptam, ut in Bibliothecam Regiam Berolinensem reciperetur. Qui nuntius, omnibus qui in Germania studia Sanscrita tractant laetissimus, laetior venire potuit nemini quam mihi. Ut primum igitur potestas data est, alterum codicem, qui textum dramatis tenet, cum editione Calcuttensi contali, alterum vero, qui commentarium tenet, integrum descripsi, atque hoc labore finito novam editionem parare coepi, quae nunc tandem, serius quam et expectaveram et optaveram, prodit in lucem.

Praemittenda haec duxi, ut intelligeretur, quomodo factum sit, ut mea huius dramatis recensio, quam propositam me habere inde ab anno 1830 haud paucis notum erat, nunc demum edatur. In qua instruenda codices a me usurpati sunt hi:

- A. Codex Londinensis, in Bibliotheca Curiae Indicae servatus et in catalogo Mickelii numero 209 notatus.
- B. Codex Londinensis, ibidem numero 749 notatus.
- C. Textus editionis Calcuttensis, quae prodiit anno 1829.
- D. Codex Berolinensis, in catalogo collectionis Chambersianae (impresso Londini 1842. 8.) numero 242 notatus. De foliis 55 desunt fol. 1. et folia 34—40. Vide adnotationes ad p. 2, 14. p. 106, 1. et ad p. 132, 7.

Denique siglo *Com.* significavi Codicem Berolinensem, in eodem catalogo numero 443 notatum, qui 37 foliis commentarium continet.

Omnes codices litteris Devanagaricis scripti sunt. singulorum vero ratio haec est.

Codex A textum exhibet optimum, quem recensionis meae tanquam fundamentum substruere haesitare non potui.

Codices B et C cum in aliis multis tum in eo consentiunt, quod p. 477 post lineam 3 habent scenam a Nilakantha additam, quam in adnotationibus ad l. l. exhibui.

Codex D descriptus est e codice qui plerumque consentiebat cum B, deinde vero correctus ex alio codice, qui codicis A scripturam habebat. quanquam non

PRAEFATIO.

desunt loci, in quibus D prima manu reddit scripturam codicis A. Adnotationes exstant in margine foliorum undecim priorum (usque ad p. 34, l. 24. huius editionis) et deinde in margine foliorum 29—33 (p. 93—106) huius editionis, quibus plerumque loci praepriti sanscritae explicantur. Interdum vero, si quae alia addita sunt, quibus singulorum locorum sensus explicatur, ea fere consentiunt cum verbis commentarii (Com.).

Commentarius denique post brevem de diversis praepritis dialectis, quae in dramate reperiuntur, disputationem, quam mox integram exhibebo, id praecipue agit, ut versus praepritos indicet, eosdemque additis metrorum nominibus explicet. haud raro vero adpersae sunt aliorum etiam locorum difficiliorum explicationes. Ex quibus omnibus haud exiguum fructum percipere potuissem, nisi codex descriptus esset a librario linguae Sanscritae plane ignaro, quo factum est, ut in permultis locis scripturae corruptissimae sensum coniectura assequi omnino non potuerim.

His igitur codicibus quomodo usus sim in textu emendando, diligens dramaticus lector satis perspiciet ex accuratissima quam addidi discrepantis scripturae adnotatione. Paucos locos, in quibus propter corruptam omnium codicum scripturam textum meis coniecturis restituere conatus sum, aeque sagaciorum criticorum iudicio commendo.

De dialectis praepritis praemittenda sunt quae commentarius Berolinensis habet, emendata cum meis coniecturis, tum e WILSONI codice, cuius initium benigne mecum communicavit vir clarissimus. Sunt vero haec:

नाटकादौ अनुप्रकारप्रकृतप्रपञ्चेषु चतस्र एव भाषाः प्रयुज्यन्ते । श्रीरसेन्यवन्तिकाप्राच्यामगध्याः । अपभ्रंशप्रपञ्चेषु चतस्र एव भाषाः प्रयुज्यन्ते । प्राकारोच्चापडालीशास्त्रीककंदश्रीयाः । मृच्छकटिके तु शयद्रपात्रभावाच्छास्त्री नास्ति । प्राकृते । मगधवन्तिना प्राच्या श्रीरसेन्यमगधो । आदिका दाक्षिणात्या च सप्त भाषाः प्रकीर्तिताः । माहाराष्ट्रादयः काव्य एव प्रयुज्यन्ते । अपभ्रंश । प्राकारोच्चापडालशयद्रपात्रादिषु उक्ताः । होना वनेचराणां च त्रिभाषाः सप्त कीर्तिताः । त्रिविधा भाषा त्रिभाषाः । होनपात्रप्रयोदयत्वान् । होना वनेचराणां चेति ढक्कविभाषासंग्रहः । तत्राग्निप्रकरणे प्राकृतपाठकेषु मृत्रधारो नटी रदनिका मदनिका वसन्तसेना तन्माता चेटी कर्षापूर्कः चारुदत्तश्रीश्री । शोधनकः श्रेढी एते एकादश श्रीरसेनी भाषापाठकाः । मृत्रधारो ऽप्यत्र प्राकृते कार्यवशादिति वक्ष्यते । अवन्तिभाषापाठकी वीरकचन्दनकी । प्राच्याभाषापाठकी विदूषकः । संवाहकः प्राकारवसन्तसेनाचारुदत्तानां चेटव्रित्तं । भिषुश्चाहदत्तदारकः एते षट् मगधीपाठकाः । अपभ्रंशपाठकेषु प्राकारोपाठको रद्वियः । चापडालीभाषापाठकी चापडाली । ढक्कभाषापाठकी माथुरपूतकी । तथा श्रीरसेन्यवन्तिकाप्राच्या एतासु दन्त्यसकारता । तत्रावन्तिना रेफवती लोको लिखहुला । प्राच्या स्वार्थिकककारप्रायी । मगधी तालव्यप्रकारवती । प्राकारोच्चापडाल्योस्तालव्यप्रकारता

रेफख्य च लकारता । लकारप्राया हक्कविभाषा संस्कृतप्रायस्वे दन्त्यतालव्यशसकारयुक्ता च । अपार्थम्यम्
व्यर्थं पुनरुक्तं हतोपमं । लोकन्यायविरुद्धं च शकारवचनं विदुः । अपार्थक्यं निरर्थकं व्यर्थं विदुः । यद्वा
निश्चितान्वयं पदज्ञातं चापज्ञातं च अपार्थक्यं (?) । व्यर्थं निरर्थकमेव । हतोपमं व्याहृतोपमं । शकारप्रायभा
षित्वाच्चकारो राट्टिया स्मृतः । एकविषो विदुश्चान्यो हास्यकृच्च विदूषकः । स्वार्थिका ककारः सर्वत्र
द्विवचनं चतुर्थो विभक्तिश्च नामन्वयः । द्वित्वे तु बहुवचनं चतुर्थार्थे पठे । परस्मैपदात्मनेपदविपर्ययः । पूर्व
निपातानियमश्च । अतुलं इन्द्र्यां निदर्शनमप्रसिद्धद्वन्द्वोक्तान्तर्यं । पाठविप्लवनिरासार्थं च ॥

Quae breviter sic potuerunt enarrari:

Dialecti non Sanscritae, quae in dramatis adhibentur, sunt aut *pracritae*
aut *apabhraṁsicae*.

I. *Pracritae* dialecti sunt:

1. Sauraseni,
2. Avanti,
3. Pracya,
4. Magadhi.

II. *Apabhraṁsicae* dialecti sunt:

1. Sakari,
2. Candali,
3. Sabari,
4. Dhakki.

Sabari in Mricchakatika non occurrat. Deinde addit Commentarius versus
ex alio nescio quo grammatico, in quibus dialecti non sanscritae in universum,
i. e. eae etiam enumerantur, quae non in dramatis, sed in communi vita adhiben-
tur. Enumerantur vero septem *bhāṣae*, quibus enumeratis additur, dialectum
Mahārāṣṭricam et alias (?) काव्य एव i. e. non nisi in versibus adhiberi. deinde
septem *ribhāṣae*. — Tum septem illae dialecti, quae in Mricchakatika inve-
niuntur, (quattuor scilicet *pracritae* et *apabhraṁsicae*) inter singulas dramatis
personas sic distribuuntur.

A. *Pracritae* dialecti.

I. *Saurasenica* dialecto loquuntur:

1. Histrionum magister,
2. Mima,
3. Radanika,
4. Madanika,
5. Vasantasena,

6. Vasantasenae mater,
7. Serva,
8. Karn'aparakas,
9. C'arudattae uxor,
10. S'odhanakas,
11. S'reshthina.

II. *Avantica* dialecto loquuntur:

1. Virakas,
2. Candanakas.

III. *Prac'ya* dialecto loquitur solus

Vidushakas

IV. *Magadhi* dialecto loquuntur:

1. Samvahas,
2. Sthavarakas, Sakarae servus,
3. Kurabhilakas, Vasantasenae servus,
4. Vardhamanakas, C'arudattae servus,
5. Mendicus (sed hic idem est qui Samvahas),
6. Rohasenas, C'arudattae filius.

B. Apabhraṃśicae dialecti.

I. *Sakārica* dialecto loquitur:

Sakaras.

II. *Cāṇḍālica* dialecto loquuntur:

ambo Cāṇḍālae.

III. *Dhakkica* dialecto loquuntur:

1. Māthuras,
2. Aleator.

Quae deinde adduntur de singularum dialectorum proprietatibus, ea vides minime sufficere ad plenam accuratamque uniuscuiusque dialecti notionem informandam. Equidem libere fateor, me nondum perspicere, quomodo possit aliquando tolli magna illa discrepantia, quae in inferioribus praecipue dialectis obtinet inter codices dramatum manu scriptos et praecepta grammaticorum, quo quidem statu horum libri nobis traditi sunt. Utrosque scimus saepissime foedatos esse scribarum erroribus, et quanquam LASSENII acumine edocti sumus, haud raro singulos grammaticorum locos corruptos comparatis scholiastis posse emendari, tamen idem vir doctissimus demonstravit etiam, dialectorum inferiorum formam ex praeceptis

grammaticorum non posse ita restitui, ut extra dubitationem posita sit. Itaque siquidem cavendum erat, ne dubia grammaticorum auctoritate nimium confisi librariorum errores aliis augeremus, tutissimum esse statui, a librorum manu scriptorum fide non aliter discedere, quam ut, correctis apertis librariorum erroribus, unamquamque dialectum ita constituerem, finalem eam fuisse accurata omnium dramatis locorum collatio videbatur docere. Miras e. g. litterarum ञ, ञ् et ञ् conjunctiones e dialecto Magadhica et Sākāṛica elicere non ausus sum, cum praesertim PRINSEPIUS similem litterae sibilantis cum consonanti diversi organi conjunctionem in inscriptione Girnarensi invenerit (*Journal of the Asiatic Society of Bengal*, VII, 278).

In universum autem quomodo in dialectis pracritis constituendis versatus sim, quid de meo arbitrio, quid de codicum auctoritate scripserim, subiecta adnotatione critica religiose indicavi.

Textus mei margini additi sunt paginarum editionis Calcuttensis numeri, quo facilius dramatis loci in LASSONI Institutionibus linguae praecriticae citati possint reperiri.

XII F.30

पर्यङ्गग्रन्थिबन्धद्विगुणितभुजगाशेषसंवीतज्ञाना
रत्नःप्राणावरोधव्युपस्नसुकलज्ञानरुदेन्द्रियस्य ।
आत्मन्यात्मानमेव व्यपगतकर्णं पश्यतस्तत्त्वदृष्ट्या
शम्भोर्वः षातु शून्येक्षणधदितलयत्रक्षलग्नः समाधिः ॥

अपिच ।

५

पातुः वो नीलकण्ठस्य, कैणः श्यामाम्बुदोपमः ।
गौरीभुजलता यंत्रः सिंगुलोवेव रात्रते ॥

नाम्पन्ते

सूत्रधारः । अलमनेन परिपत्कुतूहलविमर्दकारिणा परिश्रमेण ।
एवमरुमार्यामिश्रान्प्रणिपत्य विज्ञापयामि यदिदं वयं मृच्छकटिकं नाम १०
प्रकरणं प्रयोक्तुं व्यवसिताः । एतत्कविः किल ।

द्विरेन्द्रगतिश्चकोरनेत्रः परिपूर्णन्दुमुखः सुविग्रहश्च ।
द्विजमुच्यतमः कविर्वभूव अथितः शूद्रक इत्यगाधसत्त्वः ॥

अपिच ।

२

ऋग्वेदं सामवेदं गणितमथ कलां वैशिकीं हस्तिशिक्षां १५
ज्ञात्वा शर्वप्रसादाद्यपगततिमिरं चक्षुषी चापलभ्य ।
राजानं वीक्ष्य पुत्रं परमसमुदयेनाश्वमेधेन चेट्टा
लब्ध्वा चायुः शताब्दं दशदिनसहितं शूद्रको ऽग्निं प्रविष्टः ॥

अपिच ।

समरव्यसनी प्रमादशून्यः ककुदं वेदविदां तपोधनश्च ।

२०

परवारणवमङ्गयुद्धलुब्धः नितिपालः किल शूद्रको बभूव ॥

अस्यां च तत्कृतौ ।

अवन्तिपुर्या द्विजसार्थवाहो गुंवा दरिद्रः किल चारुदत्तः ।

गुणानुरक्ता गणिका च यस्य वसन्तशोभिव वसन्तसेना ॥

५ तयोरिदं सत्पुत्रोत्सवाश्रयं नयप्रचारं व्यवहारदृष्टताम् ।

खलस्वभावं भवितव्यतां तथा चकार सर्वं किल शूद्रको नृपः ॥

॥ परिक्रम्यावलोक्य च ॥ अये शून्येयमस्मत्सङ्गीतशालां । क्व नु गताः

कुशीलवा भविष्यन्ति ॥ विचिन्त्य ॥ आं ज्ञातम् ।

शून्यमपुत्रस्य गृहं चिरशून्यं नास्ति यस्य सन्मित्रम् ।

१० मूर्खस्य दिशः शून्याः सर्वं शून्यं दरिद्रस्य ॥

कृतं च सङ्गीतकं मया । अनेन चिरसङ्गीतोपासनेन ग्रीष्मसमये
प्रचण्डदिनकरकिरणोच्छुष्कपुष्करबीजमित्रं प्रचलिततारके लुधा ममा
क्षिणी खटाखटायते । तद्यावद्दक्षिणीमाहूय पृच्छामि अस्ति किमपि
प्रातराशो न वेति । एषो ऽस्मि भोः कार्यवशात्प्रयोगवशाच्च प्रा
३ कृतभाषी संवृत्तः । अविद अविद भोः । चिरसङ्गीतोपासणेन सुख
पोकवरणालादं विग्र मं बुभुक्त्वा मिलाणादं अङ्गादं । ता ज्ञाव
गेहं गदुग्र ज्ञाणामि अत्रि किम्पि कुटुम्बिणी ए उववादिदं ए वेति ॥१॥

॥ परिक्रम्यावलोक्य च ॥ एदं तं अम्हाणं गेहं ता पविसामि ॥२॥ ॥ प्रविश्याव

लोक्य च ॥ क्षीमाणहे । किं ए क्व अम्हाणं गेहे अवरं विग्र संवि

२० हाणग्रं वददि । आग्रामितण्डुलोदग्रपवाहा रक्षा लोहकडाहपरि
अत्तणकसणसारा किदविसेसग्रा विग्र जुग्रदी अदिग्रदरं सोहदि भूमि
सिणिङ्गेण गन्धेण उदीवंती विग्र अधिग्रं बाधेदि मं बुभुक्त्वा । ता
किं पुव्वविहत्तं णिहाणं उप्पणं भवे । आहु अहं ज्जेव्व बुभुक्त्वादो
ओदणमग्रं जीअलोअं पेक्खामि । एत्थि किल पादरासो अम्हाणं
२५ गेहे । पाणच्चग्रं बाधेदि मं बुभुक्त्वा । इध सव्वं एव विग्र संविहाणं

वट्टदि । एक्का वसअं पीसेदि अबरा सुमणाओ गुम्फेदि । ११ ॥ विचिन्ता ॥
किं षेदं । भोटु कुटुम्बिणिं सदाविअ परमत्यं जाणिस्सं । १२ ॥ नेपथ्या ४
भिमुल्लमवलोकय ॥ अज्जे इदो दाव । १३

प्रविश्य

नटी । अज्ज इअं म्दि । १४ ॥ ५
सूत्रधारः । अज्जे साअदं दे । १५
नटी । आणवेदु अज्जो को णिओओ अणुचिद्वीअटु त्ति । १६
सूत्रधारः । अज्जे चिरसङ्गीदावासणेण ॥ इत्यादि पठित्वा ॥ अत्थि ॥
किम्पि अम्हाण गेहे असिद्वयं ण वेत्ति । १७
नटी । अज्ज सव्वं अत्थि । १८ ॥ १०
सूत्रधारः । किं किं अत्थि । १९
नटी । ते जथा । गुडोदणं धिअं दह्तीं तण्डुल्लादं अज्जेण अत्तव्वं
रसाअणं अत्थि त्ति । एअं ते देवा आसासेत्तु । २०
सूत्रधारः । किं अम्हाणं गेहे सव्वं अत्थि आटु परिहससि । २१
नटी । ॥ स्वगतम् ॥ परिहसिस्सं दाव्वा ॥ प्रकाशम् ॥ अज्ज अत्थि आवणे । २२ । १५
सूत्रधारः । ॥ शक्रोधम् ॥ आ अणत्ते एअं ते आसा हिज्जिस्संदि । २३
अभावं गमिस्ससि जं दाणिं अहं वरण्डलम्बुओ विअ दूरमुक्खिअविअ
पाडिदो । २४
नटी । मरिसेटु मरिसेटु अज्जो परिहासो क्खु मए कदो । २५
सूत्रधारः । ता किं उण इमं णवं विअ संविहाणअं वट्टदि । २६
एक्का वसअं पीसेदि अबरा सुमणाओ गुम्फेदि इअं च पञ्चवसकुसु
मोव्वहारसोदिदा भूमी । २७
नटी । अज्ज उववासो गहिदो । २८
सूत्रधारः । किस्सामधेओ अअं उववासो । २९
नटी । अहिब्ववदी णाम । ३० ॥ ७

सूत्रधारः । अज्जे इहलोइओ आडु पारलोइओ ।१।

नटी । अज्ज पारलोइओ ।२।

सूत्रधारः । ॥ सरोषम् ॥ पेक्खन्तु अज्जमिस्सा मम केरकेण भत्तपरि
वृष्टण पारलोइओ भत्ता अणोसीअदि ।३।

५ नटी । अज्ज पसीद पसीद तुमं ज्जेव्व मम जम्मन्तरे बि भत्ता
भविस्ससि ति उववसिद म्हि ।४।

सूत्रधारः । अथ अग्रं उववासो केण उवदिट्ठो ।५।

नटी । अज्जस्स ज्जेव्व पिअवअस्सेण चुप्पवुट्ठेण ।६।

८ सूत्रधारः । ॥ सकोपम् ॥ आ दसीएउत्ता चुप्पवुट्ठा कदा णु ऊ तुमं
१० कुबिदेण रणा पाल्लेण णान्वरूकेसकल्लावं विअ ससुअन्धं कप्पि
ज्जत्तं पेक्खिस्सं ।७।

नटी । पसीदडु पसीदडु अज्जो णं अज्जस्स ज्जेव्व पारलोइओ
अग्रं उववासो अणुचिट्ठीअदि ।८। ॥ इति पादयोः पतति ॥

सूत्रधारः । अज्जे उट्ठेहि उट्ठेहि कधेहि कधेहि इध उववासे
१५ केण कज्जं ।१।

नटी । अम्हारिसज्जणजोगेण वम्हणेण उवणिमत्तिदेण ।१०।

सूत्रधारः । तेण हि गच्छडु अज्जा । अहं पि अम्हारिसज्जणजोगं
वम्हणं उवणिमत्तेमि ।११।

१ नटी । जं अज्जो आणवेदि ।१२। ॥ इति निष्क्रान्ता ॥

२० सूत्रधारः ॥ परिक्रम्य ॥ हीमाणहे । ता कथं मए एव्वं सुंसमिद्धाए
उज्जइणीए अम्हारिसज्जणजोगो वम्हणो अणोसिदव्वो ॥ विलोक्य ॥
एसो चारुदत्तस्स मित्तं मित्तेओ इदो ज्जेव्व आअच्छदि । भोडु पुच्छिस्सं
दाव । अज्ज मित्तेअ अम्हाणं गेहे असिटुं अगगणी भोडु अज्जो ।१३।

नेपथ्ये । भो अणं वम्हणं उवणिमत्तेडु भवं । वावडो दाणिं
२५ अहं ।१४।

॥ आमुखम् ॥

५

सूत्रधारः । अज्ज सम्पसं भोअणं णीसवत्तं च । अवि अ दक्खि
णा कावि दे भविस्सदि । १।

पुनर्नेपथ्ये । भो जथा दाणिं पठुमं ज्जेव्व पच्चादिट्ठो सि ता को १०
दाणिं दे णिव्वन्धो पदे पदे मं अणुसन्धिदं । २।

सूत्रधारः । पच्चादिट्ठो म्हि एदिणा । भोट्टु अणं बम्हणं उवणि ५
मत्तिमि । ३।

॥ इति निष्क्रान्तः ॥

॥ आमुखम् ॥

मैत्रेयः । अमां वन्द्यां ॥ इति पूर्वोक्तं पठित्वा ॥ अथ वा मए वि
मित्तेरण परस्स आमत्तणआइं भक्खिद्व्याइं । हा अवत्थे तुली
असि ज्ञो दाणिं अहं तत्थभवदो चारुदत्तस्स रिद्धोए अहोरत्तप्प
५ अत्तसिद्धेहिं उग्गारसुरहिगन्धेहिं मोदएहिं ज्ञेव्वं आसिदो अन्न
त्तरचटुस्सालअटुआरए उवविट्ठो गलक्कसदपरिवुदो चित्तअत्तो विअ
अटुलीहिं हिअिअ हिअिअ अवणेमि । ॥ अत्तरचत्तरवुसट्ठो, विअ
रोमन्थाअमाणो चिट्ठामि । सो दाणिं अहं तस्स दल्लिददाए ज्ञहिं
तहिं चरिअ गट्ठपारावदो विअ आवासणिमित्तं इध आअच्छामि ।
१० एसो अज्जचारुदत्तस्स पियवअस्सेण चुणवट्ठेण ज्ञादीकुसुमवासिदो
११ पावारओ अणुप्पेसिदो सिद्धीकिददेवकज्जो अज्जचारुदत्तस्स उवणे
दव्वो त्ति । ता ज्ञाव अज्जाचीरुदत्तं पेक्खामि ॥ परिकम्प्यावलोक्य च ॥ एसो
अज्जचारुदत्तो सिद्धीकिददेवकज्जो गिद्धदेवदाणां वल्लिं करेत्तो इदो
ज्ञेव्व आअच्छदि । १॥

१५

॥ ततः प्रविशति यथानिर्दिष्टआरुदत्तो रदनिका च ॥

चारुदत्तः । ॥ ऊर्ध्वमवलोक्य सनिर्वेदं निःश्रुत्य च ॥

यासां वलिः सपदि मद्गृहेदुलीनां

हंसैश्च सारसगणैश्च विलुप्तपूर्वः ।

१२

तास्वेव सम्प्रति विव्रज्जृणाङ्कुरासु

२०

वीजज्जलिः पतति कीटमुखावलीढः ॥

॥ इति मन्दं मन्दं परिकम्प्योपविष्टः ॥

विदूषकः । एसो अज्जचारुदत्तो । ता ज्ञाव सम्पदं उवसप्पामि ॥

उपसृत्य । सोत्थि भवदे वड्डु भवं । २॥

चारुदत्तः । अये सर्वकालमित्रं मैत्रेयः प्राप्तः । सखे स्वागतमा
स्यताम् ।

विदूषकः । तं भवं आणबिदि ॥ उपविष्ट ॥ भो वयस्स एसो दे
पिअवअस्सेण चुण्णवुडेण जादीकुमुमवासिदो पावारअवे अणुप्येसिदो
सिद्धीकिदेवकज्जस्स अज्जचारुदत्तस्स तुए उवणेदव्वो त्ति । १।५

॥ समर्पयति ॥

चारुदत्तः । गृहीत्वा सचिन्तः स्थितः ॥

विदूषकः । भो इदं किं चित्तीअदि । २।

चारुदत्तः । वयस्य ।

१३

सुखं हि दुःखान्यनुभूय शोभते

१०

धनान्धकारेष्विव दीपदर्शनम् ।

सुखात्तु शोभयति नरो दरिद्रतां

धृतः शरीरेण मृतः स जीवति ॥

विदूषकः । भो वयस्स मरणादो दालिदादो वा कदरं दे रो
अदि । ३।

१५

चारुदत्तः । वयस्य ।

दारिद्र्यान्मरणाद्वा मरणं मम रोचते न दारिद्र्यम् ।

अल्पक्लेशं मरणं दारिद्र्यमनन्तकं दुःखम् ॥

विदूषकः । भो वयस्म अन्नं सत्तप्पिदेण । पणइज्जणसङ्कामिदवि
रुवस्स सुरअणपीदसेसस्स विअ पडिआचन्दस्स परिकवओ वि दे २०
अहिअदरं रमणीओ । ४।

चारुदत्तः । वयस्य न ममार्थान्प्रति दैन्यम् । पश्य ।

एतत्तु मां दहति यद्दहमस्मदीयं

जीणार्थमित्युतिथयः परिवर्जयन्ति ।

संशुष्कसान्द्रमदलेखमिव भ्रमन्तः

१४

कालात्यये मधुकराः करिणाः कपोलम् ॥

विदूषकः । भो वयस्स एदे क्खु दासीएउत्ता अत्थं कल्लवत्ता
वरडाभीदा विअ गोबालदारआ जहिं जहिं ण खज्जन्ति तहिं तहिं
गच्छन्ति । १।

५ चारुदत्तः । वयस्य ।

सत्यं न मे विभवनाशकृतरस्ति चिन्ता
भाग्यक्रमेण हि धनानि भवन्ति यान्ति ।
एतत्तु मां दहति नष्टधनाश्रयस्य
यत्सौक्यदादपि जनाः शिथिलीभवन्ति ॥

१० अपिच ।

दारिद्र्याद्वियमेति तत्परिगतः प्रश्नश्यते तेजसो
निस्तेजाः परिभूयते परिभवंन्निर्वेदमापद्यते ।
निर्विषः शुचमेति शोकविकृतो बुद्ध्या परित्यज्यते
निर्वुद्धिः क्षयमेत्यहो निधनता सर्वापदामास्पदम् ॥

११ विदूषकः । भो वयस्स तं ज्जेव्व अत्थं कल्लवत्तं सुमरिअ अलं
पत्तप्पिदेण । २।

चारुदत्तः । वयस्य दारिद्र्यं हि पुरुषस्य ।

निवासश्चितायाः परपरिभवो वैरमपरं
जुगुप्सा मित्राणां स्वजनजनविद्वेषकरणम् ।

२० वनं गन्तुं बुद्धिर्भवति च कलत्रात्परिभवो
हृदिस्थः शोकाग्निर्न च दहति सन्तापयति च ॥

तद्वयस्य कृतो मया गृहदेवताभ्यो बलिः । त्वमपि गच्छ चतुष्पथे
मातृभ्यो बलिमुपहर ।

विदूषकः । ण गमिस्सं । ३।

२५ चारुदत्तः । किमर्थम् ।

विदूषकः । जदो एव्वं पूज्जन्ता देवदा ण पसीदन्ति ता को
गुणो देवेसु अच्चिदेसु । १।

चारुदत्तः । वयस्य मा मैवम् । गृहस्थस्य नित्योऽयं विधिः । १६

तपसा मनसा वाग्भिः पूजिता बलिकर्मभिः ।

तुष्यन्ति शमिनां नित्यं देवताः किं विचारितैः ॥ ५

तद्गृह मातृभ्यो बलिमुपहर् ।

विदूषकः । . भो ण गामिस्सं । अणो कोवि पउज्जीअडु । मम
उण बम्हणस्स सव्वं ज्जेव्व विपरीदं . परिणमदि आदंसगदा विअ
च्छाया वामादो दक्खिणा दक्खिणादो वामा । अणं च । एदाए पदो
सवेलाए इध राअमग्गे गणिआ विडा चेडा राअवल्लहा अ पुरिसा ।
सञ्चरन्ति । ता मण्डूकलुदस्स . विअ कालसप्पस्स मूसिओ विअ
अहिमुहावत्थिदो दाणिं भविस्सं । तुमं इध उअविट्ठो किं करि
स्ससि । २।

चारुदत्तः । भवतु तिष्ठतावत् । अहं समाधिं निर्वर्तयामि । १७

नेपथ्ये । तिष्ठ वसन्तसेने तिष्ठ । १४

ततः प्रविशति विटशकारचेटैरनुगम्यमाना वसन्तसेना ॥

विटः । वसन्तसेने तिष्ठ तिष्ठ ।

किं त्वं भयेन परिवर्तितसौकुमार्या

नृत्यप्रयोगविशदौ चरणौ क्षिपन्ती ।

उद्विग्नचञ्चलकटाक्षविसृष्टदृष्टि

२०

व्याधानुसारचकिता कुरिणीव यासि ॥

शकारः । चिष्ट वसन्तशेणिह चिष्ट ।

किं याशि धावशि पलाअशि पक्खलन्ती

वाशू पशीद ण मलीहिशि चिष्ट दाव ।

कामेण ढज्जदि डु मे हल्लके तबशशी

२१

अङ्गाललाशिपडिदे विअ मंशावण्डे ॥ ११।

१८ चेटः । अज्जुए चिष्ट चिष्ट ।

उत्ताशिता गच्छुशि अत्तिका मे
शम्पुणपुच्छा त्रिअ गिम्हमोरी ।

५ आवग्गदी शमिअमण्डके मे
वणे गडे कुक्कुटशावके व्व ॥ १२।

विटः । वसन्तसेने तिष्ठ, तिष्ठ ।

किं यासि वालकदलीव विकम्पमाना
रत्तांशुकं पवनलोलदणं वदन्ती ।

१० रत्तोत्पलप्रकरकुञ्जलमुत्सृजन्ती
ढङ्गैर्मनःशिलगुह्येव विदर्यमाणा ॥

शकारः । चिष्ट वंशतशेणिए चिष्ट ।

मम मअणमणङ्गे वम्मदं वट्ठअत्ती
णिशि अ शअणके मे णिदअं पक्खवन्ती ।

११ पशलशि भअभीदा पक्खलन्ती खलन्ती
मम वशमणुजादा लावणणव कुन्ती ॥ १३।

विटः । वसन्तसेने ।

किं त्वं पदैर्मम पदानि विशेषयन्ती
व्यालीव यासि पतंगेन्द्रभयाभिभृता ।

२० वेगादहं प्रविसृतं पवनं निरुन्ध्यां
वन्निग्रहे तु वर्गात्रि न मे प्रयत्नः ॥

शकारः । भावे भावे ।

एशा णाणकमृशिकामकशिका मच्छाशिका लाशिका
णीशाशा कुलणाशिका अवशिका कामाह मञ्जूशिका ।

२५ एशा वेशवहू श्रुवेशणिलआ वेशङ्गणा वेशिआ

- एशे शे दशणामके मयि कले अज्जावि मं णेच्छदि ॥ ११
- विट्ठः । प्रसरसि भयविल्लवा किमर्थं २०
 प्रचलितकुण्डलघट्टगण्डपार्श्वी ।
 विट्ठजननखधदितेव वीणा
 जलधरगर्जितभीतसारसीव ॥
- शकारः । कसज्जाणत्तन्नद्धभूषणशदमिण्णं
 किं दोव्वदी विअ पलाअणि लामभीदा ।
 एशे कलामि शकश त्ति जधा कणूमे
 विण्णवगुण्ण वद्धिणिं विअ तं शुभदं ॥ १२
- चेट्ठः । लामिहि अ लाअवत्तदं २०
 तो क्वाद्धिणि मच्छमंशकं ।
 एदद्धिं मच्छमंशकद्धिं
 गुण्णआं मउअं ण शेवदि ॥ १३
- विट्ठः । भवति वसन्तसेने २१
 किं वं कटीतट्ठनिवेशितमुद्धकली २५
 ताराविचित्ररुचिरं रशनाकिलापम् ।
 वत्तण निर्मायितचूर्णमनःशिलेन
 त्रस्ता द्रुतं नगरदैवतवत्प्रयासि ॥
- शकारः । अम्हेद्धिं चण्डं अद्धिशालिअत्ती
 वणे शिआली विअ कुक्कुलेद्धिं । २२
 पलाशि शिग्घं तुलिदं शवेग्गं
 शवेदृणं मे कलअं कलत्ती ॥ १४
- वसन्तसेना । पल्लवआ पल्लवआ । परद्धदिह परद्धदिह ॥
- शकारः । ॥ लभयम् ॥ भावे भावे मणुण्णे मणुण्णे । १५
- विट्ठः । न भेतव्यं न भेतव्यम् । २५

- वसन्तसेना । माहविह माहविह । १।
 २२ विठः । ॥ सहासम् ॥ मूर्खं परिजनो ऽन्विष्यते ।
 शकारः । भावे भावे इस्थिग्रं अणेशदि । २।
 विठः । अथकिम् ।
 ५ शकारः । इस्थिग्रं शब्दं मालेमि । शूले रुग्णे । ३।
 वसन्तसेना । ॥ शून्यमवलोक्य ॥ कृद्धी कृद्धी । कथं परिब्रूयते परि
 अणो । एतत् मरु अण्या सग्रं ज्ञेयं रक्षित्वा ॥ ४।
 विठः । अन्विष्यतामन्विष्यताम् ।
 शकारः । वसन्तसेना विलम्ब विलम्ब परङ्गादिग्रं वा पल्लवग्रं
 १० वा शब्दं वा वसन्तमात्रं । मरु अदिशासिग्रं तुमं के पल्लिता
 इच्छादि ।

- किं भूमिणे जमदग्निपुत्रे
 कुलीशुदे वा दशकन्धले वा ।
 एते रुग्णे गणिकग्रं केशरुग्णे
 १५ दुश्शाशणशण्डिकादिं कलेमि ॥
 २३ एणं पेक्व पेक्व ।
 अशी श्रुतिके वलिन्द अ मणिके
 कप्येध शीशं उद मालिह वा ।
 अलं तवेदेण पलाइदेण
 २० मुमुक्वु जे ह्योदि एण शे क्वु जीअदि ॥ १॥
 २४ वसन्तसेना । अज्ञ अवल्ला खु अहं । ६।
 विठः । अत एव ध्रियसे ।
 शकारः । अदो ज्ञेय एण मालीहशि । ७।
 वसन्तसेना । ॥ स्वगतम् ॥ कथं अणुणग्रो वि से भग्रं उप्पादेदि ।
 २५ भोडु एवं दाव ॥ प्रकाशम् ॥ अज्ञ इमादो किम्पि अलङ्करणं तक्कीअदि । ८।

विटः । शान्तं पापं शान्तं पापम् । भवति वसन्तसेने न पुष्पमो
षमर्ह्युद्यानलता । तत्कृतमलङ्करणैः ।

वसन्तसेना । ता किं क्व दाणिं । १।

शकारः । रुग्णे देवपुलिशे मणुशे वाशुदेवके कामरुद्वे । २।

वसन्तसेना । ॥ सक्ताधम् ॥ सत्तं पावं । अवेहि अणुं मत्तेसि । ३। ॥

शकारः । ॥ सहस्रतालं विदुः ॥ भावे भावे पेक्व । अत्तलेण शुशि २।
णिद्धा दशा गणिआ जेण मं भणादि एहि शत्ते शि किलित्ते शि
त्ति । रुग्णे अण्णं गामत्तलं ण गटे णगलत्तलं वा ण गटे । अज्जुके
शवामि भवणश शीशं अत्तणकेलकेहि पादेहिं तव ज्ञेव्व पञ्चाणु
पश्चिअग्ग् आहिण्डत्ते शत्ते किलित्ते मिह शंवुत्ते । ४। ॥

विटः ॥ स्वगतम् ॥ अये कयं शान्तमित्यभिहिते शान्त इत्यवगच्छति
मूर्खः ॥ प्रकाशम् ॥ वसन्तसेने वेशवासविरुद्धम्भिहितं भवत्या । पश्य ।

तरुणजनसहायश्चित्यतां वेशवासो
विगणय गणिका त्वं मार्गज्ञाता लतेव ।
वहसि हि धनकार्यपण्यभूतं शरीरं
सममुपचर भद्रे सुप्रियं वाप्रियं वा ॥

अपिच ।

वाय्वां स्नाति विचक्षणो द्विजवरो मूर्खा ऽपि वर्णाधमः
फुल्लां नाम्यति वायसां ऽपि हि लतां या नामिता वर्द्धिणा ।
ब्रह्मन्तत्रविशस्तरति च यया नावा तयैवेतरे
त्वं वापीव लतेव नौरिव जनं वेश्यासि सर्वं भज ॥

वसन्तसेना । गुणो क्व अणुराअस्स कारणं ण उण बल
क्कारो । ५।

शकारः । भावे भावे दशा गब्भदाशी कामदेवाअदणुज्जाणादो
पडुदि ताह दलिदचालुदत्ताह अणुलत्ता ण मं कामेदि । वामदो २५

तश्श घलं । जथा तव ममे दृशतादो एशा ण पल्लिभंशदि तथा क
लेडु भावे ।१।

विटः ॥ स्वगतम् ॥ यदेव परिहर्तव्यं तदेवोदाहरति मूर्खः । कथं
२७ वसन्तसेना आर्यचारुदत्तमनुरक्ता । सुष्ठु खल्विदमुच्यते रत्नं रत्नेन
॥ सङ्गच्छत इति । तद्गच्छतु किमनेन मूर्खेण ॥ प्रकाशम् ॥ काणेलीमातः ।
वामतस्तस्य सार्धवाक्यस्य गृहम् ।

शकारः । अधइं वामदो तश्श घलं ।२।

वसन्तसेना ॥ स्वगतम् ॥ अम्महे वामदो तस्सं गेहं ति जं सच्चं
अवरज्जत्तेण वि दुत्तणेण पिअसङ्गमं पाविदा ।३।

१० शकारः । भावे भावे बल्लिए क्खु अन्धअल्ले । माशलाशिप्रविष्टा
विअ मणीगुडिआ दीशन्ती दीशन्ती जेव्व पणष्टा वशन्तशेणिआ ।४।

विटः । अहो बल्लवानन्धकारं । तयाहि ।

आलोकविशाला मे सदृसा तिमिरप्रवेशविच्छिन्ना ।

उन्मीलितापि दृष्टिर्निर्मालितेवान्धकारेण ॥

२५ अपिच ।

लिम्पतीव तमो ऽङ्गानि वर्षतीवाञ्जनं नभः ।

असत्पुरुषसेवेव दृष्टिर्विफलतां गता ॥

२८ शकारः । भावे भावे अणेशामि वशन्तशेणिअं ।५।

विटः । काणेलीमातः । अस्ति किञ्चिच्चिद्धं यदुपलक्षयसि ।

२० शकारः । भावे भावे किं विअ ।६।

विटः । भूषणशब्दं सौरभ्यानुविद्धं माल्यगन्धं वा ।

शकारः । शुणामि मल्लगन्धं अन्धआल्लपूत्तिदाए उण णाशिआए
ण शुव्वत्तं पेक्खामि भूषणशब्दं ।७।

विटः ॥ जनान्तिकम् ॥ वसन्तसेने ।

२५ कामं प्रदोषतिमिरेण न दृश्यसे त्वं

सौदामिनीव जलदोदरसन्धिलीना ।
त्वां सूचयिष्यति तु माल्यसमुद्भवो ऽयं
गन्धश्च भीरु मुखराणि च नूपुराणि ॥

श्रुतं वसन्तसेने ।

वसन्तसेना ॥ स्वगतम् ॥ सुदं गद्दिदं च ॥ नाह्येन नूपुराण्युत्सार्य माल्यानि ५
चापनीय किञ्चित्परिक्रम्य हस्तेन परामृश्य ॥ अम्मो भित्तिपरामरिससूचिदं पक्खडुआ २१
रअं क्खु एदं जाणामि अ सज्जोएण गेहस्स संवुदं पक्खडुआरअं । ११।
चारुदत्तः । वयस्य समाप्तजपो ऽस्मि । तत्साम्प्रतं गच्छ मातृभ्यो
वलिमुपहर ।

विदूषकः । भो णं गमिस्सं । २।

१०

चारुदत्तः । धिक्कटं ।

दारिद्र्यात्पुरुषस्य वान्धवजनो वाक्ये न सत्तिष्ठते
सुस्निग्धा विमुखीभवन्ति सुहृदः स्फारीभवन्त्यापदः ।
सच्चं ह्रासमुपैति शीलशशिनः कान्तिः परिह्रायते
प्रायं कर्म च यत्परैरपि कृतं तत्तस्य सम्भाव्यते ॥

१५

अपिच ।

सङ्गं नैव हि कश्चिदस्य कुरुते सम्भाष्यते नादरा
त्सम्प्राप्तो गृहमुत्सवेषु धनिनां सावज्ञमालोक्यते ।
दूरादेव महाजनस्य विहरत्यल्पच्छदो लज्जया
मन्ये निर्धनता प्रकाममपरं षष्ठं महापातकम् ॥

२०

अपिच ।

३०

दारिद्र्यं शोचामि भवन्तमेवमस्मच्छरीरे सुहृदित्युषित्वा ।
विपन्नदेहे मयि मन्दभाग्ये ममेति चिन्ता क्व गमिष्यसि त्वम् ॥

विदूषकः ॥ सर्वैलक्ष्यम् ॥ भो वअस्स जइ मए गत्तव्वं ता एसा
वि मे सहाइणी रदणिआ भोडु । ३।

२५

चारुदत्तः । रदनिके मैत्रेयमनुगच्छ ।

रदनिका । जं अन्नो आणवेदि ।१।

विदूषकः । भोदि रदणि ए गेण्ह वलिं पदीवं च । अबावुदं पक्खडुआरअं करेमि ।२। ॥ तथा करोति ॥

५ वसन्तसेना । मम अब्भुववत्तिणिमित्तं विअ अबावुदं पक्खडुआरअं ता जाव पविसामि ॥ दृष्ट्वा ॥ रुद्धी रुद्धी । कथं पदीवो ॥ पदान्तेन निर्वोण प्रविष्टा ।३।

चारुदत्तः । मैत्रेय किमेतत् ।

३१ विदूषकः । अबावुदपक्खडुआरण पिण्डीकदेण वादेण णिव्वा
१० बिदो पदीवो । भोदि रदणि ए णिक्कम तुमं पक्खडुआरण अहं
पि अब्भत्तरचटुस्सालादो पदीवं पत्तालिअ आअच्छामि ।४। ॥ इति निष्क्रान्तः ॥

शकारः । भावे भावे अणेशामि वशन्तशेणिअं ।५।

विटः । अन्विष्यामन्विष्यताम् ।

शकारः ॥ तथा कृत्वा ॥ भावे भावे गहिदा गहिदा ।६।

१५ विटः । मूर्ख नन्वहम् ।

शकारः । इदो दाव भविअ एअन्ते भावे चिष्टटु ॥ पुनरन्विष्य चेदं

गृहीत्वा ॥ भावे भावे गहिदा गहिदा ।७।

३२ चेदः । भष्टके चेडे रुग्णे ।८।

शकारः । इदो भावे इदो चेडे । भावे चेडे चेडे भावे । तुम्हे

२० दाव एअन्ते चिष्ट ॥ पुनरन्विष्य रदनिकां केशेषु गृहीत्वा ॥ भावे भावे शम्पदं

गहिदा गहिदा वशन्तशेणिआ ।

अन्धश्राले पलाश्राली मल्लगन्धेण शूडदा ।

केशरुशते पलामिष्टा चाणक्केणव्व दोब्बदी ॥ ।११॥

विटः । एषासि वयसो दर्पात्कुलपुत्रानुसारिणी ।

केशेषु कुसुमाब्जेषु सेवितव्येषु कर्षिता ॥

शकारः । एशाणि वाशू शिलशि ग्गहीदा
केणेशु वालेशु शिलोलुहेषु ।
अक्रोश विक्रोश लबाहि चण्डं
शम्भुं शिवं शङ्कलमीशलं वा ॥१॥

रदनिका ॥ समयम् ॥ किं अन्नमिस्सेहिं ववसिदं । ३३

विहः । काणेलीमातः । अन्य एवैप स्वरसंयोगः ।

शकारः । भावे भावे जथा दहिहल्लिपलिलुदाए मन्नालीए श
लपलिवत्ते होदि । तथा दाशीए धीए शलपलिवत्ते कडे । ३४

विहः । कयं स्वरपरिवर्तः कृतः । अहो चित्रम् । अथवा किमत्र
चित्रम् ॥ ३५

इयं रङ्गप्रवेशेन कलानां चोपनिषदा ।

वचनपण्डितवचनं स्वरनैपुण्यमाश्रिता ॥

प्रविश्य

विदूषकः । हीही भो । पदोसमन्दमारुदेण पसुवन्धोवणीदस्स
विग्र हागलेस्स हिग्रं फुरफुराग्रि पदीवो ॥ उपसृत्य रदनिकां तथा दृष्ट्वा ॥ १५
भोदि रदणिह ॥ ३६

शकारः । भावे भावे मणुण्णे मणुण्णे । १५

विदूषकः । तुत्तं णेदं सरिसं णेदं जं अज्जचारुदत्तस्स दल्लिदाए ३७
मम्पदं परपुरिसा गेहं पवेसीअत्ति । ३८

रदनिका । अज्ज मित्तिअ पेक्ख पेक्ख मे परिह्वं । ३९

विदूषकः । किं तव परिह्वो आटु अम्हाणं । ४०

रदनिका । णं तुम्हाणं ज्जेव्व । ४१

विदूषकः । किं एसो वल्लकारो । ४२

रदनिका । अथइ । ४३

विदूषकः । सच्चं । ४४

रदनिका । सद्यं । १ ।

३५ विद्रूपकः ॥ मन्त्रार्थं दण्डकादमुच्यते ॥ मा दाव । भो सके गेहे कुक्कुरो
वि दाव चण्डो भोदि किं उण अहं वम्हणो । ता एदिणा अम्हारि
सज्जणभाअधेअकुटिलेण दण्डकट्टेण डुट्टस्स विअ सुक्खाणविणुअस्स मत्थअं
५ दे पकार्हिं कुट्टस्सं । २ ।

विठः । महाब्राह्मण मर्षय मर्षय ।

विद्रूपकः ॥ विठे दृष्ट्वा ॥ एण एत्थ एसो अवरज्जदि ॥ शकारं दृष्ट्वा ॥
एसो क्वु एत्थ अवरज्जदि । अरे रे राअसालअ सण्ठाणअ डुम्मणुस्स
नुत्तं षेदं । जइ वि णाम तत्तभवं अज्जचारुदत्तो दल्लिदो संवुत्तो ता
१० किं तस्स गुणेहिं णालङ्किदा उज्जइणी जेण तस्स गेहं पविंसिअ
परिअणस्स ईरिसो उवमदो करीअदि ।

मा दुग्गदो त्तिपरिह्वो णत्थि कदत्तस्स दुग्गदो णाम ।

चारित्तेण विहीणा अट्टो वि अ दुग्गदो होइ । ३ ।

३६ विठः ॥ मन्त्रैस्तन्त्रम् ॥ महाब्राह्मण मर्षय मर्षय । अन्यजनशङ्कया
१५ खल्विदमनुष्ठितं न दर्पात् । पश्य ।

सकामान्विष्यते जस्माभिः ।

विद्रूपकः । किं इअं । ४ ।

विठः । शान्तं पापं ।

काचित्स्वाधीनयौवना ।

२० सा अष्टा शङ्कया तस्याः प्राप्तिर्यं शीलवच्चना ॥

सर्वथा इदमनुनयसर्वस्वं गृह्यताम् ॥ इति खड्गमुत्तुङ्ग कृताञ्जलिः पादयोः पतति ॥

विद्रूपकः । सप्पुरिस उट्टेहि उट्टेहि । अआणत्तेण मए तुमं उवा
लदो सम्पदं उण जाणत्तो अणुणेमि । ५ ।

विठः । ननु भवानेवात्रानुनेयः । तदुत्तिष्ठामि समयतः ।

२५ विद्रूपकः । भणाडु भवं । ६ ।

विठः । यदि इमं वृत्तान्तमार्यचारुदत्तस्य नाख्याम्यसि ।

विदूषकः । ए कथइस्सं । १।

३७

विठः । एष ते प्रणयो विप्र शिरसा धार्यते मया ।

गुणशस्त्रैर्वयं येन शस्त्रवन्तो ऽपि निर्जिताः ॥

शकारः ॥ सामर्थ्यम् ॥ किस्मिमित्तं उण भावे एदण्ण दुष्ठवदुअण्ण ॥

किविणं अज्जलिं कडुअ पाएणु णिवउदे । २।

विठः । भीतो ऽस्मि । •

शकारः । कण्ण तुमं भीदे । ३।

विठः । तस्य चारुदत्तस्य गुणोभ्यः ।

शकारः । के विअ तेषण गुणा जण्ण गेहं पविशिअ अशिद्वं ॥

पि णत्थि । ४।

विठः । मा मैवम् ।

सो ऽस्मद्विधानां प्रणयैः कृणीकृतो

न तेन कस्मिद्विभवैर्विमानितः ।

निदाघकालिष्विव सोदको हृदो

१५

नृणां स तृष्णामपनीय शुष्कवान् ॥

शकारः ॥ सामर्थ्यम् ॥ के शे गम्भदाशीअ उत्ते ।

३८

श्रूते विकृते पाण्डवे शेदकेद्र

पुत्ते लाधाए लावणे इन्दउत्ते ।

आहो कुलीए तेण लामेण जादे

३०

अशशत्थामे धम्मपुत्ते जडाऊ ॥ १५ ॥

विठः । मूर्ख चारुदत्तः खल्वसौ ।

दीनानां कल्पवृक्षः स्वगुणफलनतः सज्जनानां कुटुम्बी

आदर्शः शिक्षितानां सुचरितनिकषः शीलविलासमुद्रः ।

सत्कर्ता नावमत्ता पुरुषगुणनिधिर्दक्षिणोदारसत्रो

२५

श्लोकः श्लाघ्यः स जीवित्यधिकगुणतया चोच्छ्रसतीव चान्ये ॥
तदितो गच्छामः ।

शकारः । अगेण्दुश्च वशन्तशेणिग्रं । १।

विठः । नष्टा वसन्तसेना ।

५ शकारः । कथं विग्र ॥ २।

३१ विठः । ग्रन्थस्य दृष्टिरिव पुष्टिरिवातुरस्य
मूर्धस्य बुद्धिरिव सिद्धिरिवालस्य ।
स्वल्पस्मृतेर्व्यसनिनः परमेव विद्यां
त्वां प्राप्य सा रतिरिवारिजने प्रनष्टा ॥

१० शकारः । अगेण्दुश्च वशन्तशेणिग्रं णं गमिश्शं । ३।

विठः । एतदपि न श्रुतं त्वया ।

आलाने गृह्यते हस्ती वांती वल्गासु गृह्यते ।

हृदये गृह्यते नारी यदीदं नास्ति गम्यताम् ॥

शकारः । जइ गच्छशि गच्छ तुमं, रुग्णे ण गमिश्शं । ४।

१५ विठः । एवं गच्छामि ॥ इति निष्क्रान्तः ॥

शकारः । गडं कतुं भावे अभावं ॥ विद्रूपकमुद्दिश्य ॥ अले काकपद

मशतशीशका दुष्टवदुग्रका उवविश उवविश । ५।

विद्रूपकः । उववेसिदा जेव्व अम्हे । ६।

शकारः । केण । ७।

४० विद्रूपकः । कअत्तेण । ८।

शकारः । ता उट्टेहि उट्टेहि । ९।

विद्रूपकः । उट्टिस्सामो । १०।

शकारः । कदा । ११।

विद्रूपकः । जइ पुणो बि देव्वं अणुऊलं भविस्सदि । १२।

८५ शकारः । अले लोद लोद । १३।

९८/१४०/१२

विद्वेषकः । रोदाविदा जेव्व अम्हे । १ ।

शकारः । केण । २ ।

विद्वेषकः । दुग्गदोए । ३ ।

शकारः । अले क्कश क्कश । ४ ।

विद्वेषकः । क्कसिस्सामो । ५ ।

४१

शकारः । कदा । ६ ।

विद्वेषकः । पुणो वि रिद्धीए अज्जचारुदत्तस्स । ७ ।

शकारः । अले ले दुष्टवदुआ भणोणि मम वअणेण तं दल्लि
दच्चानुदत्तकं । एशा शशुवणा शक्खिलमा णवणाउअदंशणुद्धिदा शुत्त
धान्तिं व्व वशत्तणेणिया णाम गणिआ दल्लिया कामदेवाअदणुज्जा । ८
णादा पडुदि तुमं अणुलत्ता अम्हेहिं वल्लकालाणुणीअमाणा तुक्क
गेहं पविश्या । ता जइ मम क्कशंते शअं जेव्व बढाविअ एणं शमप्येणि
तदो अधिअलणे ववकालं विणा लङ्कं णिज्जादमाणाक्क तव मए
अणुवदा पीदी कुविण्णदि । आहु अणिज्जादमाणाक्क आमललत्तिके
वेले कुविण्णदि । अविअ पेक्ख पेक्ख । ९

१५

ककालुका गोहउलित्तवेण्ठा

शाकि अ शुक्खे तल्लिंद कु मणे ।

भत्ते अ केमल्लिअलत्तिणिद्वे

लीणे अ वेले ण कु क्कादि पृदी ॥

शोढकं भणोणि लङ्ककं भणोणि तथा भणोणि जथा क्कगे अत्तण ४२
केलिकाए पाशादवालग्गकवोदवालिआए उवविश्टे शुणिशं । तथा
जदि ण भणोणि ता कवालतलप्यविश्टं कवित्थं विअ मशतअं दे म
उमंडाश्शं । १० ।

विद्वेषकः । भणिस्सं । ११ ।

४३

शकारः ॥ अण्वार्य ॥ चेडे गडे शच्चकं जेव्व भावे । १० ।

२५

चेष्टः । अधश्च ॥ ११ ॥

शकारः । ता शिग्घं अवकूमम्ह ॥ १२ ॥

चेष्टः । ता गेण्हडु भण्ठके अशिं ॥ १३ ॥

शकारः । तव ज्जेव्व द्दुशते चिण्हडु ॥ १४ ॥

५ चेष्टः । एणे भण्ठालके गेण्हडु णं भण्ठके अशिं ॥ १५ ॥

शकारः ॥ विपरीतं गृहीत्वा ॥

णिव्वक्कलं मूलकपेशिवण्णं

खन्धेण धेतूणं अ कोशश्रुत्तं ।

३४

कुक्केहिं कुक्कीहिं अ वुक्कअन्ते

१०

जथा शिअाले शलणं पलामि ॥ १६ ॥

॥ परिक्रम्य निष्क्रान्तौ ॥

विदूषकः । भोदि रदणिण्णं णं ऊं दे अअं अवमाणो तत्थभवदो
चारुदत्तस्स णिवेदुद्वो । दोग्गच्चपीडिअस्स मणे दिउणदरा पीडा
ऊविस्सदि ॥ १७ ॥

१५ रदनिका । अज्ज मित्तेअ रदणिअा खु अहं सज्जदमुंही ॥ १८ ॥

विदूषकः । एवं षेदं ॥ १९ ॥

चारुदत्तः ॥ वसन्तसेनामुदूदिश्य ॥ रदनिके मारुताभिलाषी प्रदोषसमयः ।
शीतार्तो रोरुसेनः । ततः प्रवेश्यतामभ्यन्तरमयम् । अनेन प्रावारकेण
हादयैनम् ॥ इति प्रावारकं प्रयच्छति ॥

३५ वसन्तसेना ॥ स्वगतम् ॥ कथं परिअणो त्ति मं अवगच्छदि ॥ प्रावारकं
गृहीत्वा समाव्राय च । स्वगतं सस्पृहम् ॥ अम्महे जादीकुसुमवासिदो पावारओ
अणुदासीणं से जेव्वणं पडिहासेदि ॥ १९० ॥

॥ अपवारितकेन प्रावृणोति ॥

चारुदत्तः । ननु रदनिके रोरुसेनं गृहीत्वाभ्यन्तरं प्रविश ।

२५ वसन्तसेना ॥ स्वगतम् ॥ मन्दभाङ्गी खु अहं तुह् अन्नतरस्स ॥ १९१ ॥

चारुदत्तः । ननु रदनिके प्रतिवचनमपि नास्ति । कष्टम् ।

यदा तु भाग्यक्षयपीडितां दशां
नरः कृतान्तोपहितां प्रपद्यते ।
तदास्य मित्राण्यपि यात्यमित्रतां
चिरानुरक्तो ऽपि विरज्यते जनः ॥

॥

॥ उपमृत्य रदनिका विदूषकश्च ॥

विदूषकः । भो इयं सा रश्मिग्रीवा । १ ।

चारुदत्तः । इयं सा रदनिका । इयमपरा का ।

४६

अविज्ञातावसन्तेन दूषिता मम वाससा ।

वसन्तसेना ॥ स्वगतम् ॥ ० ॥ गं भूसिदा । २ ।

१०

चारुदत्तः ।

हादिता शरदश्चेष्टा चन्द्रलेखेव रज्जते ॥

अथवा न युक्तं परकलत्रदर्शनम् ।

विदूषकः । भो अलं परकलत्रदंसणसङ्काह । एसा वसन्तसेना
कामदेवाअदणुज्जाणादो पडुदि भवत्तं अणुरत्ता । ३ ।

१५

चारुदत्तः । अये इयं वसन्तसेना ॥ स्वगतम् ॥

यया मे जनितः कामः क्षीणे विभवविस्तरे ।

क्रोधः कुपुरुषस्येव स्वगात्रेष्वेव सीदति ॥

विदूषकः । भो वयस्स । एसो क्व राअसालो भणादि । ४ ।

चारुदत्तः । किम् ।

२०

विदूषकः । एसा समुवणा सहिलणा णवणाउअदंसणुट्ठिदा सु
तथालि व्व वसन्तसेना णाम गणिआ दलिआ कामदेवाअदणुज्जा
णादो पडुदि तुमं अणुरत्ता अम्हेहिं बलक्काराणुणीअमाणा तुह
गेहं पविट्ठा । ५ ।

वसन्तसेना ॥ स्वगतम् ॥ बलक्काराणुणीअमाणेति जं सच्चं अलङ्किद २५

म्हि एदेहिं अक्खरोहिं ।१।

विदूषकः । ता जइ मम कृत्ये सअं ज्जेव्व पट्टाबिअ एणं समण्येसि
ता अधिअरणे वव्हारं विणा लङ्गअं णिज्जादमाणाह तव मए
अणुवद्धा पीदी ऊविस्सदि अस्सधा आमरणं वेरं ऊविस्सदि ।२।

५ चारुदत्तः ॥ सावत्तम् ॥ अज्जो ऽसौ ॥ स्वगतम् ॥ अये कयं देवतोपस्था
नयाग्या युवतिरियम् । तेन खलु तस्यां विलायाम् ।

प्रविश गृहमिति प्रतीयमाना

न चलति भाग्यकृतां दशामवेक्ष्य ।

पुरुषपरिचयेन च प्रगल्भं

१० न वदति यद्यपि भाषते वङ्गानि ॥

॥ प्रकाशम् ॥ भवति वसन्तसेने अनेनाविज्ञानादपरिज्ञातपरिज्ञानोप

चारिणापराद्धो ऽस्मि । शिरसा भवतीमनुनयामि ।

४८ वसन्तसेना । एदिणा अणुचिदभूमिआरोहणेण अवद्धा अज्जं
सीसेण पणमिअ पसादेमि ।३।

१५ विदूषकः । भो दुवे वि तुम्हे सुसम्पणा विअ कलमकेदारा
अणोणं सीसेण सीसं समागदा । अहं पि इमिण्णं करुह्जाणुसरिसेण
सीसेण दुवे वि तुम्हे पणमिअ पसादेमि उठ्ठे त्ति ।४।

चारुदत्तः । भवतु तिष्ठतु प्रणयः ।

वसन्तसेना ॥ स्वगतम् ॥ चदुरो मधुरो अ अअं उवप्पासो । ए तुत्तं

२० अज्ज इदिसेण इध आअदाए मए पडिवसिटुं । भोटु एव्वं दाव भणिस्सं

॥ प्रकाशम् ॥ अज्ज जइ एव्वं अहं अज्जस्स अणुगेज्जा ता इच्छे अहं इमं
अलङ्कारअं अज्जस्स गेहे णिक्खिबिटुं । अलङ्कारस्स णिमित्तं एदे पावा
अणुसरन्ति ।५।

४९ चारुदत्तः । अयोग्यमिदं न्यासस्य गृहम् ।

२५ वसन्तसेना । अज्ज अलिअं पुरिसेसु णासा णिक्खिबिअन्ति ए

उण गेहेसु । १।

चारुदत्तः । मैत्रेय गृह्यतामयमलङ्कारः ।

वसन्तसेना । अणुगच्छिद् म्दि । २। ॥ इत्यलङ्कारान्पयति ॥

विदूषकः ॥ गृहीत्वा ॥ सोत्थि भोदीए । ३।

चारुदत्तः । दिभूर्ख न्यासः खल्वयम् ।

विदूषकः ॥ अपत्राय ॥ जइ एव्वं ता चोरेहिं अब्दरीअडु । ४।

चारुदत्तः । अचिरेणैव कालेन ।

विदूषकः । एसो से अम्हाणं विष्णासो । ५।

चारुदत्तः । निर्यातयिष्ये ।

वसन्तसेना । अज्ज इच्छे अहं इमिणा अज्जेण अणुगच्छिन्ता ५०
सकं गेहं गतुं । ६।

चारुदत्तः । मैत्रेय अनुगच्छ तत्रभवतीम् ।

विदूषकः । तुमं ज्जेव्व एदं कलहंसगामिणीं अणुगच्छन्ती राअ
हंसो विअ सोहसि । अहं उण वम्हाणो तेहिं जणेहिं चउप्पहोव
णीदो विअ उवहारो कुक्कुरेहिं विअ खज्जमाणो विवज्जिस्सं । ७। ५५

चारुदत्तः । एवं भवतु । स्वयमेवानुगच्छामि भवतीम् । तद्वाज
मार्गविश्रासयोग्याः प्रज्वाल्यन्तां प्रदीपिकाः ।

विदूषकः । वडूमाणआ जालेहि पदीविआओ । ८।

चेटः ॥ जनान्तिकम् ॥ अले तेह्णेण विणा पदीविआओ पज्जालीअन्ति । ९।

विदूषकः ॥ जनान्तिकम् ॥ भो ताओ कवु अम्हाणं पदीविआओ ५१
अवमाणिदनिद्वणकामुआ विअ गणिआ णिस्सिणेहाओ दाणिं संवु
त्ता । १०।

चारुदत्तः । मैत्रेय भवतु कृतं प्रदीपिकाभिः । पश्य ।

उदयति हि शशाङ्कः कामिनीगण्डपाण्डु

र्यहगणपरिवारो राजमार्गप्रदीपः ।

तिमिरनिकरमध्ये रश्मयो यस्य गौराः
सुतजल इव पङ्के क्षीरधाराः पतन्ति ॥

॥ उत्थाय सानुरागम् ॥ भवति वसन्तसेने । इदं भवत्या गृहम् । प्रवि
शतु भवती ।

५ वसन्तसेना ॥ सानुरागमवलोकयन्ती निष्क्रान्ता ॥

चारुदत्तः । वयस्य गता वसन्तसेना । तदेहि गृहमेव गच्छावः ।

राजमार्गो हि शून्यो ऽयं रक्षिणः सञ्चरन्ति च ।

वञ्चना परिकर्तव्या बहुदोषा हि शर्वरा ॥

॥ परिक्रम्य ॥ इदं च सुवर्णभाण्डं रक्षितव्यं त्वया रात्रौ वर्धमानके
१० नापि दिवा ।

विदूषकः । जथा भवं आणवेदि । १ ।

॥ इति निष्क्रान्तौ ॥

इति मृच्छकटिकायाम्

अलङ्कारन्यासो नाम

प्रथमो ऽङ्कः ॥

चेटी । अत्ताए अज्जुआसआसं सन्देसेण पेसिद् म्हि । ता जाव
पविसिअ अज्जुआसआसं गच्छामि ॥ परिक्रम्यावलोक्य च ॥ एसा अज्जुआ
हिअएण किम्पि आलिकुत्ती चिट्ठदि । ता जाव उपसप्पामि । १।

॥ ततः प्रविशति आसनस्था सोत्कण्ठा वसन्तसेना मदनिका च ॥

५

वसन्तसेना । कञ्जे तदो तदो । २।

मदनिका । अज्जुए णं किम्पि मत्तेसि । किं तदो तदो । ३।

वसन्तसेना । किं मए भणिदं । ४।

मदनिका । तदो तदो त्ति । ५।

५३

वसन्तसेना ॥ सध्वल्लेपम् ॥ आं एव्वं । ६।

१०

उपसृत्य प्रथमा

चेटी । अज्जुए अत्ता आदिसदि, एकांदा भविअ देवदाणं पूअं णि
व्यत्तेहि त्ति । ७।

वसन्तसेना । कञ्जे विणवेहि अत्तं अज्ज ण एकाइस्सं ता बम्ह
णो ज्जेव्व पूअं निव्वत्तेडु त्ति । ८।

१५

चेटी । जं अज्जुआ आणवेदि । १। ॥ इति निष्क्रान्ता ॥

मदनिका । अज्जुए सिणेहो पुच्छदि ण पुरोभाइदा ता किं षेदं । १०।

वसन्तसेना । मदणिए कीदिसिं मं पेक्खसि । ११।

मदनिका । अज्जुआए सुण्हिअअत्तणेण जाणामि हिअअगदं ॥ ४
कम्पि अज्जुआ अहिलसदि त्ति । १२।

२०

वसन्तसेना । सुट्ठु तुए जाणिदं । परहिअअगदणपण्डिआ
मदणिआ खु तुमं । १३।

मदनिका । पित्रं मे पित्रं । कामो क्व प्लाम एसो भग्नवं अणव
गहिदो मद्रसवो तरुणजणस्स । ता कथेदु अज्जुआ किं रात्रा रात्रव
हहो वा सेवीअदि । १।

वसन्तसेना । कृत्ते रमिदमिच्छामि ण सेविदुं । २।

५ मदनिका । विन्नाविसेसालङ्किदो किं काचि वम्हणो नुआ
कामीअदि । ३।

वसन्तसेना । पूअणीओ मे वम्हणो जणो । ४।

५५ मदनिका । किं अणअणअराभिगमणजणिद्विहववित्त्यारो वा
णिअनुआ वा कामीअदि । ५।

१० वसन्तसेना । कृत्ते उवात्तुसिणेहं पि पणजणं परिच्छदं देस
तरगमणेण वाणिअजणो मरुत्तं विओअदुक्कं उप्पादेदि । ६।

मदनिका । अज्जुए ण रात्रा ण रात्रवहहो ण वम्हणो ण वा
णिअजणो । ता को दाणिं सो भट्टिदारियाए कामीअदि । ७।

वसन्तसेना । कृत्ते तुमं मए सह कामदेवाअदणुत्ताणं गदा आसि । ८।

५५ मदनिका । अज्जुए गदं मिह । ९।

५६ वसन्तसेना । कृत्ते तथाचि मं उदासीणा त्तिअ पुच्छसि । १०।

मदनिका । जाणिदं अज्जुए । किं सो ज्ञेय्व जेण अज्जुआ सरणा
अदा अम्भुववणा । ११।

वसन्तसेना । किणामहेओ क्व सो । १२।

५७ मदनिका । सो क्व सेट्ठित्तरे पडिवसदि । १३।

वसन्तसेना । अइ णामं से पुच्छिदा सि । १४।

मदनिका । सो क्व अज्जुए सुगहिदणामहेओ अन्नचारुदत्तो
णाम । १५।

वसन्तसेना ॥ सहर्षम् ॥ साङ्ग मदणिए साङ्ग । सुट्ठु तुए जा
५५ णिदं । १६।

मदनिका ॥ स्वगच्छ ॥ एवं दाव ॥ प्रकाशम् ॥ अञ्जुए दलितो क्व
सो सुणीअदि । १।

वसन्तसेना । अदो ज्ञेव्व कामीअदि । दलितपुरिससङ्कन्तमणा खु ॥७
गणिआ लोए अवअणीआ भोदि । २।

मदनिका । अञ्जुए किं कीणकुसुमं सहआरपादवं मङ्गअरीओ ॥
उण सेवति । ३।

वसन्तसेना । अदो ज्ञेव्व साओ मङ्गअरीओ वुच्चन्ति । ४।

मदनिका । अञ्जुए जइ सो मणीसिदो ता कीस दाणिं सहसा
णाहिसारीअदि । ५।

वसन्तसेना । रुञ्जे सहसा अहिसारिअत्तो पच्चुअआरडुब्बलदाए ॥१०
मा दाव जणो डल्लहदंसणो पुणो भविस्सदि । ६।

मदनिका । अञ्जुए किं अदो ज्ञेव्व सो अलङ्कारओ तस्स हत्थे ॥८
णिक्खित्तो । ७।

वसन्तसेना । रुञ्जे सुट्ठु दे जाणिदं । ८।

नेपथ्ये । अरे रे भट्टा दशसुवणाह लुहु ब्रूदिअरु पपलीणु । ता ॥
गेण्ह गेण्ह । तिष्ठं दूरात्प्रदष्टो ऽसि । ९।

प्रविश्यापटीक्षेपेण सम्भ्रान्तः

संवाहकः । कष्टे एषे ब्रूदिअलभावि । हीमाणहे ।

एवबन्धणमुक्काए विअ गदहीए हा ताडिदो म्हि गदहीए ।

अङ्गलाअ मुक्काए विअ शत्तीए धडुक्को विअ धादिदो म्हि शत्तीए ॥ २०

लेखअवावड्हिअअं शहिअं द्रष्टूण तत्ति पब्बष्टे ।

एण्हं मग्गणिबडिदे कं णु रु शलणं पवज्जामि ॥

ता जाव एहे शहिअब्रूदिअला अण्णदो मं अणेशन्ति ताव इदो विप्प
डीवेहिं पादेहिं एदं शुष्पदेउलं पविशिम देवीडुविशं । १०।

॥ बहुविधं नार्यं कृत्वा तथा स्थितः । ततः प्रविशति मायुरो घृतकरश्च ॥

माथुरः । अरे रे भद्रा दशसुवर्णाद् लुब्धु ब्रूद्विभ्रु पपलीणु ।
गेण्णु गेण्णु । तिष्ठ तिष्ठ दूरात्प्रदृष्टो ऽसि । १ ।

मृतकरः ।

ज्ञ इ वज्रसि पात्रालं इन्दं सल्लणं च सम्पदं ज्ञासि ।

५ सहिअं वज्रिअ एकं रुदो बि णा रक्खिडुं तरइ ॥ १२ ।

६० माथुरः । कहिं कहिं सुसहिअविप्पलम्भआ
पलासि रे भअपल्लिवेबिदङ्गआ ।
पदे पदे शमविशमं खलत्तआ •
कुलं जसं सकलुशअं कलेत्तआ ॥ १३ ।

१० मृतकरः ॥ पदं वीक्ष्य ॥ एसो वज्रदि । इअं इअं पणाढा पदवी । ४ ।

माथुरः ॥ आलोक्य सवितर्कम् ॥ अरे विप्पतीयु पाडु पडिमाश्रुणु देउलु

॥ विचिन्त्य ॥ धुत्तु ब्रूद्विभ्रु विप्पदीबेहिं पदेहिं देउलं पविट्ठु ॥ १४ ।

मृतकरः । ता अणुसरेम्ह । ६ ।

माथुरः । एव्वं भोडु । ७ ।

१५ ॥ उभौ देवकुलप्रवेशं निरूपयतः । दृष्ट्वा अन्योन्यं संज्ञाप्य ॥

६१ मृतकरः । कथं कट्टमयी पडिमा । ८ ।

माथुरः । अले ण रु णा रु शेलप्पडिमा ॥ इति बहुविधं चालयतः संज्ञाप्य

च ॥ एव्वं भोडु । एहि ब्रूदं कीलेम्ह । ९ । ॥ बहुविधं मृतं क्रीडतः ॥

संवादकः ॥ मृतेच्छाविकारसंवरणं बहुविधं कृत्वा स्वगतम् ॥

२० अले ।

कत्ताशदे णिष्माणअशश कलइ कडकं मणुशशश ।

ढक्काशदे व्व णडाधिबशश पब्भट्टलज्जशश ॥

जाणामि ण कीलिशशं शुमेलुशिकलपडणशमिदं ब्रूअं ।

तरु बि अ कोइलमडुले कत्ताशदे मणं कलदि ॥ १० ।

२५ मृतकरः । मम पाठे मम पाठे । ११ ।

माथुरः । एण ऊ मम पाठे मम पाठे । १।

संवाहकः ॥ अन्यतः सहसोपसृत्य ॥ एणं मम पाठे । २।

६२

गृतकरः । लङ्गे गोहे । ३।

माथुरः ॥ गृहीत्वा ॥ अले पेदण्डा गृहीतो ऽसि । पञ्चच्छ तं दश
मुवणं । ४।

५

संवाहकः । अन्न दृशं । ५।

माथुरः । अङ्गणा पञ्चच्छ । ६।

संवाहकः । दृशं पशादं कलेहि । ७।

माथुरः । अले एणं सम्पदं पञ्चच्छ । ८।

संवाहकः । शिलु पंडदि । ९।

१०

॥ इति भूमौ पतति । उभौ बहुविधं ताडयतः ॥

माथुरः । एमु तुहं ॥ गृतकरमण्डली कृत्वा ॥ नृदिअरमण्डलीए बद्धो ६३
सि । १०।

संवाहकः ॥ उत्थाय सविषादम् ॥ कथं नृदिअरमण्डलीए बद्धो म्हि ।
ही एणे अन्हाणं नृदिअलाणं अलङ्गणीए शंमए । ता कुदो दृशं । ११। १५

माथुरः । अले गन्थु कुलु कुलु । १२।

संवाहकः । एव्वं कलेमि ॥ गृतकरमुपसृत्य ॥ अदं ते देमि अदं मे
मुच्चटु । १३।

गृतकरः । एव्वं भोटु । १४।

संवाहकः ॥ सभिकमुपसृत्य ॥ अदृश गन्थु कलेमि अदं मे अन्नो २०
मुच्चटु । १५।

माथुरः । को दोसु । एव्वं भोटु । १६।

६४

संवाहकः ॥ प्रकाशम् ॥ अन्न अदं तुए मुक्के । १७।

माथुरः । मुक्के । १८।

संवाहकः ॥ गृतकरं प्रति ॥ अदं तुए बि मुक्के । १९।

२५

मृतकरः । मुक्के । १ ।

संवाहकः । शम्पदं गमिणं । २ ।

मायुरः । पञ्च तं दशसुवर्षं कर्हिं गच्छसि । ३ ।

संवाहकः । पेक्त्वथ पेक्त्वथ भण्टलया । शम्पदं ज्ञेय्व एक्काह
५ अद्वे गन्धु कडे अवलाह अद्वे मुक्के तथावि मं अवलं शम्पदं ज्ञेय्व
मग्गदि । ४ ।

६५ मायुरः ॥ गृहीत्वा ॥ धुत्तु मायुरु अहं णिउण्ण एहिं ण अहं धुत्ति
ज्ञामि । ता पञ्च तं पेदण्डया सव्वं सुवर्षं सम्पदं । ५ ।

संवाहकः । कुदो दइणं । ६ ।

१० मायुरः । पिदरं विक्किणिअ पञ्च ॥ ७ ॥

संवाहकः । कुदो मे पिदा । ८ ।

मायुरः । मादरं विक्किणिअ पञ्च ॥ ९ ॥

संवाहकः । कुदो मे मादा । १० ।

मायुरः । अप्पाणं विक्किणिअ पञ्च ॥ ११ ॥

१५ संवाहकः । कलेध पंशादं णेध मं लाजमग्गं । १२ ।

६६ मायुरः । पसरु पसरु । १३ ।

संवाहकः । एव्वं भोटु ॥ इति परिक्रामति ॥ अज्ञा किणध मं इमण
शहिअण्ण हत्थादो दशेहिं शुवर्षकेहिं ॥ दृष्ट्वा आकाशे ॥ किं भणध
किं कलइण्णशि त्ति । गेहे दे कम्मकले ऊविण्णं । कथं अदइय पडि
२० वअणं गदे । भोटु एव्वं इमं अणं भणइण्णं ॥ पुनस्तदेव पठति ॥ कथं एणे
वि मं अवधीलिय गदे । आ अज्ञाचारुदत्तण विहवे विहडिदे एणे
वट्टामि मन्दभाए । १४ ।

मायुरः । णं देहि । १५ ।

संवाहकः । कुदो दइणं । १६ । ॥ इति पतति । मायुरः कर्षति ॥

६७ संवाहकः । अज्ञा पलित्ताअध पलित्ताअध । १७ ।

॥ ततः प्रविशति दर्दुरकः ॥

दर्दुरकः । भो द्यूतं हि नाम पुरुषस्यासिंहासनं राज्यम् । कुतः ।
न गणयति पराभवं कुतश्चिद्भरति ददाति च नित्यमर्थज्ञातम् ।
नृपतिरिव निकाममायदर्शी विभववता समुपास्यते जनेन ॥
अपिच ।

५

द्रव्यं लब्धं द्यूतेनैव दारामित्रं द्यूतेनैव ।
दत्तं भुक्तं द्यूतेनैव सर्वं नष्टं द्यूतेनैव ॥

अपिच ।

त्रेताकृतसर्वस्वः पावरपतनाच्च शोषितशरीरः ।
नर्दितदर्शितमार्गः कटेन विनिपातितो यामि ॥

१०

॥ अग्रतो ऽवलोक्य ॥ अयमस्माकं पूर्वसभिको माथुर इत एवाभिवर्तते ।
भववपक्रमितुं न शक्यते तद्वत्तुं ठयाभ्यात्मानम् ॥ इति बहुविधं नाट्यं कृत्वा
स्थितः । उत्तरीयं निरोक्ष्य ॥

अयं पठः सूत्रदरिद्रतां गतः
अयं पठश्चिद्रशतैरलङ्कृतः ।
अयं पठः प्रावरितुं न शक्यते
अयं पठः संवृत एव शोभते ॥

१५

अथवा किमयं तपस्वी करिष्यति । यो ऽहं ।

६८

पादेनैकेन गगणे द्वितीयेन च भूतले ।

तिष्ठाम्युल्लम्बितस्तावद्यावत्तिष्ठति भास्करः ॥

२०

माथुरः । दापन्न दापन्न ॥ १॥

संवाहकः । कुदो दृश्यं । २॥ ॥ माथुरः कर्षति ॥

दर्दुरकः । अये किमेतदग्रतः ॥ आकाशे ॥ किं भवानाह । अयं द्यूत
करः सभिकेन खलीक्रियते न कश्चिन्मोचयतीति । नन्वयं दर्दुरो मोच
यति ॥ उपसृत्य ॥ अन्तरमन्तरम् ॥ दृष्ट्वा ॥ अये कथं माथुरो धूर्तः । अयमपि २५॥

तपस्वी संवाहकः ।

यः स्तब्धं दिवसान्तमानतशिरा नास्ते समुल्लम्बिता

यस्योद्धर्षणलोटकैरपि सदा पृष्ठे न जातः किणः ।

यस्यैतच्च न कुक्कुरैरपि मुहुर्जङ्घान्तरं चर्व्यते

५ तस्यात्यायतकोमलस्य सततं गूतप्रसङ्गेन किं ॥

भवतु माथुरं तावत्सात्वयामि ॥ उपास्य ॥ माथुर अभिवादये ।

माथुरः । प्रत्यभिवादये ।

दर्दुरकः । किमेतत् ।

माथुरः । अग्रं दशमुवर्णं धालेदि । १।

६१ दर्दुरकः । ननु कल्यवर्तमेतत् । “

माथुरः ॥ दर्दुरस्य कक्षातल्लुण्ठिकृतं पटमाकृष्य ॥ भट्टा पश्यत पश्यत । जज्ञ

रपटप्यावुदो अग्रं पुस्तिसो दशमुवर्णं कल्यवर्तं भणादि । २।

दर्दुरकः । अरे मूर्ख नन्वहं दशमुवर्णीन्कटकरणेन प्रयच्छामि ।

तत्किं यस्यास्ति धनं स किं क्रोडे कृत्रा प्रदर्शयति । अरे ।

१५ उच्छिन्नो ऽसि विनष्टो ऽसि दशस्वर्णस्य कारणात् ।

पञ्चेन्द्रियसमायुक्तो नरो व्याप्राप्यते तया ॥

माथुरः । भट्टा तुष्ट दशमुवर्णं कल्यवर्तु मम एषु विरुवु । ३।

दर्दुरकः । यद्येवं श्रूयतां तर्हि अन्यास्तावद्दशमुवर्णानस्यैव प्रय

च्छ । अयमपि गूतं शील्यतु ।

२० माथुरः । तत्किं भोटु । ४।

दर्दुरकः । यदि ज्ञेयति तदा दास्यति ।

७० माथुरः । अहं ण जिणादि । ५।

दर्दुरकः । तदा न दास्यति ।

माथुरः । अहं ण जुत्तं जम्पिटुं । एवं अक्खतो तुहं पअच्छ धु

२५ तत्तमा । अहं पि णाम माथुरु धुत्तु जूअं मिच्छा आदंसअमि अस्स

वि अरुं ण बिभेमि । धुत्ता खण्डितवृत्तो सि तुहं । १।

दर्दुरकः । अरे कः खण्डितवृत्तः ।

माथुरः । तुहं खण्डितवृत्तो । २।

दर्दुरकः । पिता ते खण्डितवृत्तः ॥ संवाहकस्यापक्रमितुं संज्ञां ददाति ॥

माथुरः । गोसावित्रापुत्त ण पडिस्सुदिअ द्ददं मए सेविदं । ३। ५

दर्दुरकः । मया एवं द्यूतमासेवितम् ।

माथुरः । अल्ले संवाहका अपग्रच्छ तं दशसुवषां । ४। ७१

संवाहकः । अञ्जु ददृशं दाव ददृशं । ५। ॥ माथुरः कर्षति ॥

दर्दुरकः । मूर्ख परोक्षे खलीकर्तुं शक्यंते न ममाग्रतः खलीकर्तुम् ।

॥ माथुरः संवाहकमाकृष्य घोषायै मुष्टिप्रहारं ददाति । संवाहकः सशोषितं मूर्खं नाटयन्भूमौ १० पतति । दर्दुरक उपसृत्यान्तर्यति । माथुरो दर्दुरं ताडयति । दर्दुरः प्रतीपं ताडयति ॥

माथुरः । अल्ले ले डुट्टु हिंमालिआपुत्तअ फलं पि पाबिहसि । ६।

दर्दुरकः । अरे मूर्ख अरुं त्वया मार्गगत एव ताडितः श्रो यदि राजकुले ताडयिष्यसि तदा द्रव्यसि ।

माथुरः । एसु पेक्खिस्सं । ७। १५

दर्दुरकः । कथं द्रव्यसि ।

माथुरः ॥ प्रगार्यं चक्षुषी ॥ एव्वं पेक्खिस्सं । ८। ७२

॥ दर्दुरो माथुरस्य पांशुना चक्षुषीं पूरयित्वा संवाहकस्यापक्रमितुं संज्ञां ददाति । माथुरो ऽज्जिणीं निगृह्य भूमौ पतति । संवाहको ऽपक्रामति ॥

दर्दुरकः । ॥ स्वगतम् ॥ प्रधानसभिको माथुरो मया विरोधितः । ९। २०

तत्रात्र युज्यते स्थातुम् । कथितं च मम प्रियवयस्येन शर्विलकेन यथा किल आर्यकनामा गोपालदारकः सिद्धादेशेन समादिष्टो राजा भविष्यतीति । सर्वश्चास्मद्विधो जनस्तमनुसरति । तदहमपि तत्समीपमेव गच्छामि ॥ इति निष्क्रान्तः ॥

संवाहकः । ॥ सत्रासं परिक्रम्य दृष्ट्वा ॥ एषे कश्च वि अपलावुदपक्ख २५

दुश्चालके गेहे । ता एत्थ पविशिशं ॥ प्रवेशं व्रपयित्वा वसन्तसेनामवलोक्य ॥

अङ्गु शलणागद म्दि । ११।

वसन्तसेना । अभयं सरणागदस्स । रुञ्जे ढक्केहि पक्खदुआरअं । १२।

चेटी । ॥ तथा कृत्वा परिक्रम्य ॥ अङ्गुए किदं । १३।

११ वसन्तसेना । किं ।

चेटी । जं तुए कदिदं । १४।

७३ वसन्तसेना । कुदो दे भयं । १५।

संवाहकः । अङ्गु धणिकादो । १६।

वसन्तसेना । रुञ्जे सम्पदं अबावुणु पक्खदुआरअं । १७।

१० संवाहकः ॥ आत्मगतम् ॥ कथं धणिकादो तुल्लिदं शे भयकालाणं ।

शुश्रु क्खु एव्वं वुच्चदि ।

जे अत्तवत्तं जण्णिअ भालं तुल्लिदं वहेइ माणुशे ।

ताह कवल्लणं ण ज्ञाअदि ण अं कत्तात्तगडे विवज्जदि ॥

एत्थ लक्खिद म्दि । १८।

११ मायुरः ॥ अक्षिणी प्रमृश्यं घृतकं प्रति ॥ अले देहि देहि । १९।

७४ घृतकरः । भट्टा ज्ञावच्चिअ अम्हे ददुरेण कल्लहाबिदा तावच्चिअ सो गोदो अबक्कतो । १०।

मायुरः । तस्स जूदिअस्स मुट्ठिप्पहरेण णासिका भग्गा आसि ।

ता एहि रुहिरपहं अणुसरेम्ह । ११। ॥ अनुसृत्य ॥

२० घृतकरः । भट्टा वसन्तसेणागेहं पविट्ठो सो । १२।

मायुरः । भूदाइं सुवणाइं । १३।

घृतकरः । लाउलं गडुअ णिवेदेम्ह । १४।

मायुरः । एस धुत्तो इदो णिक्कमिअ अस्सत्त गमिस्सदि । ता

उअरधिणेव गेएहेम्ह । १५।

७५ वसन्तसेना ॥ मदनिकायाः संतां ददाति ॥

मदनिका । कुदो अन्नो को वा अन्नो कस्स वा अन्नो कं वा
वित्तिं अन्नो उबजीअदि कुदो वा भयं । १।

संवाहकः । शुणाडु अज्जुआ । अज्जुए पाडलिउत्ते मे जम्मभूमी
गह्वइदालके हग्गे शंवाहकश्श वित्तिं उबजीआमि । २।

वसन्तसेना । सुउमारा खु कला सिक्खिदा अज्जेण । ३।

संवाहकः । अज्जुए कलेत्ति शिक्खिदा आजीविआ दाणिं शंवु
त्ता । ४।

चेटी । अदिषिअव्विणं अज्जेण पडिवअणं दिणं । तदो तदो । ५।

संवाहकः । तदो अज्जुए एणे णिजगेहे आहिण्डकाणं मुहादो ७६
शुणिअं अपुव्वदेशदंशणकुट्टं कलेण इह आगदे । इध वि मए पवि १०
शिअ उज्जुशणिं एकके अज्जे शुशूणिदे जे तालिणे पिअदंशणे पिअवा
दो दइअ ण कित्तेदि अब्बकिदं विशुमलेदि । किं बडुणा उत्तेण दक्खि
णादाए पलकेलअं विअ अत्ताणअं अवगच्छदि शलणागदवच्छले अ । ६।

चेटी । को दाणिं अज्जुअए मणोरुत्तरस्स गुणाइं चोरिअ उज्जु
शणिं अलङ्करेदि । ७।

वसन्तसेना । सडु कजे साडु । मए बि एव्वं ज्ञेव्व हिअएण
मत्तिदं । ८।

चेटी । अज्जु तदो तदो । ९।

संवाहकः । तदो अज्जुए शे दाणिं अणुक्कोशकिदेहिं पदाणेहिं । १०।

वसन्तसेना । किं उबरदविह्वो संवुत्तो । ११।

संवाहकः । अणाचक्खिदे ज्ञेव्व कथं अज्जुआए विष्णादं । १२।

वसन्तसेना । किं एत्थ ज्ञाणीअदि उल्लहा गुणा विह्वो अ
अषेएसु तडागेषु बडुदरं उदअं भोदि । १३।

चेटी । अज्जु किष्सा मधेओ क्खु सो । १४।

संवाहकः । के दाणिं तश्श भूदलमिअङ्कश्श णामं ण आणादि २५

शे क्वु शेष्टिचत्तले पडिवशदि शलाकणिङ्गणामधेए अङ्गुचालुदत्ते
णाम । १ ।

७८ वसन्तसेना ॥ सहर्षमासनादवतीर्य ॥ अङ्गुस्स अत्तकेरुं एदं गेहं । दृञ्जे
देहि मे आसणं । तालवेण्डअं गेएह परिस्समो अङ्गुस्स बाधेदि । २ ।

५ चेटी ॥ तथा करोति ॥

संवाहकः ॥ स्वगतम् ॥ कथं अङ्गुचालुदत्तशः णामशंक्तिणेण
ईदिशे मे आदले । शाङ्ग अङ्गुचालुदत्त शाङ्ग पुहवीए तुमं एक्के जीव
शि शेषे उण जणे शशदि ॥ इति पादयोर्निपत्य ॥ भोटुं अङ्गुए भोटु । आ
शणे णिशीदट्ट अङ्गुआ । ३ ।

७९ वसन्तसेना ॥ आसने समुपविश्य ॥ अङ्गु कुंदो सो धणिओ । ४ ।

संवाहकः ।

शकालधणे क्वु शङ्गणे काह ण .कोइ चलाचले धणे ।

जे पूइडं वि आणादि शे पूआविशेशं वि आणादि ॥ ५ ।

७९ वसन्तसेना । तदो तदो । ६ ।

१५ संवाहकः । तदो तेण अङ्गुण शविन्ती पलिचालके कद म्हि
चालित्तावशेशे च तणिं जूदोवजीवि म्हि शंक्कुत्तं । तदो भाअधअवि
शमदाए दशगुवणअं जूद कालिदं । ७ ।

माथुरः । उच्छादिदो म्हि मूसिदो म्हि । ८ ।

संवाहकः । एदे दे शक्तिअङ्गुदिअत्ता मं अणुशन्धअन्ति । शम्पदं

२० शुणिअ अङ्गुआ पमाणं । ९ ।

वसन्तसेना । मदणिए वासपादवविसणुल्लदाए पक्खिणो वि
इदो तदो आहिणउन्ति । दृञ्जे ता गच्छ एदाणं सद्धिअङ्गुदिअराणं अग्रं
अङ्गो जेव्व पडिवादिदि त्ति इमं हत्थाभरणअं तुमं देहि । १० । ॥ इति

हस्तावटकमाकृत्य चेष्टयाः प्रयच्छति ॥

८० चेटी ॥ गृहीत्वा ॥ जं अङ्गुआ आणवेदि । ११ । ॥ इति निष्क्रान्ता ॥

माथुरः । उच्छादिदो म्दि मूसिदो म्दि । १।

चेटी । जथा एदे उदं पेक्वन्ति दीहं णीससन्ति अ विसूरअन्ति
अहिलिरुन्ति अ दुआरणिदिदलोअणा तथा तक्केमि एदे दे सहिअनूदि
अरा हुविस्सन्ति ॥ उपाय्य ॥ अन्न वन्दामि । २।

माथुरः । सुहं तुह कोडु । ३।

चेटी । अन्न कदमो तुम्हणं सहिओ । ४।

माथुरः ।

कस्स तुहं तणुमज्जे अकरेण रूददुडुव्विणीदिण ।

जम्पसि मम्मणवअणं आलोअन्ती कउक्खेण ॥

एत्थि मे विहवो अणत्त वेत्त । ५।

चेटी । जइ इदिसाइ ण मत्तेसि ता ण कोसि नूदिअरो । अत्थि ८१
कोवि तुम्हणं धारओ । ६।

माथुरः । अत्थि दशसुवणं धालेदि किं तस्स । ७।

चेटी । तस्स कारणादे अज्जुआ इमं हत्थाभरणं पडिवादेदि ।
एहि एहि सो ज्ञेव्व पडिवादेदि । ८।

माथुरः ॥ सहर्षं गृहीत्वा ॥ अले भणोसि तं कुलपुत्तअं । भूदं तुह ग
न्यु आअच्छ पुणो नूदं रमह । ९। ॥ इति निष्कान्ती ॥

चेटी ॥ वसन्तसेनामुपसृत्य ॥ अज्जुए परितुट्ठा गदा सहिअनूदिअरा । १०।

वसन्तसेना । ता गच्छुअन्नो बन्धुअणं समस्सासिटुं । ११।

संवाहकः । अज्जुए जइ एव्वं ता इअं कला पत्तिअणहत्थगदा ८२
कलीअट्ट । १२।

वसन्तसेना । अन्न जस्स कारणादो इअं कला सिक्खीअदि सो
ज्ञेव्व अज्जेण सुस्सूसिदपुरुव्वो सुस्सूसिदव्वो । १३।

संवाहकः ॥ स्वगतम् ॥ अज्जुआए णिउणं पच्चादिष्टे म्दि । ता कथं
पच्चुबकलिशं ॥ प्रकाशम् ॥ अज्जुए अहं एदिणा नूदिअलावमाणेण १४

शकृशमणके कुविशं । ता शंवाहके नूदिअले शकृशमणके शंवु
तेत्ति शुमलिदव्वे अज्जुआए एदे अक्खलु । १ ।

वसन्तसेना । अज्जु अलं साहसेण । २ ।

८३ संवाहकः । अज्जुए कले णिअए ॥ इति परिक्रम्य ॥

५ नूदेण तं कदं मे जं बीरुच्छं जणशश शव्वशश ।

एण्हं पाअउशीणे णलिन्दसग्गेण विरुत्तिशं ॥ । ३ ।

॥ नेपथ्ये कलकलीः ॥

संवाहकः ॥ आकर्ण्य ॥ अले किं षेदं ॥ आकशे ॥ किं भणाध ।

एणे क्व वशत्तशेणाकेलके खुण्णमोडके णाम दुष्टरुत्थी विरुत्तेदि
१० त्ति । अहो अज्जुआए गन्धगुअं पेक्खिअं गडुव । अहवा किं मम
एदिणा जधाववशिदं अणुचिप्पिअं । ४ । ॥ इति निष्क्रान्तः ॥

॥ ततः प्रविशत्यपटीक्षेपेण प्रवृष्टो विकटोत्तवल्लवेशः कर्णपूरकः ॥

कर्णपूरकः । कहिं कहिं अज्जुआ । ५ ।

८४ चेटी । दुम्मणुस्स किं ते उव्वेअकाम्पणं जं अग्गदो वट्ठिदं अज्जुअं
१५ ण पेक्खसि । ६ ।

कर्णपूरकः ॥ दृष्ट्वा ॥ अज्जुए वन्दामि । ७ ।

वसन्तसेना । कम्मऊरअ परितुट्ठमुहो लक्खीअसि ता किं षेदं । ८ ।

कर्णपूरकः ॥ सविस्मयम् ॥ अज्जुए वच्चिदासि जाए अज्जु कम्मऊरअ
स्स परकुमो ण दिट्ठो । ९ ।

२० वसन्तसेना । कम्मऊरअ किं किं । १० ।

कर्णपूरकः । सुणाडु अज्जुआ । जो सो अज्जुआए खुण्णमोडयो
णाम दुष्टरुत्थी सो आलाणाखम्भं भञ्जिअ मरुमेत्थं वावादिअ मरुत्तं
सड्ढोहं करेत्तो राअमग्गं ओदिणो । तदो एत्थत्तरे उग्घुट्ठं जणेण ।

अवणेध बालअजणं तुरिदं आरुह्ण हक्खपासादं ।

२५ किं ण कु पेक्खध पुरदो डुट्ठो रुत्थी इदो एदि ॥

अबि अ ।

८५

विअलर एउरनुअलं हिज्जन्ति अ मेकुला मणिकवइआ ।

वलआ अ सुन्दरदरा रअणङ्कुरजालपडिबद्धा ॥

तदो तेण डुठ्ठकत्थिणा करचलणरदणेहिं फुल्लणालिणिं विअ णअरिं
उज्जइणिं अवगाहमाणेण समासादिदो परिव्वाजओ । तं च परिब्भ ॥
ठ्ठण्डकुण्डिआभाअणं सीकरेहिं सिञ्चिअ दत्ततरे पित्तं पेक्खिअ पुणो
वि उग्घुट्ठं जणेण हा परिव्वाजओ वाबादीअदि त्ति । ११।

वसन्तसेना ॥ ससम्भमम् ॥ अहो पमादो । १२।

८६

कर्णपूरकः । अलं सम्भमेण सुणाडुं दव अज्जुआ । तदो विच्छि
णसङ्गलाकलावअं दत्ततरपरिगहिदं परिव्वाजअं उव्वकत्तं तं पेक्खिअ ॥
कण्णउरएण मए णहि णहि अज्जुआए अण्णपिण्डोवपुट्ठेण दासेण
वामचलणेण जूदलेक्खअं उग्घुसिअ तुरिदं अण्णणादो लोक्खण्डं मे
णिकुअ आआरिदो सो डुठ्ठकत्थी । १३।

वसन्तसेना । तदो तदो ॥ १४।

कर्णपूरकः ।

१५

आहुणिउणं सरोसं तं कत्थिं विज्जसैलसिकुराभं ।

मोआविओ मए सो दत्ततरसण्णिओ परिव्वाजओ ॥ १५।

वसन्तसेना । सुट्ठु दे कदं तदो तदो । १६।

८७

कर्णपूरकः । तदो अज्जुए साङ्ग रे कण्णउरअ साङ्ग त्ति एत्ति
अमेत्तं भणन्ती विसमभरकत्ता विअ णावा एक्कदो पल्लकत्था सअत्ता २०
उज्जइणी आसि । तदो अज्जुए एक्केण सुणारं आहरणट्ठाणां पराम
सिअ उद्धं पेक्खिअ दीहं णीससिअ अअं पावारओ ममोचरि विव
त्तो । १७।

वसन्तसेना । कण्णउरअ ज्ञाणीहि दव किं एसो ज्ञादीकुसुमवा
सिदो पावारओ ण वेत्ति । ८८।

२५

कर्णपूरकः । अञ्जुए मदगन्धेणा सुद्रुतु तं गन्धं ण ज्ञाणामि । १ ।
 ८८ वसन्तसेना । णामं पि दाव पेक्ख । २ ।
 कर्णपूरकः । इमं णामं अञ्जुआ एव्व वाएडु । ३ । ॥ इति पावारकमु
 पनयति ॥

५ वसन्तसेना । आर्यचारुदत्तस्य । इति वाचयित्वा सस्पृहं गृहीत्वा प्रावृणोति ॥
 चेटी । कण्ठाऊरअ सोरुइ अञ्जुआए पावारओ । ४ ।
 कर्णपूरकः । आं सोरुइ अञ्जुआए पावारओ । ५ ।
 वसन्तसेना । कण्ठाऊरअ इदं दे पारितोसिअं । ६ । ॥ इत्याभरणं प्रयच्छति ॥
 कर्णपूरकः ॥ शिरसा गृहीत्वा प्रणम्य च ॥ सम्पदं सुद्रुतु सोरुदि अञ्जु
 १० आए पावारओ । ७ ।

वसन्तसेना । कण्ठाऊरअ एदाए वेलाए कहिं स अञ्जचारुदत्तो । ८ ।
 ८९ कर्णपूरकः । एदेण जेव्व मग्गेणो पवुत्तो गेहं । ९ ।
 वसन्तसेना । दृजे उवरिदणं अलिन्दअं आरुहिअ अञ्जचारुदत्तं
 पेक्खम्ह । १० ।

चेष्टः ।

शुश्रूषणे ङु भिद्यमाणुकम्पके शामिह्णि णिद्वणके वि शोहृदि ।
पिश्रुणे उण दंष्ट्रगव्विदे डुकूले क्खु पत्तिणामदालुणे ॥

अबि अ ।

५

शशपलक्खुबलदे ण शक्कि वालिडुं
अणकलत्तपशत्ते ण शक्कि वालिडुं ।
बूदपशत्तमणुशे ण शक्कि वालिडुं
जे वि शक्काविअदोशे ण शक्कि वालिडुं ॥

काबि वेला अज्जचालुदत्तशश गन्धव्वं शुण्णिदुं गदशश अदिक्कमदि १०
अद्वलअणी अज्ज वि णागच्छदि । तम जांव वाहिलडुअलशालाए
गडुअ शुबिश्शं । १६

॥ तथा करोति । ततः प्रविशति चारुदत्तो विदूषकश्च ॥

११

चारुदत्तः । अहो साधु भावरेभिलकेन गीतम् । वीणा हि नाम
असमुद्रोत्थितं रत्नम् । यतः ।

१५

उत्कण्ठितस्य हृदयानुगुणा वयस्या
सङ्केतके चिरयति प्रवरो विनोदः ।
संस्थापना प्रियतमा विरहातुराणां
रक्तस्य रागपरिवृद्धिकरः प्रमोदः ॥

विदूषकः । भो एहि गेहं गच्छेन्ह । २१

२०

चारुदत्तः । अहो सुष्ठु भावरेभिलकेन गीतम् ।

१२

विद्रूपकः । मम दाव दुवेहिं जेव्व रुस्सं ज्ञाअदि । इत्थिआए
सकूदं पठन्तीए मणुस्सेण अ काअलिं गाअत्तेण । इत्थिआ दाव सकूदं
पठन्ती दिण्णवणस्सा विअ गिट्ठी अधिअं सुसुआअदि मणुस्सो वि
काअलिं गाअत्तो सुक्खसुमणोदामवेदिदो वुट्ठपुरोहिदो विअ मत्तं जव
५५ त्तो दिहं मे ण रोअदि । १ ।

चारुदत्तः । वयस्य सुट्ठ खल्वग्य गीतं भावरेभिलेन । न च भवा
न्यरितुष्टः ।

रक्तं च नाम मधुरं च समं स्फुटं च
भावान्वितं च ललितं च मनोहरं च ।
१० किं वा प्रशस्तवचनैर्वहुभिर्मदुक्तै
रुत्कर्हिता यदि भवेद्वनितेति मन्ये ॥

१३ अपिच ।

तं तस्य स्वरसंक्रमं मृदुगिरः श्लिष्टं च तल्लीस्वनं
वर्णानामपि मूर्धनान्तरगतं तारं विरामे मृदुम् ।
१५ हेल्लासंयमितं पुनश्च स्तलितं रगाद्विरुच्चारितं
यत्सत्यं विरते ऽपि गीतसमये गच्छामि शृण्वन्निव ॥

विद्रूपकः । भो वअस्स आबणत्तरवीहीए सुहं कुक्कुरा वि
पसुत्ता ता गेहं गच्छेम्ह ॥ अग्रतो ऽवलोक्य ॥ वअस्स पेक्ख पेक्ख एसो वि
अन्धआरस्स विअ अवआसं देत्तो अत्तरिक्खपासादादो ओदरदि भअव
२० चन्दो । २ ।

चारुदत्तः । सम्यगाह भवान् ।

असौ हि दत्ता तिमिरावकाशमस्तं व्रजत्युन्नतकोटिरिन्दुः ।

जलावगाढस्य वनद्विपस्य तीक्ष्णं विषाणाग्रमिवावशिष्टम् ॥

विद्रूपकः । भो एदं अम्हाणं गेहं वड्ढमाणआ वड्ढमाणआ देहि
२५ दुआरअं । ३ ।

चेठः । अङ्गमित्तेअहं शल्लशङ्कोर शुणीअदि । आगदे अङ्गचालु १४
दत्ते । ता जाव दुआलअं देमि ॥ तथा कृत्वा ॥ अङ्ग वन्दामि अङ्ग मित्तेअ
तुमं पि वन्दामि । एत्थ वित्थिस्से आशणे णिशीदलु अङ्गा ॥ १॥

॥ उभौ नाट्येन प्रविशयोपविशतः ॥

विदूषकः । वड्ढमाणआ रअणिअं सदावेहि पादाइं धोइदुं । २। ५
चारुदत्तः ॥ सानुकम्पम् ॥ अङ्गं सुप्तजनं प्रबोधयितुम् ।
चेठः । अङ्ग मित्तेअ अहं पाणिअं गेएहे तुमं पादाइं धोवेहि । ३।
विदूषकः । ॥ सन्नोधम् ॥ भो वअस्स एसो दाणिं दासीए उत्तो भ
विअ पाणिअं गएहदि मं च बम्हणं पादाइं धोवावेदि । ४।
चारुदत्तः । वयस्य मैत्रेय तमुदकं गृहाण वर्धमानश्च पादौ प्रक्षालयतु ।

चेठः । अङ्ग मित्तेअ देहि उदअं । ५।

१५

विदूषकस्तथा करोति चेठश्चारुदत्तस्य पादौ प्रक्षालयापसरति ॥

चारुदत्तः । दीयतां ब्राह्मणस्य पादोदकम् ।

विदूषकः । किं मम पादोदरहिं । भूमीए जेव्व मए पिट्ठिद १५
गदहेण विअ पुणो वि लोट्ठिदव्वं । ६।

चेठः । अङ्ग मित्तेअ बम्हणे कु तुमं । ७।

विदूषकः । जथा सव्वणागाणां मज्जे दुण्डुहो तथा सव्वबम्ह
णाणां मज्जे अहं बम्हणो । ८।

चेठः । अङ्ग मित्तेअ तथावि धोइणं ॥ तथा कृत्वा ॥ अङ्ग मित्तेअ २०
एदं तं शुवण्णभण्डअं मम दिवा तुह लत्तिं च ता गेएह । १॥ ॥ इति
दत्त्वा निष्क्रान्तः ॥

विदूषकः । ॥ गृहीत्वा ॥ अङ्ग वि एदं चिट्ठिदि । किं एत्थ उज्जइ १६
णीए चोरो वि णत्थि जो एदं दासीएउत्तो णिदाचोरं णावहरदि ।
भो वअस्स अअन्तरचतुस्सालअं पवेसअमि णं । १०।

२५

चारुदत्तः ।

अलं चतुःशालमिमं प्रविश्य प्रकाशनारीधृत एष यस्मात् ।
तस्मात्स्वयं धारय विप्र तावद्यावन्न तस्याः खलु भोः समर्प्यते ॥

॥ निद्रां नाटयन् ॥ तं तस्य स्वरसंक्रममिति पुनः पठति ॥

५ विदूषकः । अवि णिदाअदि भवं । १ ।

चारुदत्तः । अथ किम् ।

इयं हि निद्रा नयनावलम्बिनी सलाहदेशादुपसर्पतीव माम् ।
अदृश्यवृषा चपला जरेव मनुष्यसत्त्वं परिभूय वर्धते ॥

विदूषकः । ता सुब्रेम्ह । २ । ॥ नाट्येन स्वपितः ॥ ततः प्रविशति शर्विलकः ।

१० शर्विलकः ।

कृत्वा शरीरपरिणाहसुखप्रवेशं
शिक्तबलेन च बलेन च कर्ममार्गम् ।
गच्छामि भूमिपरिसर्पणघृष्टपार्श्वी
निर्मुच्यमान इव जीर्णतनुर्भुजङ्गः ॥

१५ ॥ नभो ऽवलोक्य सहर्षम् ॥ अये अथमस्तमुपगच्छति स भगवान्मृगाङ्कः ।

तथाहि ।

नृपतिपुरुषशङ्कितप्रचारं परगृहदूषणनिश्चितैकवीरम् ।

धनपटलतमोनिरुद्धतारा रजनिरियं जननीव संवृणोति ॥

वृक्षवाटिकापरिसरे सन्धिं कृत्वा प्रविष्टो ऽस्मि मध्यमकं तद्यावदिदानीं

२० चतुःशालकमपि दूषयामि । भोः ।

कामं नीचमिदं वदन्ति पुरुषाः स्वप्ने च यद्वर्धते

विश्वस्तेषु च वञ्चनापरिभवश्चौर्यं न शौर्यं हि तत् ।

स्वाधीना वचनीयतापि हि वरं बद्धो न सेवयञ्जलि

मार्गी क्षेप नरेन्द्रसौतिकबध्ने पूर्वं कृतो द्वौणिना ॥

२५ तत्कस्मिन् देशे सन्धिमुत्पादयामि ।

देशः को नु जलावसेकशिथिलो यस्मिन्न शब्दो भवे
द्वितीयां च न दर्शनात्तरगतः सन्धिः करालो भवेत् ।
क्षारक्षीणतया च लोष्टककृशं जीर्णं वा कर्म्यं भवे
त्कस्मिन्स्त्रीजनदर्शनं च न भवेत्स्यादर्शसिद्धिश्च मे ॥

॥ भित्तिं परामृश्य ॥ नित्यादित्यदर्शनोदकसेचनेन दूषितेयं भूमिः क्षा^५
रक्षीणा मूषिकोत्करश्चेह । हस्तसिद्धो ऽयमर्थः । प्रथममेतत्स्कन्दपुत्रा^{१८}
णां सिद्धिलक्षणम् । अत्र कर्मप्राप्ते कोदशमिदानीं सन्धिमुत्पादयामि ।
इह खलु भगवता कनकशक्तिना चतुर्विधः सन्धुपायो दर्शितः ।
तद्यथा पक्षेष्टकानामाकर्षणमामेष्टकानां तु हेदनं पिण्डमयानां सेचनं
काष्ठमयानां पाठनमिति । तदत्र पक्षेष्टके इष्टिकाकर्षणम् । तत्र । १०

पद्मव्याकोशं भास्करं बालचन्द्रं
वापीविस्तीर्णं स्वस्तिकं पूर्णकुम्भम् ।
तत्कस्मिन्देहे दर्शयाम्यात्मशिल्पं
दृष्ट्वा श्रो यं यद्विस्मयं यान्ति पौराः ॥

तदत्र पक्षेष्टके पूर्णकुम्भ एव शोभते । तमुत्पादयामि । १५

अन्यासु भित्तिषु मया निशि पाठितासु
क्षारक्षतासु विषमासु च कल्पनासु ।
दृष्ट्वा प्रभातसमये प्रतिवेशिवर्गा
दोषांश्च मे वदति कर्माणि कौशलं च ॥

■ नमो वरदाय कुमारकार्तिकेयाय नमः कनकशक्तये ब्रह्मण्याय २०
देवाय देवव्रताय नमो भास्करनन्दिने नमो योगाचार्याय यस्याहं
प्रथमः शिष्यः । तेन च परितुष्टेन योगरोचना मे दत्ता ।

अनया हि समालब्धं न मां द्रव्यन्ति रक्षिणः ।

शस्त्रं च पतितं गात्रे रुजं नोत्पादयिष्यति ॥

॥ तथा करोति ॥ धिक्कृष्टं प्रमाणसूत्रं मे विस्मृतम् ॥ विचिन्त्य ॥ आं २५

११ इदं यज्ञोपवीतं प्रमाणसूत्रं भविष्यति । यज्ञोपवीतं हि नाम ब्राह्मण
स्य महदुपकरणं विशेषतो ऽस्मद्विधस्य । कुतः ।

एतेन मापयति भित्तिषु कर्ममार्गं
मेतेन मोचयति भूषणसम्प्रयोगान् ।

५ उद्घाटको भवति यत्नदृढे कपाटे
दृष्टस्य कीटभुज्जैः परिवेष्टनं च ॥

मापयित्वा कर्म समारभे ॥ तथा कृत्वावलोक्य च ॥ एकलोष्टावशेषो
५ यं सन्धिः । धिकृष्टमहिना दृष्टो ऽस्मि ॥ यज्ञोपवीतेनाङ्गुलीं बद्ध्वा विषवेगं नाट
यति ॥ चिकित्सां कृत्वा स्वस्थो ऽस्मि ॥ पुनः कर्म कृत्वा दृष्ट्वा च ॥ अये इव
१० लति प्रदीपः । तथाहि ।

शिखा प्रदीपस्य सुवर्णपिञ्जरा महीतले सन्धिमुखेन निर्गता ।

विभाति पर्यन्ततमः समावृता सुवर्णरेखिव कषे निवेशिता ॥

॥ पुनः कर्म कृत्वा ॥ समाप्तो ऽयं सन्धिः । भवतु प्रविशामि । अथवा
न तावत्प्रविशामि प्रतिपुरुषं तावत्प्रवेशयामि ॥ तथा कृत्वा ॥ अये न
१५ कश्चित् । नमः कार्तिकेयाय ॥ इति प्रविश्य दृष्ट्वा च ॥ अये पुरुषद्वयं सुप्तम् ।

भवतु आत्मरक्षार्थं कपाटमुद्घाटयामि । कथं ज्ञीर्णत्वाद्गृहस्य विरोति
कपाटः । तद्यावत्सलिलमन्वेषयामि । क्व नु खलु सलिलं भविष्यति
॥ इतस्ततो दृष्ट्वा गृहीत्वा सलिलं प्रक्षिपत्सशङ्कुम् ॥ मा तावद्भूमौ पतच्छब्दमुत्पादयेत् ।

भवत्वेवं तावत् ॥ पृष्ठेन प्रतीक्ष्य कपाटमुद्घाट्य ॥ भवत्वेवं तावदिदानीं किं
२० लक्ष्यसुप्तमुत परमार्थसुप्तमिदं द्वयम् ॥ त्रासयित्वा परीक्ष्य च ॥ अये परमार्थसु
प्तेनानेन भवितव्यम् । तथाहि ।

१०० निःश्वाप्तो ऽस्य न शङ्कितः सुविशदस्तुल्यान्तरं वर्तते
दृष्टिर्गाढनिमीलिता न विकला नाभ्यन्तरे चञ्चला ।

गात्रं स्रस्तशरीरसन्धिशिथिलं शय्याप्रमाणाधिकं
२५ दीपं चापि न मर्षयेदभिमुखं स्यान्नक्षत्रसुप्तं यदि ॥

॥ समन्तादवलोक्य ॥ अये कथं मृदङ्गः । अयं दर्डुरः । अयं पणवः । इयं मपि वीणा । एते वंशाः । अमी पुस्तकाः । कथं नाट्याचार्यगृहमिदम् । अथवा भवनप्रत्ययात्प्रविष्टोऽस्मि तत्किं परमार्थदरिद्रोऽयमुत राजभयाच्चौरभयाद्वा भूमिष्ठद्रव्यं धारयति । तन्ममापि नाम शर्विलकस्य भूमिष्ठं द्रव्यम् । भवतु वीजं प्रक्षिपामि ॥ तथा कृत्वा ॥ निक्षिप्तं वीजं न क्वचित्स्फारीभवति । अये परमार्थदरिद्रोऽयं । भवतु गच्छामि ।

विदूषकः ॥ उत्स्वप्रायते ॥ भो वयस्स सन्धी विग्र दिज्ञादि चोरं विग्र पेक्त्वामि ता गेण्डु भवं एदं सुवण्णभण्डग्रं । १ ।

शर्विलकः । किं नु खल्वयमिह मां प्रविष्टं ज्ञात्वा दरिद्रोऽस्मीति उपहसति तत्किं व्यापादयामि । उत लघुत्वाद्दुस्वप्रायते ॥ १० ॥ दृष्ट्वा ॥ अये जर्जरस्नानशाटीनिबद्धं दीपप्रभयोद्दीपितं सत्यमेवैतदलङ्कारमाण्डम् । भवतु गृह्णामि । अथवा न युक्तं तुल्यावस्थं कुलपुत्रजनं पीडयितुं तद्वच्छामि ।

विदूषकः । भो वयस्स भ्राविदो सि गोवम्हणकामाए जइ एदं १०१ सुवण्णभण्डग्रं एण गेण्डुसि । २ ।

शर्विलकः । अनतिक्रमणीया मम भगवती गोकाम्या ब्राह्मणकाम्या च तद्गृह्णामि । अथवा ज्वलति प्रदीपः । अस्ति च मया प्रदीपः । एणार्थमाग्नेयः कीटो धार्यते । तस्यायं देशकालः । एष मुक्तो कीटो यत्नैवाम्य दीपस्योपरि मण्डलैर्विचित्रैर्विचरति एष पक्षिः । द्वयानलेन निर्वापितो भद्रपीठिनः । धिक्कृतमन्धकारम् । अथवा मयापि २० अस्मद्ब्राह्मणकुले धिक्कृतमन्धकारम् । अहं हि चतुर्वेदविदोऽप्रतिग्राहकस्य पुत्रः शर्विलको नाम ब्राह्मणो गणिकामदनिकार्थमकार्यमनुतिष्ठामि । इदानीं करोमि ब्राह्मणस्य प्रणयम् ॥ इति तिष्ठन्ति ॥

विदूषकः । भो वयस्स सीदलो दे अग्रहत्थो । ३ ।

शर्विलकः । धिक् प्रमादः सलिलसम्पर्काच्छीतलो मे अग्रहस्तः । २५

भवतु कक्षयोर्हस्तं प्रतिपामि ॥ इति नार्येन सव्यहस्तमुष्णीकृत्य गृह्णाति ॥

विदूषकः । गच्छिदं । १।

१०२ शर्विलकः । अनतिक्रमणीयो ऽयं ब्राह्मणप्रणयः । तद्गृहीतम् ।

विदूषकः । दाणिं विक्रिणिदपणो विश्र वाणिग्रो मुहं मुवि

५ सं । २।

शर्विलकः । महाब्राह्मण वर्षशतं स्वपिह् । कष्टमेवं मद
निकागणिकार्ये ब्राह्मणकुलं तमसि पातितम् । अथवा आत्मा
पातितः ।

धिगस्तु खलु दारिद्र्यमनिर्वेदितयोरुपम ।

१० यदेतद्गर्हितं कर्म निन्दामि यः करोमि च ॥

तस्यावन्मदनिकाया निष्क्रयणार्थं वसन्तसेनागृहं गच्छामि ॥ परि
क्रम्यावलोक्य च ॥ अये पद्वंशब्द इव माः नाम रक्षिणः । भवतु स्तम्भो
भूवा तिष्ठामि । अथवा ममापि नाम शर्विलकस्य रक्षिणः । यो
ऽहम् ।

१५ मार्जारः क्रमणे मृगः प्रसरणे श्येनो ग्रहालुञ्चमे
सुप्तासुप्तमनुष्यवीर्यतुलने श्वा सर्पणे पन्नगः ।
मायावृषशरीरवेशरचने वाग्देशभाषान्तरे
दीपो रात्रिषु सङ्कटेषु दुन्दुमो वाजी स्थले नौर्जलि ॥

अपिच ।

२० भुजग इव गतौ गिरिः स्थिरत्वे पतगपतेः परिसर्पणे च तुल्यः ।
शश इव भुवनावलोकने ऽहं वृक इव च ग्रहणे बले च सिंहः ॥

१०३

॥ प्रविश्य रदनिका ॥

रदनिका । रुद्धी रुद्धी बाहिरदुआरसालाए पसुत्तो वडुमाणग्रो
सो बि एत्थ ण दीसदि । भोडु अज्जमित्तेअं सदावेमि । ३। ॥ इति परि

२५ क्रामति ॥

शर्विलकः ॥ रदनिकां हन्तुमिच्छति निव्रण्य ॥ कथं स्त्री भवतु गच्छामि
॥ इति निष्क्रान्तः ॥

रदनिका ॥ गत्वा सत्रासम् ॥ रुद्धी रुद्धी अम्हाणं गेहे सन्धिं कपिअ
चोरो णिकूमदि । भोडु मित्तेअं गडुअ पबोधेमि ॥ विद्रूषकमुपगम्य ॥ अज्ज
मित्तेअ उट्ठेहि उट्ठेहि अम्हाणं गेहे सन्धिं कपिअ चोरो णि ॥
ककल्लो । ११।

विद्रूषकः ॥ उज्ज्याय ॥ आ दासीए धीए किं भणासि चोरो कपि
दो सन्धी णिकूलो त्ति । १२।

रदनिका । रुदास अलं परिहासेण किं ण पेक्खसि द्दणं । १३। १०४

विद्रूषकः । आ दासीए धीए किं भणासि दुदिअं वि दुआरअं ॥
उग्घाडिदं त्ति । भो वअस्स चारुदत्त उट्ठेहि उट्ठेहि अम्हाणं गेहे
सन्धिं दइअ चोरो णिकूलो । १४।

चारुदत्तः । भवतु भोः अलं परिहासेन ।

विद्रूषकः । भो ण परिहासो पेक्खडु भवं । १५।

चारुदत्तः । कस्मिन्नु देशे ।

१५

विद्रूषकः । भो एसो । १६।

चारुदत्तः ॥ विलो ज्ञा ॥ अहो दर्शनीयो ऽयं सन्धिः ।

उपरितल्लनिपातितेष्टको ऽयं

शिरसि तनुर्विपुलअ मध्यदेशे ।

असदृशजनसम्प्रयोगभीरो

२०

हृदयमिव स्फुटितं महागृहस्य ॥

कथमस्मिन्नपि कर्मणि कुशलता ।

विद्रूषकः । भो वअस्स अअं सन्धी दुवेहिं ज्ञेव्व दिणो भवे १०५।

आगन्तुएण सिक्खिडुकामेण वा । अण्णाहा इध उज्जुशणीए अम्हा
एविह्वं को ण आणादि । १०६।

२५

चारुदत्तः ।

वैदेश्येन कृतो भवेन्मम गृहे व्यापारमभ्यस्यता
नासौ वेदितवान्धनैर्विरहितं विश्रब्धसत्त्वं जनम् ।
दृष्ट्वा प्राञ्जकृतीं निवासरचनामस्माकमाशान्वितः
५ सन्धिच्छेदनखिन्न एव सुचिरं पश्चान्निराशो गतः ॥

ततः मुह्यन्नः किमसौ कथयिष्यति तपस्वी । सार्यवारुमुतस्य गृहं
प्रविश्य न किञ्चिन्मया समासादितमिति ।

विदूषकः । भो कथं तं ज्ञेयं चोरकृदग्रं अणुसोचेति । तेण चि
त्तिदं महत्तं एदं गेहं इदो रञ्जणभण्डग्रं सुवर्णभण्डग्रं वा णिकामइ
१० स्सामि ॥ स्मृत्या सविषादमात्मगतम् ॥ कहिं तं सुवर्णभण्डग्रं ॥ पुनरनुस्मृत्य प्रकाशम् ॥
भो वअस्स तुमं सव्वकालं भण्णसि मुक्खो मित्तेअग्रो अपण्णिदो मि
त्तेअग्रो त्ति । मुट्ठु क्खु मए कदं तं सुवर्णभण्डग्रं भवदो कृत्ये सम
प्पअत्तेण अण्णहा दासीएउत्तेण अवकृदं भवे । १।

१०६ चारुदत्तः । अलं परिहासेन ।

१०७ विदूषकः । भो जह वि णाम अहं मुक्खो तह वि परिहा
सस्स वि देसअलं णा आणामि । २।

चारुदत्तः । कस्यां वेलायाम् ।

विदूषकः । जहा तुमं मए भण्णिदो सि सीदलो दे अगकृत्यो । ३।

चारुदत्तः । कदाचिदेवमपि स्यात् ॥ सर्वतो निवृण्व सार्धम् ॥ वयस्य

२० दिव्या प्रियं ते निवेदयामि ।

विदूषकः । किं ण अवकृदं । ४।

चारुदत्तः । कृतम् ।

विदूषकः । तथावि किं पिअं । ५।

चारुदत्तः । यदसौ कृतार्थो गतः ।

१०७ विदूषकः । णासो क्खु सो । ६।

चारुदत्तः । कथं न्यासः ॥ मोहमुपगतः ॥
विदूषकः । समस्तसदु भवं । जइ णासो चोरेण अबद्धो तुमं
किं मोहमुपगतो । १ ।

चारुदत्तः ॥ समाश्रय ॥

कः श्रद्धास्यति भूतार्थं सर्वो मां तुल्यिष्यति ।

५

शङ्कनीया हि लोके ऽस्मिन्निष्प्रतापा दरिद्रता ॥

भोः कष्टम् ।

यदि तावत्कृतान्तेन प्रणयो ऽर्थेषु मे कृतः ।

किमिदानीं नृशंसेन चारित्रमपि दूषितम् ॥

विदूषकः । अहं क्व अबलबिस्तं । केण दिमं केण गहिदं को १०
वा सक्खि त्ति । २ ।

चारुदत्तः । अहमिदानीमनृतमभिधास्ये ।

भैक्ष्येणाप्यर्जयिष्यामि पुनर्न्यासप्रतिक्रियाम् ।

अनृतं नाभिधास्यामि चारित्रग्रंशकारणम् ।

रदनिका । ता जाव अज्जाधूदाए गडुअ णिवेदेमि । ३ । ॥ इति नि १०८

प्रक्रान्ता ॥

॥ प्रविश्य चेद्या सह चारुदत्तवधूः ॥

वधूः ॥ ससम्भ्रमम् ॥ अइ सच्चं अबरिक्खदसरीरो अज्जुउत्तो अज्जुमित्ते
एण सह । ४ ।

चेटी । भट्टिणि सच्चं किं तु जो सो वेस्साजणकेरको अलंकारओ २०
सो अबद्धो । ५ ।

॥ वधूर्मेहं नाटयति ॥

चेटी । समस्तसदु समस्तसदु अज्जाधूदा । ६ ।

वधूः ॥ समाश्रय ॥ कृत्ते किं भणासि अबरिक्खदसरीरो अज्जुउत्तो
त्ति । वरं दाणिं सो सरिरेण परिक्खदो ण उण चारित्तेण । संपदं २५

उज्जुङ्णीए जणो एव्वं मत्तस्सदि दल्लिददाए अज्जउत्तेण ज्ञेव्व ईदिसं
अकज्जं अनुचिट्ठिदं ति ॥ उध्वमवलोक्य निःश्वस्य च ॥ भग्नं कग्नं पौकवर
बत्तपडिदजलविन्दचञ्चलेहिं कीलसि दल्लिदपुरिसभाअधेएहिं । इअं
१०९ च मे एका माडुघरलडा रअणावली चिट्ठिदि । एदं पि अदिसोण्डीर
५ दाए एसो अज्जउत्तो ण गेण्हस्सदि । रुज्जे अज्जमित्तेअं दाव सदा
वेहि । ११ ।

चेटी । जं अज्जाधूदा आणवेदि ॥ विदूषकमुपगम्य ॥ अज्ज मित्तेअ धूदा
दे सदावेदि । १२ ।

विदूषकः । कहिं सा । १३ ।

१० चेटी । एसा चिट्ठिदि उवसप्प । १४ ।

विदूषकः ॥ उपसृत्य ॥ सोत्थि भोदीए । १५ ।

वधूः । अज्ज वन्दामि अज्ज पुरत्थिअमुहो होहि । १६ ।

११० विदूषकः । एस भोदि पुरत्थिअमुहो संवुत्तो म्हि । १७ ।

वधूः । अज्ज पडिच्छ इमं । १८ ।

१५ विदूषकः । भोदि किं णेदं । १९ ।

वधूः । अहं क्खु रअणहट्ठि उववसिदा आसि तहिं जधाविह
वाणुसारेण वम्हणो पडिग्गाहिदव्वो सो अ ण पडिग्गाहिदो ता
तस्स कदे पडिच्छ इमं रअणावलिअं । १० ।

विदूषकः ॥ गृहीत्वा ॥ सोत्थि गमिस्सं पिअवअस्सस्स णिवे
२० देमि । ११ ।

वधूः । अज्ज मित्तेअ मा खु तं लज्जावेहि । १२ । ॥ इति

निष्क्रान्ता ॥

विदूषकः ॥ सविस्मयम् ॥ अहो से महाणुभावदा । १३ ।

१११ चारुदत्तः । अये चिरयति मैत्रेयः । मा नाम वैल्लव्यादकार्यं कु
२५ र्यात् । मैत्रेय मैत्रेय ।

विदूषकः ॥ उपसृत्य ॥ एसो म्हि गेण्ह एदं ।१। ॥ रत्नावली
दर्शयति ॥

चारुदत्तः । किमेतत् ।

विदूषकः । भो वअस्स जं दे सरिसदारसङ्गहस्स फलं ।२।

चारुदत्तः । कथं ब्राह्मणी मामनुकम्पते । कष्टमिदानीमस्मि
दरिद्रः ।

आत्मभाग्यक्षतद्रव्यः स्त्रीद्रव्येणानुकम्पितः ।

अर्थतः पुरुषो नारी या नारी सार्थतः पुमान् ॥

अथवा नाहं दरिद्रः । यस्य मम ।

विभवानुगता भार्या सुखदुःखसुकृद्वान् ।

१०

सत्यं च न परिश्रष्टं यदरिद्रेषु दुर्लभम् ॥

मैत्रेय गच्छ रत्नावलीमादाय वसन्तसेनागृहं वक्तव्या च सा मद्वच
नात् । यत्खल्वस्माभिः सुवर्णभाण्डमस्मदीयमिति कृत्वा विश्रम्भात्
गृते हारितं तस्य कृते गृह्यात्ममियं रत्नावलीति ।

विदूषकः । मा दाव अक्काइदस्स अंभुत्तस्स अप्पमुल्लस्स चो ११२
रेहिं अवहदस्स क्करणादो चउस्समुदसारभूदा, रअणावली दी
अदि ।३।

चारुदत्तः । वयस्य मा मैवम् ।

यं समालम्ब्य विश्वासं न्यासो ऽस्मासु तया कृतः ।

तस्यैतन्मरुतो मूल्यं प्रत्ययस्यैव दीयते ॥

२०

तद्वयस्य अस्मच्छरीरस्पृष्टिकया शापितो ऽसि नैनामग्राहयित्वात्रागन्त
व्यम् । वर्धमानक एताभिरिष्टिकाभिः सन्धिः क्रियतां सुसंकृतः शी
घ्रम् । परिवाद्वरुलदोषान्नृपस्य रत्नान्परिहरामि । वयस्य मैत्रेय भव
ताप्यकृपणशौण्डीर्यमभिधातव्यम् ।

विदूषकः । भो दल्लिदो किं अकिबिणं मत्तेदि ।४।

२५

चारुदत्तः । अदरिद्रो ऽस्मि सखे । यस्य मम ॥ विभवानुगता
भार्या ॥ इत्यादि पुनः पठति ॥ तद्वच्छतु भवान् । अहमपि कृतशौचः स
न्यामुपासे

॥ इति निष्क्रान्ताः सर्वे ॥

इति मृच्छकटिकायां
सन्धिच्छेदो नाम
तृतीयो ऽङ्कः ॥

चेटी । आणन्न म्हि अत्ताए अज्जुआए सआसं गत्तुं । एसा अज्जु
आ चित्तफलणिसप्पादिद्वी मदणियाए सह किम्पि मत्तअत्ती चिट्ठदि ।
ता जाव उवसप्पामि । १ । ॥ इति परिक्रामति ॥

॥ ततः प्रविशति यथानिर्दिष्टा वसन्तसेना मदनिका च ॥

५

वसन्तसेना । रुज्जे मअणिए अवि सुसदिसी इअं चित्ताकिदी
अज्जुचारुदत्तस्स । २ ।

मदनिका । सुसदिसी । ३ ।

वसन्तसेना । कथं तुमं जाणासि । ४ ।

मदनिका । जेण अज्जुआए सुसणिद्धा दिद्वी अणुलगा । ५ । १०

वसन्तसेना । रुज्जे किं वेसवासदक्खिण्णेण मअणिए एव्वं भणा ११४
सि । ६ ।

मदनिका । अज्जुए किं जो ज्ञेव्व जणो वेसे पटिवसदि सो ज्ञेव्व
अलिअदक्खिणो भोदि । ७ ।

वसन्तसेना । रुज्जे णाणापुरिससङ्गेण वेसाज्जणो अलिअदक्खिणो १५
भोदि । ८ ।

मदनिका । जदो दाव अज्जुआए दिद्वी इध अभिरमदि हिअअं
च । तस्स कारणं किं पुच्छीअदि । ९ ।

वसन्तसेना । रुज्जे सहोअणादो उवसप्पणीअदं रक्खामि । १० ।

मदनिका । अज्जुए एव्वं णेदं । सहोअणचित्ताणुवत्ती अबत्ताज २०
भोदि । ११ ।

मा कस्सवि पीदिच्छेदो भोटुं णं ऊ सदावस्सं । १ ।

मदनिका । सव्विलअ कथेहि । २ ।

॥ शर्विलकः साशङ्कं दिशो ऽवलोकयति ॥

मदनिका । सव्विलअ किं णंदं ससङ्को विअ लक्खीअसि । ३ ।

५ शर्विलकः । वद्वे तां किञ्चिद्रुस्यं तद्विविक्तमिदम् ।

मदनिका । अथइं । ४ ।

वसन्तसेना । कथं परमरुस्सं ता ण सुणिस्सं । ५ ।

१११ शर्विलकः । मदनिके किं वसन्तसेना मोदयति तां निष्क्रयेण ।

वसन्तसेना । कथं मम संबन्धिणी कथा ता सुणिस्सं । ६ ।

१० मदनिका । सव्विलअ भणिदा मए अज्जुआ तदो भणादि जइ मम सच्छन्दो तदा विणा अत्थं सव्वं परिअणं अभुजिस्सं करस्सं । अथ सव्विलअ कुदो दे एत्तिओ विह्वो जेण मं अज्जुआसआसादो मोआवस्ससि । ७ ।

शर्विलकः ।

१५ दारिद्रेणाभिभूतेन वत्सेकानुगतेन च ।

अथ रात्रौ मया भीरु वदर्ये साकृत् कृतम् ॥

वसन्तसेना । पसणा से आकिदी साकृत्सकम्मदाए उण उव्वेअ णीआ । ८ ।

मदनिका । सव्विलअ इत्थीकलवत्तस्स कारणेण उरुअं पि संसए २० विणिकित्तं । ९ ।

१२० शर्विलकः । किं किं ।

मदनिका । सरीरं चारित्तं च । १० ।

शर्विलकः । अपणित्ते साकृत्ते श्रीः प्रतिवसति ।

मदनिका । सव्विलअ अखणित्दचारित्तो सि ता ण ऊ दे मम २५ कारणादो साकृत्सं करेत्तेण अच्चत्तविरुद्धं आचरिदं । ११ ।

शर्विलकः ।

नो मुष्णाम्यबलां विभूषणवतीं फुल्लामिवाहं लतां
विप्रस्त्वं न हरामि काञ्चनमथो यज्ञार्थमभ्युद्धृतम् ।
धात्र्युत्सङ्गतं हरामि न तथा बालं धनार्थी क्वचि
त्कार्याकार्यविचारिणी मम मतिश्चौर्ये ऽपि नित्यं स्थिता ॥

तद्विज्ञाप्यतां वसन्तसेना ।

अयं तवं शरीरस्य प्रमाणादिव निर्मितः ।

अप्रकाश्यो ह्यलङ्कारो मत्स्नेहाद्वार्यतामिति ।

मदनिका । सव्विलस्र अप्पकासो अलङ्कारो अग्रं च जणो ति
इवे वि ण जुज्झदि ता उवणेहि दाव पेक्खामि एदं अलङ्कारं । १ । १०

शर्विलकः । इदमलङ्करणम् ॥ इति साशङ्कं समर्पयति ॥

१२१

मदनिका ॥ निहृष्य ॥ सव्विलस्र दिट्ठपुब्बो, विअ अग्रं अलङ्कारो
ता भणेहि कुदो एसो । २ ।

शर्विलकः । मदनिके किं तवानेन गृह्यताम् ।

मदनिकः ॥ सरोषम् ॥ जइ मे पच्चअं णे गच्छसि ता किस्सिमित्तं ॥
मं णिक्किणसि । ३ ।

शर्विलकः । अयि प्रभाते मया श्रुतं श्रेष्ठिचतरे यथा सार्थवाहस्य
चारुदत्तस्य ॥ इति वसन्तसेना मदनिका च मूर्च्छा नाटयतः ॥

शर्विलकः । मदनिके समाश्रयसिद्धि समाश्रयसिद्धि किमिदानीं
त्वम् ।

२०

विषादस्रस्तसर्वाङ्गी सम्भ्रमभ्रान्तलोचना ।

नीयमानाभुजिष्या त्वं कम्पसे नानुकम्पसे ॥

मदनिका ॥ समाश्रयस्य ॥ साहसिअ ण इ तुए मम कारणादो
इमं अकज्जं करेत्तेण तस्सिं, गेहे को वि वाबादिदो परिक्खदो
वा । ४ ।

२५

१२२ शर्विलकः । मदनिके भीति सुप्ते न शर्विलकः प्रहरति । तन्म
या न को ऽपि तत्र व्यापादितो नापि परित्ततः ।

मदनिका । सद्यं । १ ।

शर्विलकः । सत्यम् ।

५ वसन्तसेना ॥ संज्ञां लब्ध्वा ॥ अम्महे पञ्चवर्षीविदम्हि । २ ।

मदनिका । पित्रं । ३ ।

शर्विलकः ॥ सेव्यम् ॥ मदनिके किं नाम प्रियमिति ।

वत्सेरुबद्धरुदयो हि करोम्यकार्यं

सदृत्तपूर्वपुरुषे ऽपि कुले प्रसूतः ।

१० रक्षामि मन्मथविपन्नगुणो ऽपि मानं

मित्रं च मां व्यपदिशस्यपरं च यासि ॥

॥ साकृत्तम् ॥

इह सर्वस्वफलिनः कुलपुत्रमहादुमाः ।

निष्फलवमलं यान्ति वेश्याविहगभक्षिताः ॥

१५ अयं च सुरतज्वालः कामाग्निः प्रणयेन्धनः ।

नराणां यत्र ह्ययत्ने यौवनानि धनानि च ॥

वसन्तसेना ॥ सस्मितम् ॥ अहो से अत्थाणे आवेशो । ४ ।

१२३ शर्विलकः ।

अपण्डितास्ते पुरुषा मता मे ये स्त्रीषु च श्रीषु च विश्वसन्ति ।

२० श्रियो हि कुर्वन्ति तथैव नार्यो भुजङ्गकन्यापरिसर्पणानि ॥

स्त्रीषु न रागः कार्यो रक्तं पुरुषं स्त्रियः परिभवन्ति ।

रक्तैव हि रक्तव्या विरक्तभावा तु हतव्या ॥

मुष्टु खल्विदमुच्यते ।

एता हसन्ति च रुदन्ति च वित्तहेतो

२५

विश्वासायन्ति पुरुषं न च विश्वसन्ति ।

तस्मान्नरेण कुलशीलसमन्वितेन
वेश्याः श्मशानसुमना इव वर्जनीयाः ॥

अपिच ।

समुद्रवीचीव चलस्वभावाः सन्ध्याभ्रलेखेव मुहूर्तरागाः ।

स्त्रियो कृतार्थाः पुरुषं निरर्थं निष्पीडितालक्तकवत्पशन्ति ॥ ५

स्त्रियो नाम चपलाः ।

अन्यं मनुष्यं हृदयेन कृत्वा अन्यं ततो दृष्टिभिराकृयन्ति ।

अन्यत्र मुञ्चन्ति मदप्रसेकमन्यं शरीरेण च कामयन्ते ॥

सूक्तं खलु कस्यापि ।

न पर्वताग्रे नलिनी प्ररोहति न गर्दभा वाजिधुरं वहन्ति । १०

यवाः प्रकीर्णा न भवन्ति शालयो न वेशजाताः श्रुचयस्तथाङ्गनाः ॥

आः दुरात्मन् चारुदत्त कृतकं भ्रमं न भवति ॥ इति कतिचित्पदानि दद्याति ॥

मदनिका ॥ अक्षले गृहीत्वा ॥ अइ असंबद्धभासत्र असंभावणीए कु १२४
प्यसि । १ ।

शर्विलकः । कथमसम्भावनीयं नाम । १५

मदनिका । एसो ऋषु अलङ्कारश्चो अज्जुअकरश्चो । २ ।

शर्विलकः । ततः किम् ।

मदनिका । स च तस्स अज्जस्स कृत्ये विणिविज्जतो । ३ ।

शर्विलकः । किमर्थम् ।

मदनिका ॥ कर्णे ॥ एव्वं विअ । ४ । २०

शर्विलकः ॥ सवैलक्ष्यम् ॥ भोः कष्टम् ।

ह्यार्यो ग्रीष्मसन्ततो यमेवाहं समाश्रितः ।

अज्ञानता मया सैव पत्रैः शाखा वियोजिता ॥

वसन्तसेना । कथं एसो बि सन्तप्यदि ज्ञेय्व । ता अग्राणत्तेण
एदिणा एव्वमणुचिट्ठिदं । ५ । २५

- १२५ शर्विलकः । मदनिके किमिदानीं युताम् ।
 मदनिका । एत्थ तुमं ज्ञेव्व पण्डित्तो । १ ।
 शर्विलकः । नैवम् । पश्य ।
 स्त्रियो हि नाम खल्वेता निसर्गादेव पण्डिताः ।
 ५ पुरुषाणां तु पाण्डित्यं शास्त्रेणैवोपदिश्यते ॥
 मदनिका । सव्विलत्तञ्च जइ मम वत्तणं सुणीअदि ता तस्स ज्ञेव्व
 महाणुभावस्स पडिणिज्जादेहि । २ ।
 शर्विलकः । मदनिके यच्चसौ राजकुले मां कथयिष्यति ।
 मदनिका । ए चन्दादो आदवो ह्योदि । ३ ।
 १० वसन्तसेना । साहु मत्तणिए साहुं । ४ ।
 शर्विलकः । मदनिके ।
 न खलु मम विषादः सारदूसे ऽस्मिन्भयं वा
 कथयसि हि किमर्थं तस्य साधोर्गुणांस्त्वम् ।
 जनयति मम् चेदं कुत्सितं कर्म लज्जां
 १५ नृपतिरिह शठानां मादृशां किं नु कुर्यात् ॥
 तथापि नीतिविरुद्धमेतदन्य उपायश्चित्यताम् ।
 १२६ मदनिका । एसो अत्तं अवरो उवाओ । ५ ।
 वसन्तसेना । को क्खु अवरो उवाओ हुविस्सदि । ६ ।
 मदनिका । तस्स ज्ञेव्व अज्जस्स केरको भविअ एदं अलङ्कारअं
 २० अज्जुआए उवणेहि । ७ ।
 शर्विलकः । एवं कृते किं भवति ।
 मदनिका । तुमं दाव अचोरो सो बि अज्जो अरिणो अज्जुआए
 सक्कं अलङ्कारअं उवगदं भोदि । ८ ।
 शर्विलकः । नन्वतिसाहसमेतत् ।
 २५ मदनिका । अइ उवणेहि अस्सधा अदिसाहसं । ९ ।

वसन्तसेना । साङ्ग मदणिए साङ्ग । अभुजिस्साए विअ मत्तिदं । १ ।
शर्विलकः ।

मयाप्ता मरुती बुद्धिर्भवतीमनुगच्छता ।

निशायां नष्टचन्द्रायां दुर्लभो मार्गदर्शकः ॥

मदनिका । तेण हि तुमं इमस्सिं कामदेवगेहे मुहुत्तअं चिट्ठ १२७
जाव अज्जुआए तुह् अगमणं णिवेदेमि । २ ।

शर्विलकः । एवं भवतु ।

मदनिका ॥ उपसृत्य ॥ अज्जुए एसो क्खु अज्जचारुदत्तस्स सआसा
दो बम्हणो आअदो । ३ ।

वसन्तसेना ।, कञ्जे तस्सं केरओ त्ति कथं तुमं जाणासि । ४ । १०

मदनिका । अज्जुए अत्तकेरअं पि ण आणामि । ५ ।

वसन्तसेना ॥ स्वगतं सशिरःकम्पं विहस्य ॥ तुज्जदि ॥ प्रकाशं ॥ पविसडु । ६ ।

मदनिका । जं अज्जुआ आणवेदि ॥ उपगम्य ॥ पविसडु सव्विल
ओ । ७ ।

शर्विलकः ॥ उपसृत्य सवैलक्ष्यम् ॥ स्वस्ति भवन्त्यै । १५

वसन्तसेना । अज्जु वन्दामि समाविसडु अज्जो । ८ । १२८

शर्विलकः । सार्थवारुस्त्वां विज्ञापयति । जर्जरत्वाद्गृहस्य दूरस्थ
मिदं भाण्डम् । तद्गृह्यताम् ॥ इति मदनिकायाः समर्थं प्रस्थितः ॥

वसन्तसेना । अज्जु ममावि दाव पडिसन्देसं तद्धिं णोडु अज्जो । ९ ।

शर्विलकः ॥ स्वगतम् ॥ कस्तत्र यास्यति ॥ प्रकाशम् ॥ कः प्रति २०
सन्देशः ।

वसन्तसेना । पडिच्छडु अज्जो मदणिअं । १० ।

शर्विलकः । भवति न खस्ववगच्छामि ।

वसन्तसेना । अहमवगच्छामि ।

शर्विलकः । कथमिव । २५

वसन्तसेना । अहं अञ्जुचारुदत्तेण भणिदा ज्ञो इमं अलङ्कारं
समप्यस्सदि तस्स तुए मदणिआ दादव्वा । ता सो ज्ञेव्व एदं देदि
त्ति एव्वं अञ्जेण अवगच्छिदव्वं । १ ।

१२१ शर्विलकः ॥ स्वगतम् ॥ विज्ञातो ऽहमनया ॥ प्रकाशम् ॥ साधार्यं
५ चारुदत्त साधु ।

गुणेष्वेव हि कर्तव्यः प्रयत्नः पुरुषैः सदा ।
गुणयुक्तो दरिद्रो ऽपि नेश्वरैरगुणैः समः ॥

अपिच ।

गुणेषु यत्नः पुरुषेण कार्यो न किञ्चिदप्राप्यतमं गुणानाम् ।
१० गुणप्रकर्षादुदुपेन शम्भोरलंघ्यमुल्लङ्घितमुत्तमाङ्गम् ॥
वसन्तसेना । को एत्थ पवरुणिओ । २ ।

प्रविश्य सप्रवहणाः

चेठः । अञ्जुए शञ्जं पवरुणं । ३ ।

वसन्तसेना । रुञ्जे मअणिए सुद्धिदं करेहि मं दिणासि आरुह
१५ पवरुणं सुमरेसि मं । ४ ।

मदनिका ॥ हृदन्ती ॥ परिच्छत्तम्हि अञ्जुआह । ५ । ॥ इति पादयोः पतति ॥
१२० वसन्तसेना । सम्पदं तुमं ज्ञेव्व वन्दणीआ संवुत्ता ता गच्छ आ
रुह पवरुणं सुमरेसि मं । ६ ।

शर्विलकः । स्वस्ति भवत्यै मदनिके ।

२० सुदृष्टः क्रियतामेष शिरसा बन्धतां जनः ।
यत्र ते दुर्लभं प्राप्तं बधूशब्दावगुण्ठनम् ॥

॥ इति मदनिकया सह प्रवहणामारुह्य गन्तुं प्रवृत्तः ॥

॥ नेपथ्ये ॥ कः को ऽत्र भोः राष्ट्रियः समाज्ञापयति । एष खल्वा
यको गोपालदारको राजा भविष्यतीति सिद्धादेशप्रत्ययपरित्रस्तेन राज्ञा
२५ पालकेन धोष्ठादानीय धोरे बन्धनागारे बद्धः । ततः स्वेषु स्वेषु स्था

नेषु अप्रमत्तैर्भवद्विर्भवितव्यम् ।

शर्विलकः ॥ आकर्ष्य ॥ कथं राज्ञा पालकेन प्रियसुकृद्दार्ढ्यको मे
बद्धः । कलत्रवांश्चास्मि संवृत्तः । आः कष्टम् । अथवा ।

द्वयमिदमतीव लोके प्रियं नराणां सुकृच्च वनिता च ।

सम्प्रति तु सुन्दरीणां शतादपि सुकृद्विशिष्टतमः ॥

भवत्ववतरामि ॥ इत्यवतरति ॥

मदनिका ॥ सासमञ्जलिं बद्ध्वा ॥ एवं धेदं ता परं णेटु मं अज्जुउत्तो
समीवं गुरुअणाणं । १ ।

शर्विलकः । साधु प्रिये साधु अस्मच्चित्तसदृशमभिहितम् । १३१
॥ चेष्टमुद्दिश्य ॥ अयि ज्ञानाये रेभिलस्य सार्थवाहस्य गृहम् । १०

चेष्टः । अधश् । २ ।

शर्विलकः । तत्र प्रापय प्रियतमाम् ।

चेष्टः । जं अज्जो आणवेदि । ३ ।

मदनिका । जथा अज्जुउत्तो, भणादि । अप्यमत्तेण दाव अज्जुउत्तेण
होद्व्वं । ४ । ॥ इति निष्क्रान्ता ॥ १५

शर्विलकः । अंरुमिदानीम् ।

ज्ञातीन्विटान्स्वभुजविक्रमलव्यवर्णा
ब्राजापमानकुपितांश्च नरेन्द्रभृत्यान् ।
उत्तेजयामि सुकृदः परिमोक्षणाय
यौगन्धरायणा इवोदयनस्य राज्ञः ॥

२०

अपिच ।

प्रियसुकृदमकारणे गृहीतं
रिपुभिरसाधुभिराहितात्मशङ्कैः ।
सरभसमभिपत्य मोचयामि
स्थितमिव राहुमुखे शशाङ्कविम्बम् ॥ ॥ इति निष्क्रान्तः ॥ २५

१२२

॥ प्रविश्य ॥

चेटी । अञ्जुए दिट्ठिआ वडुसि अञ्जुचारुदत्तस्स सआसादो वम्ह
णो आअदो । १ ।

वसत्तसेना । अहो रमणीअदा अञ्जुदिवसस्स । ता कञ्जे सादरं
५ वन्धुलेण समं पवेसेहि णं । २ ।

चेटी । जं अञ्जुआ आणवेदि । ३ । ॥ इति निष्क्रान्ता ॥

॥ विद्रूपको बन्धुलेन सह प्रविष्टः ॥

विद्रूपकः । ही ही भो तवच्चरणकिलेसविणिज्झिदेण रक्खसराआ
रावणो पुप्फकेण विमाणेण गच्छदि अहं उण वम्हणो अकिदत्तव
१० चरणकिलेसो वि णअरणारीजणेण गच्छामि । ४ ।

चेटी । पेक्खडु अञ्जो अम्हकेरकं गेहडुआरअं । ५ ।

१२३ विद्रूपकः ॥ विलोक्य सविस्मयम् ॥ अहो सलिलसितमज्झिदकिदहरिदो
वलेवणस्स विविधकुसुमचित्तलिदभूमिआभाअस्म गअणतलालोअण
कोट्टकलद्रुषामिदसीसस्म दोलायमाणावलम्बिदेरावणकृत्यबभमा
१५ बिदमल्लिआदामगुणालङ्घिदस्स समुच्छिददत्तिदत्ततोरणवभासिदस्स म
हारअणोवराअसोहिणा पवणवलन्दोलणाललत्तचंचललग्गकृत्येण इदो
एहि ति वाहरत्तेण विअ मं सोहग्गपडाआणिवहेणोवसोहिदस्स
तोरणधरणक्खम्भवेदिआणिविबत्तसमुल्लसत्तहरिदचूदपल्लवललामफ
ल्लिदमङ्गलकलसाभिरामोहअवासस्स महासुरक्खत्थलडुब्भेज्जवज्जणि
२० रत्तरपडिबद्धकणअकबाउस्स दुग्गअजणमणोरहाआसअरस्स वसत्तसे
णाभवणडुआरअस्स सस्सिरीअदा । जं सच्चं मज्झकत्थस्स वि जणस्स
वत्ता दिट्ठिं आअरेदि । ६ ।

३४ चेटी । इमं पढमं पओढं पविसडु अज्जो । ७ ।

विद्रूपकः ॥ प्रविश्य ॥ ही ही भो सप्तिसङ्गमुणालसच्छाहाओ
२५ विणिहिदचुणमुट्ठिपण्डुराओ विविहरअणपडिबद्धकञ्चणसोवाणसोहि

यस्येतासादवलीश्रो ओलम्बिदमुत्तादामैहिं फलिरुवादाग्रणमुह्यन्दे
 णाज्जाअन्ति विअ उज्जुशणिं । सोत्तिश्रो विअ सुहोबविट्ठो णिदा
 अदि दोवारिओ । सदहिणा कलमोदणेण पलोहिदा ण भक्वन्ति
 वाअसा बलिं सुधासवसदाए । आदेसेट्ट भोदी । १ ।

चेटी । एट्ट एट्ट अज्जो इमं डुदिअं पओट्टं पविसट्ट अज्जो । २ । १३१

विट्ठपकः ॥ प्रविश्यावलोक्य च ॥ ह्री ह्री भो इध वि डुदिए पओट्टे
 पज्जतोवणीदज्जवसबुसकवलसुपुट्टा तेल्लब्भज्जिदविसाणा बद्धा पवह
 णवइत्ता । अअं अअदरो अवमाणिदो विअ कुलीणो दीहं णीससदि
 सेरिहो । इदो अ अवणीदज्जुत्तास्स मल्लस्स विअ मदीअदि गीवा मे
 सस्स । इदो इदो अवराणं अस्सेणं केसकप्पणा करीअदि । अअं अवरो १०
 पाउच्चरो विअ दढबद्धो मन्दुराए साहामिओ ॥ अन्यतोऽवलोक्य ॥ इदो
 अ कूरत्थिअतेल्लमिस्सं पिण्डं रुन्थी पडिच्छावीअदि मेत्थपुरिसेहिं ।
 आदेसेट्ट भोदी । ३ ।

चेटी । एट्ट एट्ट अज्जो इमं तइअं पओट्टं पविसट्ट अज्जो । ४ ।

विट्ठपकः ॥ प्रविश्य दृष्ट्वा च ॥ ह्री ह्री भो इध वि तइए पओट्टे १३६
 इमाइं दाव कुलउत्तज्जोववेसणणिमित्तं विरइदाइं आसणाइं । अइ
 वाचिदो पासअपीठे चिट्ठदि पोत्थओ । साहीणमणिमअसारिआस
 हिदो पासअपीठो । इमे अ अवरो मअणसन्धिविगगहचट्टरा विविह
 वणिआविलित्तचित्तफलअगगहत्था इदो तदो परिब्भमन्ति गणिआ
 वुट्ठविटा अ । आदेसेट्ट भोदी । ५ ।

२०

चेटी । एट्ट एट्ट अज्जो इमं चउट्टं पओट्टं पविसट्ट अज्जो । ६ ।

विट्ठपकः ॥ प्रविश्यावलोक्य च ॥ ह्री ह्री भो इध वि चउट्टे पओट्टे
 जुवदिकरताडिक्क जलधरा विअ गम्भीरं णदन्ति मुरआ कीणपुष्पाओ
 विअ गअणादो तारआओ णिबडन्ति कंसतालआ महुअरविहअमहुअरं
 वज्जदि वंसो । इअं अवरो ईसापणअकुब्बिदकामिणी विअ अङ्कारोबिदा १३७

कररुक्परामरिसेण सारिज्जदि वीणा । इमाओ अबराओ सुमरसम
ताओ विअ महुअरीओ अदिमहुं पगीदाओ गणिआदारिआओ
चीअदि णादुअं पठीअदि ससिङ्गारअं । ओवग्गिदा गवक्खेसु वादं गे
एहन्ति सल्लिगगरीओ । आदिसेट्ट भोदी । १ ।

५ चेटी । एट्ट एट्ट अज्जो इमं पच्चमं पओदं पविसट्ट अज्जो । २ ।

विदूषकः ॥ प्रविश्य दृष्ट्वा च ॥ ह्री ह्री भो इध वि पच्चमे पओदं
अअं दल्लिज्जणलोडुप्पादणअरो आहरइ उबचिदो हिं गुतेल्लगन्धो ।
विविहसुरहिधूमुग्गारेहिं णिच्चसत्ताविज्जमाणं णीससदि विअ महो
५३८ णसं दुआरमुहेहिं । अधिअं उआसावेदि मं साहिज्जमाणवडुविहभ
१० क्तभोअणगन्धो । अअं अन्नरो पउच्चरं विअ पोदं धोअदि अपिंदरओ ।
वडुविहाहारविआरं उवसाहेदि सूवआरो । वज्जन्ति मोदआ पच्चन्ति
पूवआ ॥ आत्मगतम् ॥ अवि दाणिं इहं वडिअं भुज्जसु त्ति पादोदअं ल
हिस्सं ॥ अन्यतो ऽवलोक्य ॥ इदो गन्धव्वसुरगणेहिं विअ विविहालङ्का
रसोहिदेहिं गणिआजणेहिं बन्धुलेहिं अ जं सच्चं सग्गीअदि एदं
१५ गेहं । भो के तुम्हे बन्धुल्ला णाम । ३ ।

बन्धुलाः । वयं खलु ।

परमृकललिताः परान्नपुट्टाः

परपुरुषैर्जनिताः पराङ्गनासु ।

परधननिरता गुणेष्ववाच्या

गजकलभा इव बन्धुल्ला ललामः ॥

१३१ विदूषकः । आदिसेट्ट भोदी । ४ ।

चेटी । एट्ट एट्ट अज्जो इमं हट्ठं पओदं पविसट्ट अज्जो । ५ ।

विदूषकः ॥ प्रविश्यावलोक्य च ॥ ह्री ह्री भो इध वि हट्ठे पओदं
अमुं दाव सुवणारअणाणं कम्म तोरणाइं णीलरअणविणिक्खित्ताइं
२५ इन्दाउहट्ठाणं विअ दरिसअन्ति । वेहलिअमोत्तिअपवालपुप्फराअइन्द

ककरोअपउमराअमरगअपडुदिआइं रअणविसेसाइं अणोणं विअ
सिप्पिणो । बज्जन्ति ज्ञादव्वेहिं माणिकाइं धडिज्जन्ति सुवण्णाल
रत्तसुत्तेण गत्थीअन्ति मोत्तिआभरणाइं धसीअन्ति धीरं वेडुरि
आइं हेदीअन्ति सड्डा साणिज्जन्ति पबालाआ सुक्खवीअन्ति ओलविद
कुडुमपत्थरा । सालिज्जदि सेलज्जअं विस्साणीअदि चन्दणरसो सज्जोई
अन्ति गन्धजुत्तीओ । दीअदि गणिआकामुआणं सकप्पूरं तम्बोलं अव
लोईअदि सकउक्खअं पअदुदि हासो पिबीअदि अणवरअं ससिकारं
मदिहा । इमे चेडा इमा चेडिआओ इमे अवरे अवधीरिदपुत्तदारवि
ता मणुस्सा औसवकरआ पीदमदिरेहिं गणिआजणेहिं जे मुक्का ते
पिअन्ति । आदेसेडु भोदी । १०

चेटी । एडु एडु अज्जो इमं सत्तमं पओदुं पविसडु अज्जो । ११ १४०

विदूषकः ॥ प्रविश्यावलोक्य च ॥ ह्री ह्री भो इध वि सत्तमे पओदे
सुसिलिदुविदुङ्गवाडीसुहणिसणाइं अणोणचुम्बणपराइं सुहमणुभव
न्ति पारावअमिड्डणाइं । दहिभत्तपूरिदोदरो विअ बम्हणो सुत्तं पढदि
पज्जरसुओ । इअं अवरा सामिसम्माणालद्धप्पसरा विअ धरदासी अधिअं
कुरुकुराअदि मअणसारिआ अणोअफलरसासादपडुदुकाण्ठा कुम्भदासी
विअ कूअदि परपुट्टा आलम्बिदा णागदत्तेसु पज्जरपरम्पराओ जोधीअ
न्ति लावआ आलवीअन्ति पज्जरकविज्जला पेसीअन्ति पज्जरकवोदआ ।
इदो तदो विविहमणिचित्तलिदो विअ अअं सहुरिसं णच्चत्तो रवि
किरणसत्तत्तं पक्खुक्खेवेहिं विधुवेदि विअ पासादं धरमोरो ॥ अन्यतो ऽव २०
लोक्य ॥ इदो पिण्डीकिदा विअ चन्दपादा पदगदिं सिक्खन्ता विअ का
मिणीणं पच्छादो परिब्भमन्ति राअरुंसमिड्डणा । एदे अवरे वुडुमह
ल्लका विअ इदो तदो सच्चरन्ति धरसारसा । ह्री ह्री भो पसारणअं
किदं गणिआए णाणापक्खिसमूहेहिं । जं सच्चं क्खु णन्दणवणं विअ
मे गणिआधरं पडिभादि । आदेसेडु भोदी । १३ २५

१४२ चेटी । एडु एडु अज्जो इमं अट्टमं पओटुं पविसडु अज्जो । १ ।

विदूषकः ॥ प्रक्रियावलोक्य च ॥ भोदि को एसो पट्टपावारअपाउदा
अधिअदरं अच्चब्बुदपुणरुत्तालङ्कारालङ्कितो अङ्गभङ्गेहिं परिकवलसो
इदो तदो परिब्भमदि । २ ।

५ चेटी । अज्ज एसो अज्जुआए भादा भोदि । ३ ।

विदूषकः । केत्तिअं तवच्चरणं कडुअ वसन्तसेणाए भादा भोदि ।
अथवा । मा दाव जदि बि एसो उज्जलो सिणिद्धो अ सुअन्धो अ तह
वि मसाणवीधीए जादो विअ चम्पअरुक्खो अण्हिगमणीओ लोअस्स
॥ अन्यतो उवलोक्य ॥ भोदि एसां उण का फुल्लपावारअपाउदा उवाणरुज्जु
१० अलणिकिवत्ततेल्लचिकूणोहिं पादेहिं उच्चासणे उवविट्ठा चिट्ठदि । ४ ।

१४३ चेटी । अज्ज एसा खु अम्हाणं अज्जुआए अत्तिआ । ५ ।

विदूषकः । अहो से करट्टकांङ्गीए पोट्टवित्थारो । ता किं एदं
पवेसिअ म्हादेवं विअ उआरसोहा इह धरे णिम्मिदा । ६ ।

चेटी । रुदास मा एव्वं उवक्खिअ अम्हाणं अत्तिकं । एसा खु
१५ चाउत्थिएण पीडीअदि । ७ ।

विदूषकः ॥ सपरिहासम् ॥ भअवं चाउत्थिअ एदिणा उवअरेण मं
पि वम्हाणं आलोएहि । ८ ।

चेटी । रुदास मरिस्ससि । ९ ।

१४४ विदूषकः ॥ सपरिहासम् ॥ आ दासीए धीए वरं ईदिसो सृणपीणज
२० ऱो मुदो ज्ञेव्व ।

सीद्धसुरासवमत्तिआ एआवत्थं गदा हि अत्तिआ ।

जइ मरइ एत्थ अत्तिआ भोदि सिआलसकस्सजत्तिआ ॥

भोदि किं तुम्हाणं जाणवत्ता वदन्ति । १० ।

चेटी । अज्ज णहि णहि । ११ ।

२५ विदूषकः । किं वा एत्थ पुच्छीअदि तुम्हाणं क्खु पेम्मज्जले

समुदे त्यणणिअम्बज्जहणा एव ज्ञाणवत्ता मच्छाकरणा । एवं
सिणाए बद्धवुत्तत्तं अट्ठपञ्चोदं भवणं पेक्खिअ जं सच्चं ज्ञाणामि
विअ तिबिदुअं दिदं पसंसिदुं णत्थि मे वाअाविदुवो । किं
दाव गणिआहरो आउ कुवेरभवणपडिच्छन्दो ति । कहिं तुम्हाणं
अज्जुआ । १ ।

चेटी । अज्ज एसा रुक्खवाडिआए चिदुदि ता पविसदु अज्जो । २ । १४५

विद्रूपकः ॥ प्रविश्य दृष्ट्वा च ॥ ह्री ह्री भो । अहो रुक्खवाडिआए
सस्तिरीअदा अच्छरंअकुसुमपत्थारारोविदाणेअपादवा णिरत्तरपादवत्त
लणिम्मिदा जुअदिजणज्जहणपमाणा पट्ठोला सुवषाज्जुहिआसेफालि
आमाल्लंमल्लिआणोमालिआकुएवआदिमोत्तअपडुदिकुसुमेहिं सअं णि १०
वडिदेहिं जं सच्चं लड्डं करेदि विअ णन्दणवणस्स सस्तिरीअदं ।
॥ अन्यतो ऽवलोक्य ॥ इदो अ उदअत्तसूरसमप्यहेहिं कमलरत्तोपप्लेहिं सं
गाअदि विअ दीहिआ ।

एसो असोअवुच्छो णवणिग्गअकुसुमपल्लवो भादि ।

सुदुडो व्व समरमज्जे घणल्लोहिदपङ्कचच्चिको ॥

भोदि ता कहिं तुम्हाणं अज्जुआ । ३ ।

चेटी । अज्ज ओणमेहि दिदं पेक्ख अज्जुअं । ४ ।

विद्रूपकः ॥ दृष्ट्वा उपसृत्य ॥ सोत्थि भोदीए । ५ ।

वसन्तसेना । अये मैत्रेयः ॥ उत्याय ॥ स्वगतमिदमासनमत्रोपवि
श्यताम् ।

विद्रूपकः । उबविसदु भोदी । ६ । ॥ उभावुपविशतः ॥

वसन्तसेना । अपि कुशलं सार्थवारुपुत्रस्य ।

विद्रूपकः । भोदि कुशलं । ७ ।

वसन्तसेना । आर्य मैत्रेय अपोदानीम् ।

गुणप्रबालं विनयप्रशाखं विश्रम्भमूलं मरुनीयपुष्पम् ।

तं साधुवृत्तं स्वगुणैः फलाढ्यं सुहृद्विरुद्धाः सुखमाश्रयन्ति ॥
विद्रूपकः ॥ स्वगतम् ॥ सुदृढ उबलक्खिदं दुदृवित्तासिणी

॥ प्रकाशम् ॥ अधरं । १ ।

वसन्तसेना । अये किमागमनप्रयोजनम् ।

१४७ विद्रूपकः । सुणाडु भोदी । तत्तभवं चारुदत्तो सीसेण अञ्जलिं
कडुअ भोदिं विणवेदि । २ ।

वसन्तसेना ॥ अञ्जलिं बद्धा ॥ किमाज्ञापयति ।

विद्रूपकः । मए तं सुवणभणउअं वीसम्भांदो अत्तणकिरेकेत्ति
कडुअ जूदे हारिदं सो अ सद्धिओ राअवत्थअरी ण आणीअदि
१० कट्ठिं गदो त्ति । ३ ।

चेटी । अज्जुए दिट्ठिआ वडुसि अज्जो जूदिअरो संवुत्तो । ४ ।

वसन्तसेना ॥ स्वगतम् ॥ कथं सीणडीरदाए चोरेण अवहदं पि
जूदे हारिदो त्ति भणादि । अदो ज्ञेव्व कार्माअदि । ५ ।

विद्रूपकः । ता तस्स कारणादो गेएहडु भोदी इमं रअणाव
१५ लिं । ६ ।

१४८ वसन्तसेना ॥ आत्मगतम् ॥ किं दंसेमि तं अलङ्कारअं । अधवा ण
दाव । ७ ।

विद्रूपकः । किं दाव ण गेएहदि भोदी इमं रअणावलिं । ८ ।

वसन्तसेना ॥ विहस्य सखीमुखं पश्यन्ती ॥ मित्तेअ कथं ण गेएहस्सं र
२० अणावलिं ॥ इति गृहीत्वा पार्श्वे स्थापयति स्वगतम् ॥ कथं कीणकुसुमादो वि
सहआरपादवादो मअरन्दविन्दओ णिवउत्ति ॥ प्रकाशम् ॥ अज्ज विणवे
हि तं जूदिअरं मम वअणेण अज्जचारुदत्तं । अहं पि पदोसे अज्जं पे
क्खिडुं आअच्छामि त्ति । ९ ।

विद्रूपकः ॥ स्वगतम् ॥ किं अणं तद्धिं गडुअ गेएहस्सदि
२५ ॥ प्रकाशम् ॥ भोदि भणामि ॥ स्वगतम् ॥ शिअत्तीअडु इमादो गणिआपसङ्गा

दो ति । १ । ॥ इति निष्क्रान्तः ॥

वसन्तसेना । कृञ्जे गेण्कृ एदं अलङ्कारं चारुदत्तं अद्विरमिदुं १४९
गच्छम्कृ । २ ।

चटी । अज्जुए पेक्ख पेक्ख उप्पमदि अकालडुद्दिणं । ३ ।

वसन्तसेना ।

५

उदयन्तु नाम मेघा भवतु निशा वर्षमविरतं पततु ।

गणयामि नैव सर्वं दयिताभिमुखेन कृदयेन ॥

कृञ्जे क्कारं गेण्कृश्च लङ् लङ् आश्च १४९ ।

॥ इति निष्क्रान्तः सर्वे ॥

इति मृच्छकटिकायां

१०

मदनिकाशविलको नाम

चतुर्थी ऽङ्कः ॥

चारुदत्तः ॥ उर्ध्वमवलोक्य ॥ उन्नमत्यकालदुर्दिनम् । यदेतत् ।

आलोकितं गृह्णति शिखण्डिभिस्तुक्कल्पैः

हृत्सैर्यियासुभिरपाकृतमुन्मनस्कैः ।

५

आकालिकं सपदि दुर्दिनमन्तरिक्ष

मुत्कण्ठितस्य हृदयं च समं हृणद्भिः ॥

अपिच ।

मेघो जलार्द्रमहिषोदरभृङ्गनीलो

विद्युत्प्रभारचितपीतपद्मोत्तरीयः ।

आभाति संकृतबलाकगृहीतशङ्खः

१०

खं केशवो ऽपर इवाक्रमितुं प्रवृत्तः ॥

अपिच ।

केशवगात्रश्यामः कुटिलबलाकावलीरचितशङ्खः ।

विद्युद्गुणकौशेयश्चक्रधर इवोन्नतो मेघः ॥

एता निषिक्तरजतद्रवसन्निकाशा

१५

धारा जवेन पतिता जलदोदरेभ्यः ।

विद्युत्प्रदीपशिखया क्षणानष्टदृष्टा

प्रिह्ना इवाम्बरपटस्य दशाः पतन्ति ॥

१५१

संसर्तोरिव चक्रवाकमिथुनैर्हृत्सैः प्रडनैरिव

व्याविडैरिव मीनचक्रमकरैर्हृत्सैरिव प्रोच्छ्रितैः ।

२०

तैस्तैराकृतिविस्तरैरनुगतैर्मन्त्रैः समभ्युन्नतैः

पत्रच्छेद्यमिवेह भाति गगणं विस्त्रेपितं वायुना ॥

एतत्तद्वृत्तराष्ट्रचक्रसदृशं मेघान्धकारं नभो
कृष्टो गर्जति चातिदर्पितवलो दुर्योधनो वा शिखी ।
अक्षयूतजितो युधिष्ठिर इवाधानं गतः कोकिलो
हंसाः सम्प्रति पाण्डवा इव वनादज्ञातचर्या गताः ॥

॥ विचिन्त्य ॥ चिरः खलु कालो मेत्रेयस्य वसन्तसेनायाः सकाशं ॥
गतस्य नाद्याप्यागच्छति ।

प्रविश्य

विदूषकः । अहो गणिआए लोभो अ दक्खिणादा अ जदो अस्सा
कथा वि ण कदा अणाअरेण ज्ञेव्व अभणिअ किञ्चि एअमेअ गहिदा
रअणावली । एत्तिआए रिद्धीए तए एव्वं पि भणिदो जं अज्ज मित्तेअ १०
वीसमीअडु गल्लकेण पाणिअं पि पिबीअडु त्ति । ता मा दाव दासोए
धीआए गणिआए मुहं पि पेक्खिस्सं ॥ सनिर्वेदम् ॥ सुद्धु क्खु वुच्चदि
अकन्दसमुत्थिदा पडमिणी अवच्चओ बाणिओ अचोरो सुवसअरो अ
कलहो गामसमागमो अलुद्धा भणिअत्ति डुक्कुरं एदे सम्भावीअत्ति ।
ता पिअवअस्सं गडुअ इमादो गणिआपसङ्गादो णिवत्तावेमि ॥ परिक्रम्य १५
दृष्ट्वा ॥ कथं पिअवअस्सी रुक्खवाडिआए उबविट्ठो चिट्ठदि ता जाव
उवसप्पामि ॥ उपसृत्य ॥ सोत्थि भवदे वडुडु भवं । १॥

चारुदत्तः ॥ विलोक्य ॥ अये कथं सुहृन्मैत्रेयः । वयस्य स्वागतमां १॥२
स्यताम् ।

विदूषकः । उबविट्ठो म्हि । २॥

२०

चारुदत्तः । वयस्य कथय तत्कार्यम् ।

विदूषकः । तं क्खु कज्जं विणाटुं । ३॥

चारुदत्तः । किं तथा न गृहीता रत्नावली ।

विदूषकः । कुदो अम्हाणं एत्तिअं भाअधेअं णवणालिणकोमलं
रुत्थं मत्थए कडुअ पडिच्छिआं । ४॥

२५

चारुदत्तः । तत्किं ब्रवीषि नष्टमिति ।

११३ विदूषकः । भो कथं विण्णटं जं अभुत्तस्स अपीदस्स चोरेहिं अब
रुदस्स अप्पमुल्लस्स सुवप्पभणउअस्स कारणादो चडुस्समुदसारभूदा रअ
णावली हारिदा । १ ।

१४ चारुदत्तः । वयस्य मा मैवम् । पश्य ।

यं समालम्ब्य विश्वासं न्यासो ऽस्मासु तथा कृतः ।

तस्यैतन्मरुतो मूल्यं प्रत्ययस्यैव दीयते ॥

विदूषकः । भो वअस्स एदं पि मे डुदिअं सत्तावकारणं जं स
हीअणदिप्पसप्पाए पडत्तोवारिदं मुहं कडुअ अहं उबरुसिदो । ता
१० अहं बम्हणो भविअ दाणिं भवत्तं सीसिण पडिअ विप्पवेमि । णिव
तीअडु अप्पा इमादो बडुपच्चवाअदो गणिआपसङ्गादो । गणिआ णाम
पाडुअन्तरप्पविट्ठा लेट्ठुआ विअ डुव्वेण णिराकरीअदि । अवि अ भो
वअस्स गणिआ रुत्थी काअत्थओ भिक्खू चाटो रासहो जहिं एदे
णिवसन्ति तहिं डुट्ठा वि ण जाअन्ति । २ ।

११४ चारुदत्तः । वयस्य अलमिदानीं सर्वं परिवादमुक्त्वा । अवस्थयै
वास्मि निवारितः । पश्य ।

वेगं करोति तुरगस्त्वरितं प्रयातुं

प्राणव्ययान्न चरणास्तु तथा वहति ।

सर्वत्र यान्ति पुरुषस्य चलाः स्वभावाः

२० खिन्नास्ततो हृदयमेव पुनर्विशन्ति ॥

अपिच । वयस्य ।

यस्यार्थास्तस्य सा कान्ता धनहारी क्यसौ जनः ।

॥ स्वगतम् ॥ न गुणहारी क्यसौ जनः ॥ प्रकाशम् ॥

वयमर्थैः परित्यक्ता ननु त्यक्तैव सा मया ॥

२५ विदूषकः । ॥ अथो ऽवलोक्य स्वगतम् ॥ जथा एसो उडं पेक्खिअ दीहं

णीससदि तथा तक्केमि मए बि णिवारिअत्तस्स अधिअदरं वडिदा से
उक्कण्ठा । ता सुट्ठु क्खु एव्वं वुच्चदि कामो वामो त्ति ॥ प्रकाशम् ॥
भो वअस्स भणिदं च ताए भणेहि चारुदत्तं अन्न पओसे मए एत्थ १५॥
आगत्तव्वं त्ति । ता तक्केमि रअणावलीए अपरितुट्ठा अपरं मग्गिडुं ५
आअच्छदि त्ति । १ ।

चारुदत्तः । वयस्य आगच्छतु परितुष्टा यास्यति ।

प्रविश्य

चेष्टः । अवेधमाणद्धे ।

जथा जथा वण्णदि अम्भखण्डे तथा तथा तिम्मदि पुष्टिचम्मे । १०
जथा जथा लग्गदि शीदवादे तथा तथा वेवदि मे क्खड्के ॥ १२ ।

॥ प्रहस्य ॥

वंशं वाए शत्तहिदं शुशदं वीणं वादे शत्ततत्तिं णदत्तिं ।

गीअं गाए गद्धकण्णालूअं के मे गाणे तुम्बलू णालदे वा ॥

आणत्तम्हि अज्जुआए वणत्तणेणाए जं कुम्भीलआ गच्छ तुमं ममा १॥६
गमणं अन्नचालुदत्तशण णिवेदेहि त्ति । ता जाव अन्नचालुदत्तशण गेहं
गच्छामि ॥ परिक्रम्य प्रविष्टकेन दृष्ट्वा ॥ एणे चालुदत्ते लुक्खवाडिआए चिष्ट
दि । एणे बि शे दुष्टवडुके ता जाव उवणप्पेमि । कथं णक्किदे ड
आलए लुक्खवाडिआए । भोट्ट एदण्ण दुष्टवडुअण्ण शसं देमि । १ ।

॥ इति लोष्टगुट्टिकां क्षिपति ॥

२०

विदूषकः । अए को दाणिं एसो पाआरवेट्ठिदं विअ कइत्थं मं
लोट्ठकेहिं ताडेदि । ४ ।

चारुदत्तः । आरामप्राप्ताद्वेदिकायां क्रीडद्भिः पारावतैः पातितं
भवेत् ।

विदूषकः । आ दासीएउत्त दुट्ठपरावअ चिट्ठ चिट्ठ जाव एदि १॥७
णा दाण्डकट्ठेण सुपक्कं विअ चूअफलं इमादो पासाददो भूमीए २५

पाउइस्सं । १ । ॥ इति दण्डकाष्ठमुपम्य भावति ॥

चारुदत्तः ॥ यक्षोपम्रीते आकृष्य ॥ वयस्य उपविश किमनेन तिष्ठतु
दयितासहितस्तपस्वी पारावतः ।

चेष्टः । कथं पारावदं पश्यादि एण मं पेक्खदि । भोदु अबल्लाए
५ लोप्पगुडिआए पुणो बि ताउइस्सं । २ । ॥ तथा करोति ॥

विदूषकः ॥ दिशो ऽवलोक्य ॥ कथं कुम्भीलत्रो ता ज्ञाव उवसप्पा
मि ॥ उपसृत्य द्वारमुद्घाट्य ॥ अरे कुम्भीलत्रा पविस साग्रदं दे । ३ ।

चेष्टः । ॥ प्रविश्य ॥ अज्ज वन्दामि । ४ ।

विदूषकः । अरे कहेहि तुमं ईदिसे दुदिणे अन्धअरे आग्रदो । ५ ।

१५८ चेष्टः । अले एशा शा । ६ ।

विदूषकः । का एसा का । ७ ।

चेष्टः । एशा शा । ८ ।

विदूषकः । किं दाणिं दासीएउत्ता दुब्बिक्खकाले वुडूरङ्को विअ
१५ उद्धकं सासाअसि एसा सा सेत्ति । ९ ।

चेष्टः । अले तुमं पि दाणिं इन्दमहकामुको विअ काकाअणि
का केत्ति । १० ।

विदूषकः । ता कहेहि । ११ ।

चेष्टः ॥ स्वगतम् ॥ भोदु एव्वं भणिशं ॥ प्रकाशम् ॥ अले पाएहं
२० दे दइस्सं । १२ ।

विदूषकः । अहं ते मुण्डे गोडं दइस्सं । १३ ।

१५९ चेष्टः । अले ज्ञाणाहि दाव तेण हि कशिशं काले चूआ मउ
लेत्ति । १४ ।

विदूषकः । अरे दासीएउत्ता गिम्हे । १५ ।

चेष्टः ॥ सहसम् ॥ अले णहि णहि । १६ ।

३५ विदूषकः ॥ स्वगतम् ॥ किं दाणिं एत्थ कहिस्सं ॥ विचिन्त्य ॥

भोटु चारुदत्तं गडुग्र पुच्छिस्सं ॥ प्रकाशम् ॥ अरे मुहुत्तग्रं चिट्ठं ॥ चारुदत्तं
मुपसृत्य ॥ भो वग्रस्स पुच्छिस्सं दाव कस्सिं काले चूआ मउत्तेत्ति । १।

चारुदत्तः । मूर्ख वसन्ते ।

विद्रूपकः ॥ चेटमुपाग्य ॥ मुक्ख वसन्ते । २।

चेटः । डुदिग्रं दे पण्हं ददृशं । का शुशमिद्धाणं गामाणं ल ॥
क्खग्रं कलेदि । ३।

विद्रूपकः । अरे रच्छा । ४।

१६०

चेटः । ॥ सहासम् ॥ अले णाहि णाहि । ५।

विद्रूपकः । भोटु संसट् पडिदम्हि ॥ विचिन्त्य ॥ भोटु चारुदत्तं पु
णो वि पुच्छिस्सं । ६। ॥ पुनर्निवृत्य चारुदत्तं तथैवेदरादरति ॥

१०

चारुदत्तः । वयस्य सेना ।

विद्रूपकः ॥ चेटमुपाग्य ॥ अरे दासीएउत्ता सेणा । ७।

चेटः । डुवे वि एकुशिर्णं कडुग्र शिग्घं भणाहि । ८।

विद्रूपकः । सेणावसन्ते । ९।

चेटः । णं पल्लिवत्तिग्र भणाहि । १०।

१५

विद्रूपकः ॥ कायेनं परिवृत्य ॥ सेणावसन्ते ।

चेटः । अले मुक्ख वडुव्वका पदाइं पल्लिवत्तावेहि । ११।

विद्रूपकः ॥ पादौ परिवृत्य ॥ सेणावसन्ते ।

१६१

चेटः । अले मुक्ख अक्खल्लपदाइं पल्लिवत्तावेहि । १२।

विद्रूपकः ॥ विचिन्त्य ॥ वसन्तसेणा । १३।

२०

चेटः । एशा शा आग्रदा । १४।

विद्रूपकः । ता जाव चारुदत्तस्स णिवेदेमि ॥ उपसृत्य ॥ भो चारु
दत्त धणिओ दे आग्रदो । १५।

चारुदत्तः । कुतो ऽस्मत्कुले धनिकः ।

विद्रूपकः । जइ कुले णत्थि ता डुअरे अत्थि । एसा वसन्तसेणा २५

आम्रदा । १ ।

चारुदत्तः । वयस्य किं मां प्रतारयसि ।

विदूषकः । जइ मम वअणे ण पत्तिआअसि ता एदं कुम्भीलअं

पुच्छ । अरे दासीएउत्ता कुम्भीलआ उवसप्य । २ ।

१६२ चेठः ॥ उपगृत्य ॥ अज्ज वन्दामि । ३ ।

चारुदत्तः । भद्र स्वागतं कथय सत्यं प्राप्ता वसन्तसेना ।

चेठः । एशा शा आम्रदा वसन्तशेणा । ४ ।

चारुदत्तः । भद्र न कदाचित्प्रियवचनं निःफलीकृतं मया तद्

कृतं पारितोषिकम् ॥ इत्युक्तरीयं प्रयच्छति ॥

१० चेठः ॥ गृहीत्वा प्रणम्य सपरितोषम् ॥ जावं अज्जुआए णिवेदमि । ५ ।

॥ इति निष्क्रान्तः ॥

विदूषकः । भणे अयि जाणांमिं किणिमित्तं ईदिसे डुदिणे आ

अदेत्ति । ६ ।

चारुदत्तः । वयस्य न सम्यगवधारयामि ।

१५ विदूषकः । मए जाणिदं अप्पमुल्ला रअणावली वंङ्गमुल्लं सुवणा

भणउअं ति ण परितुट्ठा अवरं मग्गिडुं आम्रदा । ७ ।

चारुदत्तः ॥ स्वगतम् ॥ परितुट्ठा यास्यति ।

॥ ततः प्रविशति उल्लवलाभिसाटिकावेशेन वसन्तसेना सोत्कपठा इत्रधारिणी विटश्च ॥

१६३ विठः ॥ वसन्तसेनामुद्दिश्य ॥

२०

अपन्ना श्रीरेषा प्रहरणमनङ्गस्य ललितं

कुलस्त्रीणां शोको मदनवरवृक्षस्य कुसुमम् ।

सलीलं गच्छन्ती रतिसमयलज्जा प्रणयिनी

रतिनेत्रे रङ्गे प्रियपथिकसार्थैरनुगता ॥

वसन्तसेने पश्य पश्य ।

२५

गर्जन्ति शैलशिखरेषु विलम्बिविम्बा

मेघा वियुक्तवनिताहृदयानुकाराः ।
 येषां र्वेण सहस्रोत्पतितैर्मयूरैः
 खं वीज्यते मणिमयैरिव तालवृक्षैः ॥

अपिच ।

पङ्कल्लिन्नमुखाः पिबन्ति सलिलं धाराहता दर्दुराः ५
 कण्ठं मुञ्चति वर्हिणः समदनो नीपः प्रदीपायते ।
 सन्यासः कुलदूषणैरिव जनैर्मेघैर्वृतश्चन्द्रमा
 विद्युन्नीचकुलोद्गतेव युवतिर्नैकत्र विश्राम्यति ॥
 वसन्तसेना । भाव सुदृढु दे भणिदं ।१। एषा हि ।
 मूढे निरन्तरपयोधरया मयैव १०
 कान्तः सदाभिरमते यदि किं तवात्र ।
 मां गर्जितैरिति भुङ्कुर्विनिवारयन्ती
 मार्गं रुणाद्धि कुपितेव निशासपत्नी ॥
 विठः । भवत्येवं तावदुपालभ्यतां तावदियम् । १६४
 वसन्तसेना । भाव किमनया स्त्रीस्थभावंदुर्विदग्धयोपालब्धया । १५

पश्यतु भावः ।

मेघा वर्षन्तु गर्जन्तु मुञ्चत्वशनिमेव वा ।
 गणयन्ति न शीतोष्णं दयिताभिमुखाः स्त्रियः ॥
 विठः । वसन्तसेने पश्य पश्य । अयमपरः ।
 पवनचपलवेगः स्थूलधाराशरौघः २०
 स्तमितपटहनादः स्पष्टविद्युत्पताकः ।
 दहरति करसमूहं खे शशाङ्कस्य मेघो
 नृप इव पुरमथ्ये मन्दवीर्यस्य शत्रोः ॥
 वसन्तसेना । एव्वं षेदं त्वा कथं एसो अवरो ।२।
 एतैरेव यदा गजेन्द्रमस्तिनैराध्मातलम्बोदरै २५

गर्जद्भिः सतडित्यताकशबलैर्मैधैः सशल्यं मनः ।
तत्किं प्रोषितभर्तृबध्यपटहो ह्लाहा हृताशो वक्रः
प्रावृद् प्रावृडिति ब्रवीति शठधीः क्षारं क्षते प्रक्षिपन् ॥

विटः । वसन्तसेने एवमेतत् । इदमपरं पश्य ।

५ बलाकापाण्डुरोक्षीषं विद्युदुत्क्षिप्तचामरम् ।
मत्तवारणसावृण्यं कर्तुकाममिवाम्बरम् ॥

१६५ वसन्तसेना । भाव पेक्ख पेक्ख । १ ।

एतैरार्द्रतमालपत्रमलिनैरापीतसूर्ये नभो
वल्मीकाः शरतांङिता इव गजाः सीदन्ति धाराहताः ।
१७ विद्युत्काञ्चनदीपिकेव रचितं प्रासादसञ्चारिणी
ज्योत्स्ना दुर्बलभर्तृकेव वनिता प्रोत्सार्य मेघैर्हता ॥

विटः । वसन्तसेने पश्य पश्य ।

एते हि विद्युदुणवद्वक्त्रा गजा इवान्योन्यमभिद्रवन्तः ।
शक्राज्ञया वारिधराः सरागा गां वृष्यरज्ज्वेव समुद्धरन्ति ॥

१८ अपि च पश्य ।

महावाताध्मातैर्महिषकुलनीलैर्जलधैरै
श्रलैर्विद्युत्पक्षैर्जलधिभिरिवान्तःप्रचलितैः ।
इयं गन्धोद्दामा नवहृतिशण्याङ्कुरवती
धरा धारापतिर्मणिमयशरैर्भिद्यत इव ॥

२० वसन्तसेना । भाव एसो अवरो । २ ।

एक्येहीति शिखण्डिनां पटुतरं केकाभिराक्रन्दितः
प्रोत्थयिव बलाकया सरभसं सोत्काण्ठमालिङ्गितः ।
हंसैरुज्जितपङ्कजैरतितरां सोद्विगमुदीक्षितः
कुर्वन्नञ्जनमेचका इव दिशो मेघः समुज्जृम्भते ॥

२५ विटः । एवमेतत् । तथाहि पश्य ।

निष्पन्दीकृतपद्मखण्डनयनं नष्टक्षपावासरं
वियुद्धिः क्षणदृष्टनष्टतिमिरं प्रच्छादिताशामुखम् ।
निश्चेष्टं स्वपितीव सम्प्रति पयोधरागृहान्तर्गतं
स्फीताम्भोधरधाम नैकजलदङ्कुत्रापिधानं जगत् ॥
वसन्तसेना । भाव एवमं सौंदं । ता पेक्ख पेक्ख ॥ १॥

१६६

५

गता नाशं तारा उपकृतमसाधाविव जने
वियुक्ताः कालेन स्त्रिय इव न राजन्ति ककुभः ।
प्रकामान्तस्तप्तं त्रिदशपतिशस्त्रस्य शिखिना
द्रवीभूतं मन्ये पतति जलद्वयेणं गगनम् ॥

अपि चे पश्य ।

१०

उन्नमति नमति वर्षति गर्जति मेघः करोति तिमिरौघम् ।
प्रथमश्रीरिव पुरुषः करोति त्रिपाण्यनेकानि ॥

विठः । एवमेतत् ।

वियुद्धिर्ज्वलतीव संविरुसतीवोच्चैर्बलाकाशतै
र्माहेन्द्रेण विवल्गतीव धनुषा धारांशरोद्गारिणा ।
विस्पष्टाशनिनिस्वनेन रसतीवाघूर्णतीवानिलै
र्नीलैः सान्द्रमिवाद्भिर्जलधैर्ध्रुपायतीवाम्बरम् ॥

१५

वसन्तसेना ।

जलधर निर्लज्जस्त्वं यन्मां दयितस्य वेश्म गच्छन्तीम् ।
स्तनितेन भीषयित्वा धारादुस्तिः परामृशसि ॥

२०

भोः शक्र ।

किं ते क्षुद्रं पूर्ववतिप्रसक्ता यत्वं नदस्यम्बुदसिंरुनादैः ।
न युतमेतत्प्रियकाङ्क्षिताया मार्गं निरोद्धुं मम वर्षपातैः ॥

१६७

अपिच ।

यद्धदहल्याहेतोर्मृषा वदसि शक्र गौतमो ऽस्मीति ।

२५

तद्वन्ममापि दुःखं निर्वेद्य निवार्यतां जलदः ॥

अपिच ।

गर्ज वा वर्ष वा शक्र मुञ्च वा शतशो ऽशनिम् ।

न शक्या हि स्त्रियो रोदुं प्रस्थिता दयितं प्रति ॥

५ यदि गर्जति वारिधरो गर्जतु तन्नाम निष्ठुराः पुरुषाः ।

अयि विद्युत्प्रमदानां त्वमपि च दुःखं न जानासि ॥

विठः । भवति अलमुपालम्भेन । उपकारिणी तवेयम् ।

ऐरावतोरसि चलेव सुवर्णरज्जुः

शैलस्य मूर्ध्नि निहितेव सिता पताका ।

१०

आखण्डलस्य भवनोदरदीपिकेय

माख्याति ते प्रियतमस्य हि सन्निवेशम् ॥

वसन्तसेना । भाव तं ज्ञेयं इदं मेहं । १ ।

विठः । सकलकलाभिज्ञाया न किञ्चिदिह तत्रोपदेष्टव्यमस्ति ।

तथापि स्नेहः प्रलापयति । अत्र प्रविश्य कोपो ऽत्यन्तं न कर्तव्यः ।

१५ यदि कुप्यसि नास्ति रतिः कोपेन विनाथवा कुतः कामः ।

कुप्य च कोपय च त्वं प्रसीद च त्वं प्रसादय च कालम् ॥

१६ भवत्वेवं तावत् । भो भो निवेद्यतामार्थचारुदत्ताय ।

एषा फुल्लकदम्बनीपसुरभौ काले धनोद्भासिते

कान्तस्यालयमागता समदना कृष्टा जलार्द्रालका ।

२०

विद्युद्धारिदगर्जितैः सचकिता तद्दर्शनाकाङ्क्षिणी

पादौ नूपुरलग्नकर्दमधरौ प्रज्ञालयन्ती स्थिता ॥

चारुदत्तः ॥ आकर्ण्य ॥ वयस्य ज्ञायतां किमेतदिति ।

विदूषकः । जं भवं आणवेदि ॥ वसन्तसेनामुपगम्य सादरम् ॥ सोन्धि भो

दीए । २ ।

२५

वसन्तसेना । अज्ज वन्दामि साअदं अज्जस्स । भाव एसा हत्तथा

रिग्रा भावस्त ज्ञेय्य भोदु । १ ।

विदः ॥ स्वगतम् ॥ अनेनोपायेन निपुणं प्रेषितो ऽस्मि ॥ प्रकाशम् ॥
एवं भवतु । भवति वसन्तसेने ।

साढोपकूटकपटानृतजन्मभूमेः
शाद्यात्मकस्य रतिकेलिकृतालयस्य ।
वेश्यापणस्य सुरतोत्सवसङ्ग्रहस्य
दान्निष्यपण्यमुखनिष्क्रयसिद्धिरस्तु ॥

॥ इति निष्क्रान्तः ॥

वसन्तसेना । अज्ज मित्तेग्र कट्ठिं तुम्हाणं जूदिग्रो । २ । १६९
विदूषकः ॥ स्वगतम् ॥ कौ ही भो जूदिग्रो ति भणत्तीए अल १०
झिदो पिग्रवग्रस्सो ॥ प्रकाशम् ॥ भोदि एसो क्खु रुक्खवाडिआए । ३ ।
वसन्तसेना । अज्ज का तुम्हाणं रुक्खवाडिआ वुच्चदि । ४ ।
विदूषकः । भोदि जट्ठिं ण ख्वाडिअदि ण पीडिअदि । ५ ।

॥ वसन्तसेना स्मितं करोति ॥

विदूषकः । ता पविसडु भोदी । ६ । १५
वसन्तसेना ॥ जनान्तिकम् ॥ एत्थ पविसिग्र किं मए भणिद्व्वं । ७ ।
चेटी । जूदिग्र अवि सुहो दे पदोसो ति । ८ ।
वसन्तसेना । अवि पारइस्सं । ९ ।
चेटी । अवसरो ज्ञेय्य पारइस्सदि । १० । १७०
विदूषकः । पविसडु भोदी । ११ । २०
वसन्तसेना ॥ प्रविश्रयोपसृत्य च पुष्पैस्ताडयन्ती ॥ अइ जूदिग्र अवि सुहो
दे पदोसो । १२ ।

चारुदत्तः ॥ अवलोक्य ॥ अये वसन्तसेना प्राप्ता ॥ सहर्षमुत्वाय ॥ अयि
प्रिये ।

सदा प्रदोषो मम याति जाग्रतः सदा च मे निःश्वसतो गता निशा । २५

वया समेतस्य विशाललोचने ममाद्य शोकात्तकरः प्रदोषः ॥
 तत्स्वागतं भवत्यै । इदमासनमत्रोपविश्यताम् ।
 विदूषकः । इदमासणं उबविसडु भोदी । १ ।

॥ वसन्तसेना नादूयेनासीना सर्वे उपविशन्ति ॥

५ चारुदत्तः । वयस्य पश्य पश्य ।

वर्षादकमुद्गिरता श्रवणान्तविलम्बिना कदम्बेन ।

एकः स्तनो ऽभिषिक्तो नृपसुत इव यौवराज्यस्थः ॥

तद्वयस्य क्लिप्ते वाससी वसन्तसेनायाः । अन्ये प्रधानवाससी समुपनी
 येतामिति ।

१०१ विदूषकः । जं भवं आणवेदि । २ ।

चेटी । अज्ज मित्तेअ चिट्ठं तुमं अहं ज्जेव्व अज्जुअं सुस्सूस्सं । ३ ।

॥ तथा करोति ॥

विदूषकः ॥ अपवारितकेन ॥ भो वअस्स पुच्छामि दाव तत्थभोदिं
 किञ्चि । ४ ।

१५ चारुदत्तः । एवं क्रियताम् ।

विदूषकः ॥ प्रकाशम् ॥ अध किष्मिमित्तं उण ईदिसे पणदूचन्द्रा
 लोए दुद्दिणअन्धअरे आअदा भोदी । ५ ।

चेटी । अज्जुए उज्जुओ बम्हणो । ६ ।

वसन्तसेना । णं णिउणो त्ति भण । ७ ।

२० चेटी । एसा खु अज्जुआ एव्वं पुच्छिडुं आअदा केत्तिअं ताए
 रअणावलीए मुल्लं त्ति । ८ ।

१०२ विदूषकः ॥ जनान्तिकम् ॥ भो भणिदं मए जथा अय्यमुल्ला रअणाव
 ली बडुमुल्लं सुवसभणउअं ण परितुट्ठा अबरं मग्गिडुं आअदा । ९ ।

चेटी । सा खु अज्जुआए अत्तण्णकेरकेत्ति भणिअ जूदे हारिदा ।

२५ सो अ सहिओ राअवत्यअरी ण आणीअदि कहिं गदो त्ति । १० ।

विदूषकः । भोदि मत्तिदं ज्जेव्व मत्तीअदि । १।

चेटी । जाव सो अस्सेसोअदि ताव एदं ज्जेव्व गेएह सुवप्पभ
एउअं । २। ॥ इति दर्शयति ॥ ॥ विदूषको विचारयति ॥

चेटी । अदिमेत्तं अज्जो पिज्जाअदि ता किं दिट्ठपुरुव्वो दे । ३।

विदूषकः । भोदि सिप्पिकुसल्लदाए ओबन्धेदि दिट्ठिं । ४। ५

चेटी । अज्ज वृद्धिदो सि दिट्ठीए तं ज्जेव्व एदं सुवप्पभएउअं । ५। १०३

विदूषकः ॥ सहर्षम् ॥ भो वअस्स तं ज्जेव्व एदं सुवप्पभएउअं जं
अम्हाणं गेहे चोरेहिं अबरुदं । ६।

चारुदत्तः । वयस्य ।

यो ऽस्माभिश्चिन्तितो ध्याजः कर्तुं न्यासप्रतिक्रियाम् । १०

स एव प्रस्तुतो ऽस्माकं किं तु सत्यं विडम्बना ॥

विदूषकः । भो वअस्स सच्चं सबामि बम्भणोण । ७।

चारुदत्तः । प्रियं नः प्रियम् ।

विदूषकः ॥ जनान्तिकम् ॥ कुच्छासि णं कुदो एदं समासादिदं
ति । ८। १५

चारुदत्तः । को दीपः ।

विदूषकः ॥ चेद्याः कर्पो ॥ एव्वं विअ । ९।

चेटी ॥ विदूषकस्य कर्पो ॥ एव्वं विअ । १०।

चारुदत्तः । किमिदं कथ्यते । किं वयं वाक्काः ।

विदूषकः ॥ चारुदत्तस्य कर्पो ॥ एव्वं विअ । ११। १८४

चारुदत्तः । भद्रे सत्यं तदेवेदं सुवर्णभाणउम् ।

चेटी । अज्ज अथइं । १२।

चारुदत्तः । भद्रे न कदापि मया प्रियनिवेदनं निःफलीकृतम् ।

द्रव्यतां पारितोषिकमिदमङ्गुलीयकम् ॥ इत्यङ्गुलीयकं हस्तमवलोक्य लज्जां ना
यति ॥ २५

वसन्तसेना ॥ आत्मगतम् ॥ अदो ज्ञेय्य कामीअसि । १।

चारुदत्तः ॥ जनान्तिकम् ॥ भो कष्टम् ।

धनैर्विगुप्तास्य नरस्य लोके किं जीवितेनादित एव तावत् ।

यस्य प्रतीकारनिर्णयकत्वात्कोपप्रसादा विफलीभवति ॥

५ अपिच ।

पद्मविकलश्च पद्मी शुष्कश्च तरुः सरश्च जलहीनम् ।

सर्पश्चोद्धतदंष्ट्रस्तुल्यं लोके दरिद्रश्च ॥

अपिच । वयस्य ।

शून्यैर्गृहैः खलु समाः पुरुषा दरिद्राः

१०

कूपैश्च तोयरहितैस्तरुभिश्च शीर्णैः ।

यदृष्टपूर्वजनसङ्गमविस्मृताना

मेवं भवन्ति विफलाः परितोषकालाः ॥

१०५ विद्रूषकः । भो अलं अदिमेतं सत्तप्यदेण ॥ प्रकाशं सपरिहाम् ॥

भोदि समप्पीअद्दु मम केरिआ एहाणसाडिआ । १२।

१५ वसन्तसेना । अज्ज चारुदत्त जुत्तं णेदं इमाए रअणावलीए इमं
जणं तुलइडं । १३।

चारुदत्तः ॥ सविलसस्मितम् ॥ वसन्तसेने पश्य पश्य ।

कः श्रद्धास्यति भृतार्थं सर्वो मां तुलयिष्यति ।

शङ्कनीया हि लोके ऽस्मिन्निष्प्रतापा दरिद्रता ॥

२० विद्रूषकः । रुञ्जे किं भोदीए इध ज्ञेय्य सुबिदव्वं । १४।

चेटी ॥ विहस्य ॥ अज्ज मित्तेअ अदिमेत्तं दाणिं उज्जुअं अत्ताणअं दंसे
सि । १५।

विद्रूषकः । भो वअस्स एसो क्खु ओसारअन्तो विअ सुहोवविट्ठं

जणं पुणो बि वित्थारिवारिधारहिं पविट्ठो पज्जुणो । १६।

२५ चारुदत्तः । सम्यगारु भवान् ।

अमूर्द्धि भित्वा जलदातराणि १७६
 पङ्कान्तराणीव मृणालसूच्यः ।
 पतन्ति चन्द्रव्यसनादिमुक्ता
 दिवो ऽश्रुधारा इव वारिधाराः ॥
 अपिच । धाराभिरार्यजनचित्तमुनिर्मलाभि ५
 श्रण्डाभिरर्जुनशरप्रतिकर्कशाभिः ।
 मेघाः स्रवन्ति बलदेवपटप्रकाशाः
 शक्रस्य मौक्तिकनिधानमिवोद्विरतः ॥

प्रिये । पश्य पश्य ।

एतैः पिष्टतमालवर्णकनिभैरालिप्तमम्भोधरैः १०
 संसत्तैरुपवीजितं सुरभिभिः शीतैः प्रदोषानिलैः ।
 एषाम्भोदसमागमप्रणयिनीं स्वच्छन्दमभ्यागता
 रक्ता कान्तमिवाम्बरं प्रियतमा विद्युत्समालिङ्गति ॥

॥ वसन्तसेना शृङ्गारभावं नाटयन्ती चारुदत्तमालिङ्गति ॥

चारुदत्तः ॥ स्पर्शं नाटयन्प्रत्यालिङ्ग्य ॥ १५

भो मेघ गम्भीरतरं नद त्वं तव प्रसादात्स्मरपीडितं मे ।
 संस्पर्शरोमाञ्चितज्ञातरागं कदम्बपुष्पवमुपैति गात्रम् ॥
 विदूषकः । दासीएउत्त दुद्दिणं अणञ्जो दाणिं सि तुमं जं एव्वं
 भादिं विज्जुआए भाआवेसि । १ ।

चारुदत्तः । वयस्य नार्हस्युपालब्धुम् । २०

वर्षशतमस्तु दुर्दिनमविरतधारं शतरूदा स्फुरतु ।
 अस्मद्विधडुर्लभया यदहं प्रियया परिष्वक्तः ॥

अपिच वयस्य ।

१७७

धन्यानि तेषां खलु जीवितानि
 ये कामिनीनां गृहमागतानाम् । २५

आर्द्राणि भेषोदकशीतलानि
गात्राणि गात्रेषु परिघ्नन्ति ॥

प्रिये वसन्तसेने ।

स्तम्भेषु प्रचलितवेदिसञ्चयान्तं
शीर्णात्कथमपि धार्यते वितानम् ।
एषा च स्फुटितसुधाद्रवानुलेपा
त्संलिन्ना सलिलभरेण चित्रभित्तिः ॥

॥ उर्ध्वं विलोक्य ॥ अये इन्द्रधनुः । प्रिये पश्य पश्य ।

विर्युज्जिह्वेनेदं महेन्द्रचापोच्छ्रितायतभुजेन ।
जलधरविवृद्धकृन्नुना विजृम्भितमिवान्तरिक्षेण ॥

तदेक्ष्यभ्यन्तरमेव प्रविशावः ॥ इत्युत्थाय परिक्रामति ॥

प्रिये पश्य ।

तालीषु तारं विटपेषु मन्द्रं
शिलासु ब्रह्मं सलिलेषु चण्डम् ।
सङ्गीतवीणा इव ताड्यमाना
स्तालानुसारेण पतन्ति धाराः ॥

॥ इति निष्क्रान्ताः सर्वे ॥

इति मृच्छकटिकायां

तुर्दिनो नाम

पञ्चमो ऽङ्कः ॥

चेटी । कथं अज्जु बि अज्जुआ ण विवुत्तदि । भोडु पविसिअ
बोधस्सं । १ ।

॥ इति नारुयेन परिक्कामति ॥ ततः प्रविशत्याह्लादितशरीरा प्रसुप्ता वसन्तसेना ।

चेटी । उत्थेडु उत्थेडु अज्जुआ पभादं संवुत्तं । २ ।

वसन्तसेना ॥ प्रतिबुध्य ॥ कथं रत्ति ज्ञेव्व पभादं संवुत्तं । ३ ।

चेटी । अम्हाणं एसो पभादो अज्जुआए उण रत्ति ज्ञेव्व । ४ ।

वसन्तसेना । रुज्जे कहिं तुम्हाणं जूदिअरौ । ५ ।

चेटी । अज्जुए वडुमाणअं समादिसिअ पुप्फकरणउअं जिम्भुज्जाणं १७९
गदो अज्जुचारुदत्तो । ६ ।

वसन्तसेना । किं समादिसिअ । ७ ।

चेटी । जोएहिं रादीए ज्ञेव्व पवरुणं वसन्तसेणा गच्छु त्ति । ८ ।

वसन्तसेना । रुज्जे कहिं मए गत्तव्वं । ९ ।

चेटी । अज्जुए जहिं चारुदत्तो । १० ।

वसन्तसेना ॥ चेटीं परिष्वस्य ॥ रुज्जे सुठुठु ण णिज्जाइदो रादीए १५
ता अज्जु पच्चक्खं पेक्खिस्सं । रुज्जे किं पविट्ठा अरुं अब्भन्तरचतुस्सा
लअं । ११ ।

चेटी । ण केवलं अब्भन्तरचतुस्सालअं सव्वज्जाणस्स हिअअं पि
पविट्ठा । १२ ।

वसन्तसेना । अब्बि सत्तप्पदि चारुदत्तस्स परिअणो । १३ ।

चेटी । सत्तप्पिस्सदि । १४ ।

वसन्तसेना । कदा । १ ।

चेटी । तदो अञ्जुआ गमिस्सदि । २ ।

वसन्तसेना । तदो मए पढमं सत्तप्पिदव्वं । कञ्जे गेण्ह एदं र
अणावलिं । मम बहिण्णिआए अञ्जाधूदाए गडुअ समप्पेहि भणिदव्वं
५ च । अहं सिरीचारुदत्तस्स गुणणिज्झिदा दासी तदा तुम्हाणं पि । ता
एसा तुह ज्ञेव्व कण्ठाकरणं कोडु रअणावली । ३ ।

चेटी । कुप्पिस्सदि चारुदत्तो अञ्जुआए दाव । ४ ।

वसन्तसेना । गच्छ णा कुप्पिस्सदि । ५ ।

१८१ चेटी ॥ गृहीत्वा ॥ जं आणवेसि । ६ ।

१०

॥ इति निष्क्रान्ता पुनः प्रविश्य ॥

चेटी । अञ्जुए भणादि अञ्जाधूदा । अञ्जुउत्तेण तुम्हाणं पसादीक
दा ण जुत्तं मम एदं गेण्हडुं । अञ्जुउत्तो ज्ञेव्व मम आकरणाविसेसो
त्ति ज्ञाणाडु भोदी । ७ ।

॥ ततः प्रविशति दारकं गृहीत्वा रदनिका ॥

१५ रदनिका । एहि वच्छ सअडिआए कीलेम्ह । ८ ।

दारकः ॥ सकरुणाम् ॥ रदनिए किं मम एदए मदिआसअडिआए ।
तं ज्ञेव्व सोवणसअडिअं देहि । ९ ।

रदनिका ॥ सनिर्वेदं निःश्वस्य ॥ जाद कुदो अम्हाणं सुवणववहारो ।
तादस्स पुणो बि रिद्धीए सुवणसअडिआए कीलिस्ससि । ता ज्ञाव
२० विणोदेमि णं अञ्जुआवसन्तसेणाए समीवं उवसप्पिस्सं ॥ उपसृत्य ॥ अञ्जुए
पणमामि । १० ।

१८२ वसन्तसेना । रदणिए साअदं दे । कस्स उण अअं दारओ अण
लङ्किदसरीरो बि चन्दमुहो आणन्देदि मम हिअअं । ११ ।

रदनिका । एसो क्खु अञ्जुचारुदत्तस्स पुत्तो रोहसेणो
२५ णाम । १२ ।

वसन्तसेना ॥ आहू प्रसार्य ॥ एहि मे पुत्तअ आलिङ्ग ॥ इति अङ्गे उपवेश्य ॥
अणुकिदं अणेण पिडुणो वृवं । १।

रदनिका । ए केवलं वृवं सीलं पि तक्केमि । एदिणा अज्जुचारु
दत्तो अत्ताणअं विणोदेदि । २।

वसन्तसेना । अथ किष्मिमित्तं एसो रोअदि । ३।

रदनिका । एदिणा पडिवेसिगिरुवइदारअकेरिआए सुवषसअडि १८३
आए कीलिदं तेण अ सा णीदा । तदो उण तं मग्गत्तस्स मए इअं
मट्ठिआसअडिआ कडुअ दिष्सा । तदो भणादि रदणिए किं मम एदाए
मट्ठिआसअडिआए तं ज्ञेच्च सोवषसअडिअं देहि त्ति । ४।

वसन्तसेना । रुद्धी रुद्धी अग्रं पि णाम परसम्पत्तीए सत्तप्पदि । १०
भअग्रं कअत्त पोक्खरवत्तपडिंदजलविन्दुसरिसेहिं कीलसि तुमं पुरि
सभाअधेएहिं ॥ इति सात्ता ॥ जाद मा रोद सुवषसअडिआए कीलिस्स
सि । ५।

दारकः । रदणिए का एसा । ६।

वसन्तसेना । दे पिडुणो गुणणिज्झिंदा दासी । ७।

१५

रदनिका । जाद अज्जुआ दे जणणी भोदि । ८।

१८४

दारकः । रदणिए अलिअं तुमं भणासि जइ अम्हाणं अज्जुआ
जणणी ता कीस अलङ्किदा । ९।

वसन्तसेना । जाद मुद्धेण मुद्धेण अदिकरुणं मत्तेसि ॥ नाट्येनाभ
रणान्यवतार्य रुदती ॥ एसा दाणिं दे जणणी संवुत्ता । ता गेएह एदं २०
अलङ्कारअं सोवषसअडिअं घडावेहि । १०।

दारकः । अबेहि ए गेएहस्सं रोदसि तुमं । ११।

वसन्तसेना ॥ अमृणि प्रमृज्य ॥ जाद न रोदिस्सं गच्छ कील ॥ अल
ङ्कारैर्मृच्छकटिकां पूरयित्वा ॥ जाद करेहि सुवषसअडिअं । १२।

॥ इति दारकसादाय निष्क्रान्ता रदनिका ॥

२५

चेष्टः ॥ स्वगतम् ॥ मरुते णग्रलीष्ट शम्भमे उप्पणे ता तुलिदं तु
लिदं गमिणं । ११ ॥ इति निष्क्रान्तः ॥
आर्यकः ।

५
द्विबाहं नरपतिबन्धनापदेश
व्यापत्तिव्यसनमहार्णवं नराणाम् ।
पादाग्रस्थितनिगडैकपाशकर्षी
प्रध्रष्टो गज इव बन्धनाद्रमामि ॥

भो अहं खलु सिद्धादेशजनितपरित्रासेन राज्ञा प्रालकेन घोषादानीय
विशसने गूढगारे बन्धनेन बद्धः । तस्माच्च प्रियसुहृच्छर्विलकप्रसा
१० देन बन्धनाद्रष्टो ऽस्मि ॥ अश्रूणि विमृश्य ॥

भाग्यानि मे यदि तदा मम को ऽपराधो
यदन्यन्ताग इव संयमितो ऽस्मि तेन ।
दैवी च सिद्धिरपि लङ्घयितुं न शक्या
गम्यो नृपो बलवता सह को विरोधः ॥
१५ तत्कुत्र गच्छामि मन्दभाग्यः , ॥ विलोक्य ॥ इदं कस्यापि साधोरनावृतप
क्षदारं गेहम् ।

इदं गृहं भिन्नमनायतार्गलं विशीर्णसन्धिश्च मरुत्कपाटः ।
ध्रुवं कुटुम्बी व्यसनाभिभूतां दशां प्रपन्नो मम तुल्यभाग्यः ॥
११० तदत्र तावत्प्रविशामि ।

२० नेपथ्ये । ज्ञाथ गोणा ज्ञाथ । २ ।

आर्यकः ॥ आकर्ष्य ॥ अग्रे प्रवहणमित एवाभिवर्तते ।
भवेद्गोष्ठीयानं न च विषमशीलैरधिगतं
वधूसंयानं वा तदभिगमनोपस्थितमिदम् ।
वह्निर्नेतव्यं वा प्रवर्जनयोग्यं विधिवशा
२५ द्विविक्तावाच्छून्यं मम खलु भवेदैवविहितम् ॥

॥ ततः प्रवह्णोऽनं प्रविश्य ॥

वर्धमानकश्चेष्टः । की माणहे आणीदे मए जाणत्थलक्के । लद
णिए लदणिए णिवेदेहि अज्जुआए वशन्तशेणाए अवत्थिदे शज्जे पव
हणे अहिलुहिअ पुप्फकलण्डअं जिम्भुज्जाणं गच्छडु अज्जुआ । १ ।

आर्यकः ॥ आकर्ष्य ॥ गणिकाप्रवह्णं वहिर्यानं च भववधिरोहामि ॥ इति स्वैरमुपसर्पति ॥

चेष्टः ॥ श्रुत्वा ॥ कथं णेउल्लशदे ता आअदा खु अज्जुआ । अज्जुए
इमे णशशाकडुआ वइहा । ता पिण्ठदो ज्जेव्व आलुहडु अज्जुआ । २ ।

॥ आर्यकः तथा करोति ॥

१११

चेष्टः । जथा पाटुप्फालचांलिदाणं णेउल्लाणं वीशत्ते शदे भल
कूत्ते अ पवहणे तथा तक्केमि शम्पदं अज्जुआए आलूणाए होदव्वं
ता गच्छामि । जाध गोणा जाध । ३ । ॥ इति परिक्रामति ॥

प्रविश्य

वीरकः ॥ अरे रे अरे जअजअमाणअचन्दणअमङ्गलफुल्लभदण्य
मुहा ।

१५

किं अच्छध वीसद्धा जो सो गोवालदारओ रुद्धो ।

भेत्तूण समं वच्चइ णवइहिअअं च वन्धणं च ॥

अरे रे पुरत्थिमे पदोलीडुआए चिट्ठ तुमं तुमं पि पच्छिमे तुमं पि
दक्खिणे तुमं पि उत्तरे । जो वि एसो पाआरखण्डो एदं अहिरुहिअ
चन्दणेण समं अवलोएमि । एहि चन्दणअ एहि इदो दाव । ४ ।

२०

प्रविश्य संभ्रान्तः

चन्दनकः । अरे रे वीरअविसल्लभीमङ्गअदण्डकालअदण्डसूरण्य
मुहा ।

आअच्छध वीसत्था तुरिअं जत्तेह लङ्ग करेज्जाह ।

लच्छी जेण ण रणो पद्धवइ गोत्तत्तरं गत्तुं ॥ ५ ॥

२५

११२ अवि अ ।

उज्जाणेषु सदासु अ मग्गे णअरीअ आब्रणे घोसे ।

तं तं जोह्ह तुरिआ सङ्का वा जाअए जत्थ ॥

रे रे वीरअ किं किं दरिसेसि भणाहि दाव वीसत्थं ।

५ भेतूण अ वन्धणअं को सो गोबालदारअं करइ ॥

कस्सट्ठमो दिणअरो कस्स चउत्थो अ वट्ठए चन्दो ।

हट्ठो अ भग्गवगट्ठो भूमिसुओ पच्चमो कस्स ॥

भण कस्स जम्महट्ठो जीवो णवमो तहेअ सूरसुओ ।

जीअत्ते चन्दणए को सो गोबालदारअं करइ ॥ ११

११३ वीरकः । भट चन्दणआ ।

अवहरइ को वि तुरिअं चंदूणअं सबामि तुज्ज हिअएण ।

जह अदुअदिणअरे गोबालअदारओ खुडिदो ॥ १२ ।

चेठः । जाध गोणा जाध । ३ ।

चन्दनकः ॥ ४ ॥ अरे रे पेक्ख पेक्ख ।

१५ ओहारिओ पवरुणो वज्जइ मज्जेण राअमग्गंस्स ।

एदं ताव विआरह कस्स कहिं पवसिओ पवरुणो ॥ १४ ।

वीरकः ॥ अवलोका ॥ अरे रे पवरुणवाहआ मा दाव पवरुणं
वाहेहि । कस्स केरकं एदं पवरुणं को वा इध आलूओ कहिं वा
वच्चदि । ५ ।

११४ चेठः । एणे ववु पवरुणे अन्नचालुदत्ताह केल्ले पवरुणे इध
अज्जुआ वसत्तसेणा आलूओ पुप्फकलणउअं जिणुन्नाणं कीलिडं चा
लुदत्तश णीअदि । ६ ।

वीरकः ॥ चन्दनकमुपसृत्य ॥ एसो पवरुणवाहओ भणादि अन्नचार
दत्तस्स पवरुणं वसत्तसेणा आलूओ पुप्फकरणउअं जिणुन्नाणं णीअदि
२५ ति । ७ ।

चन्दनकः । ता गच्छुः । १।

वीरकः । अणवलोद्दो ज्ञेव्व । २।

चन्दनकः । अध इ । ३।

वीरकः । कस्स पच्चएण । ४।

चन्दनकः । अज्जचारुदत्तस्स । ५।

वीरकः । को सो अज्जचारुदत्तो का वा वसन्तसेणा जेण अण ११५
वलोद्दं वच्चदि । ६।

चन्दनकः । अरे अज्जचारुदत्तं ण आणासि ण वा वसन्तसेणिअं ।
जइ अज्जचारुदत्तं वसन्तसेणिअं वा ण आणासि ता गअणे जोएहास
दिदं चन्दं तुमं ण आणासि । १०

को तं गुणारविन्दं सीलमिअङ्कं जणो ण आणादि ।

आवण्डुक्खमोक्खं चउसाअरसारअं रअणं ॥

दो ज्ञेव्व पूअणीआ इह णअरीए तिलअभूदा अ ।

अज्जा वसन्तसेणा धम्मणिही चारुदत्तो अ ॥ १०।

वीरकः । अरे चन्दनआ । १५

जाणामि चारुदत्तं वसन्तसेणं च सुट्ठु जाणामि । ११६

पत्ते अ राअकज्जे पिदरं पि अहं ण आणामि ॥ ८।

आर्यकः ॥ स्वगतम् ॥ अयं मे पूर्ववैरी अयं मे पूर्वबन्धुः । यतः ।

एककार्यनियोगे ऽपि नानयोस्तुल्यशीलता ।

विवाहे च चितायां च यथा कुतभुजोर्द्वयोः ॥ २०

चन्दनकः । तुमं पि तत्तिहो सेणाबई रसो पच्चइदो । एदे धा
रिदा मए बइहा अवलोएहि । १।

वीरकः । तुमं पि रसो पच्चइदो बलबई ता तुमं ज्ञेव्व अवलो
एहि । १०।

चन्दनकः । मए अवलोद्दं तुए अवलोद्दं भोदि । ११। २५

वीरकः । जं तुए अवलोइदं तं रक्षा पालएण अवलोइदं । १।
 ११७ चन्दनकः । अरे पवरुणवारुआ ओणामेहि धुरं । २।

चेटः ॥ तथा करोति ॥

आर्यकः ॥ स्वगतम् ॥ अपि रक्षिणो मामवलोकयन्ति । अशस्त्रश्चा
 ५ स्मि मन्दभाग्यः । अथवा ।

भीमस्यानुकरिष्यामि बाहुः शस्त्रं भविष्यति ।

वरं व्यायच्छतो मृत्युर्न गृहीतस्य बन्धने ॥

अथवा साहसस्य तावदनवसरः ।

चन्दनकः ॥ नाह्येन प्रवहणमाहूयावलोकयति ॥

१० आर्यकः । शरणागतो ऽस्मि ।

चन्दनकः ॥ संस्कृतमाश्रित्य ॥ अभयं शरणागतस्य ।

आर्यकः ।

त्यजति किल तं जयश्रीर्जहति च मित्राणि बन्धुवर्गश्च ।

भवति च सदोपहास्यो यः खलु शरणागतं त्यजति ॥

११ चन्दनकः । कथं अज्जग्री गोबालदारओ सेणवित्तासिदो पत्तर
 हो विअ साउणिअस्स हत्थे णिअडिदो ॥ विचिन्त्य ॥ एसो अणवराधो
 सरणाअदो अज्जचारुदत्तस्स पवरुणं आबूढो पाणप्पदस्स मे अज्जस
 व्विलअस्स मित्तं अणदो राअणिओओ । ता किं दाणिं एत्थ जुत्तं
 अणुचिद्धिदुं । अथवा जं भोदि तं भोदि । पढमं ज्ञेव्व अभयं दिणं ।

११८ भीदभअप्पदाणं देत्तस्स परोबआररसिअस्स ।

जइ होइ होउ णासो तरु बि अ लोए गुणो ज्ञेव्व ॥

॥ सभयमवतीर्य ॥ दिदू अज्जो ॥ इत्यर्थोक्ते ॥ एण अज्जुआ वसन्तसेणा ।

तदो एसो भणादि जुत्तं णेदं सरिसं णेदं जं अहं अज्जचारुदत्तं अहि
 सारिदुं गच्छन्ती राअमग्गे परिभूदा । ३।

२५ वीरकः । चन्दणाया एत्थ मह संसओ समुप्पणो । ४।

चन्दनकः । कथं दे संसग्रो । १।

वीरकः । सम्भमघग्घरकण्ठो तुमं जादो सि जं तुए भणिदं । १११
दिट्ठो मए अज्जो पुणो अज्जुआ वसत्तसेणेत्ति ॥

एत्थ मे अप्पच्चग्रो । २।

चन्दनकः । अरे को अप्पच्चग्रो तुह । वअं दक्खिणत्ता अव्वत्त
भासिणो खस खत्तिखडो कडत्थो विलअ कप्पाट कप्प्यावरणअ द
विड चोल चीण वत्सर खेर खानमुखमधुधातप्रभृतीनां स्नेहजातीनां
अनेकदेशभाषाभिज्ञा यथेष्टं मन्त्रयामो दिट्ठो दिट्ठा वा अज्जो अज्जुआ
वा किं शब्दविचारः स्त्रीपुत्रपुंसकव्याख्यानमप्रस्तुतम् । ३।

वीरकः । णं अहं पि पलोहमि राअअप्पा एसा अहं रप्पो पच्च १०
इदो । ४।

चन्दनकः । तत्किमहमप्रत्ययः संवृत्तः ।

२००

वीरकः । णं सामिणिअग्रो । ५।

चन्दनकः ॥ स्वगतम् ॥ अज्जगोवाल्मीकिअग्रो अज्जचारुदत्तस्स पवहुणं
अहिरुद्धिअ अवक्कमदि त्ति जइ कहिज्जुदि तंदो अज्जचारुदत्तो रप्पा १५
सासिज्जइ । ता को एत्थ उअग्रो ॥ सुविचिन्त्य ॥ कप्पाटकलकृष्यअग्रं
करेमि ॥ प्रकाशम् ॥ अरे वीरअ मए चन्दणकेण पलोइदं पुणो बि तुमं
पलोहसि को तुमं । ६।

वीरकः । अरे तुमं पि को । ७।

चन्दनकः । पूइज्जत्तो माणिज्जत्तो तुमं अप्पणो जादिं ण सुम २०
हसि । ८।

वीरकः ॥ सप्रोधम् ॥ अरे का महु जादी । ९।

चन्दनकः । को भणउ । १०।

२०१

वीरकः । भणउ । ११।

चन्दनकः । अहुवा ण भणउ । १२।

२५

ज्ञाणतो वि हि ज्ञादिं तुज्ज ण भणामि सीलविरुवेण ।

चिदूड मरु च्छिअ मणे किं च कइत्थेण भग्गेण ॥ ११ ।

वीरकः । णं भणउ भणउ । २ ।

चन्दनकः ॥ संतां ददाति ॥

५ वीरकः । अरे किं षोदं । ३ ।

चन्दनकः ।

सिणसिलाअलरुत्थो पुरिसाणं कुच्चगण्ठिसण्ठवणो ।

कत्तरिवावडरुत्थो तुमं पि सेणावई ज्ञादो ॥ १४ ।

वीरकः । अरे चन्दणआ तुमं पि मानिज्जुत्तो अप्पणो केरिं

१० ज्ञादिं णं मुमरेसि । ५ ।

२०२ चन्दनकः । अरे का मरु चन्दणाअस्स चन्दविसुद्धस्स ज्ञादो । ६ ।

वीरकः । भणउ । ७ ।

चन्दनकः । भणउ भणउ । ८ ।

वीरकः ॥ नाह्येन संतां ददाति ॥

१५ चन्दनकः । अरे किं षोदं । १ ।

वीरकः । अरे सुणाहि सुणाहि ।

तुज्ज वि ज्ञादो सुद्धा मादा भेरी पिदा वि दे पडरुो ।

उम्मुकरउअभादा तुमं पि सेणावई ज्ञादो ॥ १० ।

चन्दनकः ॥ सक्कोधम् ॥ अरुं चन्दणाओ चम्मारओ । ता पलोहहि

२० पवरुणां । ११ ।

वीरकः । अरे पवरुणावाह्वा परिवत्तावेहि पवरुणां पलो

इस्सं । १२ ।

चेठः ॥ तथा करोति ॥

२०३ वीरकः । नाह्येन प्रवरुणमारोहुमिच्छति ॥

२५ चन्दनकः । सहसा केशेषु गृहीत्वा पातयति पादेन ताडयति ॥

वीरकः ॥ सक्नोधमुत्थाय ॥ अरे अहं तुष्ट वीसत्यो रात्राणन्तिं करेत्तो
सहसा केसेसु गेणिकृश्र पादेन ताडिदो । ता सुणु रे अहिअरणम
जे जदि दे चउरङ्गं ण कप्पावेमि तदा ण होमि वीरओ । १ ।

चन्दनकः । अरे राउलं अहिअरणं वा वच्च किं तष्ट सुणहस
रिसेण । २ ।

वीरकः ॥ तथेति निष्क्रान्तः ॥

चन्दनकः ॥ दिशो ऽवलोक्य ॥ गच्छ रे पवकृणवाहया गच्छ । जइ
को त्रि पुच्छदि तदो भणेसि चन्दणअवीरहं अवलोइदं पवकृणं
वच्चदि । अज्जे वसन्तसेणे इमं च अहिणाणं दे देमि । ३ ।

॥ इति खड्गं प्रयच्छति ॥

२०४

आर्यकः ॥ खड्गं गृहीत्वा सहर्षमात्मगतम् ॥

अये शस्त्रं मया प्राप्तं स्पन्दते दक्षिणो भुजः ।

अनुकूलं च सकलं कृत संरक्षितो ऽप्यहम् ॥

चन्दनकः । अज्जुष्ट ।

एत्थ मेष्ट विण्णविदा पच्चइदा चन्दणं पि सुमरेसि ।

ण भणामि ऐस लुद्धो णेहस्स रसेण वोछामो ॥ । ४ ।

आर्यकः ।

चन्दनश्चन्द्रशीलाद्यो दैवादयः सुहृन्मम ।

चन्दनं भो स्मरिष्यामि सिद्धादेशस्तथा यदि ॥

चन्दनकः ।

अभअं तुह देउ हरो विण्ह बम्हा रवी अ चन्दो अ ।

हत्तूण सत्तुवक्खं सुम्भणिसुम्भे जथा देवी ॥ । ५ ।

चेष्टः ॥ प्रवद्धपोन निष्क्रान्तः ॥

चन्दनकः ॥ नेपथ्याभिमुखमवलोक्य ॥ णिकूमन्तस्स मे पिअवअस्सो सव्वि २०५
॥ ओ पिहदो जेव्व अणुलग्गो गदो । भोउ पधाणदण्डधारओ वीरओ २५

राश्रपञ्चम्रारो विरोधिदो ता ज्ञाव अहं पि पुत्तभादरेहिं परिवुदो
एदं ज्ञेव्व अणुगच्छामि ।१।

॥ इति निष्क्रान्ताः सर्वे ॥

इति मृच्छकटिकायां
प्रवरुणविपर्ययो नाम
षष्ठो ऽङ्कः ॥

विदूषकः । भो पेक्व पेक्व पुष्पकरण्डअजिमुन्नाणस्स सस्सिरो
अदं । १ ।

चारुदत्तः । वयस्य एवमेतत् । तथा हि ।

वणिज्ज इव भान्ति तरवः पण्णानीव स्थितानि कुसुमानि । ५

शुल्कमिव साधयन्तो मधुकरपुरुषाः प्रविचरन्ति ॥

विदूषकः । भो इमं असक्काररमणीअं सिलाअलं उवविसडु
भवं । २ ।

चारुदत्तः ॥ उपविश्य ॥ वयस्य चिरयति वर्धमानकः ।

विदूषकः । भणिदो मए वडुमाणओ वसन्तसेणिअं गेण्हिअ १०
लडुं लडुं आअच्छ ति । ३ ।

चारुदत्तः । तत्किं चिरयति ।

किं यात्यस्य पुरः शनैः प्रवद्दुणं तस्यान्तरं मार्गते २०७

भग्रे ज्जे परिवर्तनं प्रकुरुते हिन्नो ज्थवा प्रग्रहः ।

कर्मान्तोत्थितदारुवारितगतिर्मागीन्तरं याचते १५

स्वैरं प्रेरितगोयुगः किमथवा स्वच्छन्दमागच्छति ॥

प्रविश्य गुप्तायकप्रवहणस्यः

चेष्टः । ज्ञाथ गोणा ज्ञाथ । ४ ।

आर्यकः ॥ स्वगतम् ॥

नरपतिपुरुषाणां दर्शनाद्भीतभीतः

२०

सनिगउचरणत्वात्सावशेषापसारः ।

अविदितमधिष्ठो यामि साधोस्तु याने
परभृत इव नीडे रक्षितो वायसीभिः ॥

अहो नगरात्सुदूरमागतो ऽस्मि तत्किमस्मात्प्रवहणादवतीर्य वृक्षवा
टिकागहनं प्रविशामि । उताहो प्रवहणस्वामिनं पश्यामि । अथवा
५ कृतं वृक्षवाटिकागहनेन अभ्युपपन्नवत्सलः खलु तत्रभवानार्यचारुदत्तः
श्रूयते तत्प्रत्यक्षीकृत्य गच्छामि ।

स तावदस्माद्यसनान्नवात्थितं
निरीक्ष्य साधुः समुपैति निर्वृतिम् ।
शरीरमेतद्गतमीदृशीं दशां
१० धृतं मया तस्य महात्मनो गुणैः ॥

चेष्टः । इमं तं उज्जाणं जाव उवशप्पामि ॥ उपगत्य ॥ अज्जामि
तेअ । १ ।

२०८ विदूषकः । भो पिअं दे णिवेदेमि वट्टमाणओ मत्तेदि आगदाए
वसन्तसेणाए ह्योदव्वं । २ ।

१५ चारुदत्तः । प्रियं नः प्रियम् ।
विदूषकः । दासीएउत्ता किं चिरइदो सि । ३ ।

चेष्टः । अज्जु मित्तेअ मा कुप्प जाणत्यलके विअुमालिदे त्ति कटुअ
गदागदं कलेत्ते चिलइदे म्हि । ४ ।

चारुदत्तः । वर्धमानक परिवर्तय प्रवहणम् । सखे मैत्रेय अत्र
२० तारय वसन्तसेनाम् ।

विदूषकः । किं णिअडेण बद्धा से गोडा जेण सअं णोदरदि

॥ उत्याय प्रवहणमुद्वेष्टारय ॥ भो एण वसन्तसेणा वसन्तसेणो क्खु एसो । ५ ।

चारुदत्तः । वयस्य अलं परिहासेन न कालमपेक्षते स्नेहः । अ
थवा स्वयमेवावतारयामि ॥ इत्युक्तिरिति ॥

२५ आर्यकः ॥ दृष्ट्वा ॥ अग्रे अयमेव प्रवहणस्वामी न केवलं श्रुतिर

मणीयो दृष्टिर्मणीयो ऽपि । कृत रक्षितो ऽस्मि ।

चारुदत्तः ॥ प्रवहणमधिरूपं दृष्ट्वा च ॥ अये तत्को ऽयम् ।

२०१

करिकरसमवाहुः सिंहपीनोन्नतांसः

पृथुतरसमवक्ष्तास्ताम्रलोलायतान्नः ।

कथमिदमसमानं प्राप्त एवंविधो यो

वहति निगडयुग्मं पादलग्नं महात्मा ॥

ततः को भवान् ।

आर्यकः । शरणागतो गोपालप्रकृतिरार्यको ऽस्मि ।

चारुदत्तः । किं घोषादानीय यो ऽसौ राज्ञा पालकेन बद्धः ।

आर्यकः । अथ किम् ।

१०

चारुदत्तः ।

विधिनैवोपनीतस्त्वं चतुर्विषयमागतः ।

अपि प्राणानकं ज्ञेयां न तु त्वां शरणागतम् ॥

आर्यकः ॥ हर्षं नाटयति ॥

चारुदत्तः । वर्धमानक चरणान्निगडमपनय ।

१५

चेष्टः । जं अज्ञो आणवेदि ॥ तथा कृत्वा ॥ अज्ञ अवणीदाइं णिअ

लाइं । १ ।

आर्यकः । स्नेहमयान्यन्यानि दृढतराणि दत्तानि ।

विदूषकः । सङ्गच्छेहि णिअडाइं एसो वि मुक्को अम्हे वज्झि

स्सामो । २ ।

२०

चारुदत्तः । धिक् शान्तम् ।

२१०

आर्यकः । सखे चारुदत्त अरुमपि प्रणयेनेदं प्रवहणमावूढः ।

तत्तत्तव्यम् । १ ।

चारुदत्तः । अलंकृतो ऽस्मि स्वयंग्राहप्रणयेन भवता ।

आर्यकः । अभ्यनुज्ञातो भवता गलुमिच्छामि ।

२५

चारुदत्तः । गम्यताम् ।

आर्यकः । भवत्ववतरामि ।

चारुदत्तः । सखे नावतरितव्यम् । प्रत्यग्रापनीतसंयमनस्य भवतो
अतिलघुसञ्चारा गतिः । सुलभपुरुषसञ्चारे ऽस्मिन्प्रदेशे प्रवृत्तं वि
५ द्यासमुत्पादयति । तत्प्रवृत्तेनैव गम्यताम् ।

आर्यकः । यथाह भवान् ।

चारुदत्तः ।

क्षेमेण व्रज बान्धवान् ।

आर्यकः । ननु मया लब्धो भवान्बान्धवः ।

१० चारुदत्तः ।

स्मर्तव्यो ऽस्मि कथालक्षणे भवता ।

आर्यकः । आत्मापि विस्मर्यते ।

चारुदत्तः ।

त्वां रक्षतु पथि प्रयात्तममराः ।

१५ आर्यकः । संरक्षितो ऽहं त्वया ।

चारुदत्तः ।

स्वैर्भाग्यैः परिरक्षितो ऽसि ।

आर्यकः । ननु हे तत्रापि हेतुर्भवान् ।

चारुदत्तः । यत्नोद्यते पालके मरुती रक्षा वर्तते तच्छीघ्रमपक्रा

२० मनु भवान् ।

२११ आर्यकः । एवं पुनर्दर्शनाय ॥ इति निष्क्रान्तः ॥

चारुदत्तः । कृत्स्नं मनुजपतेर्मरुद्वलीकं

स्थातुं हि क्षणमपि न प्रशस्तमस्मिन् ।

॥ दृष्ट्वा ॥ मैत्रेय क्षिप निगडं पुराणकूपे

२५

पश्येयुः क्षितिपतयो हि चारुदृष्ट्या ।

॥ सप्तमो ऽङ्कः ॥

१११

॥ वामाक्षिस्पन्दनं सूचयित्वा ॥ सखे मैत्रेय वसन्तसेनादर्शनोत्सुको ऽयं
ज्ञानः । पश्य ।

अपश्यतो ऽयं तां कान्तां वामं स्फुरति लोचनम् ।

अकारणपरित्रस्तं हृदयं व्यथते मम ॥

तदेहि गच्छावः ॥ परिक्रम्य ॥ कथमभिमुखमनाभ्युदयिकं श्रमणादर्शनम् ॥

॥ विचार्य ॥ प्रविशत्वयमनेन पथा वयमप्यनेनैव पथा गच्छामः

॥ इति निष्क्रान्ताः सर्वे ॥

इति मृच्छकटिकायां

आर्यकापहरणं नाम

सप्तमो ऽङ्कः ॥१॥

१०

भिक्षुः । अज्जा कल्लेध धम्मशस्त्रं ।

शस्त्रम्मध णिअपोठं णिअं जग्गेध काणपउहेण ।

विशमा इन्दिअचोला कल्लन्ति चित्तशस्त्रिदं धम्मं ॥

५ अविअ । अणिअदाए पेक्खिअ णवल दाव धम्माण शल्लण म्हि ।

पञ्चज्जण जेण मालिदा इत्थिअ मालिअ नाम लक्खिदे ।

अवले अ चण्डाल मालिदे अवशं शे णल शग्ग गाहदि ॥

शिल मुण्डिदे तुण्ड मुण्डिदे चित्त ण मुण्डिदे कीण मुण्डिदे ।

जाह उण अ चित्त मुण्डिदे शाङ्ग शुश्रु शिल ताह मुण्डिदे ॥

२१३ गिह्दिदकशाओदए एणे चीवले जाव एदं लश्चिअशालकाह केल्लके
उज्जाणे पविशिअ पोक्खलिणीए पक्खालिअ लङ्गं लङ्गं अवक्कमि
शं । १ ।

॥ परिक्रम्य तथा करोति ॥

नेपथ्ये । चिष्ट ले दुष्ट शमणाका चिष्ट चिष्ट । २ ।

१५ भिक्षुः ॥ दृष्ट्वा सम्यग् ॥ ह्री अविद ह्री माणहे । एणे शे लाअशा
लशण्ठाणे आअदे । एकेण भिक्षुणा अवलाहे किदे असां पि जहिं
जहिं भिक्षुं पेक्खदि तहिं तहिं गोण व्व णाशं भिन्दिअ ओवाहे
दि । ता कहिं अशल्लणे शल्लणं गमिशं । अथवा भण्डालके ज्जेव्व
बुद्धे मे शल्लणे । ३ ।

शकारः । चिष्ट ले दुष्ट शमणाका चिष्ट चिष्ट । आवाणअम

ऋषविष्टश्च विम्र लतमूलश्च शीशं ते मोडश्च ॥ ११ ॥ इति

ताडयति ॥

विटः । काणेलीमातः । न युक्तं निर्वेदधृतकषायं भिन्नं ताडयितुं २१४
तत्किमनेन । इदं तावत्सुखोपगम्यमुद्यानं पश्यतु भवान् ।

अशरणशरणप्रमोदभूतैर्वनतरुभिः क्रियमाणचारुकर्म । ५

हृदयमिव दुरात्मनामगुप्तं नवमिव राज्यमनिर्जितोपभोग्यम् ॥

भिन्नः । शास्त्रं पशीदु उवाशके । २ ।

शकारः । भावे पेक्व पेक्व अकूशदि मं । ३ ।

किञ्च । किं ब्रवीति ।

शंकारः । उवाशके त्ति मं भणादि । किं हृग्गे णाविदे । ४ । १०

विटः । बुद्धोपासक इति भवन्तं स्तौति ।

शकारः । शृणु शमणका शृणु । ५ ।

भिन्नः । तुमं धप्पे तुमं पुप्पे । ६ ।

शकारः । भावे धप्पे पुप्पे त्ति मं भणादि । किं हृग्गे शलावके
कोष्ठके कोम्भकाले वा । ७ । १५

विटः । काणेलीमातः । ननु धन्यस्त्वं पुण्यस्त्वमिति भवन्तं स्तौति । २१५

शकारः । भावे ता कोश एणे इध आगदे । ८ ।

भिन्नः । चीवलं पक्खालिडं । ९ ।

शकारः । अले दुष्ट शमणका एणे मम बहिणीविदिणा शब्बु
ज्जाणाणं पक्खे पुप्फकलण्डुज्जाणे दिप्पे । जहिं दाव शृणुका शि २०
आला पाणिअं पिअन्ति हृग्गे वि वलपुलिणे मणुशके ण एहाआ
मि तहिं तुमं पुक्खलिणीए पुलाणकुलुत्थज्जशवलाइं दुशगन्धि
आइं चीवलाइं पक्खालेशि । ता तुमं एकपक्खालिअं कलेमि । १० ।

विटः । काणेलीमातः । तथा तर्कयामि यथानेनाचिरप्रव्रजितेन
भवितव्यम् ।

- शकारः । कथं भावे ज्ञाणादि । ११ ।
 २१६ विटः । किमत्र ज्ञेयम् । पश्य ।
 अद्याप्यस्य तथैव केशविरुद्धादौरी ललाटच्छविः
 कालस्याल्पतया च चीवरकृतः स्कन्धे न ज्ञातः किणः ।
 ५ नाभ्यस्ता च कषायवस्त्ररचना दूरं निगूढान्तरं
 वस्त्रान्तं च पटोच्छ्रयात्प्रशिथिलं स्कन्धे न सतिष्ठते ॥
 भिक्षुः । उवाशके एवं अचिलप्यव्वज्जिदे अं दग्गे । १२ ।
 शकारः । ता कीश तुमं ज्ञादमेत्तक ज्ञेव्वं ए पव्वज्जिदे । १३ ।

॥ इति ताडयति ॥

- १० भिक्षुः । णमो बुद्धश्श । ४ ।
 विटः । किमनेन ताडितेन तपस्विना । मुच्यतां गच्छतु ।
 शकारः । अल्लं चिष्टं दाव ज्ञाव शम्पधालमि । ५ ।
 विटः । केन सार्धम् ।
 शकारः । अत्तणो रुडक्केण । ६ ।
 १५ विटः । रुत्त न गतः ।
 शकारः । पुत्तका रुडक्का भण्टके पुत्तके एणे शमणके अबि णाम
 २१७ किं गच्छदु किं चिष्टदु ॥ स्वगतम् ॥ णाबि गच्छदु णाबि चिष्टदु । भावे
 भावे शम्पधालिदं मए रुडक्केण शदु एणे मरु रुडक्के भणादि । ७ ।
 विटः । किं ब्रवीति ।
 २० शकारः । माबि गच्छदु माबि चिष्टदु माबि ऊशशदु माबि
 णीशशदु इध ज्ञेव्व कत्ति पडिअ मलेदु । ८ ।
 भिक्षुः । णमो बुद्धश्श शल्लणागदे म्दि । ११ ।
 विटः । गच्छतु ।
 शकारः । णं शमएण । १० ।
 २५ विटः । कीदृशः समयः ।

शुकारः । तथा कदमं फेलडु जथा पाणिग्रं काइलं ण होदि ।
अथवा पाणिग्रं पुञ्जीकडुअ कदमं फेलडु । १ ।

विठः । अहो मूर्खता ।

२१८

विपर्यस्तमनश्चेष्टैः शिलाशकलवर्ष्मभिः ।

मांसवृत्तैरियं मूर्खैर्भाराक्रान्ता वसुन्धरा ॥

५

भिन्नुः ॥ नारद्वेनाक्रोशति ॥

शकारः । किं भणादि । २ ।

विठः । भवन्तं स्तौति ।

शकारः । थुणु थुणु पुणो वि थुणु । ३ ।

॥ तथा कृत्वा निष्क्रान्तो भिन्नुः ॥

१०

विठः । काणेलीमातः पश्योग्द्यानस्य शोभाम् ।

अमी हि वृक्षाः फलपुष्पशोभिताः

कठोरनिष्पन्दलतोपवेष्टिताः ।

नृपाज्ञया रक्षिजनेन पालिता

नराः सदरा इव यान्ति निर्वृतिम् ॥

१५

शकारः । शुश्रु भवे भणादि

वडुकुशुमविचित्तिदा अ भूमी

कुशुमभलेण विणामिदा अ लुक्खा ।

डुमशिरुललदा अ वन्दमाणा

पणशफलाइं व वाणला ललन्ति ॥ । ४ ।

२०

विठः । काणेलीमातः । इदं शिलातलमध्यास्यताम् ।

२११

शशारः । एशे म्दि आशिदे ॥ इति विठेन सह उपविशति ॥ भावे अन्न
वि तं वशत्तशेणिअं शुमलामि डुण्णवअणं विअ कडुकादो ण ओ
शलदि । ५ ।

विठः ॥ स्वगतम् ॥ तथा निरस्तो ऽपि स्मरति ताम् ।

२५

अथवा ।

स्त्रीभिर्विमानितानां कापुरुषाणां विवर्धते मदनः ।

सत्पुरुषस्य स एव तु भवति मृदुर्नैव वा भवति ॥

शकारः । भावे कावि वेलां थावलकचेडश भणिदश पवरुणं
५ गेणिरुग्र लङ्गं लङ्गं आगच्छेति त्ति । अन्नं वि णाअच्छदि त्ति चित्तं
म्हि वुभुविदे मत्तप्पे ण शक्कीअदि पादेहिं गत्तुं । ता पेक्ख पेक्ख ।

णरुमज्जागदे शूले दुप्पेक्खे कुविदवाणत्तशल्लिच्छे ।

भूमी ददशत्तत्ता रुदपुत्तशदेव्व गन्धाली ॥ ११ ॥

२२० विठः । एवमेतत् ।

१० ह्यायामु प्रतिमुक्ताशप्पकवलं निद्रायतोगोकुलं
तृणान्तैश्च निपीयते वनमृगैरुष्णं पयः सारसम् ।
सत्तापादतिशङ्कितैर्न नगरीमार्गी नरैः सेव्यते
तत्तां भूमिमपास्य च प्रवरुणं मन्ये क्वचित्संस्थितम् ॥

शकारः । भावे ।

१५ शिलशि सम णिलीणि भाव शुज्जश पादे
शउणिअगविरुद्धा लुक्खशाखाशु लीणा ।
णत्तपुत्तिशमनुशशा उण्णदीहं शशत्ता
वत्तशत्तण्णिशम्मा आदवं णिव्वरुत्ति ॥

भावे अज्ज वि शे चेडे णाअच्छदि । अथवा अत्तणो विणोदणणि
२० मित्तं किं पि गादशं ॥ इति गायति ॥ भावे भावे शुदं तुए जं मए गा
इदं । २१ ।

विठः । किमुच्यते गन्धर्वो भवान् ।

२२१ शकारः । कथं गन्धर्वे ण भविशं ।

दिङ्गुज्जत्ता जीत्तिकभद्दमुत्ते

२५ वचारु गण्ठी श्शुगुत्तशुण्ठी ।

एषे मए शेविद गन्धनुत्ती
कथं ण रुग्गे मधुलशशले त्ति ॥

भावे भावे पुणो बि दाव गाइशं ॥ इति तथा करोति ॥ भावे भावे श्रुटं
तुए जं मए गाइदं । १।

विटः । किमुच्यते गन्धर्वो भवान् ।

५

शकारः । कथं गन्धर्वे ण भवामि ।

हिङ्गुज्जले दिक्कमलीचचुणे
वग्घालिदे तेह्मघिण्ण मिशे ।
भुत्ते मए पाल्लङ्गदीअमंशे
कथं ण रुग्गे मधुलशशले त्ति ॥

१०

भावे अज्ज बि चेडे णाअच्छदिं । २।

विटः । स्वस्थो भवतु भवान् । सम्प्रत्येवाममिष्यति ।

॥ ततः प्रविशति प्रवहणाधिष्ठिता वसन्तसेना चेष्टय ॥

चेष्टः । भीदे क्खु रुग्गे मज्झासिके शुज्जे मा दाव कुविदे लाअ २२२
शालशण्ठाणे डुविशदि । ता तुल्लिदं व्हामि । ज्ञाध गोणा ज्ञाध । ३। १५

वसन्तसेना । रुद्धी रुद्धी ण डु वट्टमाणअस्स अअं सरसज्जोओ ।
किप्पेदं । किं ण डु अज्जचारुदत्तेण व्वाहणपरिस्समं परिहरत्तेण अ
णो मणुस्सो अअं पवहणं पेसिदं भविस्सदि । फुरदि दाह्णिणं लोअ
णं वेवदि मे ह्मिअअं सुष्माओ दिसाओ सव्वं ज्ञेव्व विसण्णुलं पेक्खा
मि । ४।

२०

शकारः ॥ नेमिओषमाकर्ण्य ॥ भावे भावे आगदे पवहणे । ५।

विटः । कथं ज्ञानासि ।

शकारः । किं ण पेक्खदि भावे । वुट्टशूअले विअ धुल्लुलाअ
माणे लक्खीअदि । ६।

विटः ॥ दृष्ट्वा ॥ साधु लङ्घितमयमागतः ।

२२३

शकारः । पुश्यका थावलका चेडा आगदे शि । १।

चेटः । अधइं । २।

शकारः । पवरुणे बि आगदे । ३।

चेटः । अधइं । ४।

५ शकारः । गोणा बि आगदे । ५।

चेटः । अधइं । ६।

शकारः । तुमं पि आगदे । ७।

चेटः ॥ सहासम् ॥ भष्टके अरुं पि आगदे । ८।

शकारः । ता पवेशेहि पवरुणं । ९।

१० चेटः । कदलेण मग्गेण । १०।

२२४ शकारः । एदेण ज्ञेव्व पाआलखण्डेण । ११।

चेटः । भष्टके गोणा मलेत्ति पवरुणे बि भज्जुदि दग्गे बि चेडे मलामि । १२।

शकारः । अले लाअशालके दग्गे गोणा मले अवले कीणि
१५ शं पवरुणे भग्गे अबलं घडावइशं तुमं मले अवले पवरुणावाहुके
डुविशदि । १३।

चेटः । शव्वं उववणां डुविशदि दग्गे अत्तणकेलके ण डुवि
शं । १४।

शकारः । अले शव्वं विणशशडु पाआलखण्डेण ज्ञेव्व पवेशेहि
२० पवरुणं । १५।

चेटः । विभज्जु ले पवरुणा शमं शामिणा विभज्जु विभज्जु । अस्से
२२५ पवरुणे भोडु भष्टके गडुअ णिवेदेमि ॥ प्रविश्य ॥ कथं ण भग्गे भष्टके
उवत्थिदे पवरुणे । १६।

शकारः । ण हिप्सा गोणा ण मत्ता लज्जु तुमं पि ण मले । १७।

२५ चेटः । अधइं । १८।

शकारः । भाव आगच्छ पवरुणं पेक्वामो । भावे तुमं पि मे
गुलु पलमगुलु पेक्वीअशि शादलके अब्भत्तलके ति पुलकूलणीए
त्ति तुमं दाव पवरुणं अग्गदो अहिलुह । १ ।

विटः । एवं भवतु ॥ इत्यारोहति ॥

शकारः । अधवा चिष्ट तुमं तुह बप्पकेलके पवरुणे जेण तुमं
अग्गदो अहिलुहसि । रुग्गे पवरुणशामी अग्गदो अहिलुहामि । २ ।

विटः । भवानेवं ब्रवीति ।

२२६

शकारः । जइ बि रुग्गे एवं भणामि तथावि तुह एणे आदले
अहिलुह भण्टक ति भणिउं । ३ ।

विटः । आरोहतु भवान् ।

१०

शकारः । एणे शम्पदं अहिलुहामि । पुश्यका थावलका चेडा
पलिवत्ताविहि पवरुणं । ४ ।

चेटः ॥ परावृत्य ॥ अहिलुहडु भण्टालके । ५ ।

शकारः ॥ अधिरुहावलोक्य च त्रासं नाटयित्वा त्वरितमवतीर्य त्रिं कपटे अवलम्ब्य ॥
भावे भावे मडे शि मडे शि पवरुणाधिलूण लक्खशी चोले वा प
लिवशदि । ता जइ लक्खशी तदो उमे बि मूणे अध चोले ता उमे
बि कवज्जे । ६ ।

विटः । न भेतव्यं न भेतव्यं कुतो ऽत्र वृषभयानि राक्षससञ्चा २२७
रः । मा नाम ते मध्याह्नार्कतापच्छिन्नदृष्टेः स्थावरकस्य सकञ्चुकां हा
यां दृष्ट्वा भ्रातिरुत्पन्ना ।

२०

शकारः । पुश्यका थावलका चेडा जीविशि । ७ ।

चेटः । अधइ । ८ ।

शकारः । भावे पवरुणाधिलूण इशियआ पडिवशदि ता अव
लोहदि । ९ ।

विटः । कथं स्त्री ।

२५

अवनतशिरसः प्रयामशीघ्रं
पथि वृषभा इव वर्षताडिताक्षाः ।
मम हि सदसि गौरवप्रियस्य
कुलजनदर्शनकातरं हि चक्षुः ॥

- ५ वसन्तसेना ॥ सविस्मयमात्मगतम् ॥ कथं मम एतद्विषयं आश्वासयरो
ज्जेव्य रात्रिसालग्रो । ता संसद् म्हि मन्दभात्रा । एसो दाणिं मम म
न्दभाणीए उसरक्वेत्तपडिदो विअ वीअमुढी णिप्फलो इध आगम
णो संवुत्तो । ता किं एत्थ करस्सं । १।
- २२८ शकारः । कादले क्खु एणे वुड्ढोडे पवरुणां णावलोएदि ।
१० भावे आलोएहि पवरुणां । २।
विटः । को दोषः । भवत्वेवं तावत् ।
शकारः । कथं शिआला उडेलि वाअशा वज्जेति ता ज्ञाव
भावे अक्खीहिं भक्खीअदि दत्तेहिं पेक्खीअदि ताव रुग्गे पलाइणं । ३।
विटः ॥ वसन्तसेनां दृष्ट्वा सविषादमात्मगतम् ॥ कथमये मृगी व्याघ्रमनुसर
१५ ति । भोः कष्टम् ।

शरच्चन्द्रप्रतीकाशं पुलिनान्तरशायिनम् ।
हंसी हंसं परित्यज्य वायसं समुपस्थिता ॥
॥ जनाभितकम् ॥ वसन्तसेने न युक्तमिदं नापि सदृशमिदम् ।
पूर्वं मादादवज्ञाय द्रव्यार्थे जननीवशात् ।

- २० वसन्तसेना । एा ॥ इति शिरश्चालयति ॥
२२१ विटः । अशौणडीर्यस्वभावेन वेशभावेन मन्यते ॥
ननूत्तमेव मया भवतीं प्रति ।

सममुपचर भद्रे सुप्रियं वाप्रियं वा ।

वसन्तसेना । पवरुणाविपज्जासेणा आअदा सरणागद म्हि । ४।

- २५ विटः । न भेतव्यं न भेतव्यम् । भवत्वेनं वञ्चयामि ॥ शकारमुपगम्य ॥

काणेलीमातः सत्यं राजस्येवात्र प्रतिवसति ।

शकारः । भावे भावे जइ लक्खशी पडिवशदि ता कीश ण तुमं मूणेदि अध चोले ता कीश ण तुमं खज्जे । १ ।

विटः । किमनेन निवृत्तिपितेन यदि पुनरुद्धानपरम्परया पद्दामिव नगरीमुज्जयिनीं प्रविशावस्तदा को दोषः स्यात् । ५

शकारः । एवं किदे किं भोदि । २ ।

विटः । एवं कृते व्यायामः सेवितो धुर्याणां च परिश्रमः परिकृतो भवति ।

शकारः । एवं भोडु । थावलम्मा चेडां णेह पवहुणं अधवा चिष्ट चिष्ट । देवदाणं वम्हणाणं च अग्गदो चलणेण गच्छामि । णहि १० णहि पवहुणं अहिलुहिअ गच्छामि । तेण हूलदो मं पेक्खिअ भ २३० णिश्शन्ति एसे शे लम्हिअशाले भण्टालके गच्छदि । ३ ।

विटः ॥ स्वगतम् ॥ दुष्करं विषमौषधीकर्तुम् । भवत्वेवं तावत् ॥ प्रकाशम् ॥ काणेलीमातः एषा वसन्तसेना भवन्तमभिसारयितुमागता ।

वसन्तसेना । सत्तं पावं सत्तं पावं २४ । ५

शकारः ॥ सहर्षम् ॥ भावे भावे मं पवलपुत्तिशं मणुशं वाशुदेवाकं । ५ ।

विटः । अथ किम् ।

शकारः । तेण हि अपुव्वा शिली शमाशादिदा तशिं काले मए लोशाइदा शम्पदं पादेशुं पडिअ पशादेमि । ६ । २०

विटः । साधभिक्षितम् ।

शकारः । एसे पादेशुं पडेमि ॥ इति वसन्तसेनामुपसृत्य ॥ अतिके अम्बि २३१ के श्रुणु मम विणत्तिं ।

एसे पडामि चलणेशु विशालणेत्ते

दुश्तञ्जलिं दशणहे तव शुद्धदत्ति । ७ । २५

जं तं मए अवकिदं मअणाउलेण

तं खम्मिदा णि वलगत्ति तव म्हि दशे ॥ ११।

वसन्तसेना । अबेहि अणज्जं मत्तेसि । २। * इति पादेन ताडयति *

शकारः ॥ सक्तोऽयम् ॥

५

जे चुम्मिदे अम्बिकमाडुकेहिं

गदे ण देवाण बि जे पणामं ।

जे पाडिदे पादतलेण मुण्डे

वणे शिअलेण जथा मिदङ्गे ॥

२३२ अले थावलअ चेटां कहिं तुए एशा शमाशादिदा । ३५

१० चेटः । भस्त्रके गामशअलेहिं लुङ्गे लाअमग्गे तदो चालुदंत्तश
लुकववाडिअए पवरुणं थाविअ तहिं ओदलिअ ज्ञाव चक्कवट्ठिअं
कलेमि ताव एशा प्रवरुणविपज्जाणेण इह आलूठेत्ति तक्केमि । ४।

शकारः । कथं पवरुणविपज्जाणेण आगदा ण मं अहिशालिडं
ता ओदल ओदल मम केलकादो पवरुणादो । तुमं दलिदशत्थवा
१५ रुपुत्तके अहिशालेशि मम केलिकाइं गोणाइं वाहेशि ता ओदल
ओदल गब्भदाशि ओदल । ५।

२३३ वसन्तसेना । तं अन्नचारुदत्तं अहिसारेसि त्ति जं सच्चं अलंकिद
म्हि इमिणा वअणेण । सम्पदं जं भोडु तं भोडु । ६।

शकारः । एदेहिं दे दशणकुप्पलमणउलेहिं

२०

रुशेहिं चाडुशदताउणलम्पडेहिं ।

वडामि दे वलतणुं णिअजाणकादो

केशेषु बालिदरअं वि जहा जडाऊ ॥ ७।

विटः । अयाक्खा मूर्धजेज्वेताः स्त्रियो गुणसमन्विताः ।

न लताः पल्लवच्छेदमूर्हत्युपवनोद्भवाः ॥

२५ तडुत्तिष्ठवक्रमेनामवतारयामि । वसन्तसेने अवतीर्यताम् ।

वसन्तसेना ॥ अत्रतीर्थे एकान्ते स्थिता ॥

शकारः ॥ स्वगतम् ॥ जे शे मम वचनावमाणेण तदा लोशगगी
शन्धुक्खिदे अन्न एदाए पादप्पदालेणाणेण पन्नलिदे । तं शम्पदं मा
लेमि णं । भोडु एव्वं दाव ॥ प्रकाशम् ॥ भावे भावे ।

अदिच्छे लम्बदशाविशालं २३४
पावालम्बं श्रुतशदेहिं नुत्तं ।
मंशं च खाडुं तद् तुष्टिं काडुं
चुहू चुहू चुक्कु चुहू चुहू ति ॥ १॥

विठः । ततः किम् ।

शकारः । मम पित्रं कलेहि । २ ।

१०

विठः । वाढं करोमि वर्सयित्वा त्वकार्यम् ।

शकारः । भावे भावे अकङ्गादं गन्धे वि णंत्यि लखलिआ वि
णंत्यि । ३ ।

विठः । उच्यतां तर्हि । .

शकारः । मालेहि वसन्तशेणिअं । ४ ।

११

विठः ॥ कर्णे विधाय ॥

वालां स्त्रियं च नगरस्य विभूषणं च
वेश्यामवेशसदृशप्रणयोपचाराम् ।
एनामनागसमहं यदि धातयामि
केनोदुपेन परलोकनदीं तरिष्ये ॥

२०

शकारः । अहं ते भेउकं ददंशं । अस्मं च विवित्ते उज्जाण इध २३५
मालन्तं को तुमं पेक्खिण्णदि । ५ ।

विठः । पश्यन्ति मां दश दिशो वनदेवताश्च
चन्द्रश्च दीप्तकिरणश्च दिवाकरोऽयम् ।
धर्मानिली च गगनं च तथान्तरात्मा

२५

भूमिस्तथा मुकृतदुष्कृतसान्निभूता ॥

शकारः । तेण हि पडत्तोवालिदं कडुअ मालेहि । ११।

चिटः । मूर्ख अपधस्तो ऽसि ।

शकारः । अधम्मभीलू एणे वुडुकोले । भोडु थावलकं चेउं अ
५ णुणेमि । पुश्यका थावलका चेडा शोवणाखडुआइं दे दइशणं । १२।

चेटः । अहं पि पदिलिणं । १३।

शकारः । शोवणां दे पीठं कालइशणं । १४।

२३६ चेटः । अहं पि उबविशिणं । १५।

शकारः । शव्वं दे उच्छिष्टअं दइशणं । १६।

१० चेटः । अहं पि खाइशणं । १७।

शकारः । शव्वचेडाणं मरुत्तलअं कलइशणं । १८।

चेटः । भण्टके डुविणं । १९।

शकारः । ता मणेहि मम वअणं । १००।

चेटः । भण्टके शव्वं कलइशणं वज्जिअ अकज्जां । १०१।

१५ शकारः । अकज्जांहु गन्धे बि णत्थि । १०२।

चेटः । भणाडु भण्टके । १०३।

शकारः । एणं वशन्तशेणिअं मालेहि । १०४।

२३७ चेटः । पशीदुडु भण्टके । इअं मए अणज्जेण अज्जा पवरुणपलि
वत्तणेण आणीदा । १०५।

२० शकारः । अले चेडा तवाबि ण पद्वामि । १०६।

चेटः । पद्वदि भण्टके शलीलाहु ण चालित्ताहु । ता पशी
दुडु भण्टके भाअमि क्खु अहं । १०७।

शकारः । तुमं मम चेडे भविअ कइश भाआशि । १०८।

चेटः । भण्टके पललोअश । १०९।

२५ शकारः । के शे पललोए । ११०।

चेटः । भष्टके शुकिदडुकिदपलिणामे । १ ।

शकारः । कीलिशे शुकिदश्श पलिणामे । २ ।

चेटः । जादिशे भष्टके वडुशोवणामणिउदे । ३ ।

२३८

शकारः । डुकिदश्श कीलिशे । ४ ।

चेटः । जादिशे रुग्गे पलपिण्डपुष्टके जादि । ता अकज्जं एा कल ॥
इणं । ५ ।

शकारः । अले एा मालिणशशि ॥ इति बहुविधं ताडयति ॥ । ६ ।

चेटः । पिष्टडु भष्टके मालेडु भष्टके अकज्जं एा कलइणं ।

जेण म्हि गब्भदाशे विणिम्मिदे भाअधेअदोशेहिं ।

अहिअं च एा कीणिणं तेण अकज्जं पलिकलामि ॥ । ७ । १०

वसन्तसेना । भाव सरणागद म्हि । ८ ।

विटः । काणेलीमातः । मर्षयं मर्षय । साधुं स्थावरक साधु । २३९

अप्येष नाम परिभूतदशो दरिद्रः

प्रेष्यः परत्र फलमिच्छति नास्य भर्ता ।

तस्मादमी कथमिवाद्य न यांति नाशं

१५

ये वर्धयन्त्यसदृशं सदृशं त्यजन्ति ॥

अपिच ।

रन्धानुसारी विषमः कृतातो यदस्य दास्यं तव चेश्वरत्वम् ।

अयं त्वदीयां यदयं न भुङ्क्ते यदेतदाज्ञां न भवान्करोति ॥

शकारः ॥ छगत्तम् ॥ अधम्मभीलुए वुडुखोडे पललोअभीलू एणे २०
गब्भदाशे । रुग्गे लशिअशाले कश्श भाअमि वलपुलिशमणुशे
॥ प्रकाशम् ॥ अले गब्भदाश चेडे गच्छ तुमं ओवलके पविशिअ वीशन्ते
एअन्ते चिष्ट । ११ ।

चेटः । जं भष्टके आणबिद्धि ॥ वसन्तसेनामुपसृत्य ॥ अज्जुए एत्तिके मे
विरुवे । १० । ॥ इति निष्क्रान्तः

२५

२४० शकारः ॥ परिकरं बध्नन् ॥ चिष्ट वशन्तशेषिणं मालदृशं । १ ।
 विटः । आः ममाग्रतो व्यापादयिष्यति ॥ इति गले गृह्णाति ॥
 शकारः भूसौ पतति ॥ भावे भ्रष्टके मालीअदि इति मोहं ॥ नाटयति ॥
 चेतनां लब्ध्वा ॥

५ शव्वकालं मए पुष्टे मंशेण अ धिएण अ ।
 अज्ज कज्जे शमुप्पणे जादे मे वैलिए कथं ॥
 ॥ विचिन्त्य ॥ भोडु लद्धे मए उवाए । दिष्सा वुड्डखोडेण शिलश्चालण
 शणा । ता एदं पेशिअ वशन्तशेषं मालदृशं । एव्वं दाव ॥ प्रकाशम् ॥
 भावे जं तुमं मए भणिदि तं कथं रुग्गे एव्वंवड्डकादिं गल्लकुप्पमा
 १० णादिं कुलेदिं जादे अकज्जं कलेमि । एव्वं एदं अङ्गीकलाविडुं मए
 भणिदं । २ ।

२४१ विटः । किं कुलेनोपदिष्टेन शीलमेवात्र कारणम् ।
 भवन्ति सुतरां स्फीताः सुज्ञेन कण्टकिदुमाः ॥
 शकारः । भावे एशा तव अगदो लज्जाअदि ण मं अङ्गीकलेदि ।
 १५ ता गच्छ थावलचेडे मए पिशिट्ठे गदे बि एणे पलाअं गच्छदि । ता
 तं गेणिकुअ आअच्छडुं भावे । ३ ।

विटः ॥ स्वगतम् ॥

अस्मत्समजं हि वसन्तसेना शौणडीर्यभावान्न भजेत मूर्खम् ।
 तस्मात्करोम्येष विविक्तमस्या विविक्ताविश्रम्भरसो हि कामः ॥
 २० ॥ प्रकाशम् ॥ एवं भवतु गच्छामि ।

वसन्तसेना ॥ यदन्ते गृहीत्वा ॥ णं भणामि सरणागद म्हि । ४ ।

विटः । वसन्तसेने न भेतव्यं न भेतव्यम् । काणेलीमातः वसन्त
 सेना तव रुस्ते न्यासः ।

शकारः । एव्वं मम रुस्ते एशा णाशेण चिष्टडु । ५ ।

२५ विटः । सत्यम् ।

शकारः । शञ्च । १ ।

२४२

विटः ॥ किञ्चिद्गत्वा ॥ अथवा मयि गते नृशंसो हन्यादेनां तदप
वारितशरीरः पश्यामि तावदस्य चिकीर्षितम् ॥ इत्येकान्ते स्थितः ॥

शकारः । भोडु मालिशं । अथवा कबडकाबडिके एणे बम्हणे
वुड्खोडे कदावि ओवालिदशलीले गडिअ शिअले भविअ डुलुभु ॥
लिं कलेदि । ता एदृश वञ्चणाणिमित्तं एव्वं दाव कलदृशं ॥ कुण
मावचयं कुर्वन्नात्मानं मणउयति ॥ वाणू वाणू वशन्तशेणिए वशन्तशेणिए
एहि । २ ।

त्रिटः । अये कामी संवृत्तः । हत्त निर्वृत्तो ऽस्मि गच्छामि
॥ इति निष्क्रान्तः ॥

१०

शकारः ।

शुवणअं देमि पिअं वदेमि पडेमि शीशेण शत्रेष्टणेण ।

तथावि मं णेच्छशि शुद्धदन्ति किं शे वअं कष्टमअ मणुशशा ॥ ३ ॥

वसन्तसेना । को एत्थ सन्देहो ॥ अवनतमुखो खलचरितमित्यादि श्लोकद्वयं पठति ॥ २४३

खलचरितनिकृष्टजातदोषः

१५

कथमिह मां परिलोभसे धनेन ।

सुचरितचरितं विशुद्धदेहं

न हि कमलं मधुपाः परित्यजन्ति ॥

यत्नेन सेवितव्यः पुरुषः कुलशीलवान्दरिद्रो ऽपि ।

शोभा हि पणस्त्रीणां सदृशजनसमाश्रयः कामः ॥

२०

अवि अ । सहआरपादवं सेविअ ण पलासपादवं अङ्गीकरि
स्सं । ४ ।

शकारः । दशीएधीए दलिदचालुदत्ताके शहआलपादवे कडे
रुग्गे उण पलाशे भणिदे किंशुके वि ण कडे । एव्वं तुमं मे गालिं
देत्ती अज्ज वि तं ज्जेव्व चालुदत्ताकं शुमलेशि । ५ ।

२५

वसन्तसेना । हिअग्रगदो ज्ञेव्व किं ति ण सुमरीअदि । १ ।
 २४४ शकारः । अज्ज बि दे हिअग्रगदं तुमं च शमं ज्ञेव्व मोडेमि ।
 ता दलिदशत्थवारुअमणुशकामुकिणि चिप्प । २ ।

वसन्तसेना । भण भण पुणो बि सलारुणीआइं एदाइं अक्ख
 ५ राइं । ३ ।

शकारः । पलित्ताअट्ट दशीएउत्ते दलिदचालुदत्ताके तुमं । ४ ।

वसन्तसेना । पलित्ताअदि जदि मं पेक्खदि । ५ ।

शकारः । किं शे शक्के बालिपुत्ते म्महिन्दि

लम्भापुत्ते कालणेमी शुवन्धू ।

१०

लुदे लाआ दौणपुत्ते जडाऊ

चाणक्के वा धुन्धुमाले तिण्डू ॥

२४५ अथवा । एदे बि दे ण लक्खन्ति ।

चाणक्केण जथा शीदा मालिदा भालिधे जुगे ।

एव्वं दे मोडइशामि जडाऊ विअ दोवदिं ॥ ६ ।

१५

॥ इति ताडयितुमुद्यतः ॥

वसन्तसेना । हा अत्ते कहिं सि । हा अज्जचारुदत्त एसो जणी
 असम्पुणामणोरधो ज्ञेव्व विवज्जदि । ता उहं कन्दस्सं । अथवा वस
 तसेणा उहं कन्ददि ति लज्जणीअं क्खु एदं । णमो अज्जचारुदत्तस्स । ७ ।

शकारः । अज्ज बि गब्भदाशी तश ज्ञेव्व पावशश णामं गेएह
 २० दि ॥ इति कपठे पीडयन् ॥ शुमल गब्भदाशि शुमल । ८ ।

वसन्तसेना । णमो अज्जचारुदत्तस्स । ९ ।

२४६ शकारः । मल गब्भदाशि मल । १० । ॥ नाह्येन कपठे निपीडयन्मारयति ।

वसन्तसेना मूर्च्छिता पतति निश्चेष्टा ॥

शकारः ॥ सहर्षम् ॥

२५

एदं दोशकलण्डिअं अविणअशवाशभृदं खलं

लतं तश्च किलागदश्च लमणे कालागदं आग्रदं ।
 किं एषे शमुदाकृत्यामि णिअग्रं वारूण शूलत्तणं
 णीशाणे वि मलेइ अम्बशुमला शीदा जथा भालदे ॥
 इच्छन्तं मम णेच्छशि ति गणिआ लोशेण मे मालिदा
 शुणे पुष्पकलण्डके ति शकृशा पाणेण उताशिदा ।
 शे वा वच्चिदभाडुके मम पिदा मादेव शा दोष्पदी
 ने शे पेक्वदिं णेदिशं ववशिदं पुत्ताक शूलत्तणं ॥
 भोटु शम्पदं वुडुखोटे आगमिश्शदि ति ता ओशल्लिअ चिप्पामि २४७
 ॥ तथा कुरुति ॥ ११ ।

प्रविश्य चेतन सह

१०

विठः । अनुनीतो मया स्थावरकश्रेष्ठः । तद्यावत्काणेलीमातरं
 पश्यामि ॥ परिक्रम्यावलोक्य च ॥ अये मार्ग एव पादयोर्निपतितः । अनेन
 च पतता स्त्री व्यापादिता । भोः पाप किमिदमकार्यमनुष्ठितं त्वया ।
 तत्रापि पापिनः पतनात्स्त्रीवधदर्शनेनातीव पातिता वयम् । अनिमि
 तमेतत् । यत्स्तन्यं वसन्तसेनां प्रति शङ्कितं मे मनः । सर्वथा देवताः १५
 स्वस्ति करिष्यन्ति ॥ शकृशमुपसृत्य ॥ काणेलीमातः एवं मया अनुनीतः
 स्थावरकश्रेष्ठः ।

शकारः । भावे शाग्रदं दे पुश्यकां थावलका चेडा तवावि शा
 ग्रदं । २ ।

विठः । अग्रदं । ३ ।

२०

विठः । मदीयं न्यासमुपनय ।

शकारः । कीदिशे णाणे । ४ ।

विठः । वसन्तसेना ।

२४८

शकारः । गदा । ५ ।

विठः । घा ।

२५

शकारः । भावश्च ज्ञेय्य पिष्टदो । १ ।

विटः ॥ सवितर्कम् ॥ न गता खलु सा तथा दिशा ।

शकारः । तुमं कदमाह दिशाह गदे । २ ।

विटः । पूर्वया दिशा ।

शकारः । शाबि दक्खिणाह गदा । ३ ।

विटः । ग्रहं दक्षिणया ।

शकारः । शाबि उत्तलाह । ४ ।

विटः । अत्याकुलं कथयसि न शुध्यन्ति मे उत्तरात्मा तत्कथय
सत्यम् ।

१० शकारः । शवामि भावश्च शीशं अत्तणकेलकेहिं पादेहिं ता
सण्ठावेहि हिअग्रं एशा शा मालिदा । ५ ।

२४१ विटः ॥ सविषादम् ॥ सत्यं तथा व्यापादिता ।

शकारः । जइ मम वअणे ए पत्तिआअशि ता पेक्ख पढमं लप्पि
अशाल्लशण्ठाणआहु पल्लकमं । ६ । ॥ इति दर्शयति ॥

१५ विटः । हा हतो ऽस्मि मन्दभाग्यः ॥ इति मूर्च्छितः पतति ॥

शकारः । ही ही उबलदे भावे । ७ । • •

चेटः । शमश्शशडु शमश्शशडु भावे । अविआल्लिअं आणत्तेण
मह ज्ञेय्य पढमं मालिदा । ८ ।

विटः ॥ समाश्रुत्य सकृद्व्याम् ॥ हा वसन्तसेने ।

२० दक्षिण्योदकवाहिनी विगलिता याता स्वदेशं रति

हृत्कालंकृतभूषणे सुवदने क्रीडारसोद्भासिनि ।

हा सौजन्यनदि प्रह्लासपुलिने हा मादृशामाश्रये

हा हा नश्यति मन्मथस्य विपणिः सौभाग्यपण्याकरः ॥

साम् ॥ कष्टं भोः कष्टम् ।

२५ किं नु नाम भवेत्कार्यमिदं येन तया कृतम् ।

अपाया पापकल्पेन नगरश्रीर्निपातिता ॥

॥ स्वगतम् ॥ अये कदाचिदयं पाप इदमकार्यं मयि संक्रामयेत् । भव २१०
वितो गच्छामि ॥ इति परिक्रामति ॥

शकारः ॥ उपगम्य धारयति ॥

विटः । पाप मां मा स्म्राक्षीः । अलं त्वया गच्छाम्यहम् । ५

शकारः । अले वशन्तशेषिअं शअं ज्ञेव्व मालिअ मं दूशिअ
कहिं पत्ताअशि । शम्पदं ईदिशे रुग्गे अणाधे पाविदे । १।

विटः । अपधस्तो णसि ।

शकारः । अत्यशदं दे देमि शुवणअं देमि कदावणं देमि शबो
डिअं दे देमि । एणे शण्ठाणपत्तकूमे सामणे भोटु मणुशशआणं । २। १०

विटः । धिक् तवैवास्तु ।

चेटः । शन्तं पावं । ३।

शकारः ॥ हसति ॥

विटः । अप्रीतिर्भवतु विमुच्यतां हि दासो

• धिक् प्रीतिं परिभवकारिक्कामनार्याम् । १५

मा भूँस्त्वयि मम सङ्गतं कदाचिं

दहिन्नं धनुरिव निर्गुणं त्यजामि ॥

शकारः । भावे पशीद पशीद एहि णअल्लीए पविशिअ की २११
लेम्ह । ४।

विटः । अपतितमपि तावत्सेवमानं भवन्तं २०

पतितमित्र जनो ऽयं मन्यते मामनार्यम् ।

कथमहमनुयायां त्वां दूतस्त्रीकमेनं

पुनरपि नगरस्त्रीशङ्कितार्थाक्षिदृष्टम् ॥

॥ सकृत्पाप्म ॥ वसन्तसेने ।

अन्यस्यामपि जातौ मा वेश्या भूस्त्वं हि सुन्दरि । २१

चारित्रगुणसम्पन्ने ज्ञायिष्या विमले कुले ॥

शकारः । मम केलके पुष्पकलण्डकजिष्णुज्जाणे वशन्तशेषिण्यं मा
लिय कर्हिं पलाग्रशि । एहि मम आवुत्तश अगदो ववहलं
देहि । १ । ॥ इति धारयति ॥

५ विटः । आस्तिठ जाल्म ॥ इति लङ्गमाकर्षति ॥

शकारः ॥ सभयमपराय ॥ किं ले भीदि शि ता आगह । २ ।

विटः । न युक्तमवस्थातुम् । यत्रार्यशर्विलकचन्दनकप्रभृतयः सन्ति
तत्र गच्छामि ॥ इति निष्क्रान्तः ॥

२५३ शकारः । णिधणं गच्छ । अले थावलका पुण्यका कील्लिणे मए
१० कडे । ३ ।

चेटः । भष्टके मरुत्ते अकन्ने कडे । ४ ।

शकारः । अले चेडे किं भंणांशि अकन्ने कडे ति । भोडु एव्वं
दाव ॥ नानाभरणान्यवतार्य ॥ गेएरु एदं अलङ्कारं मए ताव दिसे जेतिके
वेले अलङ्कलमि तेत्तिके मम अस्सं तव । ५ ।

१५ चेटः । भष्टके जेव्व एदे शोहन्ति किं मम एदेहिं । ६ ।

शकारः । ता गच्छ एदाइ गोणाइ गेण्हिअ मम केलकाए पा
शादवालगपदोलिकाए चिष्ट जाव रुग्गे आअच्छामि । ७ ।

२५३ चेटः । जं भष्टके आणवेदि । ८ । ॥ इति निष्क्रान्तः ॥

शकारः । अत्तपलित्ताणे भावे गदे अदंशणं चेडे वि पाशादवा
२० लग्गपदोलिआए णिअलपूत्तिदं कडुअ थावइशं । एव्वं मत्ते लक्खिदे
भोदि । ता गच्छामि अधवा पेक्खामि एदं किं एशा मत्ता आडु
पुणो वि मालइशं ॥ अवलोका ॥ कथं शुमत्ता । भोडु एदिणा पावा
लेण पच्छदिमि णं । अधवा णामङ्किदे एसे ता के वि अन्नपुत्तिशे
पच्चहिजाणेदि । भोडु एदिणा वादलीपुत्तिदेण शुक्खपप्पपुडेण पच्छा
२५ देमि ॥ तथा कृत्वा विचिन्त्य ॥ भोडु एव्वं दाव । शम्पदं अधिअलणं गच्छिअ

ववहालं लिहावेमि । जथा अत्थश कालणादो शट्ठवारुपुत्तचालुद
त्ताकेण मम केलकं पुप्फकलण्डकं जिमुन्नाणं पवेशिअ वशत्तशेणिआ
वावादिदेत्ति ।

चालुदत्तविणाशाय कलेमि कवडं णवं ।

णअलीए विशुद्धाए पशुषादं व्व दालुणं ॥

भोटु गच्छामि ॥ इति निष्क्रम्य दृष्ट्वा सभयम् ॥ अविद मादिके । जेण जेण
गच्छामि मग्गेण तेण जेव्व एणे दुष्टशमणके गहिदकशाओदकं ची
वलं गेण्हिअ आगच्छहि । एणे मए णशिशअवाहिदे कदवेले कदावि
मं पेक्खिअ एदेण मालिद त्ति पआशइंशदि ता कथं गच्छामि
॥ अवलांका ॥ भोटु एदं अदपडिहं पाआलखण्डं उल्लङ्घिअ गच्छामि । २५४

एणे म्हि तुलिदतुलिदे लङ्काणअलीए गअण गच्छते ।

भूमीए पाआले हणूमणिहले विअ महेन्दे ॥ ११ ।

॥ इति निष्क्रान्तः ॥ प्रविश्यापटीक्षेपेण

२५५

भिनुः । पक्खालिदे एणे मए चीवलखण्डे किं णु ऊ शाहाए
शुक्खावइंशं । इध वाणला विलुप्पत्ति । किं णु ऊ भूमीए धूली ॥
दोशे भोदि । ता काहिं पशालिअ शुक्खावइंशं ॥ दृष्ट्वा ॥ भोटु इध
वादालीपुत्तिदे शुक्खवत्तशच्चए एणु पशालइंशं ॥ तथा कृत्वा ॥ णमो
बुद्धश ॥ इत्युपविशति ॥ भोटु धम्मक्खलाइं उदाहृत्यामि ॥ पञ्चज्जण ॥ इत्या
दिपूर्वोक्तं पठति ॥ अथवा अलं मम एदेण शग्गेण जाव ताए बुद्धोवाशि
आए पञ्चवकालं ण कलेमि जाए दशाणं शुवणाकाणं किदे नूदिअले २०
हिं णिकीदि तदो पडुदि ताए कीदं विअ अत्ताणअं अवगच्छामि
॥ दृष्ट्वा ॥ किं णु ऊ पप्पोदले शमुशशदि । अथवा ।

वादाद्वेण तत्ता चीवलतोएण तिमिदा पत्ता ।

एदे विथिप्पत्ता मग्गे पत्ता विअ फुलत्ति ॥ १२ ।

वसन्तसेना ॥ संतां लब्ध्वा हस्तं दर्शयति ॥

२५

२५६ भिनुः । का का शुद्धालङ्कालभूषिदे इत्थिआकृत्ये णिकूमदि ।
 कथं उदिए वि कृत्ये ॥ बहुविधं निर्वर्णं ॥ पच्चभिआणामि विअ एदं
 कृत्यं । अधवा किं विचारेण । शच्चं शे जेव्व कृत्ये जेण मे अभअं
 दिअं । भोडु पेक्खिअं ॥ नारयेनोदघाट्य दृष्ट्वा प्रत्यभिज्ञाय च ॥ शा जेव्व बुद्धो
 ५ वाशिआ । १ ।

वसन्तसेना ॥ पानीयमाकाङ्क्षति ॥

२५७ भिनुः । कथं उदअं मग्गेदि । हूले च दिग्घिआ । किं दाणिं
 एत्थ कलइअं । भोडु एदं चीवलं शे उवल्लि गालइअं । २ । ॥ तथा
 करोति ॥

१० वसन्तसेना ॥ संतां लब्ध्वा उन्निष्ठति ॥

भिनुः ॥ पटान्तेन वीक्षयति ॥

वसन्तसेना । अज्ज को तुमं । ३ ।

भिनुः । किं ण मं शुमलेदि बुद्धोवाशिआ दशशुवणणि
 कीदं । ४ ।

१५ वसन्तसेना । सुमरांमि शा उण जथा अज्जो भणादि वरं अहं
 उवरदा जेव्व । ५ ।

भिनुः । बुद्धोवाशिए किं णेदं । ६ ।

वसन्तसेना ॥ सनिर्वेदम् ॥ जं सरिसं वेसभावस्स । ७ ।

२५८ भिनुः । उट्ठेडु उट्ठेडु बुद्धोवाशिआ । एदं पादवशमीवजादं
 २० लदं ओलम्बिअ । ८ । ॥ इति लतां नामयति ॥

वसन्तसेना ॥ गृहीत्वा उन्निष्ठति ॥

भिनुः । एदशिं विहाले मम धम्मबहिणिआ चिष्टदि
 तहिं शमशशदिमणा भविअ उवाशिआ गेहं गमिअदि । ता
 शेणं शेणं गच्छु बुद्धोवाशिआ ॥ इति परिक्रामतः ॥ दृष्ट्वा ॥ ओशलध
 २५ अज्जा ओशलध एशा तलुणी इत्थिआ एशे भिक्खु ति । शुद्धे मम

॥ अष्टमो ऽङ्कः ॥

१३५

एशे धम्मे । कृत्यशञ्जदमुकशञ्जदइन्दिअशञ्जदे शे क्खु माणुशे किं
कलेदि तश्ल लाउत्ते पल्लोअकृत्ये णिअत्ते । १ ।

॥ इति निष्क्रान्ताः सर्वे ॥

इति मृच्छकटिकायां
वसन्तसेनामोदनो नाम
अष्टमो ऽङ्कः ॥

शोधनकः । आणत्तम्हि अधिअरणभोएहिं । अरे सोहणआ
ववहारमणउवं गडुअ आसणाइं सज्जीकरेहिं त्ति । ता जाव अधिअ
रणमणउवं सज्जिडुं गच्छामि ॥ परिक्रम्यावलोक्य च ॥ एदं अधिअरणमणउवं
५ ता पविसामि ॥ प्रविश्य सम्पार्यासनमाधाय ॥ विवित्तं कारिदं मए अधिअ
रणमणउवं विरइदा मए आसणा ता जाअ अधिअरणिआणं उणं णिवे
देमि ॥ परिक्रम्यावलोक्य च ॥ कथं एसो रट्ठिअसालो डुट्ठुडुज्जणमनुस्सो
इदो एव्व आअच्छदि ता दिट्ठिपंधं परिरुअ गमिस्सं । १ । ॥ इत्येका
ने स्थितः ॥

शकारः । एहादे हं शल्लिलजलेहिं पाणिएहिं
उज्जाणे उववणकाणणे णिशप्पि ।
णालीहिं शहं जुवदीहिं इश्विकाहिं
गन्धव्वे विअं शुद्धिदेहिं अङ्गकेहिं ॥

१५ खणेण गण्ठी खणं जूलके मे खणेण मे चञ्चलकुत्तले वा ।

खणेण मुक्के खणं उडुवूडे चित्ते विचित्ते हगे लाअशाले ॥

अविअ । विशगणिठगब्भपविश्रेण विअ कीडएण अत्तलं मग्ग
माणेण पाबिदं मए मरुदत्तलं ता कश्श एदं किविणचेष्टिअं पा
उइश्शं ॥ स्मृत्वा ॥ आं शुमत्तिदं मए दत्तिदचालुदत्तश्श एदं किविण
२० चेष्टिअं पाउइश्शं । अस्सं च दत्तिदे क्वु शे तश्श शव्वं शम्भावी
अदि । भोडु अधिअलणमणउवं गडुअ अग्गदो ववहालं लिहावइश्शं

तथा अञ्जचालुदत्ताकेण वशन्तशेणिआ मोडिअ मालिदा । ता ज्ञाव
अधिअलणामण्डवं ज्ञेव्व गच्छामि ॥ परिक्कम्यावलोक्क च ॥ एदं तं अधिअ
लणामण्डवं एत्थ पविशामि ॥ प्रविश्याअलोक्क च ॥ कथं आसणाइं दिप्पाइं
चिप्पन्ति दाव आअशशन्ति अधिअलणामोइआ एदशिं डुव्वचत्तले
मुद्धत्तअं उवविशिअ पडिबालइशं । १ । ॥ इति स्थितः ॥ ५

शोधनकः ॥ अन्यतः परिक्कम्य पुरो दृष्ट्वा ॥ एदे अधिअरणिआ आअच्छ २६१
न्ति । ता ज्ञाव उवसप्पामि । २ । ॥ इत्युपसर्पति ॥

॥ ततः प्रविशति श्रेष्ठिकायस्यादिभिः परिवृतो ऽधिकरणिकः ॥

अधिकरणिकः । भो भोः श्रेष्ठिकायस्थौ ।

उंभौ । आणवेडु अञ्जो १३ ।

१०

अधिकरणिकः । अहो व्यवहारपराधीनतया दुष्करं खलु परचि
त्तग्रहणमधिकरणिकैः ।

इन्नं कार्यमुपक्षिपन्ति पुरुषा न्यायेन दूरीकृतं

२६२

स्वान्दोषान्कथयन्ति नाधिकरणे रागाभिभूताः स्वयम् ।

तैः पक्षापरपक्षवर्धितवर्तैर्दोषैर्नृपैः स्पृश्यते

१५

सङ्केपादपवादं एव सुलभो द्रष्टुर्गुणो दूरतः ॥

अपिच ।

इन्नं दोषमुदाहरन्ति कुपिता न्यायेन दूरीकृताः

स्वान्दोषान्कथयन्ति नाधिकरणे सन्तो ऽपि नष्टा ध्रुवम् ।

ये पक्षापरपक्षदोषसहिताः पापानि सङ्कुर्वते

२०

सङ्केपादपवाद एव सुलभो द्रष्टुर्गुणो दूरतः ॥

गनः । अधिकरणिकः खलु ।

शास्त्रज्ञः कपटानुसारकुशलो वक्ता च न क्रोधन

स्तुल्यो मित्रपरस्वकेषु वर्तते दृष्टे च दत्तोत्तरः ।

क्लीवान्पालयिता शठान् व्यथयिता धर्म्या न लोभान्वितो

२५

द्वार्मावे परतत्त्वबद्धहृदयो राज्ञश्च कोपापहः ॥

अष्टिकायस्थौ । अज्जस्स बि णाम दोस त्ति वुच्चदि । जदि एव्वं
ता चन्दालोए बि अन्धआरो त्ति वुच्चदि । १ ।

अधिकरणिकः । भद्र शोधनक अधिकरणमण्डपस्य मार्गमदेशय ।
२६३ शोधनकः । एड एड अधिअरणभोइओ एड । २ ।

॥ इति परिक्रामन्ति ॥

शोधनकः । एदं अधिअरणमण्डवं ता पविसत्तु अधिअरणभोइ
आ ॥ सर्वे उपविशन्ति ॥ । ३ ।

अधिकरणिकः । भद्र शोधनक वह्निर्निष्क्रम्य ज्ञायतां कः कार्या
१० र्थीति ।

शोधनकः । जं अज्जो आणवेदि ॥ इति निष्क्रम्य ॥ अज्जा अधिअर
णिआ भणन्ति को इध कज्जत्थीति । ४ ।

शकारः ॥ सहर्षम् ॥ उवत्थिए अधिअलणिए ॥ साटोणं परिक्रम्य ॥ दग्गे
वल्लपुलिशे मणुण्णे वाणुदेवे लश्टिअशाले लाअशाले कज्जत्थी । ५ ।

१५ शोधनकः ॥ सप्तममम् ॥ ह्री मादिके पढमं ज्जेव्व रद्धिअशालो क
२६४ ज्जत्थी । भोडु अज्ज मुहुत्तअं चिट्ठ दाव अधिअरणिआणं णिवेदेमि
॥ उपगम्य ॥ अज्जा एसो क्खु रद्धिअशालो कज्जत्थी ववहालं उवत्थिदो । ६ ।

अधिकरणिकः । कथं प्रथममेव राष्ट्रियशालः कार्यार्थी । यथा
सूर्योदये उपरागो महापुरुषनिपातमेव कथयति । शोधनक व्याकुले
२० नाय व्यवहारेण भवितव्यम् । भद्र निष्क्रम्योच्यतां गच्छाय न दृश्यते
तव व्यवहार इति ॥

शोधनकः । जं अज्जो आणवेदि । ॥ इति निष्क्रम्य शकारमुपगम्य ॥ अज्ज
अधिअरणिआ भणन्ति । अज्ज गच्छ ण दीसदि तव ववहारो । ७ ।

शकारः ॥ सप्तोदमम् ॥ किं ण दीशदि मम ववहाले । जइ ण दी
२५ शदि तंदो आउत्तं लाआणं पालअं बहिणीवदिं विणविअ बहिणिं

अतिकं च विषाविअ एदं अधिअलणिअं फेलइशं अणं अधिअलणिअं
ठावइशं । १ । ॥ इति गन्तुमिच्छति ॥

शोधनकः । अज्ज रट्ठिअसालअ मुहुत्तअं चिट्ठ दाव अधिअरणि २६५
आणं णिवेदेमि ॥ अधिकरणिअमुपगम्य ॥ एसो रट्ठिअसालो कुविदो भणा
दि । २ । ॥ इति तदुक्तं भणति ॥ ५

अधिकरणिकः । सर्वमस्य मूर्खस्य सम्भाव्यते । तदुच्यतामागच्छ
दृश्यते तव व्यवहारः ।

शोधनकः ॥ शकाराद्गुपगम्य ॥ अज्ज अधिअरणिआ भणन्ति आअच्छ दी
सदि तव व्यवहारो ता पविसडु अज्जो । ३ ।

शकारः ॥ सदर्पमात्मगतम् ॥ की पढमं भणादि ण दीशदि शम्पदं १०
दीशदि त्ति ता णाम भीदभीदा अधिअलणभोइआ जेत्तिअं रुग्गे भणि
शं तेत्तिअं पत्तिआवइशं । भीडु पविशामि ॥ प्रविश्योपसृत्य च ॥ शुश्रुहं
अम्हाणं तुम्हाणं पि शुहं देमि ण देमि च । ४ ।

अधिकरणिकः ॥ स्वगतम् ॥ अहो स्थिरसंस्कारता व्यवहारार्थिनः २६६
॥ प्रकाशम् ॥ उपविश्यताम् । १५

शकारः । आं अज्जणकेलका मे भूमी ता जह्णिं मे लोअदि तह्णिं
उवविशामि ॥ अेज्जिनं प्रति ॥ एश उवविशामि ॥ शोधनकं प्रति ॥ ण एत्थ
उवविशामि ॥ इति अधिकरणिअमस्तके हस्तं दत्त्वा ॥ एत्थ उवविशामि । ५ ।
॥ इति भूमावुपविशति ॥

अधिकरणिकः । भवान्कार्यार्थी ।

२०

शकारः । अधइ । ६ ।

अधिकरणिकः । तत्कार्यं कथम् ।

शकारः । कप्पे कज्जं कधइशं । एअंवडुके गल्लकूपमृणाह कुले
रुग्गे जादे ।

लाअशशुले मम पिदो लाआ तादइश ह्योइ जामादा ।

२६७

लाग्रशशालए दृग्गे ममावि बहिणीवई लाग्रा ॥ ११ ॥

अधिकरणिकः । सर्वं ज्ञायते ।

किं कुलेनोपदिष्टेन शीलमेवात्र कारणम् ।

भवन्ति नितरां स्फीताः सुज्ञेत्रे कण्ठकदुमाः ॥

५ तदुच्यतां कार्यम् ।

शकारः । एव्वं भणामि । अबलद्वाहू वि ण अ मे किंपि क
लइशदि । तदो तेण बहिणीवदिणा पलितुष्टेण मे कीलितुं ल
क्खितुं शच्चुत्ताणाणं पवले पुप्फकलण्डकजिमुत्ताणे दिस्से तद्धिं च
पेक्खितुं अणुदिणं शोशावेदुं शोधावेदुं पोष्टावेदुं लुणावेदुं गच्छामि ।
१० देव्वजोएण पेक्खामि ण पेक्खामि वा इत्थिआशलीलं णिवडिदं । ११

२६८ अधिकरणिकः । अयं ज्ञायते का स्त्री विपन्नेति ।

शकारः । हंही अधिअलणभोइआ किंति ण आणामि तं ता
दिशिं णअलमण्डणं कच्चणशदभूषणिअं । केणान्नि कुपुत्तेण अत्थकल्ल
वत्तशश कालणादो शुभं पुप्फकलण्डकजिमुत्ताणं पविशिअ बाहुपा
१५ शबलकुलेण वसत्तशेणिआ मालिदा । ण मए । १६ ॥ इत्थोके मुखमावृ
णोति ॥

अधिकरणिकः । अहो नगररत्तिणां प्रमादः । भो श्रेष्ठिकायस्थौ
न मयेति व्यवहारपदं प्रथममभिलिख्यताम् ।

कायस्थः । जं अन्नो आणवेदि ॥ तथा कृत्वा ॥ अन्नं लिह्तिदं । ४ ।

२० शकारः ॥ स्वगतम् ॥ ह्री मादिके । उत्तलाग्रतेण विअ पाग्रशपि
ण्डलकेण अन्नं मए अत्ता एव्व णिष्साशिदो । भोडु एव्वं दाव ॥ प्रकाशम् ॥
अहो अधिअलणभोइआ णं भणामि मए ज्ञेव्व दिष्टा । किं कोलाह
लं कलेध । ५ । ॥ इति पादेन लिखितं प्रोञ्जति ॥

२६९ अधिकरणिकः । कथं त्वया ज्ञातं यथा खल्वर्थनिमित्तं बाहुपा
२५ शेन व्यापादिता ।

शकारः । कृंहो णूणं शूणशूणगीवालिआए णीश्रुवणकेहिं
आकलणट्टाणेहिं तक्केमि । १ ।

अष्टिकायस्थौ । जुज्जदि विअ । २ ।

शकारः ॥ स्वगतम् ॥ दिष्टिआ पच्चुवजीविद म्हि अविद मादिके । ३ ।

अष्टिकायस्थौ । कं एसो ववहारो अवलम्बदि । ४ ।

अधिकरणिकः । इह हि द्विविधो व्यवहारः ।

अष्टिकायस्थौ । केरिसो । ५ ।

अधिकरणिकः । वक्कयानुसारेण अर्थानुसारेण च । यस्तावद्वा
व्यानुसारेण स अर्थिप्रत्यर्थिभ्यः । यश्चार्थानुसारेण स अधिकरणिक २००
बुद्धिनिष्पाद्यः । १०

अष्टिकायस्थौ । ता वसल्लसेणामादरं अवलम्बदि ववहारो । ६ ।

अधिकरणिकः । एवमिदम् । भद्रं शोधनकं वसल्लसेनामातरमनु
द्वेजयन्नाकूय ।

शोधनकः ॥ इति निष्क्रम्य गणिकाया मात्रा सह प्रविश्य ॥ एडु एडु अज्जा । ७ ।

वृद्धा । गदा मे दारिआ मित्तहरअं अत्तणी जोव्वणं अणुभविडुं । १५
एसो उण दीहाउ भणदि आअच्छ अधिअरणिओ सदाविदि ता मो
हपरवसं विअ अत्ताणअं अवगच्छामि हिअअं मे थरहरेदि । अज्ज
अदिसेहि मे अधिअरणमणउवस्स मग्गं । ८ ।

शोधनकः । एडु एडु अज्जा । ११ । ॥ उभौ परिक्रामतः ॥

शोधनकः । एदं अधिअरणमणउवं । एत्थ पविसडु अज्जा । १० । २०१

॥ इत्युभौ प्रविशतः ॥

वृद्धा ॥ उपसृत्य ॥ सुहं तुम्हाणं भोडु भावमिस्ताणं । ११ ।

अधिकरणिकः । भद्रे स्वप्नतमास्यताम् ।

वृद्धा । तथा । १२ । ॥ इत्युपविष्टा ॥

शकारः ॥ साक्षेपम् ॥ आगदशि बुडुकुट्टणि आगदशि । १३ ।

अधिकरणिकः । अये त्वं किल वसन्तसेनामाता ।

वृद्धा । अधइं । १ ।

अधिकरणिकः । अथेदानीं वसन्तसेना क्व गता ।

वृद्धा । मित्तघरम् । २ ।

५ अधिकरणिकः । किन्नामधेयं तस्या मित्रम् ।

वृद्धा ॥ स्वगतम् ॥ अदिलज्जणीअं क्खु एदं ॥ प्रकाशम् ॥ जणस्स पु
च्छणीओ अअं अत्थो ण उण अघिअरणिअस्स । ३ ।

२७२ अधिकरणिकः । अलं लज्जया व्यवहारस्त्वां पृच्छति ।

श्रेष्ठिकायस्थौ । ववहारो पुच्छदि ण एत्थ दोसो कथेहि । ४ ।

१० वृद्धा । कथं व्यवहारो । ता सुणत्तु अज्जमिस्सा । सो क्खु सत्य
वारुविणअदत्तस्स णत्तिओ साअरदत्तस्स तणओ सुगहिदणामहेओ
अज्जचारुदत्तो णामं सेट्ठिचत्तरे पेडिवसदि तद्धिं मे दारिआ जोव्वण
सुहं अणुभवदि । ५ ।

शकारः । शुदं अज्जेहिं । लिहीअत्तु एदे अक्खत्ता चालुदत्तेण

१५ शक मम विवादे । ६ ।

श्रेष्ठिकायस्थौ । चारुदत्तो मित्तो ति हात्थि दोसो । ७ ।

अधिकरणिकः । व्यवहारो ऽयं चारुदत्तमवलम्बते ।

श्रेष्ठिकायस्थौ । एव्वं विअ । ८ ।

२७३ अधिकरणिकः । धनदत्त वसन्तसेना आर्यचारुदत्तस्य गृहं गतेति

२० लिख्यतां व्यवहारस्य प्रथमः पादः । कथमार्यचारुदत्तो ऽप्यस्माभिरा
ह्वययितव्यः । अथवा व्यवहारस्तमाह्वयति । भद्र शोधनक गच्छ आ
र्यचारुदत्तं स्वैरमसम्भ्रान्तमनुद्विग्नं सादरमाह्वय प्रस्तावेनाधिकरणिकस्त्वां
द्रष्टुमिच्छतीति ।

शोधनकः । जं अज्जो आणबेवि ॥ इति निष्क्रान्तआरुदत्तेन सह प्रविश्य च ॥

२५ एउ एउ अज्जो । १ ।

चारुदत्तः ॥ विचिन्त्य ॥

परिज्ञातस्य मे राज्ञा शीलेन च कुलेन च ।
यत्सत्यमिदमाह्वानमवस्थामभिशङ्कते ॥

॥ सवितर्कं स्वगतम् ॥

ज्ञातो नु किं स खलु बन्धनविप्रयुक्तो
मार्गागतः प्रवहणेन मयापनीतः ।
चारेक्षणस्य नृपतेः श्रुतिमागतो वा
येनाहमेवमभियुक्त इव प्रयामि ॥

अथवा किं विचारितेन । अधिकरणमण्डपमेव गच्छामि । भद्र शोध
नक अधिकरणस्य मार्गमादेशयं ।

शोधनकः । एडु एडु अज्जो । १ । ॥ इति परिक्रामतः ॥

चारुदत्तः ॥ सप्रङ्गम् ॥ तत्किमपरम् ।

वृक्षस्वरं वासति वायसो ऽयममात्यभृत्या मुहुःराहयन्ति ।
सव्यं च नेत्रं स्फुरति प्रसक्त्य ममानिमित्तानि हि खेदयन्ति ॥

शोधनकः । एडु एडु अज्जो सैरं असम्भलं । २ ।

चारुदत्तः ॥ परिक्रम्य ग्रीतो ऽवलोक्य च ॥

शुष्कवृक्षस्थितो धाङ्क आदित्याभिमुखस्तथा ।
मयि चोदयते वामं चक्षुर्धोर्मसंशयम् ॥

॥ पुनरन्यतो ऽवलोक्य ॥ अये कथमयं सर्पः ।

मयि विनिहितदृष्टिर्भिन्ननीलाञ्जनाभः
स्फुरितविततजिह्वः शुक्लदंष्ट्राचतुष्कः ।
अभियतति सरोषो जिह्विताध्मातकुक्षि
भुजगपतिरयं मे मार्गमाक्रम्य सुप्तः ॥

अपि चेदम् ।

स्खलति चरणां भूमी न्यस्तं न चार्द्रतमा मही

॥

१०

२७४

१५

२०

२५

स्फुरति नयनं वामो बाहुर्मुहुश्च विकम्पते ।
 शकुनिरपरश्चायं तावद्विरौति हि नैकशः
 कथयति मद्वाधोर् मृत्युं न चात्र विचारणा ॥

सर्वथा देवताः स्वस्ति करिष्यन्ति ।

५ शोधनकः । एड एड अज्जो इमं अधिअरणमण्डवं पविसडु अ
 ज्जो । १ ।

२७५ चारुदत्तः ॥ प्रविश्य समन्तादवलोक्य ॥ अहो अधिकरणमण्डपस्य परा
 श्रीः । इह हि ।

चितासक्तनिमग्नमस्त्रिसलिलं दूतोर्मिशङ्काकुलं
 १० पर्यन्तस्थितचारुनक्रमकरं नगमाश्चङ्किंस्त्राश्रयम् ।
 नानावाशककङ्कपन्निरुचिरं कायस्थसर्पास्पदं
 नीतिनुगातरे च राजभवनं हिंस्रैः समुद्रायते ॥

भवतु ॥ प्रविशन् शिरोघातमभिनीय सखितर्कम् ॥ अरुह इदमपरम् ।

सव्यं मे स्पन्दते चतुर्विरौति वायसस्तथा ।

१५ पन्थाः सर्पेण रुद्रो ऽयं स्वस्ति चास्मासु दैवतः ॥

तावत्प्रविशामि ॥ इति प्रविशति ॥

अधिकरणिकः । अयमसौ चारुदत्तो य एषः ।

धोणोन्नतं मुखमपाङ्गविशालनेत्रं

नैतद्विभाजनमकारणदूषणानाम् ।

२० नागेषु गोषु तुरगेषु तथा नरेषु

न क्वाकृतिः सुसदृशं विजहति वृत्तम् ॥

चारुदत्तः । भो अधिकृतेभ्यः स्वस्ति । हंहो नियुक्ता अपि कु
 शलं भवताम् ।

अधिकरणिकः ॥ सप्तमम् ॥ स्वागतमार्यस्य । भद्र शोधनक आर्य

२५ स्यासनमुपनय ।

शोधनकः ॥ आसनमुपनीय ॥ एदं आसनं एत्थ उबविसडु अज्जो । १। २७६

चारुदत्तः ॥ उपविशति ॥

शकारः ॥ सक्कोधम् ॥ आगदे शि ले इशियआघादआ आगदे शि ।
अहो णाए ववहाले अहो धम्मे ववहाले जं एदाह इशियआघाद
आह आशणे दीअदि ॥ सगर्वम् ॥ भोडु णं दीअडु । २।

अधिकरणिकः । आर्य चारुदत्त अस्ति भवतो ऽस्या आर्माया डु
हिन्ना सह प्रसक्तः प्रणयः प्रीतिर्वा ।

चारुदत्तः । कस्याः ।

अधिकरणिकः । अस्याः ॥ इति वसन्तसेनामातरं दर्शयति ॥

चारुदत्तः ॥ उत्थाय ॥ आर्ये अभिवाद्ये ।

१०

वृद्धा । जाद चिरं मे जीव ॥ स्वगतम् ॥ अश्रं सो चारुदत्तो सुणि
क्वित्तं क्वु दारिआए जीव्वणं । ३।

अधिकरणिकः । आर्य गणिका तव मित्रम् ।

चारुदत्तः ॥ लज्जां नाटयति ॥

शकारः ।

२७७

लज्जाए भीलुदाए वः चालित्तं अलिए णिगूहडु ।

सअं मालिअ अत्यकालणा इप्पिं गेएहदि तं ण भण्टके ॥ । ४।

श्रेष्ठिकायस्थौ । अज्ज चारुदत्त भण्णाहि अलं लज्जाए ववहारो
क्वु एसो । ५।

चारुदत्तः । भो अधिकृता मया कथमीदृशं वक्तव्यं गणिका मम २०
मित्रमिति । अथवा यौवनमत्रापराध्यति न चारित्र्यम् ।

अधिकरणिकः ।

व्यवहारः सविघ्नो अयं त्यज लज्जां हृदि स्थिताम् ।

वृद्धि सत्यमलं धैर्यं क्लमत्र न गृह्यते ॥

अलं लज्जया व्यवहारस्त्वां पृच्छति ।

२५

चारुदत्तः । अधिकृत केन सह मम व्यवहारः ।

शकारः ॥ साटोपम् ॥ अहं महं शहं व्यवहारे । १ ।

चारुदत्तः । त्वया सह मम व्यवहारः सुदुःसहः ।

२७८ शकारः । अहं इच्छिआधादया लग्नाशदभृणणिअं वशत्तशेणिअं
मालिअ शम्पदं कवडकावडिक्के भविअ णिगूहेणि । २ ।

चारुदत्तः । असम्बद्धः खल्वसि ।

अधिकरणिकः । आर्यं चारुदत्त अलमनेन ब्रूहि सत्यमपि गणि
का तव मित्रम् ।

चारुदत्तः । एवमेवम् ।

१० अधिकरणिकः । आर्यं वसन्तसेनां धा ।

चारुदत्तः । गृहं गता ।

अठिकायस्थौ । कथं गदा कदा गदा गच्छन्ती वा केण अणुगदा । ३ ।

चारुदत्तः । ॥ खगतम् ॥ किं प्रच्छन्नं गतेति ब्रवीमि ।

अठिकायस्थौ । अज्ज कथेहि । ४ ।

११ चारुदत्तः । गृहं गता किमन्यद्ब्रवीमि ।

२७९ शकारः । मम कैलकं पुष्पाकलण्डकजिगुज्जाणं पवेशिअ अत्थ
णिमित्तं बाहुपाशबलकालेण मालिदा अहं शम्पदं वदशि धलं गदे
त्ति । ५ ।

चारुदत्तः । आः असम्बद्धप्रलापिन् ।

२० अभ्युक्षितो ऽसि सलिलैर्न वलाहकानां

चापाग्रपक्षसदृशं भृशमन्तरा ते ।

मिथ्यैतदाननमिदं भवतस्तथाहि

हेमन्तपद्ममिव निष्प्रभतमुपैति ॥

अधिकरणिकः ॥ जनान्तिकम् ॥

तुलनं चाद्रिराजस्य समुद्रस्य च तारणम् ।

ग्रहणं चानिलस्येव चारुदत्तस्य दूषणम् ॥

॥ प्रकाशम् ॥ आर्यचारुदत्तः स्वत्वसौ कथमकार्यं करिष्यति ॥ घोषो

त्यादि पठति ॥

शकारः । किं पक्ववादेण ववहृत्ते दीशदि । १ ।

अधिकरणिकः । अपेहि मूर्ख ।

५

वेदार्थान्प्राकृतस्त्वं वदसि न च ते जिह्वा निपतिता

मध्याह्ने वीक्ष्यसे ऽर्कं न तव सहसा दृष्टिर्विचलिता ।

दीप्ताग्नौ पाणिमत्सः क्षिपसि न च ते तन्मणं दृश्यते ऽसौ २८०

वारित्र्याच्चारुदत्तं चलयसि न ते देहं हरति भूः ॥

आर्यचारुदत्तः कथमकार्यं करिष्यति ।

१०

कृत्वा समुद्रमुदकोच्छ्रयमात्रशेषं

दत्तानि येन हि धनान्यनपेक्षितानि ।

स श्रेयसां कथमिवैकनिधिर्महात्मा

पापं करिष्यति धनार्थमवैरिनुष्टम् ॥

शकारः । किं पक्ववादेण ववहृत्ते दीशदि । २ ।

१५

वृद्धा । हृदास जो दाणिं णासीकदं सुवर्णभण्डग्रं रत्तिं चोरेहिं
अब्रह्मद ति तस्स कारणादो चटुस्समुद्सारभूदं रअणावलिं देदि सो
दाणिं अत्थकारणादो इमं अकड्ढं करेदि । हा जाद एहि मे पुत्ति । ३ ।

॥ इति रोदिति ॥

अधिकरणिकः । आर्य चारुदत्त किमसौ पद्भ्यां गता उत प्रवह् २०
णेनेति ।

चारुदत्तः । ननु मम प्रत्यक्षं न गता । तन्न ज्ञाने किं पद्भ्यां
गता उत प्रवह्णेनेति ।

प्रविश्य सामर्थ्यं

२८१

वीरकः ।

२५

पादप्यहारपरिभवविमाणालङ्घगुरुअवेरस्स ।

अणुसोअन्तस्स इअं कथंपि रत्ती पभादा मे ॥

ता जाव अधिअरणमण्डवं उवसप्पामि ॥ प्रविष्टकेन ॥ शुद्धं अज्जमि
स्साणं । १ ।

५ अधिकरणिकः । अये नगररत्ताधिकृतो वीरकः । वीरक किमा
गमनप्रयोजनम् ।

वीरकः । ही ही बन्धणभेअणसम्भमे अज्जकं अणोसत्तो ओद्धा
रिअं पवरुणं वच्चदि त्ति विअरं करेत्तो अणोसत्तो अरे तुए बि आ
लोइदे मए बि आलोइद्वो त्ति भणत्तो ज्जेव्व चन्दणमरुत्तरएणा
१० पादेण ताडिदो म्हि । एदं सुणिय अज्जमिस्सा पमाणं । २ ।

२८२ अधिकरणिकः । भद्र जानीपे कस्य तत्प्रवरुणमिति ।

वीरकः । इमस्स अज्जचारुदत्तस्स वसन्तसेणा आबूढा पुष्पकर
ण्डकजिणुज्जाणं कीलिडं णीअदि त्ति पवरुणवारुएण कहिदं । ३ ।

शकारः । पुणो बि शुद्धं अज्जमिशेहिं । ४ ।

१५ अधिकरणिकः ।

एष भो निर्मलज्योत्स्नो राहुणा ध्रस्यते शशी ।

जलं कृत्वावपातेन प्रसन्नं कलुषायते ॥

वीरक पश्चादिकु भवतो न्यायं द्रव्यामः । य एष अधिकरणे द्वार्यश्च
स्तिष्ठति तमेनमारुह्य गत्वा पुष्पकरण्डकोद्यानं दृश्यतामस्ति तत्र
२० काचित्स्त्री विपन्ना न वेति ।

वीरकः । जं अज्जो आणवेदि ॥ इति निष्क्रान्तः प्रविश्य च ॥ गदो म्हि
तहिं दिट्ठं च मए इत्थिआकलेवरं सावदेहिं विलुप्पन्तं । ५ ।

अष्टिकायस्थौ । कथं तुए जाणिदं इत्थिआकलेवरं त्ति । ६ ।

२८३ वीरकः । सावसेसेहिं केसकत्थपाणिपादेहिं उवलक्खिदं
२५ मए । ७ ।

अधिकरणिकः । अहो धिग्वैषम्यं लोकव्यवहारस्य ।
यथा यथेदं निपुणं विचार्यते तथा तथा सङ्कटमेव दृश्यते ।
अहो सुसन्ना व्यवहारनीतयो मतिस्तु गौः पङ्कगतेव सीदति ॥

चारुदत्तः ॥ स्वगतम् ॥

यथैव पुष्पं प्रथमे, विकाशे समेत्य पातुं मधुपाः पतन्ति ।
एवं मनुष्यस्य विपत्तिकाले हि द्वेधनर्या बहुलीभवन्ति ॥
अधिकरणिकः । आर्य चारुदत्त सत्यमभिधीयताम् ।
चारुदत्तः ।

डुष्टात्मा परगुणमत्सरी मनुष्यो
रगान्धः परमिह हलुकामबुद्धिः ।
किं यो यद्वदति मृषैव ज्ञातिदोषा
तद्वाक्यं भवति न तद्विचारणीयम् ॥
अपिच । यो ऽहं लतां कुसुमितामपि पुष्पहेतो
राकृष्य नैव कुसुमावचयं करोमि ।
सो ऽहं कथं भ्रमरपक्षरुचौ सुदीर्घं
केशे विगृह्य रुदतीं प्रमदां निरुन्मि ॥

शकारः । हंहो अधिअलणभोइआ किं तुम्हे पक्खबादेण
ववहंलं पेक्खध जेण अज्ज बि एणे क्खशचालुदत्ते आशणे धालीअ २८४
दि । १ ।

अधिकरणिकः । भद्र शोधनक । एवं क्रियताम् ।

शोधनकः ॥ तथा करोति ॥

चारुदत्तः । विचार्यतां भो अधिकृता विचार्यताम् ॥ इति आसनादव

तीर्य भूसौ उपविशति ॥

शकारः ॥ स्वगतं सहर्षं मर्तिता ॥ ह्री अणेण मए कडे पाबे अणशश
मशतके निबडिदे । ता जहिं चालुदत्ताके उबविशदि तहिं हग्गे २५

उबविशामि ॥ तथा कृत्वा ॥ चालुदत्ता पेक्ख पेक्ख मं ता भण भण
मए मालिद ति । १ ।

चारुदत्तः । भो अधिकृताः ॥ दुष्टात्मेति पूर्वोक्तं पठति ॥ सनिश्रवासां स्वगतम् ॥

मैत्रेय भोः किमिदमद्य ममोपघातो

५

हा ब्राह्मणि द्विजकुले विमले प्रसूता ।

हा रोहसेन न हि पश्यसि मे विपत्तिं

मिथ्यैव नन्दसि परव्यसनेन नित्यम् ॥

२४ प्रेषितश्च मया तद्वार्तान्वेषणाय मैत्रेयो वसन्तसेनासकाशं शकटिकानि
मित्तं च तस्य प्रदत्तान्यलङ्करणानि प्रत्यर्पयितुम् । तत्कथं चिरप्यते ।

१०

॥ ततः प्रविशति गृहीताभरणौ विदूषकः ॥

विदूषकः । पेसिदो म्हि अज्जचारुदत्तेण वसन्तसेणासआसं तद्धिं
अलङ्करणां गेण्हिअ जथा अज्ज मित्तेअ वसन्तसेणाए वच्छो रोहसे
णो अत्तणो अलङ्कारेण अलङ्करिअ जणणीसआसं पेसिदो इमस्स आ
दरणं दादव्वं ए उण गेण्हिदव्वं ता समप्येहि ति । ता ज्ञाव वस
१५ तसेणासआसं ज्ञेव्व गच्छामि ॥ परिक्रम्यावलोक्य आकाशे ॥ 'कथं भावरेभि
लो । भो भाव रेभित्ते किष्णिमित्तं तुमं उव्विगगउव्विगगो विअ ल
कवीअसि ॥ आकर्ष्य ॥ किं भणासि । अज्जचारुदत्तो अधिअरणं सदावी
अदि ति ता ए ङ्ग अप्पेण कज्जेण होदव्वं ॥ विचिन्त्य ॥ ता पच्छा वसन्त
सेणागेहं गमिस्सं । अधिअरणमण्डवं दाव गमिस्सं ॥ परिक्रम्यावलोक्य च ॥
२० इदं अधिअरणमण्डवं ता ज्ञाव पविसामि ॥ प्रविश्य ॥ सुहं अधिअरण
भोइआणं कद्धिं मम पिअवअस्सो । १ ।

२८६

अधिकरणिकः । नन्वेष तिष्ठति ।

विदूषकः । वअस्स सोत्थि भोडु । ३ ।

चारुदत्तः । भविष्यति ।

२५

विदूषकः । अबि क्वेमं दे । ४ ।

चारुदत्तः । एतदपि भविष्यति ।

विदूषकः । भो वयस्स किष्णिमित्तं उण उव्विग्गउव्विग्गो
विअ लक्खीअसि । कुदो वा सद्दाइदो । १।

चारुदत्तः । वयस्य ।

मया खलु नृशंसेन परलोकमज्ञानता ।

॥

स्त्रीरतिश्चाविशेषेण शेषमेषो ऽभिधास्यति ॥

विदूषकः । किं किं ।

२७७

चारुदत्तः ॥ कर्णे ॥ एवमिति ।

विदूषकः । को एव्वं भणादि । २।

चारुदत्तः ॥ सज्जया शकारं निर्दिशति ॥ नन्वेष तपस्वी हेतुभूतः कृता १०
तो मां व्याहरति ।

विदूषकः । एदं कीस ण भणीअदि गेहं गद्द ति । ३।

चारुदत्तः । उच्यमानमपि अवस्थादोषान्न गृह्यते ।

विदूषकः । भो भो अज्जा जेन दाव पुरट्ठावणविहारारामदेउ
लेहिं तडागकृबिहिं अलङ्किदा उज्जअणी सो अत्यक्खवत्तकारणादो १५
इदिसं अकज्जं अणुचिट्ठदि ति ॥ सक्कोधम् ॥ अरे रे काणेलीसुदा राअ
सालसएठाणआ उस्सङ्गलआ किदज्जणदोसभएउआ वड्डसुवणामण्डिद
मक्कुउआ भण भण मम अग्गदो जो दाणिं मम पिअवअस्सो कुसुमिदं
माधवीलदं पि आअट्ठिअ कुसुमावचअं ण करेदि कदावि आअट्ठिदाए
पल्लवहेदो भोदि ति सो कथं एरिसं अकज्जं उहअलोअविरुद्धं करेदि । २०
चिट्ठ रे कुट्ठणिउत्ता चिट्ठ चिट्ठ जाव एदिणा तव ह्तिअअकुडिलेण
दएउअट्ठेण मत्थअं दे सदाखण्डं करेमि । ४।

शकारः ॥ सक्कोधम् ॥ शृणुतु शृणुतु अज्जमिश्शा । चालुदत्ताकेण २८८
शरु मम विवादे ववहाले वा ता कीश एणे काकपदशीशमशतका
मम शिले शदखण्डे कलेशि । मा दाव ले दाशीएउत्ता उष्टवडुव्वका १५। २५

विदूषकः ॥ दण्डकाऽमुषम्यं पूर्वोक्तं पठति ॥

शकारः ॥ सक्त्रोधमुत्थाय ताडयति ॥

विदूषकः ॥ प्रसीपं ताडयति । अन्योन्यं ताडयतः । विदूषकस्य कक्षादेऽग्रादाभरणानि पतन्ति ॥

२८१ शकारः ॥ तानि गृहीत्वा दृष्ट्वा ससाध्वसम् ॥ पेक्खन्तु अज्जा एदे क्वु ताए तवशिशणीए केलका अलङ्कारा ॥ चारुदत्तमुद्दिश्य ॥ इमश्श अत्थकल्लव तश्श कालणा एशा मालिदा वाव्वादिदा अ । १ ।

॥ अधिकरणिक्काः सर्वे अधोमुखाः स्थिताः ॥

चारुदत्तः ॥ जनान्तिकम् ॥

१० अयमेवंविधे काले दृष्टो भूषणविस्तरः ।
अस्माकं भाग्यवैषम्यात्पतितः पातयिष्यति ॥
विदूषकः । भो कीस भूदत्थं ण णिवेदीअदि । २ ।
चारुदत्तः । वयस्य ।

१५ दुर्बलं नृपतेश्चतुर्नैतत्तत्त्वं निरीक्षते ।
केवलं वदतो दैन्यमज्ञाद्यं मरणं भवेत् ॥

अधिकरणिकः । कष्टं भोः कष्टम् ।
अङ्गारकविरुद्धस्य प्रक्षीणस्य वृक्षस्पतेः ।
ग्रहो ज्यमपरः पार्श्वे धूमकेतुरिवोत्थितः ॥

२१० अष्टिकायस्थौ ॥ वसन्तसेनामातरमुद्दिश्य ॥ अवह्निदा दाव अज्जा एदं
२० सुवसभणउअं अवलोएडु सो ज्जेव्व एसो ण वेत्ति । ३ ।

वृद्धा ॥ विलोक्य ॥ सरिसो एसो ण उण सो । ४ ।

शकारः । आं वुड्ढकुट्टणि अक्खीहिं मत्तिदं वाआए मूकिदं । ५ ।

वृद्धा । रुदास अबेहि । ६ ।

अष्टिकायस्थौ । अप्पमत्तं कथेहि सो ज्जेव्व एसो ण वेत्ति । ७ ।

२५ वृद्धा । अज्ज सिप्पिकुसलदाए ओबन्धेदि दिट्ठिं ण उण सो । ८ ।

अधिकरणिकः । भद्रे अपि ज्ञानास्येतान्याभरणानि ।
वृद्धा । णं भणामि । ण ऊ ण ऊ अणभिजाणिदो अरुवा कदा २११
वि सिप्पिणा घडिदो भवे । १ ।

अधिकरणिकः । पश्य श्रेष्ठिन् ।

वस्त्वन्तराणि सदृशानि भवन्ति नूनं

५

दृपस्य भूषणगुणस्य च कृत्रिमस्य ।

दृष्ट्वा क्रियामनुकरोति हि शिल्पिवर्गः

सादृश्यमेव कृतकस्ततया च दृष्टम् ॥

श्रेष्ठिकायस्थौ । अज्जचारुदत्तस्स केरकाइं एदाइं । २ ।

चारुदत्तः । न खलु न खलु ।

१०

श्रेष्ठिकायस्थौ । ता कस्स । ३ ।

चारुदत्तः । इहात्रभवत्या डुहितुः ।

श्रेष्ठिकायस्थौ । कथं एदाइं ताए विंघोअ गदाइं । ४ ।

चारुदत्तः । एवं गतानि आं इदम् ।

श्रेष्ठिकायस्थौ । अज्ज चारुदत्त एत्थ सच्चं वत्तव्वं । पेक्ख १५

पेक्ख ।

सच्चेण सुहं खु लब्भइ सच्चात्तावि ण कोइ पादर्इ ।

२१२

सच्चं इति डुवे वि अक्खरा मा सच्चं अलिण्ण गूहेहि ॥ ५ ।

चारुदत्तः । आभरणान्याभरणानीति न ज्ञाने किं तस्मद्गृहादानी
तानीति ज्ञाने ।

२०

शकारः । उज्जाणं पवेशिअ पढमं मालेशि कवउकावडिआए
रम्पदं णिगूहेशि । ६ ।

अधिकरणिकः । आर्य चारुदत्त सत्यमभिधीयताम् ।

इदानीं सुकुमारे ऽस्मिन्निःशङ्कं कर्कशाः कशाः ।

तव गात्रे पतिष्यन्ति सहास्माकं मनोरथैः ॥

२५

चारुदत्तः । अपापानां कुले ज्ञाते मयि पापं न विद्यते ।

यदि सम्भाव्यते पापमपायेन च किं मया ॥

॥ स्वगतम् ॥ न च मे वसन्तसेनाविरहितस्य जीवितेन कृत्यम् ॥ प्रकाशम् ॥

भोः किं ब्रह्मना ।

५

मया किल नृशंसेन लोकद्वयमज्ञानता ।

स्त्रीरतिश्च विशेषेण शेषमेवो ऽभिधास्यति ॥

२१३ शकारः । वाचादिदा अले तुमं पि भणं वाचादिदेति । १ ।

चारुदत्तः । व्यैवोक्तम् ।

शकारः । शृणोध शृणोध भ्रष्टालम्ना एदेण मालिदा । एदेण ज्ञेव्व

१० शंशए हिणो एदश दलिदचालुदत्ताह शालीले दाडे ण धालीअडु । २ ।

अधिकरणिकः । शोधनक यथाह राष्ट्रियः । भो राजपुरुषा गृह्य

तामयं चारुदत्तः ॥ राजपुरुषा गृह्णन्ति ॥

वृद्धा । पसीदत्तु पसीदत्तु अज्जमिस्सा जो दाणिं चरेहिं अवह

दस्स ॥ इत्यादि पूर्वोक्तं पठति ॥ ता जदि वाचादिदा मम दाहिआ तहावि

१५ जीअडु मे दीहाऊ । अणंच । अत्थिप्पच्चत्थिणं वव्हारो । अहं अत्थि

णी ता मुच्चध एदं । ३ ।

२१४ शकारः । अबेहि गव्वदाणि गच्छ किं तव एदिणा । ४ ।

अधिकरणिकः । आर्ये गम्यन्ताम् । हे राजपुरुषा निष्क्रामयतानाम् ।

वृद्धा । हा जद हा पुत्तअ । ५ । ॥ इति रुदती निष्क्रान्ता ॥

२० शकारः ॥ स्वगतम् ॥ कउं मए एदश अत्तणो शलिशं शम्पदं ग

च्छामि । ६ । ॥ इति निष्क्रान्तः ॥

अधिकरणिकः । आर्य चारुदत्त निर्णये वयं प्रमाणं शेषे राजा

तथापि शोधनक विज्ञाप्यतां राजा पास्तकः ।

अयं हि पातकी विप्रो न वध्यो मनुरब्रवीत् ।

२५

राष्ट्रादस्मात्तु निर्वस्यो विभवैरक्षतैः सह ॥

शोधनकः । जं अज्जो आणवेदि ॥ इति निष्क्रम्य पुनः प्रविश्य सासम् ॥
अज्जा गद म्हि । तद्धिं राश्या पालओ भणादि जेण अत्थकल्लवत्तस्स
कारणादो वसत्तसेणा वावादिदा तं तद्धिं ज्जेव्व आहरणाइं गले व
न्धिअ डिण्डिमं ताडिअ दक्खिणमसाणं णइअ मूले भज्जेध त्ति । जो
को वि अबरो हरिसं अकज्जं अणुचिट्ठदि सो एदिणा सणिआरदण्डेण ॥
सासीअदि । १ ।

चारुदत्तः । अहो अविमृश्यकारी राजा पालकः । २१५

अथवा । ईदृशे व्यवहाराग्नौ मन्त्रिभिः परिपातिताः ।

स्थाने खलु महीपाला गच्छन्ति कृपणां दशाम् ॥

अपिच । ईदृशैः श्वेतकाकीयै राज्ञः शासनद्रूपकैः । १०

अपापानां सहस्राणि कृत्यन्ते च कृतानि च ॥

सखे मैत्रेय गच्छ मद्वचनादम्बामपश्चिममभिवादयस्व । पुत्रं च मे रोह
सेनं परिपालयस्व ।

विद्रूपकः । मूले हिन्ने कुदो पादवस्स परिपालणं । २ ।

चारुदत्तः । मा मैत्रम् । १५

नृणां लोकांतरस्थानां देहप्रतिकृतिः सुतः ।

मयि यो यस्तव स्नेहो रोहसेने स युज्यताम् ॥

विद्रूपकः । अहं ते पिअवअस्सो भविअ तुए विरहिदं पाणाइं
धारेमि । ३ ।

चारुदत्तः । रोहसेनमपि तावद्दर्शय । २१६

विद्रूपकः । एव्वं जुज्झदि । ४ ।

अधिकरणिकः । भद्र शोधनक अपसार्यतामयं वटुः ।

शोधनकः ॥ तथा करोति ॥

अधिकरणिकः । कः को ऽत्र भोश्चाण्डालानां दीयतामादेशः ।

शोधनकः । इदो आअच्छुड अज्जो । १ ।

चारुदत्तः ॥ सकृत्तुम् ॥ मैत्रेय भोः किमिदम् ॥ इत्यादि पठति । आकाशे ॥

विषसलिलतुलाग्निप्रार्थिते मे विचारे

क्रकचमिदं शरीरे वीक्ष्य दातव्यमग्न्य ।

५ अथ रिपुवचनाद्वा ब्राह्मणं मां निहंसि

पतसि नरकमध्ये पुत्रपौत्रैः समेतः ॥

अयमागतो ऽस्मि ।

॥ इति निष्क्रान्ताः सर्वे ॥

इति मृच्छकटिकायां

व्यवहारो नाम

नवमो ऽङ्कः ॥

॥ ततः प्रविशति चाण्डालद्वयेनानुगम्यमानश्चारुदत्तः ॥

२१७

उभौ । तक्लिण कलत्र कालाण णववद्वन्धणअणे णिउणा ।

अइलेण शीशहेअणभूलालोबेसु कुशल म्हु ॥

ओशलथ अज्ञा ओशलथ । एणे अज्ञाचालुदत्ते ।

दिणकलवीलदामे गहिदे अम्हेहिं वज्जपुलिशेहिं ।

॥

दीवे व्व मन्दणेहे थोअं थोअं खअं जाइ ॥ १॥

चारुदत्तः ॥ सविषादम् ॥

नयनसलिलसितं पांशुवृक्षीकृताङ्गं

पितृवनसुमनोभिर्विष्टितं मे शरीरम् ।

विरसमिदं रक्तं रक्तगन्धानुल्लिप्तं

१०

बलिमिव परिभोक्तुं वायसास्तर्कयन्ति ॥

चाण्डालौ । ओशलथ अज्ञा ओशलथ ।

२१८

किं पेक्खथ शप्पुलिशं वज्जकत्तं कालपल्लमुधलएहिं ।

सुअणशउणाधिवाशं शङ्गणपुलिशदुमं एदं ॥

आअच्छ ले चालुदत्ता आअच्छ ॥ २॥

१५

चारुदत्तः । पुरुषभाग्यानामचिह्न्याः खलु व्यापारा यदहमीदृशीं
दशामनुप्राप्तः ।

सर्वगात्रेषु विन्यस्तै रक्तचन्दनरुस्तकैः ।

प्रिष्टचूर्णावकीर्णश्च पुरुषो ऽहं पशूकृतः ॥

॥ अग्रतो निश्चय ॥ अहो तारतम्यं नराणाम् ।

२०

अमी हि दृष्ट्वा मम देहमेतं मर्त्यं धिगस्त्वित्युपज्ञातखेदाः ।

अशक्नुवन्तः परिरक्षितुं मां स्वर्गं लभस्वेति वदन्ति पौराः ॥

चाण्डालौ । ओशलथ अज्ञा ओशलथ । किं पेक्खथ ।

इन्दे पवाहिअत्ते गोप्पशवे शङ्कमं च तालाणं ।

श्रुपुलिशपाणविपत्ती चत्तालि इमे ण दढ्व्वा ॥ ११ ।

२११ एकः । कण्डे आहिन्ता पेक्ख पेक्ख ।

णअलीपधाणभूदे वज्जीअत्ते कदत्तअणाए ।

किं लुअदि अत्तलिक्वे आइ अणब्भे पडदि वज्जे ॥ १२ ।

द्वितीयः । अत्ते ले गोहा ।

ण अ लुअदि अत्तलिक्वे णेअ अणब्भे पडदि वज्जे ।

१० महिल्लाशमूहमेहे, णिबडइ णअणम्बुधालाहिं ॥

। अविअ ।

वज्जाम्मि णीअमाणे जणशश, शव्वशश लोदमाणशश ।

णअणशलिलेहिं शित्ते लच्छादो ण उणमइ लेणू ॥ १३ ।

चारुदत्तः ॥ निव्रण्य सकरूपाम् ॥

१५ एताः पुनर्हर्म्यगताः स्त्रियो मां वातायनार्थिन विनिःसृतास्वाः ।

हा चारुदत्तेत्यभिभाष्यमाणा वाष्पं प्रणालीभिरिवोत्सृजन्ति ॥

३०० चाण्डालौ । आअच्छ ले चालुदत्ता आअच्छ इमं घोशणट्ठाणं ।

आहुणेध डिण्डमं घोशेध घोशणं । ४ ।

उभौ । श्रुणाध अज्ञा श्रुणाध । एणे शत्यवाहुविणअदत्तशश ण

२० त्यिके शाअरदत्तशश पुत्तके अज्ञाचालुदत्ते णाम । एदिणा किल अक

ज्ञाकालिणा गणिआ वशत्तशेणा अत्यकलवत्तशश कालणादो श्रुष्ठां

पुप्फकलण्डअजिम्भुज्जाणं पवेशिअ बाहुपाशबलकालेण मालिद त्ति ।

एणे, शलोत्ते गहिदे शअं अ पडिबणे । तदो लप्पा फलएण अम्हे

आणात्ता एदं मालेडुं । जदि अबत्ते ईदिशं उहुअलोअविलुडं अकज्जं

२१ कलेदि तं पि लाआ पालए एव्वं ज्ञेव्व शाशदि । ५ ।

चारुदत्तः ॥ सनिर्वेदं स्वगतम् ॥

मखशतपरिपूतं गोत्रमुद्गासितं मे
सदसि निविडचैत्यब्रह्मघोषैः पुरस्तात् ।
मम मरणदशायां वर्तमानस्य पापै
स्तदसदृशमनुष्यैर्घुष्यते घोषणायाम् ॥

३०१

५

॥ उद्धोच्य कर्णौ पिधाय ॥ ह्रा वसन्तसेने ।

शशिविमलमयूखश्रुभ्रदन्ति
सुरुचिरविदुमसन्निभाधरौष्ठि ।
तव वदनभवामृतं निपीय
कथमवशो कथशोविषं पिबामि ॥

१०

उभौ । ओशलध अज्ञा ओशलध ।

एषे गुणलक्षणणिही शङ्गण्डुक्वाणा उत्तलणशेद्व ।
अश्रुवसं मण्डणमं अबणीमदि अज्ञ णअलीदो ॥

। असां च ।

शब्दे क्लृ होइ लोए लोए शुद्धशण्डिदाण तत्तिह्ता ।
विणिवडिदाण णालाणं पिअअली दुहंहो होदि ॥ १॥

१५

चारुदत्तः ॥ सर्वतो ऽवलोक्य ॥

३०२

अमी हि वस्त्रान्तरुद्धवक्त्राः
प्रयान्ति मे दूरतरं वयस्याः ।
परो ऽपि बन्धुः समसंस्थितस्य
मित्रं न कश्चिद्विषमस्थितस्य ॥

२०

चाण्डालौ । ओशलणं कदं विवित्तं लाअमगं । ता. आणेध
एदं दिअवज्जाविण्हं । २।

चारुदत्तः । मैत्रेय भोः किमिदम् ॥ इत्यादि गठति ॥

नेपथ्ये । ह्रा ताद ह्रा पिअवअस्स । ३।

२५

चारुदत्तः ॥ आकर्ष्य सकृणाम् ॥ भोः स्वज्ञातिमहत्तर इच्छाम्यहं
भवतः सकाशात्प्रतिग्रहं कर्तुम् ।

चाण्डालौ । किं श्रमहाणं कृत्यादो पडिग्गहं कलेशि । १ ।

चारुदत्तः । शान्तं पापं नापरीक्ष्यकारी दुराचारः पालक इव
चाण्डालः । तत्परलोकार्थं पुत्रमुखं द्रष्टुमभ्यर्थये ।

चाण्डालौ । एव्वं करीअडु । २ ।

३०३ नेपथ्ये । हा ताद हा आवुक । ३ ।

चारुदत्तः ॥ श्रुत्वा सकृणाम् ॥ भोः स्वज्ञातिमहत्तर ॥ इत्यादि पठति ॥

चाण्डालौ । आअच्छंडु ।

१० अपरः । आअच्छंडु । ४ ।

उभौ । अले पडत्ता खणं अत्तलं देध एणे अन्नचालुदत्ते पुत्तमुहं
पेक्खडु ॥ नेपथ्याभिमुखम् ॥ अन्न इदो इदो ! आअच्छ ले दल्लया आअच्छ । ५ ।

॥ ततः प्रविशति दारकमादाय विदूषकः ॥

विदूषकः । तुवरडु तुवरडु भद्दमुहो पिदा दे मारिडुं एणीअदि । ६ ।

१५ दारकः । हा तादं हा आवुक । ७ ।

विदूषकः । हा पिअवअस्स कच्चिं मए तुमं पेक्खिदव्वो । ८ ।

चारुदत्तः ॥ पुत्रं मित्रं च वीक्ष्य ॥ हा पुत्र हा मैत्रेय ॥ सकृणाम् ॥ भोः
कष्टम् ।

चिरं खलु भविष्यामि परलोके पिपासितः ।

२० अत्यल्पमिदमस्माकं निवापोदकभोजनम् ॥

३०४ किं पुत्राय प्रयच्छामि ॥ आत्मानं वीक्ष्य यत्तोपवीतं दृष्ट्वा ॥ आं इदं तावदस्ति
मम च ।

अमौक्तिकमसौवर्णं ब्राह्मणानां विभूषणम् ।

देवतानां पितृणां च भागो येन प्रदीयते ॥

चाण्डालः । आग्रच्छ ले चालुदत्ता आग्रच्छ । १ ।

द्वितीयः । अले अङ्गुचालुदत्तं णिलुबबदेणं णामेण आलबेशि ।

अले पेक्ख ।

अब्भुदए अवशाणे तत्तेअ लत्तिन्दिवं अरुदमग्गा ।

उदामेव्व किशोली णिअदी खु पडिच्छिदं जादि ॥

। अणां च ।

शुक्खा ववदेशा शे किं पणमिअमत्थएण कादव्वं ।

लाङ्गुगहिदे वि चन्दे ण वन्दणीए जणपदश ॥ । २ ।

बालकः । अरे रे चण्डाला कहिं आवुक्कं णेध । ३ ।

३०५

चारुदत्तः । वत्स ।

१०

अंसेन विभ्रत्करवीरमालां स्कन्धेन शूलं हृदयेन शोकम् ।

आघातमद्याहमनुप्रयामि शामित्रमालब्धुमिवाध्वरे ऽजः ॥

चाण्डालः ।

णङ्ग अम्हे चण्डाला चण्डालउलम्मि जादपुव्वा वि ।

जे अहिभवन्ति शाङ्गं ते पावा ते अ चण्डाला ॥ । ४ ।

१५

दारकः । ता कीस मारेध आवुक्कं । ५ ।

चाण्डालः । अत्त लाअणिओओ क्खु अवलज्जदि ण ङ्ग अम्हे । ६ ।

दारकः । वावादेध मं मुञ्चध आवुक्कं । ७ ।

चाण्डालः । एवं भणत्ति चिलं मे जीव । ८ ।

३०६

चारुदत्तः ॥ सामं पुत्रं कण्ठे गृहीत्वा ॥

२०

इदं तत्स्नेहसर्वस्वं सममायदरिद्रयोः ।

अचन्दनमनौशीरं हृदयस्यानुलेपनम् ॥

। अंसेन विभ्रत् ॥ इत्यादि पुनः पठति । अवलोक्य स्वगतम् ॥

। अमी हि वस्त्रान्निरुद्धवत्त्वा ॥ इत्यादि पुनः पठति ॥

विदूषकः । भो भद्रमुहा मुञ्चेध पिअवअस्सं चारुदत्तं मं वा २५

वादेध । १ ।

चारुदत्तः । शान्तं पापम् ॥ दृष्ट्वा स्वगतम् ॥ अवगच्छामि । समस्थित

॥ इत्यादि पठति । प्रकाशम् ॥

॥ एताः पुनर्हर्म्यगताः स्त्रियो माम् ॥ इत्यादि पुनः पठति ॥

चाण्डालः । ओशल्लथ अज्जा ओशल्लथ ।

किं प्येकवध शप्पुल्लिशं अज्जशवणेण प्पण्हणीवाशं ।

कूबम्मि खुडिदपाशं कच्चणकल्लं व्व उब्बत्तं ॥ १२ ॥

चारुदत्तः ॥ सकलणम् ॥ शशिविमलमयूख ॥ इत्यादि पठति ॥

अपरः । अले पुणो वि घोशेहि । ३ ।

चाण्डालः ॥ तथा करोति ॥

चारुदत्तः । प्रातो ऽहं व्यसन्कृतां दशामनार्या

पत्रेदं फलमपि जीवितावसानम् ।

एषा च व्यथयति घोषणा मनो मे

श्रोतव्यं यदिदमसौ तया कृतेति ॥

१५

ततः*प्रविशति प्रागादस्यो ब्रह्मः

स्थावरकः । घोषणामाकर्ष्य सवैकल्यम् ॥ कथं अपात्रे चालुदत्ते वात्रादी

अदि । हग्गे णिअल्लेण शाम्मिणा बन्धिदे । भोटु अक्कुन्दामि । शुणाध

अज्जा शुणाध । एत्थ दाणिं मए पात्रेण पवरुणपलिवत्तेण पुप्फकल्ल

एउकज्जिमुज्जणं वशत्तणेणा णीदा । तदो मम शाम्मिणा मं ए कामे

२० शि ति कटुअ बाहुपाशवलकालेण मालिदा ए उए एदिणा अज्जेण ।

कथं विहल्लदए ए को वि शुणादि । ता किं कलेमि । अत्ताणअं

पाडेमि ॥ विचिन्त्य ॥ जदि एव्वं कलेमि तदा अज्जाचलुदत्ते ए वात्रादी

अदि । भोटु इमादो पाशादबालगपदोल्लिकादो एदिणा जिष्णवक्खेण

अत्ताणअं णिक्खिब्रामि । वल्लं हग्गे उअल्लदे ए उए एशे कुलउत्त

२५ विहगाणं वाशपादत्रे अज्जचालुदत्ते । एव्वं जइ विबज्जामि लङ्गे मए

पल्लोए ॥ इत्यात्मानं पातयित्वा ॥ ह्री ह्री ण उण उवल्लदम्हि भग्गे
मे दण्डाणिअले । ता चण्डालघोशं शमप्पेशामि ॥ दृष्टोपसृत्य ॥ कंही ३०८
चण्डाला अत्तलं अत्तलं । १।

चाण्डालौ । अले के अत्तलं मग्गेदि । २।

चेठः । शृण्वन्तु ॥ इति पूर्वोक्तं पठति ॥

चारुदत्तः । अये ।

को ऽयमेवंविधे काले कालपाशस्थिते मयि ।

अनावृष्टिदृते शस्ये द्रोणमेघ इवोत्थितः ॥

भोः श्रुतं भवद्भिः ।

न भीतो मरणादस्मि केवलं दूषितं यशः ।

३०९

विशुद्धस्य हि मे मृत्युः पुत्रजन्मसमो भवेत् ॥

अन्यच्च । तेनास्म्यकृतवैरेण क्षुब्धेणात्यल्पबुद्धिना ।

शरेणैव विप्राक्तेन दूषितेनापि दूषितः ॥

चाण्डालौ । थावलअ अबि शच्चं भणाशि । ३।

चेठः । शच्चं कग्गे वि मा कशश वि कधइशशशि ति पाशादवा
लग्गपदोलिआए दण्डाणिअलेण वन्धिअ णिक्खित्ते । ४।

प्रविश्य

शकारः ॥ सहर्षम् ॥

मंशेण तिक्वाबिलकेण भत्ते शाकेण शूपेण शमच्छकेण ।

भुत्तं मए अत्तणअशश गेहे शालिशशकूलेण गुलोदणेण ॥

३०

॥ कर्णं दत्त्वा ॥ भिषकंशखंखणाए चण्डालवाआए शलशंजोए जथा
अ एशे उक्खालिदे वज्जडिण्डिमशदि पडकाण अ श्रुणीअदि तथा त
क्केमि दलिदचालुदत्ताके वज्जट्टाणं णीअदि ति । ता पेक्खिशं । श
तुविणाशे णाम मरुत्ते कलअशश पलिदोशे होदि । श्रुदं च मए जे
बि किल शत्तुं वाबादअत्तं पेक्खदि तशश अशशिशं जम्मत्तले अक्खि ३५

लोगे ण होदि । मए क्वु विशगणिठगम्भपविश्रेण विअ कीउएण
 ३१० किं पि अत्तलं मग्गमाणेण उप्पाडिदे ताह दलिदचालुदत्ताह वि
 णाशे । शम्पदं अत्तणकेलिकाए पाशादबालगपदोलिकाए अहिलु
 हिए अत्तणो पलकूमं पेक्खामि ॥ तथा कृत्वा दृष्ट्वा च ॥ ही ही एदाह
 ॥ दलिदचालुदत्ताह वज्जं णीअमाणाह एवडे जणशम्मदे जं वेलं अ
 म्हालिशे पवले वलमणुशे वज्जं णीअदि तं वेलं कीदिशं भवे
 ॥ निरीक्ष्य ॥ कथं एशे शे णववल्लहके विअ मांण्डदे दक्खिणं दिशं
 णीअदि । अथ किष्णिमित्तं मम केलिकाए प्पाशादबालगपदोलिकाए
 शमीवे घोशणा णिवडिदा णिवालिदा अ ॥ विलोक्य ॥ कथं थावल्लक
 १० चेडे वि णत्थि इध । मा णाम तेण इदो गडुअ मत्तभेदे कडे भवीअ
 दि । ता ज्ञाव णं अस्सेशामि । ११ ॥ इति अवतीर्योपसर्पति ॥

३१५ चेठः ॥ दृष्ट्वा ॥ भय्टालका एशे शे आगदे । १२ ।
 चाण्डालौ ।

ओशलध देध मग्गं दालं ढक्केध होध तुणहीआ ।

१५ अविणअतिक्खविशाणे डुट्टवइत्ते इदो एदि ॥ १३ ॥

शकारः । अत्ते ल्ते अत्तलमत्तलं देध ॥ उपसृत्य ॥ पुश्यका थावल्ल
 का चेडा एहि गच्छम्ह । ४ ।

३१६ चेठः । ही ही अणज्ज वशत्तशेणिअं मालिअ ण पलितुश्रे
 शि शम्पदं पणइज्जणकप्पपादपं अज्जचालुदत्तं मालइडुं ववशिदे शि । ५ ।

२० शकारः । ण हि लअणकुम्भशलिशे रुग्गे इशियअं वावादेमि । ६ ।
 सर्वे । अहो तुए मारिदा ण अज्जचारुदत्तेण । ७ ।

शकारः । के एव्वं भणादि । ८ ।

सर्वे ॥ चेठमुदुदिश्य ॥ णं एसो सारू । ९ ।

शकारः ॥ अपवार्यं समायम् ॥ अविदमादिके कथं थावल्लके चेडे शुश्रु

३५ ण मए शज्जे । एशे क्वु मम अकज्जश शक्खी ॥ विचिन्त्य ॥ एव्वं

दाव कलङ्कशं ॥ प्रकाशम् ॥ अलिअं भण्डालका ह्यो एणे चेउ शुवस
चोलिआए मए गहिदे पिष्टिदे मालिदे अ ता किदवेले एणे जं भ
णादि किं शव्वं शच्चं ॥ अपवारितकेन चेटस्य कटकं प्रयच्छति ॥ स्वैरकम् ॥ पुश्यका ३१३
थावल्का चेडा एदं गेणिरुअ अस्सधा भणाहि ॥१॥

चेठः ॥ गृहीत्वा ॥ पेक्खध पेक्खध भण्डालका ह्यो शुवसोणा मं प
लोभेदि ॥२॥

शकारः ॥ कटकमाह्वय ॥ एणे शे शुवसके जशश कालणादो मए
बद्धे ॥ सक्कोधम् ॥ हं ह्यो चण्डाला मए खु एणे शुवसभण्डाले णिउत्ते
शुवसं चोलअत्ते मालिदे पिष्टिदे । ता जादे ण पत्तिआअध ता पि
ष्टिं दाव पेक्खध ॥३॥

चाण्डालौ ॥ दृष्ट्वा ॥ शोक्कणं भणादि । विउत्ते चेउ किं ण प्य
उवदि ॥४॥

चेठः । ह्यो मादिके ईदिशे दाशभावे जं शच्चं कं पि ण पत्तिआ ३१४
एदि ॥ सक्कपाम् ॥ अज्ज चालुदत्त एत्तिके मे विह्वे ॥५॥

॥ इति पादयोः पतति ॥

१५

चारुदत्तः ।

उत्तिष्ठ भोः पतितसाधुजनानुकम्पिन
निष्कारणोपगतबान्धवधर्मशील ।

यत्नः कृतोऽपि सुमहान्मम मोक्षणाय
दैवं न संवदति किं न कृतं त्रयाण्य ॥

२०

चाण्डालौ । भट्टके पिट्ठिअ एदं चेउं णिकूलेहि ॥६॥

शकारः । णिकूम ले ॥ इति निष्क्रामयति ॥ अले चण्डाला किं वि
लम्बेध मालेध एदं ॥७॥

चाण्डालौ । जदि तुवलेशि ता शअं ज्जेव्व मालेहि ॥८॥

रोहसेनः । अरे चण्डालआ मारेध मं मुच्चध आवुक्कं ॥९॥

२५

३१५ शकारः । शपुत्तं ज्ञेयं एदं मालेध । १ ।
चारुदत्तः । सर्वमस्य मूर्खस्य सम्भाव्यते । तद्गच्छ पुत्र मातुः
समीपम् ।

रोहसेनः । किं मए गदेण कादव्वं । २ ।

५ चारुदत्तः ।

आश्रमं वत्स गन्तव्यं गृहीतायैव मातरम् ।

मा पुत्र पितृदोषेण त्वमप्येवं गमिष्यसि ॥

तद्वयस्य गृहीतृनिं व्रज ।

विदूषकः । भो वग्नस्स एव्वं तुए ज्ञाणिदं तुए विणा अरुं पा
१० णाई धारेमि त्ति । ३ ।

चारुदत्तः । वयस्य स्वाधीनजीवितस्य तव न युज्यते प्राणपरि
त्यागः ।

विदूषकः ॥ स्वगतम् ॥ नुत्तं णोदं । तथावि णा सक्कुणोमि पिअ
वग्नस्सविरुद्धो पाणाई धारेडुं त्ति । ता बम्हणीए दारअं समप्पिअ
१५ पाणपरिच्चाएण अत्तणी पिअवग्नस्समणुगमिस्सं ॥ प्रकाशम् ॥ भो वग्नस्स
पराणेमि एदं लड्डं । ४ ।

३१६ ॥ इति सकपठग्रहं पादयोः पतति ॥ दारको ऽपि हृदन्पतति ॥

शकारः । अले णं भणामि शपुत्ताकं चालुदत्ताकं वाबदेध
त्ति । ५ ।

२० चारुदत्तः ॥ भयं नाटयति ॥

चाण्डालौ । णद्धि अम्हाणं ईदिशी लाअणात्ती जधा शपुत्ताकं
वाबदेध त्ति । ता णिकूम ले दलआ णिकूम । ६ ।

॥ इति निष्क्रामयतः ॥

चाण्डालौ । इमं तइअं घोशणट्टाणं ताडेध डिण्डिमं । ७ ।

शकारः ॥ स्वगतम् ॥ कथं शे ण पत्तिआअत्ति पौत्ता ॥ प्रकाशम् ॥
 हंको चालुदत्ता वडुव्वका ण पत्तिआअदि एशे पौलजणे । ता अ
 त्ताकेलिकाए जीहाए भणेहि मए वशत्तशेणा वाबादिदेत्ति । १।

चारुदत्तः ॥ तूष्णीमास्ते ॥

३१७

शकारः । अत्ते चण्डालआ गोहे ण भणादि चालुदत्तवडुव्वके । ५
 ता भणावेध खड्डमिणा जज्जलवंशखण्डेन शङ्गलेण तालिअ तालिअ । २।
 चाण्डालः ॥ महारमुधम् ॥ भो अज्ज चालुदत्त भणाहि । ३।

चारुदत्तः ॥ सक्कुराम् ॥

प्राप्यैतद्वसनमहार्णवप्रपातं

न त्रासो न च मनसो ऽस्ति मे विषादः ।

१०

एको मां दहति जनापवादवह्नि

वर्त्ताव्यं यदिह मयां हंता प्रियेति ॥

शकारः ॥ पुनस्तथैव ॥

चारुदत्तः ॥ भो भो पौराः । मया खलु नृशंसेन ॥ इत्यादि पुनः पठति ॥

शकारः १ वाबादिदा । ४।

१५

चारुदत्तः । एवमस्तु ।

चाण्डालः । अत्ते तव अत्त वज्जबालिआ । ५।

द्वितीयः । अत्ते तव । ६।

३१८

प्रथमः । अत्ते लेक्खअं कलेम्ह । ७।

॥ इति बहुविधं लेखकं कृत्वा ॥

२०

प्रथमः । अत्ते जदि मम केलिका वज्जबालिआ ता चिट्ठु दाव
 मुद्धत्तअं । ८।

द्वितीयः । किप्पिमित्तं । ९।

प्रथमः । अत्ते भणिदो म्हि पिडुणा शग्गं गच्छत्तेण जथा पुत्त
 वीरअ जइ तुह वज्जबाली होदि मा शरुशा वाबादीअशि वज्जं । १०। २५

द्वितीयः । अले किणिमित्तं । १ ।

३११ प्रथमः । कदाबि को बि शाङ्ग अत्थं दइअ वज्जं मोअविदि ।
कदाबि लप्पो पुत्ते भोदि तेण शव्ववज्जाणं मोक्खे भोदि । कदाबि
कृत्यो बन्धं खण्डेदि तेण शम्भमेण वज्जे मुक्के भोदि । कदाबि लाअ
पलिवत्ते भोदि तेण शव्ववज्जाणं मोक्खे भोदि । २ ।

शकारः । किं किं लाअपलिवत्ते होदि । ३ ।

चाण्डालः । अले ले वज्जाबालिआए लेक्खं कलेम्ह । ४ ।

शकारः । अले शिग्घं मालेध चालुदत्ताकं । ५ ।

॥ इत्युक्त्वा खेटं गृहीत्वा एकान्ते स्थितः ॥

१० चाण्डालः । अन्नं चालुदत्तं लाअणिओओ क्वु अवरज्जादि ण
अम्हे चाण्डाला । ता शुमलेहि जं शुमलिदव्वं । ६ ।

३२० चारुदत्तः ।

प्रभवति यदि धर्मे दूषितस्यापि मे ऽग्न
प्रखलपुरुषवाक्यैर्भाग्यदोषात्कथञ्चित् ।
सुरपतिभुवनस्था यत्र तत्र स्थिता वा
व्यपनयतु कलङ्कं स्वस्वभावेन सैव ॥

भोः क्व तावन्मया गन्तव्यम् ।

चाण्डालः ॥ अग्रतो दर्शयित्वा ॥ अले एदं दीशदि दक्खिणमशाणं जं
पेक्खिअ वज्जा कत्ति पाणाइं मुञ्चन्ति । पेक्ख पेक्ख ।

२० अहं कलेवलं पलिवत्तं कट्टन्ति दीहगोमाओ ।

अहं पि शूललग्गं वेशं विअ अट्टहाशश ॥ ७ ।

चारुदत्तः । हा कृतो ऽस्मि मन्दभाग्यः ॥ इति सात्रेगमुपविशति ॥

शकारः । ण दाव गमिण्णं चालुदत्ताकं वात्रादअत्तं दाव पेक्खा

मि ॥ परिक्रम्य दृष्ट्वा ॥ कथं उवविश्रे । ८ ।

२५ चाण्डालः । चालुदत्ता किं भीदे शि । ९ ।

चारुदत्तः ॥ सहस्रोत्थाय ॥ मूर्ख । न भीरुर्मरणादस्मि । ॥ इत्यादि ३२१

पुनः पठति ॥

चाण्डालः । अन्नं चालुदत्त गअणदले पडिवशन्ता चन्दशुक्ला वि
विपत्तिं लहन्ति किं पुण जणा मलणभीलुआ माणवा वा लोए ।
को वि उट्ठिदो पडि को वि पडिदो वि उट्ठेदि । उट्ठत्तपडत्ताह ॥
वशणपालिआ शवण्ण उण अत्थि । एदाइं हिअए कडअ शन्धालेहि
अत्ताणअं ॥ चाण्डाल पठति ॥ एदं चउत्थं धोशणट्ठाणं ता उग्घोशम्ह । १।

॥ पुनस्तथैवोद्घोषयतः ॥

चरुदत्तः । हा प्रिये वसन्तसेने ॥ शशिशकलमयूख ॥ इत्यादि पठति ॥

॥ ततः प्रविशति सङ्ग्राममा वसन्तसेना भिक्षुश्च ॥

१०

भिक्षुः । ही माणहे अट्ठाणपलिशन्तं शमशशाशिअ वशन्त
शेणिअं णअत्ते अणुगहिदम्हि पव्वज्जाए । उवांशिके कहिं तुमं ३२२
णइशं । २।

वसन्तसेना । अज्जचारुदत्तस्स ज्जेव्व गेहं । तस्स दंसणेण मअ
लज्जणास्स किअ कुमुदिणिं आणन्देहि मं । ३१

१५

भिक्षुः ॥ स्वगतम् ॥ कदलेण मग्गेण पविशामि ॥ विचिन्त्य ॥ लाअ
मग्गेण ज्जेव्व गच्छामि । उवाशिके एहि एहि इमं लाअमग्गं ॥ आकपर्व ॥
किं णु ऊ एणे लाअमग्गे महेत्ते कलंअत्ते शुणीअदि । ४।

वसन्तसेना ॥ अग्रतो निवृत्त्य ॥ कथं पुरदो महान्जणसमूहो । अज्ज
जाणाहि दाव किं णेदं ति । विसमभरक्कन्ता विअ वसुन्धरा एअवा २०
सोणदा उज्जइणी वट्ठदि । ५।

चाण्डालः । इमं अ पच्छिमं धोशणट्ठाणं ता ताउधे डिण्डिमं ३२३
उग्घोशेध धोशणं ॥ तथा कृत्वा ॥ भो चालुदत्त पडिवालेहि मा भाआ
हि लज्जं ज्जेव्व मालीअशि । ६।

चारुदत्तः । भगवत्यो देवताः ।

२५

द्वितीयः । अले किषिमित्तं । १।

३११ प्रथमः । कदाबि को बि शाङ्ग अत्थं दइअ वत्तं मोअविदि ।
कदाबि लम्पो पुत्ते भोदि तेण शव्ववज्जाणं मोक्खे भोदि । कदाबि
कृत्यो बन्धं खण्डेदि तेण शम्भमेण वज्जे मुक्के भोदि । कदाबि लाअ
पलिवत्ते भोदि तेण शव्ववज्जाणं मोक्खे भोदि । २।

शकारः । किं किं लाअपलिवत्ते कोदि । ३।

चाण्डालः । अले ले वज्जबालिआए लेक्खेअं कलेम्ह । ४।

शकारः । अले शिग्घं मालेध, चालुदत्ताकं । ५।

॥ इत्युक्त्वा चेदं गृहीत्वा एकान्ते स्थितः ॥

१० चाण्डालः । अन्नं चालुदत्तं लाअणिओओ वहु अवज्जादि ण
अम्हे चाण्डाला । ता शुमलेहि जं शुमलिद्वयं । ६।

३२० चारुदत्तः ।

प्रभवति यदि धर्मा दूषितस्यापि मे ऽद्य

प्राखलपुरुषवाक्यैर्भाग्यदोषात्कथञ्चित् ।

१५ मुरपतिभुवनस्था यत्र तत्र स्थिता वा

व्यपनयते कलङ्कं स्वस्वभावेन सैव ॥

भोः क्व तावन्मया गन्तव्यम् ।

चाण्डालः ॥ अग्रतो दर्शयित्वा ॥ अले एदं दीशदि दक्खिणमशाणं जं

पेक्खिअ वज्जा कत्ति पाणाइं मुच्चन्ति । पेक्ख पेक्ख ।

२० अद्वं कलेवलं पलिवत्तं कट्टन्ति दीहगोमाओ ।

अद्वं पि शूललग्गं वेशं विअ अट्टहाशश ॥ । ७।

चारुदत्तः । हा कृतो ऽस्मि मन्दभाग्यः ॥ इति सावेगमुपविशति ॥

शकारः । ण दाव गमिश्शं चालुदत्ताकं वाआदअत्तं दाव पेक्खा

मि ॥ पत्तिकम्य दृष्ट्वा ॥ कथं उवविष्टे । ८।

२५ चाण्डालः । चालुदत्ता किं भीदे शि । ९।

चारुदत्तः ॥ सहस्रोत्थाय ॥ मूर्ख । न भीरुर्मरणादस्मि । ॥ इत्यादि ३२१
पुनः पठति ॥

चाण्डालः । अन्नं चालुदत्त गम्यणदत्ते पडिवशन्ता चन्द्रशुक्ला वि
विपत्तिं लरुन्ति किं पुण जणा मत्तणभीलुआ माणवा वा लोए ।
को वि उट्टिदो पडिदि को वि पडिदो वि उट्टेदि । उट्टत्तपडत्ताह ५
वशणपालिआ शवणश उण अत्थि । एदाइं ह्मिअए कडुअ शन्धालेहि
अत्ताणअं ॥ चाण्डालं ॥ एदं चउत्थं धोशणट्टाणं ता उग्घोशम्ह । १।
॥ पुनस्तथैवोदघोषयतः ॥

चरुदत्तः । ह्री प्रिये वसन्तसेने ॥ शशिशकलमयूख ॥ इत्यादि पठति ॥

॥ ततः प्रविशति सख्यभ्रमा वसन्तसेना भिक्षुश्च ॥

१०

भिक्षुः । ह्री माणहे अट्टाणपालिशन्तं शमशशाशिअ वशन्त
शेणिअं णअत्ते अणुगगहिदम्हि पव्वज्जाए । उवांशिके कहिं तुमं ३२२
णइशं । २।

वसन्तसेना । अज्जचारुदत्तस्स ज्जेव्व गेहं । तस्स दंसणेण मअ
लज्जणस्स विअ कुमुदिणिं आणन्देहि मं । ३।

भिक्षुः ॥ स्वगतम् ॥ कदलेण मग्गेण पविशामि ॥ विचिन्त्य ॥ लाअ
मग्गेण ज्जेव्व गच्छामि । उवांशिके एहि एहि इमं लाअमग्गं ॥ आकर्ष्य ॥
किं णु इह एणे लाअमग्गे मरुत्ते कलंअत्ते शुणीअदि । ४।

वसन्तसेना ॥ अग्रतो निवृण्य ॥ कथं पुरदो मरुजणसमूहो । अज्ज
जाणाहि दाव किं णेदं ति । विसमभरकूता विअ वसुन्धरा एअवा ३०
सोणदा उज्जइणी वट्टदि । ५।

चाण्डालः । इमं अ पच्छिमं धोशणट्टाणं ता ताडिध डिण्डिमं ३२३
उग्घोशेध धोशणं ॥ तथा कृत्वा ॥ भो चालुदत्त पडिवालेहि मा भाआ
हि लडुं ज्जेव्व मालीअशि । ६।

चारुदत्तः । भगवत्यो देवताः ।

३५

भिनुः ॥ सुखा सप्तम्यम् ॥ उवाशिके तुमं किल चालुदत्तेण मालि
दाशि ति चालुदत्ते मालिदं णीअदि । १।

वसन्तसेना ॥ सप्तम्यम् ॥ रुद्धी रुद्धी कथं मम मन्दभाङ्गीए कदे
अज्जचारुदत्तो वावादीअदि । भो तुरिदं तुरिदं अदेसेहि मग्गं । २।

५ भिनुः । तुवलड तुवलड बुद्धोवाशिआ अज्जचालुदत्तं जीअत्तं
शमशशाशिदं । अज्जा असत्तमत्तलं देध । ३।

वसन्तसेना । अत्तरमत्तरं । ४।

६४ चाण्डालः । अज्ज चालुदत्त शमिणिओओ अवरज्जादि ता शुम
लेहि जं शुमलिदव्वं । ५।

१० चारुदत्तः । किं वड्डना । प्रभवति ॥ इत्यादिप्रलोकद्वयं पठति ॥

चाण्डालः ॥ खड्गमाकृष्य ॥ अज्ज चालुदत्त उत्ताणे भविअ शमं
चिट्ठ एकपहालेण मालिअ तुमं शग्गं णेम्ह । ६।

चारुदत्तः ॥ तथा तिष्ठति ॥

चाण्डालः ॥ प्रहर्तुमीहते खड्गपतनं हस्तादभिनयन् ॥ ह्री कथं ।

१५ आग्रहिदे शल्लोशं मुट्ठीए मुट्ठीणा गह्णीदे वि ।

धत्तणीए कौश पडिदे दालुणए अशणिशणिहे खग्गे ॥

जथा एदं शंवुत्तं तथा तक्केमि णा विवज्जदि अज्ज चालुदत्ते ति । भअव
दि शज्जावाशिणि पशीद पशीद अवि णाम चालुदत्तश मोकखे भवे
तदो अणुगहिदं तुए चाण्डालउत्तं भवे । ७।

३२५ अपरः । जथासत्तमणुचिट्ठम्ह । ८।

प्रथमः । भोट्ट एव्वं कत्तेम्ह । ९।

॥ इत्थुभौ चारुदत्तं शूले समारोपयितुमिच्छतः ॥

चारुदत्तः । प्रभवति ॥ इत्यादि पुनः पठति ॥

भिनुः । वसन्तसेना च ॥ दृष्ट्वा ॥ अज्जा मा दाव मा दाव अज्जा

३५ एसा अहं मन्दभाङ्गी जाए कारणादो एसो वावादीअदि । १०।

चाण्डालः ॥ दृष्ट्वा ॥

तुलिदं का उण एशा अंशपउत्तेण चिउलभालेण ।

मा मेत्ति वारुलन्ती उट्ठिदरुत्था इदो एदि । १ ।

वसन्तसेना । अञ्ज चारुदत्त किं षोदं ॥ इत्युत्ति पतति ॥ १२ ।

भिन्नुः । अञ्ज चालुदत्त किं षोदं ॥ इति पादयोः पतति ॥ १३ ।

चाण्डालः ॥ सभयमुपसृत्य ॥ कथं वसन्तशेणा णं क्वु अम्हेहिं ३२६
शाङ्ग ण वाबादिहं । ४ ।

भिन्नुः ॥ उत्थाय ॥ अले जीविदि अञ्जचालुदत्ते । ५ ।

चाण्डालः । जीविदि वशशदं । ६ ।

वसन्तसेना ॥ सहर्षम् ॥ पञ्चजीविदि म्हि । ७ ।

चाण्डालः । ता जाव ज्झाशंवुत्तं लाइणो ज्झावाडगदश णि
वेदेम्ह । ८ ।

॥ इति निष्क्रामतः ॥

शकारः ॥ वसन्तसेनां दृष्ट्वा सत्रासम् ॥ क्षीमादिके केण गम्भदाशी जी
वाविद । उक्ताइं मे पाणाइं । भोडु पलाइशं । ९ ।

॥ इति पलायते ॥

चाण्डालः । अले णं अम्हाणं लाआणत्ती जेण शा गणिआ ३२७
वाबादिदा तं मालेध ता लट्ठिअशाल्लं ज्जुव्व अणेशम्ह । १० ।

॥ इति निष्क्रान्ती ॥

चारुदत्तः ॥ सविस्मयम् ॥

२०

केयमभ्युद्यते शस्त्रे मृत्युवृत्तगते मयि ।

अनावृष्टिर्हते शस्ये द्रोणवृष्टिर्वागता ॥

॥ अवलोक्य च ॥

वसन्तसेनां किमियं द्वितीया समागता सैव दिवः किमित्यम् ।

भ्रातं मनः पश्यति वा ममैनां वसन्तसेना न मृताथ सैव ॥

२१

अथवा ।

किं नु स्वर्गात्युनः प्राप्ता मम जीवातुकाम्यया ।

तस्या वृषानुवृषेण किमुतान्येयमागता ॥

वसन्तसेना ॥ साक्षमुत्थाय पादयोर्निपत्य ॥ अन्न चारुदत्त सा ज्ञेव अरुं

५ पात्रा ज्ञाए कारणादो इअं तुए असरिसी अवत्या पाविदा । १ ।

नेपथ्ये । अच्चरिअं अच्चरिअं जीवदि वसन्तसेना । २ ।

३२८

॥ इति सर्वे पठन्ति ॥

चारुदत्तः ॥ आकर्ष्य सहस्रोत्थाय स्पर्शमुखमभिनीय निमोल्लिख्य एव ॥ प्रिये वस
न्तसेना त्वम् ।

१० वसन्तसेना । सा ज्ञेव अरुं मन्दभात्रा । ३ ।

चारुदत्तः ॥ निश्चय्य सहर्षम् ॥ कथं वसन्तसेनैव ॥ सानन्दम् ॥

कुतो वाष्पाम्बुधाराभिः स्नपयन्ती पयोधरौ ।

मयि मृत्युवशं प्राप्ति विन्धेव समुपागता ॥

प्रिये वसन्तसेने ।

१५ तदर्थमेतद्विनिर्वात्यमानं देहं त्वयैव प्रतिमोचितं मे ।

अहो प्रभावः प्रियसङ्गमस्य मृतो ऽपि को नाम पुनर्ध्रियेत ॥

अपिच । प्रिये पश्य ।

रक्तं तदेव वरवैस्त्रमियं च माला

कान्तागमेन हि वरस्य यथा विभाति ।

२०

एते च वध्यपटदूधनयस्तथैव

ज्ञाता विवाहपटदूधनिभिः समानाः ॥

वसन्तसेना । अदिदक्खिणदाए किं षेदं ववसिदं अन्नेण । ४ ।

चारुदत्तः । प्रिये त्वं किल मया कृतेति ।

पूर्वानुबद्धवैरेण शत्रुणा प्रभविष्णुना ।

२५

नरके पततानेन मनागस्मि निपातितः ॥

वसन्तसेना ॥ कर्णो विधाय ॥ सत्तं पाबं तेण म्हि राअसालेण वा ३२१
वादिदा । १ ।

चारुदत्तः ॥ भिन्नुं दृष्ट्वा ॥ अयमपि कः ।

वसन्तसेना । तेण अण्णुण्ण वावादिदा एदिणा अण्णुण जीवाविद
म्हि । २ ।

चारुदत्तः । कस्वमकारणबन्धुः ।

भिन्नुः । ए षेभिमिआणादि मं अण्णो । अहं शे अण्णुणं चलण
शंवाहचित्तए शंवाहके, णाम नूदिअलेहिं गहिदे एदाए उबाशिआए
अण्णुणं केलके ति अलङ्कालएण णिकीदे म्हि । तेण अ नूदणिअ
देण शक्कशमणके शंवुत्ते म्हि । एशा वि अण्णो पवहणविपण्णुण १०
पुप्फकलणउकणिमुण्णुणं गदा तेण अण्णुण ए मं, बडु ममोशि ति
वाहुपाशबलकालेण मालिदा । ३ ।

नेपथ्ये ॥ कलकलः ॥

३२०

जयति वृषभकेतुर्दत्तयज्ञस्य कृता

तदनु जयति भेत्ता षण्मुखः क्रौञ्चशत्रुः ।

१५

तदनु जयति कृत्स्नां शुभ्रकैलासकेतुं

विनिर्दुतवरवैरी चार्यको गां विशालाम् ॥

॥ प्रविश्य सहसा शर्विलकः ॥

शर्विलकः । कृत्वा तं कुनृपमहं हि पालकं भो

स्तद्ग्राज्ये द्रुतमभिषिच्य चार्यकं तम् ।

२०

तस्याज्ञां शिरसि निधाय शेषभूतां

मोक्ष्ये ऽहं व्यसनगतं च चारुदत्तम् ॥

कृत्वा रिपुं तं बलमित्रहृनिं

पौरान्समाश्वास्य पुनः प्रकर्षात् ।

प्रातं समग्रं वसुधाधिराज्यं

२५

राज्यं सुरारेरिव शत्रुराज्यम् ॥

३३१ ॥ अग्रतो निश्चय ॥ भवत्वत्र तेन भवितव्यं यत्रायं जनपदसमवायः ।
अपि नामायमारम्भः क्षितिपतेरार्यकस्य चारुदत्तस्य जीवितेन सफलः
स्यात् । त्वरिततरमुपसृत्य ॥ अपयात ज्ञात्माः ॥ दृष्ट्वा सदर्शनम् ॥ अपि ध्रियते चा
रुदत्तः सह वसन्तसेनया सम्पूर्णाः खल्वस्मत्स्वामिनो मनोरथाः ।

दिष्ट्या भो व्यवसनमहार्णवाद्पारा

दुत्तीर्णा गुणधृतया सुशीलवत्या ।

नाविव प्रियतमया चिरान्निरीक्षे

ज्योत्स्नायं शशिनमिवोपरागमुक्तम् ॥

१० तत्कृतमहापातकः कथमिवैनमुपसर्पामि । अथवा । सर्वत्रार्जवं शोभते

॥ प्रकाशं उपसृत्य अकाञ्चलिः ॥ आर्य चारुदत्तः ।

चारुदत्तः । ननु को ऽत्रभवान् ।

शर्विलकः ।

येन ते भवनं भिक्षा न्यासापहरणं कृतम् ।

१५ सो ऽहं कृतमहापापस्त्वामिव शरणं गतः ॥

चारुदत्तः । सखे मैवं । त्वयासौ प्रणयः ॥ इति कण्ठे गृह्णाति ॥

शर्विलकः । अन्यच्च ।

आर्यकेणार्यवृत्तेन कुलं मानं च रक्षता ।

पशुवद्यज्ञवाठस्थो दुरात्मा पालको हतः ॥

२० चारुदत्तः । किम् ।

शर्विलकः ।

त्वयानं यः समारुह्य गतस्त्वां शरणं पुरा ।

पशुवद्वितते यज्ञे हतस्तेनाय पालकः ॥

३३२ चारुदत्तः । शर्विलक यो ऽसौ पालकेन घोषादानीय निष्कारणं

२५ कूटागारे बद्ध आर्यकनामा त्वया मोचितः ।

शर्विलकः । यथाह तत्रभवान् ।

चारुदत्तः । प्रियं नः प्रियम् ।

शर्विलकः । प्रतिष्ठितमात्रेण तव सुहृदा आर्यकेण उन्नयिन्यां
वेणातटे कुशावत्यां राज्यमतिमृष्टम् । तत्प्रतिमान्यतां प्रथमः सुहृत्प्र
णयः ॥ परिकृत्य ॥ अरे रे आनीयतामयं पापो राष्ट्रियशठः ।

नेपथ्ये । यथाज्ञापयति शर्विलकः ।

शर्विलकः । आर्य नन्वयमार्यको राजा विज्ञापयति इदं मया यु
ष्मदुणोपार्जितं राज्यं तद्वपयुज्यताम् ।

चारुदत्तः । अस्मदुणोपार्जितं राज्यम् ।

नेपथ्ये । अरे रे राष्ट्रियशालक । एकेहि स्वस्याविनयस्य फलं
मनुभव ।

॥ ततः प्रविशति पुरुषैरधिष्ठितः पश्चाद्वाहुबद्धः शकारः ॥

शकारः । ह्रीमादिके ।

एवं हूलमदिकृते उद्दामे विभ्र गदह्ने ।

आणीदि क्खु हगे बहे ऊडे अस्से व्व डुकूले । १ ।

• ॥ द्विषो ऽवलोक्य ॥

शमत्तदो उवट्ठिदे शे लभ्ठिअवन्धे । ता कं दाणिं अशलणे श
लणं पवन्नामि ॥ विचिन्त्य ॥ भोटु तं ज्ञेव्व अब्भुववप्पशलणालक्खणं
शलणं गच्छामि ॥ उपसृत्य ॥ अज्ज चालुदत्त पलित्ताहि पलित्ताहि

॥ इति पादयोः पतति ॥ १२ ।

२०

नेपथ्ये । अज्ज चारुदत्त मुच्च मुच्च वावदिम्ह् एदं । ३ ।

शकारः । भो अशलणशलणे पलित्ताआहि । ४ ।

चारुदत्तः ॥ सानुकम्पम् ॥ अह्ह् अभयमभयं शरणागतस्य ।

शर्विलकः ॥ सावेगम् ॥ आ अपनीयतामसौ चारुदत्तपार्श्वीत् ॥ जा
हदन् प्रति ॥ ननूच्यतां किमस्य पापस्यानुष्ठीयतामिति ।

२५

आकर्षतु सुवद्वैनं श्वभिः सङ्गाद्यतामथ ।

शूले वा तिष्ठतामेष पात्यतां क्रकचेन वा ॥

चारुदत्तः । किमहं यद्ववीमि तत्क्रियते ।

शर्विलकः । को ऽत्र सन्देहः ।

३३४ शकारः । भ्रष्टालाया चालुदत्त शल्लणागदे म्हि । पलित्ताआ
हि पलित्ताआहि । जं तुज्ज शलिशं तं कलेहि । पुणो ए दूशइशं । १।

नेपथ्ये पौराः । वाचादेध किमिमित्तं पातकी जीवावीअदि । २।

वसन्तसेना ॥ वध्यमालां चारुदत्तस्य कण्ठादपनीय ग्लकारस्योपरि क्षिपति ॥

शकारः । गब्भदाशिं पशीद पशीद । ए पुणो माल्लइशं ता

१० पलित्ताआहि । ३।

शर्विलकः । अरे रे अपनयत । आर्य चारुदत्त आज्ञाप्यतां कि
मस्य पापस्यानुष्ठीयताम् ।

चारुदत्तः । किमहं यद्ववीमि तत्क्रियते ।

शर्विलकः । को ऽत्र सन्देहः ।

१५ चारुदत्तः । सत्यम् ।

शर्विलकः । सत्यम् ।

चारुदत्तः । यद्येवं शीघ्रमयम् ।

शर्विलकः । किं हन्यताम् ।

३३५ चारुदत्तः । न हि न हि मुच्यताम् ।

२० शर्विलकः । किमर्थम् ।

चारुदत्तः । शत्रुः कृतापराधः शरणमुपेत्य पादयोः पतितः श
स्त्रेण न हतव्यः ।

शर्विलकः । एवं तर्हि श्वभिः खाद्यताम् ।

चारुदत्तः । न हि न हि उपकारहतस्तु कर्तव्यः ।

२५ शर्विलकः । अहो आश्चर्यं किं करोमि वदत्यार्यः ।

चारुदत्तः । तन्मुच्यताम् ।

॥ इति मुक्तः ॥

शकारः । क्षीमादिके पञ्चव्रजीविदे म्हि । १ । ॥ इति पुरुषैः सह निष्क्रान्तः ॥
शर्विलकः । आर्ये वसन्तसेने परितुष्टो राजा भवतीं वधूशब्देना
नुगृह्णाति ।

वसन्तसेना । अज्ज कदत्थ म्हि । २ ।

शर्विलकः । वसन्तसेनामवगुण्ठ्य चारुदत्तं प्रति ॥ आर्य किमस्य भिक्षोः
क्रियताम् ।

चारुदत्तः । भिक्षो किं तव बहुमतम् ।

भिक्षुः । ईदिशं अणिच्चत्ताणं पेक्खिअ दिउणे मे पव्वज्जाए बहु ३३६
माणे शंवुत्ते । ३ ।

चारुदत्तः । सखे दृढो ऽस्य निश्चयः । तत्पृथिव्यां सर्वविहारेषु
कुलपतिरयं क्रियताम् ।

शर्विलकः । यथाह आर्यः ।

भिक्षुः । प्रियं नः प्रियम् ।

वसन्तसेना । सम्पूदं जीवाविद् म्हि । ४ ।

शर्विलकः । स्थावरकस्य किं क्रियताम् ।

चारुदत्तः । सुवृत्त अदासो भवन्तु । ते चाण्डालाः सर्वचाण्डाला
नामधिपतयो भवन्तु । चन्दनकस्य पृथ्वीदण्डपालता भवन्तु तस्य राष्ट्रि
यश्यालस्य यथैव क्रिया पूर्वं वर्तमाना तथैवास्तु ।

शर्विलकः । एवं यथाह आर्यः । परमेनं मुञ्च मुञ्च व्यापादयामि ।

चारुदत्तः । अभयं शरणागतस्य । शत्रुः कृतापराधः ॥ इति पुनः पठति ॥

शर्विलकः । तदुच्यतां किं ते भूयः प्रियं करोमि ।

चारुदत्तः । अतः परं प्रियमस्ति ।

तत्रा चारित्र्यशुद्धिश्चरणनिपतितः शत्रुरप्येष मुक्तः

प्रोत्खातारातिमूलः प्रियसुहृदचलामार्यकः शास्ति राजा ।
 प्राप्ता भूयः प्रियेयं प्रियसुहृदि भवान्सङ्गतो मे वयस्यो
 लभ्यं किं चातिरिक्तं यदपरमधुना प्रार्थये ऽहं भवन्तम् ॥
 १३७ कांश्चित्तुच्छयति प्रपूरयति वा कांश्चिन्नयत्युन्नतिं
 ५ कांश्चित्प्रातविधौ करोति च पुनः कांश्चिन्नयत्याकुलान् ।
 अन्योन्यं प्रतिपक्षसंरुतिमिमां लोकस्थितिं बोधय
 त्रेष क्रीडति कूपयन्नघटिकान्यायप्रसक्तो विधिः ॥

तथापीदमस्तु ।

१० क्षीरिणवः सन्तु गावो भवतु वसुमती सर्वसम्पन्नशस्या ..
 पर्जन्यः कालवर्षी सकलजनमनोनन्दिनो वातु वाताः ।
 मोदतां जन्मभाजः सततमभिमता ब्राह्मणाः सन्तु सत्तः
 श्रीमन्तः पालु पृथ्वीं प्रशमितरिपवो धर्मनिष्ठाश्च भूपाः ॥

॥ इति निष्क्रान्ताः सर्वे ॥

इति मृच्छकटिकायां

१५

संहारो नाम

दशमो ऽङ्कः ॥

॥ समाप्ता चेयं मृच्छकटिका ॥

॥ शुभमस्तु ॥

अथ

प्राकृतभाषाव्याख्या ॥

॥ पत्रं २ ॥

। १। कष्टं कष्टं भोः । चिरसङ्गीतोपासनैर्न शुष्कपुष्करनालानीव मम बुभुक्षया मानान्यङ्गानि ।
तथावद्गृहं गत्वा ज्ञानामि अस्ति किमपि कुटुम्बिन्योपपादितं नवेति ।

। २। एतत्तदस्माकं गृहं तत्प्रविशामि ।

॥ पत्रं ३ ॥

। १। आश्चर्यं किं नु खल्वस्माकं गृहे ऽपरमिव संविधानकं वर्तते । आयामितपुटुलोदकप्रवाहा
रूपा लोहकटाहपरिवर्तनकृपासारा कृतविशेषकेव युवती अधिकतरं शोभते भूमौ सिग्धेन गन्धेन उद्दीप्य
मानेवाधिकं बाधते मां बुभुक्षा । तुल्यं पूर्वविहितं निधानमुत्पन्नं भवेत् । अथवा अहमेव बुभुक्षात ओदन
मयं जीवलोके पश्यामि । नास्ति किल प्रातराग्नौ ऽस्माकं गृहे प्राणात्ययं मां बुभुक्षा बाधते । इदं सर्वं
नवमिव संविधानं वर्तते । एका वर्षाकं पिनष्टि अपरा सुमनसो गुम्फति ।

। २। किं निवदं भवतु कुटुम्बिनीमाहूय परमार्थं ज्ञास्यामि ।

। ३। आर्ये इतस्तावत् ।

। ४। आर्य इयमस्मि ।

। ५। आर्ये स्वागतं ते ।

। ६। आज्ञापयत्वार्यः को नियोगो ऽनुष्ठीयतामिति ।

। ७। आर्ये चिरसङ्गीतोपासनेन । अस्ति किमप्यस्माकं गृहे ऽशितव्यं नवेति ।

। ८। आर्य सर्वमस्ति ।

। ९। किं किमस्ति ।

। १०। तद्यथा । गुडौदनं धृतं दधि तपडुला आर्येषा अन्नव्यं रसायनमस्तीति । एवं ते देवा
आशासताम् ।

। ११। किमस्माकं गृहे सर्वमस्ति अथवा परिहससि ।

। १२। परिहसिष्यामि तावत् । आर्य अस्ति आपपो ।

१९३। आ अनार्ये एवं तव आशा हेत्यते। अभावं गमिष्यसि यदिदानीमहं वरपडलम्बुक इव दूरमुत्क्षिप्य पातितः ।

१९४। मर्षयतु मर्षयत्वार्थः परिहासः खलु मया कृतः ।

१९५। तत्किं पुनरिदं नवमिव संविधानकं वर्तते। एका वर्षाकं पिनष्टि अपरा सुमनसो गुम्फति। इयं च पञ्चवर्षाकुसुमोपहारशोभिता भूमी ।

१९६। आर्य उपवासो गृहीतः ।

१९७। किन्नामधेयो ऽयमुपवासः ।

१९८। अभिज्ञपतिर्नाम ।

॥ पत्रं ४ ॥

१। आर्ये ऐहलौकिको ऽथवा पारलौकिकः ।

२। आर्य पारलौकिकः ।

३। प्रेक्षन्तां प्रेक्षन्तामार्यमिश्रा मदीयेन भक्तपस्त्रियेन पारलौकिको भर्तान्विष्यते ।

४। आर्य प्रसीद प्रसीद त्वमेव मम तन्मान्तरे ऽपि भर्ता भविष्यसीत्युपोषितास्मि ।

५। श्रयायमुपवासः केनोपदिष्टः ।

६। आर्यस्यैव प्रियवयस्येन चूर्पावृद्धेन ।

७। सा दायाः पुत्र चूर्पावृद्ध कश्चिन्नु खलु त्वां कुपितेन राज्ञा पालकेन नववधूकेशकलाप मिव ससुगन्धं देयमानं प्रेक्षिष्ये ।

८। प्रसीदतु प्रसीदत्वार्थो नन्वार्यस्यैव पारलौकिको ऽयमुपवासो ऽनुधीयते ।

९। आर्ये उन्निष्ठ उन्निष्ठ कथय कथय द्दोषवांसे केन कार्यम् ।

१०। अस्मादृशजनयोग्येन ब्राह्मणोपनिमन्त्रितेन ।

११। तेन हि गच्छत्वार्था। अहमप्यस्मादृशजनयोग्यं ब्राह्मणमुपनिमन्त्रयामि ।

१२। यदार्थं आज्ञापयति ।

१३। तत्कार्यं मयैवं सुसमृद्धायामुत्तयिन्यामस्मादृशजनयोग्यो ब्राह्मणो ऽन्वेषितव्यः । एष चा हृदयस्य मित्रं मैत्रेय इत एवागच्छति। भवतु प्रक्षयामि तावत् । आर्य मैत्रेय अस्माकं गृहे ऽशितुम श्योर्भित्तवार्थः ।

१४। भो अन्यं ब्राह्मणमुपनिमन्त्रयतु भवान् । व्यापृत इदानीमहम् ।

॥ पत्रं ५ ॥

१। आर्य सम्पन्नं भोजनं निःसपत्नं च । अपि च दक्षिणा कापि ते भविष्यति ।

२। भो यथेदानीं प्रथममेव प्रत्यादिष्टो ऽसि तत्क इदानीं ते निर्बन्धो पदे पदे मामनु सन्धातुम् ।

३। प्रत्यादिष्टो ऽस्येतेन भवतु अन्यं ब्राह्मणमुपनिमन्त्रयामि ।

॥ पत्रं ६ ॥

१। अथवा मया मैत्रेयेण परस्य आमन्त्रणकानि भक्षितव्यानि । हा अवस्थे तुल्यसे । य इदानीमहं तत्रभवतश्चाहृदयस्य ऋद्ध्याहोरात्रप्रयत्नसिद्धेर्द्वारसुभिगन्धिभिर्मेदकैरेवाश्रितो ऽभ्यन्तरचतुः शालकद्वार उपविष्टो गल्वकशतपरिवृतश्चित्रकर इवाङ्गुलीभिः स्पृष्ट्वा स्पृष्ट्वापनयामि । नगार्चत्वरवृषभ इव रोमन्यायमानस्तिष्ठामि । स इदानीमहं तस्य दग्निगतया यत्र तत्र चरित्वा गृहपारावत इवावासनिमित्रमि हागच्छामि । एष आर्यचाहृदयस्य प्रियवयस्येन चूर्पावृद्धेन ज्ञातीकुसुमवासितः प्रावारको ऽनुप्रेषितः सिद्धीकृतदेव

कार्यस्यार्थचाहूदन्नस्योपनेतव्य इति । तपावदार्थचाहूदन्नं पश्यामि । एष चाहूदन्नः सिद्धीकृतदेवकार्यो गृहदेव तानां बलिं कुर्वन्निव एवागच्छति ।

। २ । एष अर्थचाहूदन्नः । तपावत्साम्प्रतमुपसर्पामि । स्वस्ति भवते वर्धतां भवान् ।

॥ पत्रं ७ ॥

। १ । यद्भवानाज्ञापयति । भो वयस्य एष ते प्रियवयस्येन चूर्णवृद्धेन ज्ञातीकुसुमवासितः प्रावारको ऽनुप्रेषितः सिद्धीकृतदेवकार्यस्यार्थचाहूदन्नस्य त्वयोपनेतव्य इति ।

। २ । भो इदं किं चिन्तयते ।

। ३ । भो वयस्य । मरणादूदारिद्र्याद्वा कतरन्ने रोचते ।

। ४ । भो वयस्य अलं सन्तप्तेन । प्रणयिजनसंक्रामितविभवस्य सुरजनपीतशेषस्य प्रतिपन्नद्रस्येव परिक्षयो ऽपि ते ऽधिकतरं रमणीयः ।

॥ पत्रं ८ ॥

भो वयस्य एते खलु द्रस्याः पुत्रा अर्थकल्यवर्ता वरुणाभीता इव गोपालदारका यत्र यत्र न गच्छन्ति ।

भो वयस्य तमेवार्थकल्यवर्तं स्मृत्वा लं सन्तप्तेन ।
गमिष्यामि ।

॥ पत्रं ९ ॥

। १ । यत एवं पृथ्यमाना देवता न प्रसीदन्ति तत्को गुणो देवेषु चित्तेषु ।

। २ । भो न गमिष्यामि । अन्यः को ऽपि प्रयुज्यताम् । मम पुनर्ब्राह्मणस्य सर्वमेव विपरीतं परिणामति आदर्शगतेव छाया वामतो दक्षिणा दक्षिणातो वामा । अन्यच्च एतस्यां प्रदोषवेला यामिह राजमार्गे गणिका विटाश्चेटा राजवल्लभाश्च पुरुषाः सञ्चरन्ति । तस्मान्मण्डूकलुब्धस्येव कालसर्पस्य मूषिक इवामिमुखावस्थित इदानीं भविष्यामि । त्वमिहोपविष्टः किं करिष्यसि ।

॥ पत्रं १० ॥

। १ । तिष्ठ वसन्तसेनिके तिष्ठ ।

किं यासि धावसि पलायसे प्रसबलन्ती
वासु प्रसीद न मरिष्यसि तिष्ठ तावत् ।
कामेन दक्षते खलु मे हृदयं तपस्वि
अङ्गाराशिपतितमिव मांसखण्डम् ॥

। २ । अङ्गुके तिष्ठ तिष्ठ ।

उन्नासिता गच्छस्यन्तिकाम्ने
सम्पूर्णापुच्छेव ग्रीष्ममयूरी ।
अपवल्गति स्वामिभट्टारको मे
वने गतः कुक्कुटप्रावक इव ॥

। ३ । तिष्ठ वसन्तसेनिके तिष्ठ ।

मम मदनमनङ्गं मन्मथं वर्धयन्ती
निशि च शयनके मे निद्रां प्रक्षिपन्ती ।
प्रसरसि भयभीता प्रसबलन्ती सबलन्ती
मम वशमनुयाता रावपास्येव कुन्ती ॥

११। एषा नागाकमोषिकामकशिका मत्स्याशिका लासिका
निर्नासा कुलनाशिकावशिका कामस्य मञ्जूषिका ।
एषा वेशवधूः सुवेषनिलया वेषयाङ्गना वेशिका
एताव्यस्या दश नामानि मया कृतान्यथापि मां नेच्छति ॥

१२। कन्मत्कनदूबहुभूषपाश्र्ममिश्रं
किं द्रौपदीव पलायसे रामभीता ।
एष हरामि सहसेति यथा हनूमान्
विभ्रावसोर्भगिनीमिव तां सुभद्राम् ॥

१३। रमय च राजवल्लभं
ततः खादिष्यसि मत्स्यमांसकम् ।
एतैर्मत्स्यमांसैः
शुनिकां मृतकं न सेवते ॥

१४। अस्माभिश्चापउमभिसार्यमापा
वने शृगालौव कुक्कुरैः ।
पलायसे शीघ्रं त्वरितं सवेगं
सवेष्टनं मम हृदयं हरन्ती ।

१५। पल्लवक पल्लवक परभृतिके परभृतिथे ।

१६। भाव भाव मनुष्यो मनुष्यः ।

११। माधविके माधविके ।

१२। भाव भाव स्त्रियस्त्रिच्छति ।

१३। स्त्रीणां शतं मारयामि । शूरो ऽहम् ।

१४। हाधिक् हाधिक् । कथं परिभ्रष्टः परित्रनः । अत्र मयात्मा स्वयमेव रक्षितव्यः ।

१५। वसन्तसेनिके विलप विलप परभृतिकां वा पल्लवकं वा सर्वं वा वसन्तमासम् । मयाभि
सार्यमापां त्वां कः परित्रास्यते ।

किं भीमसेनो तमदग्निपुत्रः
कुन्तीसुतो वा दशकन्धरो वा ।
एषो हं गृहीत्वा केशदस्तं
दुःशासनस्यानुकृतिं करोमि ॥

ननु पश्य पश्य ।

असिः सुतोक्ष्णाः पतितं च मस्तकं
क्षिप्तं शीर्षमुत मारयत वा ।
अस्त्रं तवैतेन पलायितेन
मुगूर्धुर्यो भवति न स खलु जीवति ॥

१६। आर्य अबला खल्वहम् ।

- १७। अत एव न मौरिष्यसे ।
 १८। कथमनुनयो ऽप्य स्य भयमुत्पादयति । भवत्वेवं तावत् । आर्य अस्मात्किमप्यलङ्क-
 र्णां तर्क्यते ।

॥ पत्रं १३ ॥

- १९। तत्किं खल्विदानीम् ।
 २०। अहं देवपुरुषो मनुष्यो वासुदेवः कामयितव्यः ।
 २१। श्रान्तं पापम् । अपेहि अनार्य मन्त्रयसे ।
 २४। भाव भाव पश्य । अन्तरेण सुस्तिग्धा एषा गणिका येन मां भषाति एहि श्रान्तो ऽसि
 क्लान्तो ऽसीति । अहमन्यग्रामान्तरं न गतो नगरान्तरं वा न गतः । अस्तुके श्रपामि भावस्य शीर्षमाली
 याभ्यां पादाभ्यां तत्रैव पृष्ठानुपृष्ठिकयाहिण्डुः क्लान्तः क्लान्तो ऽस्मि संवृत्तः ।
 २५। गुणाः खल्वनुरागस्य कार्पां न पुनर्बलात्कारः ।

॥ पत्रं १४ ॥

- भाव भाव एषा गर्भदासी कामदेवायतनोधानात्प्रभृति तस्य हरिद्रिचार्हदृष्टस्यानुरक्ता न मां
 वतस्तस्य गृहम् । यथा तव मम हस्तादेष्वा न परिभ्रश्यति तथा करोतु भावः ।
 अथ किं वामतस्तस्य गृहम् ।
 २३। आश्चर्यं वामतस्तस्य गृहमिति यत्सत्यम्परोध्यतापि दुर्जनेन प्रियसङ्गं प्रापिता ।
 २४। भाव भाव अलीयान्बलबन्धकारः । भाषणाग्रिप्रविष्टेव मसीगुटिका दृश्यमाना दृश्यमानैव
 प्रनष्टा वसन्तसेनिका ।

- २५। भाव भाव अन्वेषयामि वसन्तसेनिकाम् ।
 २६। भाव भाव किमिव ।
 २७। श्रपामि माल्यगन्धं अन्धकारपूरितया पुनर्नासिकया न सुख्यं पश्यामि भूषणशब्दम् ।

॥ पत्रं १५ ॥

- २९। आश्चर्यं मित्रिपरामर्शमिति पक्षद्वार्कं खल्वेतत् ज्ञानामि च संयौगेन मृदस्य संवृतं पक्षद्वार्कम् ।
 ३०। भो न गमिष्यामि ।
 ३१। भो व्यस्य यदि मया गन्तव्यं तदैवापि मम सहायिनी रदनिका भवतु ।

॥ पत्रं १६ ॥

- २९। यदार्थं आज्ञापयति ।
 ३०। भवति रदनिके गृहाण बलिं प्रदीपं च । अपावृतं पक्षद्वार्कं करोमि ।
 ३१। मम अभ्युपपत्तिनिमित्तमिवापावृतं पक्षद्वार्कम् । तयावत्प्रविशामि । हा धिक् । कथं प्रदीपः ।
 ३३। अपावृतपक्षद्वार्कं पापिउकृतेन वातेन निर्वापितः प्रदीपः । भवति रदनिकं निष्क्रम त्वं
 पक्षद्वार्केण अहमप्यन्यन्तरचतुःशालात्प्रदीपं प्रज्वाल्यागच्छामि ।
 ३५। भाव भाव अन्वेषयामि वसन्तसेनिकाम् ।
 ३६। भाव भाव गृहीता गृहीता ।
 ३७। इतस्तावद्वृत्त्येकान्ते भावस्तिष्ठतु । भाव भाव गृहीता गृहीता ।
 ३८। भट्टार्कं चेटो ऽहम् ।
 ३९। इतो भाव इतश्चेटः । भावश्चेटश्चेटो भावः । युवां तावदेकान्ते तिष्ठतम् । भाव भाव या
 म्पतं गृहीता गृहीता वसन्तसेनिका ।

अन्धकारं पलायमाना माल्यगन्धेन सूचिता ।
केशहस्ते परामृष्टा चागाव्येनेव द्रौपदी ॥

॥ पत्रं १७ ॥

- ११। एषामि वामु शिरसि गृहीता
केशेषु बालेषु शिरोरुहेषु ।
आक्रोश विप्रोश लप चण्डं
शम्भुं शिवं शङ्करमोग्रं वा ॥
- १२। किमार्थमिश्रैर्व्यगितम् ।
- १३। भाव भाव यथा दधिभातपरिलुब्धाया मार्तार्याः स्वरपरिवृत्तिर्भवति तथा दास्या दुहित्रा
स्वरपरिवृत्तिः कृता ।
- १४। हो हो भोः । प्रदीपमन्दमाहतेन पशुबन्धोपनीतस्यैव क्षामस्तस्य हृदयं पोष्यते प्रदीपः ।
भवति रदनिके ।
- १५। भाव भाव मनुष्यो मनुष्यः ।
- १६। युक्तं न्वेतत्सदृशं न्वेतत्सदृशं चारुदत्तस्य हरिद्रतया साम्प्रतं परंपुरुषा गृहं प्रवेश्यन्ते ।
- १७। आर्य मैत्रेय पश्य पश्य मे परिभवम् ।
- १८। किं तव परिभवो ऽथवाग्माकम् ।
- १९। ननु युष्माकमेव ।
- २०। किमेष बलवत्कारः ।
- २१। अथ किम् ।
- २२। सत्यम् ।

॥ पत्रं १८ ॥

- १। सत्यम् ।
- २। मा तावत् । भोः स्वके गृहे कुक्कुरो ऽपि चण्डो भवति किं पुनरहं ब्राह्मणः । तदेते
नास्मादृशन्नभामध्येकुटिलेन हतकावेन दुहस्यैव शुष्कवेषाकस्य मस्तकं ते प्रहारैः कुट्टयिष्यामि ।
- ३। नात्रैषो ऽपराध्यति । एष बलवत्पराध्यति । अरे रे राजश्यालक संस्थानक दुर्मनुष्य युक्तं
न्येतत् । यद्यपि नाम तत्रभावानार्थचारुदत्तो हरिद्रः संवत्सरतः तस्य गुणोर्नीलकूतोन्नतिनी येन तस्य
गृहे प्रविश्य परिजनस्येदृश उपमर्दः क्रियते ।

मा दुर्मत इति परिभवो नास्ति कृतान्तस्य दुर्मतो नाम ।

चारिश्रेया विहीन आहूयो ऽपि च दुर्मतो भवति ॥

- ४। किमियम् ।
- ५। सत्पुरुष उन्निष्ठ उन्निष्ठ । अज्ञानता मया त्वमुपालब्धः । साम्प्रतं पुनर्ज्ञानन्ननुनयामि ।
- ६। भणतु भवान् ।

॥ पत्रं १९ ॥

- १। न कथयिष्यामि ।
- २। किन्निमित्तं पुनर्भाव एतस्य दुष्टवृत्तस्य कृपणमञ्जलिं कृत्वा पादयोर्निपतितः ।
- ३। कस्माच्च भोतः ।
- ४। के ख तस्य गुणा यस्य गृहं प्रविश्याशितव्यमपि नास्ति ।

१५। कः स गर्भदास्याः पुत्रः ।

शूरो विक्रान्तः पाण्डवः श्वेतकेतुः

पुत्रो राधाया रावणा इन्द्रदत्तः ।

आहो कुन्त्यां तेन रामेण ज्ञातः

अश्वत्थामा धर्मपुत्रो जटायुः ॥

॥ पत्रं २० ॥

१। अगृहीत्वा वसन्तसेनिकाम् ।

२। कथमिव ।

३। अगृहीत्वा वसन्तसेनिकां न गमिष्यामि ।

४। यदि गच्छसि गच्छ त्वम् । अहं न गमिष्यामि ।

५। गतः खलु भावो ऽभावम् । अरे कारुण्यमस्तशीर्षकं दुष्टवदुक् उपविश उपविश ।

६। उपवेशिता एव वयं ।

७। केन ।

८। कृतान्तेन ।

९। तदुत्तिष्ठोत्तिष्ठ ।

१०। उत्थास्यामः ।

११। कदा ।

१२। यदा पुनरपि दैवमनुकूलं भविष्यति ।

१३। अरे रुदिरि रुदिरि ।

॥ पत्रं २१ ॥

१। रोदिता एव वयम् ।

२। केन ।

३। दुर्गत्या ।

४। अरे हस हस ।

५। हसिष्यामः ।

६। कदा ।

७। पुनरपि ऋद्धयार्यचारुदत्तस्य ।

८। अरे रे दुष्टवदुक् भविष्यसि मम वचनेन तं दुरिद्रचारुदत्तम् । एषा मनुवर्णा सहिरण्या नवनाटकदर्शनोत्थिता सूत्रधारीव वसन्तसेना नाम गणिका दारिका कामदेवायतनोद्यानात्प्रभृति त्वामनुरक्तास्माभिर्बलात्कारानुनीयमाना तव गृहं प्रविष्टा । तद्यदि मम हस्ते स्वयमेव प्रस्थाप्येनां समर्पयसि ततो ऽधिकारो व्यवहारो विना लघु निर्यातयतस्तव मयानुब्रद्धा प्रीतिर्भविष्यति । अथवानिर्यातयत आमरणा निजं वैरं भविष्यति । अपिच पश्य पश्य ।

कर्कारुका गोमयलिपूवृन्ताः

शाकं च शुष्कं तैलितं खलु मांसम् ।

भक्तं च हेमन्तिकरात्रिसिद्धं

ऋषां च वैरं न खलु भवति पूतिः ॥

शोभनं भविष्यसि लघुकं भविष्यसि तथा भविष्यसि यदास्मात्सीयायां प्राक्कृत्वा तत्र प्रकृष्यात्तपालिकायाः पविष्टः

श्रोष्यामि । तथा यदि न भणिष्यसि तदा कपाटतलप्रविष्टं कपित्थमिव मस्तकं ते स्फोटयिष्यामि ।

११ । भणिष्यामि ।

१२ । चेष्ट गतः सत्यमेव भावः ।

॥ पत्रं २२ ॥

११ । अथ किम् ।

१२ । तच्छीघ्रमपक्रमावः ।

१३ । तद्गुल्लानु भट्टार्को ऽसिम् ।

१४ । तवैव हस्ते तिष्ठतु ।

१५ । एष भट्टार्क गुल्लानु ननु भट्टार्को ऽसिम् ।

१६ । निर्वल्लकलं मूलकत्वगवर्षी
स्कन्धेन गृहीत्वा च कोष्णमुपमम् ।
कुक्कुरैः कुक्कुरीभिश्च शब्दायमनो
यथा शृगालः शर्पां प्रयासि ॥

१७ । भो रूढनिके न खलु ते ऽयमपमानस्तत्रभवतश्चादृष्टस्य निवेदयितव्यः । दौर्गत्यपोडितस्ये
गन्धे द्विगुणात्ता पोडा भविष्यति ।

१८ । आर्य मैत्रेय रूढनिका खल्वहं संयतमुखी ।

१९ । एवमेतत् ।

११० । कथं पतिज्ञान इति मामवमच्छति । आश्चर्यं ज्ञातीकुसुमवासितः प्रावार्को ऽनुदासीनमस्य
गोचरं प्रतिभासयति ।

१११ । मन्दभागिनी खल्वहं तत्राभ्यन्तरस्य ।

॥ पत्रं २३ ॥

११ । भो इयं सा रूढनिका ।

१२ । ननु भूषिता ।

१३ । भो अलं परकलत्रदर्शनशङ्कया । एषा वसन्तसेना कामदेवायतनोयानात्प्रभृति त्वामनुरक्ता ।

१४ । भो वयस्य एष खलु रात्रश्यालो भषाति ।

१५ । एषा ससुवर्णा सहिरण्या नवनाटकदर्शनोत्थिता मृत्रधारीव वसन्तसेना नाम शणिका
दारिका कामदेवायतनोयानात्प्रभृति त्वामनुरक्तास्माभिर्बलात्कारानुनीयमाना तव गृहं प्रविष्टा ।

॥ पत्रं २४ ॥

११ । बलात्कारानुनीयमानेति यत्सायमनुरक्तास्म्येतैरुत्तरैः ।

१२ । तपदि मम हस्ते स्वयमेव प्रश्याप्यैनां समर्पयसि ततो ऽधिकर्षो व्यवहारं विना लघु नि
र्घातयतस्तव मयानुश्रद्धा प्रीतिर्भविष्यति । अन्यथामर्षां वैर् भविष्यति ।

१३ । एतेनानुचितभूमिकारोहपोनापराहार्यं शीर्षेण प्रणम्य प्रसादयामि ।

१४ । भो दावपि युवां सुसम्पन्नाविव कलमकेदारान्वीन्यं शीर्षेण शीर्षं समागतौ । अहमप्यनेन
कारभ्रानुसृष्टेन शीर्षेण दावपि युवां प्रणम्य प्रसादयामि उन्निष्ठतमिति ।

१५ । चतुरो मधुरश्चायमुपन्यासः । न युक्तमपेक्षेनेहागतया मया प्रतिवसितुं । भवतु एवं तावद्
शिष्यामि । आर्य यथेवमहमार्थस्यानुग्राह्या तदिच्छाम्यहमिममलङ्कारकमार्थस्य गृहे निक्षेप्तुम् । अलङ्कारस्य
निमित्तमेते पाया अनुसरन्ति ।

॥ पत्रं २५ ॥

- ११। आर्य अलीकं पुरुषेषु न्यासा निक्षिप्यन्ते न पुनर्गृहेषु ।
- १२। अनुगृहीतास्मि ।
- १३। स्वस्ति भवत्यै ।
- १४। यथेवं तदा चौरैरपह्रियताम् ।
- १५। एषो ऽस्या अस्माकं विन्यासः ।
- १६। आर्य इच्छाम्यहमेनार्येषानुगम्यमाना स्वकं गृहं गन्तुम् ।
- १७। त्वमेवैतां कलहंसगामिनीमनुगच्छन्नातहंस इव शोभसे । अहं पुनर्ब्राह्मणसौर्जनैश्चतुष्पथो
पनोत इव उपहारः कुक्कुरैरिव खायमानो विपत्ये ।
- १८। वर्धमानक इवालय प्रदीपिकाः ।
- १९। अरे तैलेन विना प्रदीपिकाः प्रत्वालयन्ते ।
- ११०। भो ताः खल्वस्माकं प्रदीपिका अवमानितनिर्धनकामुका इव गणिका निःसेहा इदानीं संवृत्ताः ।

॥ पत्रं २६ ॥

- ११। यथा भवानाज्ञापयति ।

॥ पत्रं २७ ॥

- ११। अन्नयास्तुकासकांशं सन्देहेन प्रेषितास्मि । तयावत्प्रविश्यास्तुकासकांशं गच्छामि । एषास्तुका
हृदयेन किमप्यालिखन्ती तिष्ठति । तयावदुपसर्पामि ।
- १२। चेति ततस्ततः ।
- १३। अस्तुके न किमपि मन्तुयसि । किं ततस्ततः ।
- १४। किं मया भणितम् ।
- १५। ततस्तत इति ।
- १६। अं इवम् ।
- १७। अस्तुके अन्नादिशति स्नाता भूत्वा देवतानां पूतां निर्वर्तयति ।
- १८। चेति विज्ञापयान्नामय न स्नास्यामि तद्ब्राह्मण एव पूतं निर्वर्तयत्विति ।
- १९। यदर्याज्ञापयति ।
- ११०। अस्तुके स्नेहः पृच्छति न पुरोभागिता तत्किं न्विदम् ।
- १११। मदन्तिके कीदृशी मां पश्यसि ।
- ११२। अस्तुकायाः शून्यहृदयत्वेन ज्ञानामि हृदयगतं कमप्यस्तुकाभिलषतीति ।
- ११३। शुशु त्वया ज्ञातम् । परहृदयग्रहणपण्डिता मदन्तिका खलु त्वम् ।

॥ पत्रं २८ ॥

- ११। प्रियं मे प्रियम् । कामः खलु नामैष भगवाननवगृहीतो मधूत्सवस्तरूपाजनस्य । तत्कथयत्व
स्तुका किं राज्ञा राजवल्लभो वा सेव्यते ।
- १२। चेति रन्तुमिच्छामि न सेवितुम् ।
- १३। विधाक्षिशेषालङ्कृतः किं को ऽपि ब्राह्मणो युवा काम्यते ।
- १४। चेति पूजनीयो मे ब्राह्मणो जनः ।
- १५। किमनेकनगराभिगमनजनितविभवविस्तरो वणिग्युवा वा काम्यते ।

१६। चेति उपाब्रूहेहमपि प्रणयितनं परित्यज्य देशान्तरगमनेन वणिग्जनो महद्वियोगदुः
खमुत्पादयति ।

१७। अस्तुके न राज्ञा न राजवल्लगो न ब्राह्मणो न वणिग्जनः । तत्क इदानीं स भर्तृदारि
कया काम्यते ।

१८। चेति त्वं मया सह कामदेवायतनोद्यानं गतासीः ।

१९। अस्तुके गतास्मि ।

११०। चेति तथापि मायुदासीनेव पृच्छसि ।

१११। ज्ञातमस्तुके । किं स एव येनान्तुका शरणागताभ्युपपन्ना ।

११२। किन्नामधेयः खलु सः ।

११३। स खलु श्रेष्ठिचित्तवरे प्रतिवसति ।

११४। अयि नामास्य पृष्टासि ।

११५। स खलु अस्तुके मुमुहीतनामधेय आर्यचारुदत्तो नाम ।

११६। साधु मदनिके साधु । सुष्ठु त्वया ज्ञातम् ।

॥ पत्रं २१ ॥

११। एवं तावत् । अस्तुके दरिद्रः खलु स श्रूयते ।

१२। अत एव काम्यते । दरिद्रपुरुषसंक्रान्तमनाः खलु गणिका लोके अवचनीया भवति ।

१३। अस्तुके किं शीर्षाकुसुमं सहकारपादपं मधुकर्यः पुनः सेवन्ते ।

१४। अत एव ता मधुकर्य उच्यन्ते ।

१५। अस्तुके यदि स मनोषितस्तत्किमर्थमिदानीं सहसा नाभिसार्यते ।

१६। चेति सहस्राभिसार्यमाणः प्रत्युपकारदुर्बलतया सा तावदन्तो दुर्लभदर्शनः पुनर्भविष्यति ।

१७। अस्तुके किमत एव सो ऽलङ्कारस्तस्य हस्ते निक्षिप्तः ।

१८। चेति सुष्ठु त्वया ज्ञातम् ।

१९। अरे रे भट्टारक दशसुवर्षास्य लुब्धो घृतकरः प्रपलायितः । तद्गृहाणा गृहाणा । तिष्ठ
दूरात्प्रदृष्टो ऽसि ।

११०। कष्ट एष घृतकरभावः । आश्चर्यम् ।

नवबन्धनमुक्तयेव गर्दभ्या हा ताडितो ऽस्मि गर्दभ्या ।

अङ्गराजमुक्तयेव शक्या घटोत्कच एव धातितो ऽस्मि शक्या ॥

लेखकव्यापृतदृश्यं सगिकं दृष्ट्वा कटिति प्रभष्टः ।

इदानीं मार्गनिपतितः कं नु खलु शरणां प्रपये ॥

तथावदन्तो सगिकघृतकरावन्यतो मामन्विष्यतस्तावदन्तो विप्रतोपाभ्यां पादाभ्यामेतच्छून्यं देवकुलं प्रविश्य
देवीभविष्यामि ।

॥ पत्रं ३० ॥

११। अरे भट्टा दशसुवर्षास्य लुब्धो घृतकरः प्रपलायितः । गृहाणा गृहाणा । तिष्ठ तिष्ठ दूरात्
दृष्टो ऽसि ।

१२। यदि व्रजसि पातालमिव शरणां च साम्प्रतं यासि ।

सगिकं व्रजयित्वैकं रुद्रो ऽपि न रक्षितुं शक्नोति ॥

- १३। कुत्र कुत्र सुसभिकविप्रलम्भक
पलायसे रे भयपरिवेष्टिताङ्गक ।
पदे पदे समविषमं सबलन्
कुलं यशः सकलुषं कुर्वन् ॥
- १४। एष व्रजति । द्यमियं प्रनष्टा पदवी ।
- १५। अरे विप्रतीपौ पादौ प्रतिमाशून्यं देवकुलम् । धूर्तो वृत्तकरो विप्रतीपाभ्यां पादाभ्यां देव
कुलं प्रविष्टः ।
- १६। तदनुसरावः ।
- १७। एवं भवतु ।
- १८। कथं काष्ठमयी प्रतिमा ।
- १९। अरे न खलु न खलु प्रैलप्रतिमा । एवं भवतु । एदि वृत्तं क्रीडावः ।
- ११०। अरे । कृत्ताशब्दो निर्णानकस्य हरति हृदयं मनुष्यस्य ।
ठक्कणाब्द इव नृत्तधित्य प्रभष्टाङ्गस्य ॥
ज्ञानामि न क्रीडिष्यामि सुमेरुशिखरपतनरान्निभं वृत्तम् ।
तथापि च कोकिलमधुरः कृत्ताशब्दो मनो हरति ॥
- १११। मम पाठे मम पाठे ।

॥ पत्रं ३१ ॥

- ११। न खलु मम पाठे मम पाठे
- १२। ननु मम पाठे ।
- १३। लब्धः पुरुषः ।
- १४। अरे लुपदपठक गृहीतो ऽसि । प्रयच्छ तद्दण्डप्रमुखार्णम् ।
- १५। आर्य दास्यामि ।
- १६। अधुना प्रयच्छ ।
- १७। दास्यामि प्रसादं कुम्भ ।
- १८। अरे ननु गाम्प्रतं प्रयच्छ ।
- १९। शिरः पतति ।
- ११०। एष त्वं । वृत्तकर्मण्डल्या वद्धो ऽसि ।
- १११। कथं वृत्तकर्मण्डल्या वद्धो ऽस्मि । कटे एवो ऽस्माकं वृत्तकर्मणामलङ्घनीयः समयः ।
तत्कुतो दास्यामि ।
- ११२। अरे गण्डः कृतः ।
- ११३। एवं करोमि । अर्थं ते ददामि अर्थं मे मुञ्चतु ।
- ११४। एवं भवतु ।
- ११५। अर्थस्य गण्डं करोमि अर्थं मे अर्थो मुञ्चतु ।
- ११६। को दोषः । एवं भवतु ।
- ११७। आर्य अर्थं त्वया मुक्तम् ।
- ११८। मुक्तम् ।
- ११९। अर्थं त्वयापि मुक्तम् ।

॥ पत्रं ३२ ॥

- ११। मुक्तम् ।
 १२। साम्प्रतं गमिष्यामि ।
 १३। प्रयच्छ तद्दशसुवर्णं कुत्र गच्छसि ।
 १४। पश्यत पश्यत भट्टारकाः । साम्प्रतमेवैकस्यार्थे गण्डः कृतः अपरस्यार्थो मुक्तस्तथापि मामपरं साम्प्रतमेव याचते ।

- १५। धूर्तो मायुरो ऽहं निपुणो ऽत्र नाहं धूर्त्ये । तत्प्रयच्छ तल्लुपप्रदण्डकं सर्वं सुवर्णं साम्प्रतम् ।
 १६। कुतो दास्यामि ।
 १७। पितरं विक्रीय प्रयच्छ ।
 १८। कुतो मे पिता ।
 १९। मातरं विक्रीय प्रयच्छ ।
 ११०। कुतो मे माता ।
 १११। आत्मानं विक्रीय प्रयच्छ ।
 ११२। कुरुत प्रसादं नयत मां राजमार्गम् ।
 ११३। प्रसर प्रसर ।
 ११४। एवं भवतु । आर्याः क्रीणीत मामस्य सभिकस्य हस्ताद्दशभिः सुवर्णैः । किं भणत किं करिष्यसीति । गृहे ते कर्मकरो भविष्यामि । कथमदत्त्वा प्रतिवचनं गतः । भवत्वेवमिममन्यं भविष्यामि । कथमेवो ऽपि मामवधीर्य गतः । आ आर्यचारुदत्तस्य विभवे विघटिते एष वर्तामि मन्दभाग्यः ।
 ११५। ननु देहि ।
 ११६। कुतो दास्यामि ।
 ११७। आर्याः परित्रायत परित्रायत ।

॥ पत्रं ३३ ॥

- ११। दापय दापय ।
 १२। कुतो दास्यामि ।

॥ पत्रं ३४ ॥

- ११। अयं दशसुवर्णो धारयति ।
 १२। भट्टाः पश्यत पश्यत । जर्जरपटप्रावृतो ऽयं पुरुषो दशसुवर्णं कल्यवर्तं भणति ।
 १३। भट्ट तव दशसुवर्णं कल्यवर्तो ममेष विभबः ।
 १४। तत्किं भवतु ।
 १५। अथ न जयति ।

॥ पत्रं ३५ ॥

- ११। अथ न युक्तं जल्पितम् । एवमाख्यांस्त्वं प्रयच्छ धूर्तक । अहमपि नम मायुरो धूर्तो वृत्तं मिथ्यादर्शयामि अन्यस्याप्यहं न विभेमि धूर्तं खण्डितवृत्तो ऽसि त्वं ।
 १२। त्वं खण्डितवृत्तः ।
 १३। वंश्यापुत्रं न प्रतिश्रुत्य वृत्तं मया सेवितम् ।
 १४। अरं संव्राण्य प्रयच्छ तद्दशसुवर्णम् ।
 १५। आर्य दास्यामि तावद्दास्यामि ।

- १६। अरे रे दुष्ट पुंश्लीपुत्रक कलमपि प्रापयति ।
 १७। एष प्रेक्षिष्ये ।
 १८। एवं प्रेक्षिष्ये ।

॥ पत्रं ३६ ॥

- ११। एतत्कस्याप्यपरिवृतपक्षद्वारकं गृहम् । तदत्र प्रविशामि । अर्ये शरूपागतो ऽस्मि ।
 १२। अभयं शरूपागतस्य हे चेति पिप्रेहि पक्षद्वारकम् ।
 १३। अञ्जुके कृतम् ।
 १४। यन्त्रया कथितम् ।
 १५। कुतस्ते भयम् ।
 १६। अर्ये धनिकात् ।
 १७। चेति साम्प्रतमपावृणु पक्षद्वारम् ।
 १८। कथं धनिकातुलितमस्या भयकारणम् । सुष्ठु खल्वेवमुच्यते ।
 य आत्मबलं ज्ञात्वा भारं तुलितं वहति मनुष्यः ।
 तस्य स्खलनं न जायते न च कान्तारगतो विपश्यते ॥

अत्र लक्षितो ऽस्मि ।

- ११। अरे देहि देहि ।
 १२। भट्ट यावदेव वयं दुर्दुरेण कलहयितामस्तत्र देव स पुरुषो ऽपक्रान्तः ।
 १३। तस्य घृतकर्मुष्टिप्रहारेण नासिका भग्नासीत् । तदेहि रुधिरपथमनुसरामः ।
 १४। भट्ट वसन्तसेनागृहं प्रविष्टः सः ।
 १५। भूतानि सुवर्णानि ।
 १६। रत्नकुलं गत्वा निवेदयावः ।
 १७। एष धूर्त इतो निष्क्रम्यान्वत्र गमिष्यति । तस्मादुपरोधेनैव गृह्णीमः ।

॥ पत्रं ३७ ॥

- ११। कुत आर्यः कां वार्यः कस्य वार्यः कां वा वृत्रिमार्गं उपजीवति कुतो वा भयं ।
 १२। शृणोत्वञ्जुका । अञ्जुके पाटलिपुत्रं मे त्रगभृगिर्मृहपतिद्वारको ऽहं संवाहकस्य वृत्रि
 गुपजीवामि ।
 १३। सुकुमारा खलु कला शिञ्जितार्येण ।
 १४। अञ्जुके कलेति शिञ्जिता आजीविकेदानीं गंवृत्रा ।
 १५। अतिनिर्विषणामर्येण प्रतिवचनं दत्तं ततस्ततः ।
 १६। ततो ऽञ्जुके एष निजगृहे आदिपठकानां मुखाच्छ्रुत्वापूर्वदेशदर्शनकुतूहलेनेहगतः । इहापि
 मया प्रविश्योद्गयिनीमेक आर्यः शुश्रूषितो यस्तादृशः प्रियदर्शनः प्रियवादी दत्त्वा न कीर्तयत्यपकृतं विस्म
 रति । किं बहुनाकेन दक्षिणातया परकीयमिवात्मानमवगच्छति शरूपागतवत्पक्षश्च ।
 १७। क इदानीमर्याया मनोरथान्तरस्य गुणांशोरयित्वोद्गयिनीमिलङ्गरेति ।
 १८। साधु चेति साधुः मयाप्येवमेव हृदयेन नन्विताम् ।
 १९। आर्य ततस्ततः ।
 ११०। ततो ऽञ्जुके न इदानीमनुक्रोशकृतैः प्रदानैः ।
 १११। किमुपरताविभवः संवृत्रः ।

- १५२। अनाख्यातमेव कथमद्वयकया विज्ञातम् ।
 १५३। किमत्र सायते दुर्लभा गुणा विभवाश्च अप्येषु तडामेषु चतुर्मुदकं भवति ।
 १५४। आर्य किन्नामथेयः खलु सः ।

॥ पत्रं ३८ ॥

- १५५। क रूढानो तस्य भूतलमृमाङ्गस्य नाम न जानाति स खलु श्रेष्ठिचत्वरं प्रतिवसति ग्राधनी
 वनामथ्य आर्यचारुदत्तं नाम ।
 १५६। आर्यस्यात्मीयमेतद्वदम् । चेति देह्यागमनम् । तालवृन्तकं गृह्णा परिश्रम आर्यस्य बाधते ।
 १५७। कथं आर्यचारुदत्तस्य नाममर्कोर्तनन रूढां मे आदरः । साधु आर्यचारुदत्त साधु पृथिव्यां
 त्वमेको लोकेऽपि श्रेष्ठः पुनर्जनः प्रसिद्धिः । भवतु अद्वयके भवतु आग्ने निषीदतु अद्वयका ।
 १५८। आर्य कुतः स धनिकः ।
 १५९। सत्कारधनः खलु सद्गनः कस्य न भवति चलाचलं धनम् ।
 यः पृथितमपि जानाति स पृथाविशेषमपि ज्ञाति ।
 १६०। ततः ।
 १६१। तस्मिन्नेव अर्गेण सवृत्तिः परिचारकः कृतो ऽस्मि चारित्र्यावशेषे च तस्मिन्भूतोपजीव्यस्मि
 संवृत्तः । ततो भगवन्त्रिपगतया दृष्टानुवर्णां वृत्ते रारितम् ।
 १६२। उत्सादितो ऽस्मि मृषितो ऽस्मि ।
 १६३। एतौ तौ सभिकवृत्तकरो मामनुगन्धर्वः । माम्पतं श्रुत्वाद्भुका प्रमाणम् ।
 १६४। मद्वनिके वाक्पादपविमंभुत्वतया पक्षिणो ऽपीतस्तत आदिशन्ति । हे चेति तद्वच्चैतयोः
 सभिकवृत्तकरोर्यमार्ग एव प्रतिपादयतीतीदं एताभ्यर्णकं त्वं देहि ।
 १६५। यदद्वयकाज्ञापयति ।

॥ पत्रं ३९ ॥

- १६६। उत्सादितो ऽस्मि मृषितो ऽस्मि ।
 १६७। यथैतावृद्धं प्रज्ञेतं दीर्घं निःश्रुतमत्र विद्यते अभिलिख्यतश्च दार्निहितलोचनो तथा तर्कयामि
 एतौ तौ सभिकवृत्तकरो भविष्यतः । आर्य वन्दे ।
 १६८। सुखं तव भवतु ।
 १६९। आर्य कतरो युवयोः सभिकः ।
 १७०। कस्य त्वं तनुमध्ये अधरेण रतिददुर्विषातेन ।
 जल्पसि मन्मन्वचनमालोकयन्तो कटाक्षेण ॥

नास्ति मम विभावः अन्यत्र व्रज ।

- १७१। यदीदृशानि न मन्त्रयसि तदा न भवसि वृत्तकः । अस्ति को ऽपि युष्माकं धार्कः ।
 १७२। अस्ति दृष्टानुवर्णां धारयति किं तस्य ।
 १७३। तस्य कारणाद्व्युत्पद्यते एताभ्यर्णं प्रतिपादयति । नहि नहि स एव प्रतिपादयति ।
 १७४। अरे भगवति तं कुलपुत्रम् । भूतस्तव गण्ड आगच्छ पुनर्युतं रमस्व ।
 १७५। अद्वयके परितुष्टो गतो सभिकवृत्तकरो ।
 १७६। तद्वच्चत्वयोः बन्धुजनं समाश्रायितुम् ।
 १७७। अद्वयके यथेवं तृदियं कला परिजनरसमता क्रियताम् ।
 १७८। आर्य यस्य कार्पादियं कला शिक्ष्यते स एवार्गेण शुश्रूषितपूर्वः शुश्रूषितव्यः ।

॥ पत्रं ४० ॥

११। अस्तुकया निपुणं प्रत्यादिष्टे ऽस्मि । तत्कथं प्रत्युपकरिष्ये । अस्तुके अस्मेतेन घृतकरावमा
नेन शाक्यश्रमणाको भविष्यामि । तत्संवाहको घृतकरः शाक्यश्रमणाकः संबुद्ध इति स्मर्तव्यान्यस्तुकयैता
न्यत्तराणि ।

१२। आर्य अलं साहसेन ।

१३। अस्तुके कृतो निश्चयः ।

घृतेन तत्कृतं मे यदुद्योभारं जनस्य सर्वस्य ।

इदानीं प्रकटशोषो नरेन्द्रगर्भेण विहरिष्यामि ॥

१४। अरे किं न्वेतत् । किं भणत । एष खलु जगन्तमेनाया स्तम्भभञ्जको नाम दुष्टहस्ती
विहरतीति । अहो अस्तुकाश्च गन्धमात्रं प्रेक्षित्ये गत्वा । अथवा किं ममेतेन यथाव्यवहितमनुदास्यामि ।

१५। कुत्र कुत्रास्तुका ।

१६। दुर्मनुष्य किं ते उद्देगकारणं कथ्यते ऽवस्थितामस्तुकां न प्रेक्षते ।

१७। अस्तुके वन्दे ।

१८। कर्णापूरक परितुष्टमुखो लक्ष्यते तत्किं निवदम् ।

१९। अस्तुके वक्षितासि यथाय कर्णापूरकस्य पराक्रमो न दृश्यः ।

११०। कर्णापूरक किं किम् ।

॥ पत्रं ४१ ॥

११। शृणोत्वस्तुका । यः सो ऽस्तुकायाः स्तम्भभञ्जको नाम दुष्टहस्ती स आलानन्तमं भङ्ग
गह्वामात्रं व्यापाद्य महान्तं संक्षेपं कुर्वन् राजमार्गमवतीर्षाः । ततो ऽब्रान्तरे उद्बुद्धं जनेन ।

अपनयत व्यालकननं त्वरितमारेण वृत्तप्रसादम् ।

किं न खलु प्रेक्षध्वं पुरतो दृष्टो हस्तीति इति ॥

अपिच । विचलति नृपुरुषमलं द्वियन्ते च गेवला मुणिवचिताः ।

अलयाश्च सुन्दरतरा रत्नाङ्कुरालप्रतिवक्राः ॥

ततस्तेन दुष्टहस्तिना कर्चरुणार्दनैः फुल्लनलिनीमिव नगरीमुद्गयिनीमवगाहमानेन रामासादितः परित्रा
जकः । तं च परिभ्रष्टदण्डकुण्डिकाभाजनं शीकरैः सिक्वा दन्तान्तरे क्षिप्तं प्रेक्ष्य पुनरप्युद्बुद्धं जनेन सा परि
व्राजको व्यापाद्यते इति ।

१२। अहो प्रमादः ।

१३। अलं सम्भवेण शृणोतु तावदस्तुका । ततो विच्छिन्नशृङ्गलाकलापं दन्तान्तरपरिगृहीतं परि
भाजकमुद्धृत्य तं प्रेक्ष्य कर्णापूरकेण मया नहि नहि अस्तुकाया अन्नपिण्डोपपुष्टेन हर्षेण वामचरणेन
तलेष्वकमुद्बुध्योद्बुध्य त्वरितापयाल्लीरुदण्डं मूलेत्वाकारितः स दुष्टहस्ती ।

१४। ततस्ततः ।

१५। आहत्य सारोपं तं हस्तिनं विन्ध्यशैलशिखरभम् ।

मोचितो मया स दन्तान्तरस्थितः परित्राजकः ॥

१६। मुहुः त्वया कृतं ततस्ततः ।

१७। ततो ऽस्तुके साधु रे कर्णापूरक साधु इत्येतावन्मात्रं भणन्ती विषमभराक्रान्तं नरेकतः

पर्यस्ता सकलोऽज्ञयिन्यासीत् । ततो ऽञ्जुके एकेन शून्याभ्याभरपास्थानानि परामृश्योर्ध्वं प्रेक्ष्य दीर्घं निःश्व
स्यायं प्रावारको ममोपरि क्षिपुः ।

। ८ । कर्णपूरकं जानीहि तावत्किमेष जातीकुसुमवासितः प्रावारको न वेति ।

॥ पत्रं ८२ ॥

- । १ । अञ्जुके मदगन्धेन सुबु तं गन्धं न जानामि ।
- । २ । नामापि तावत्प्रेक्षस्व ।
- । ३ । इदं नाम अञ्जुकैव वाचयतु ।
- । ४ । कर्णपूरकं शोभते ऽञ्जुकायाः प्रावारकः ।
- । ५ । अं शोभते ऽञ्जुकायाः प्रावारकः ।
- । ६ । कर्णपूरकं इदं ते पारितोषिकम् ।
- । ७ । साम्प्रतं सुबु शोभते ऽञ्जुकायाः प्रावारकः ।
- । ८ । कर्णपूरकं एतस्यां वेलायां कुत्र स आर्यचारुदत्तः ।
- । ९ । एतेनैव मार्गोऽयं प्रवृत्तो बृहम् ।
- । १० । चेष्टि उपरितनमस्तिन्दकमारुकार्यचारुदत्तं पश्यामः ।

॥ पत्रं ८३ ॥

- । १ । सुतनः खलु भूत्यानुकम्पकः स्वामी निर्धनको ऽपि शोभते ।
पिशूनः पुनर्द्रव्यगर्वितो दुष्करः खलु परिणामदारुणः ॥
- अपि च ।
- शस्यलम्पटव्रलीवर्दी न शक्यो वारयितुं
 - अन्यकलत्रप्रसक्तो न शक्यो वारयितुम् ।
 - मृतप्रसक्तो मनुष्यो न शक्यो वारयितुं
 - यो ऽपि स्वाभाविकदोषो न शक्यो वारयितुम् ॥

कापि वेला आर्यचारुदत्तस्य गान्धर्व्यं श्रोतुं गतस्य अतिक्रामति ग्रथरत्नो अद्यापि नमगच्छति । तयावदूय
हिर्दार्शालायां गत्वा स्वप्स्यामि ।

। २ । भो एहि गृहं गच्छावः ।

॥ पत्रं ८४ ॥

। १ । मम तावत् द्वाभ्यामेव हास्यं जायते । स्त्रिया संस्कृतं पठन्त्या मनुष्येणा च काकलीं गायता ।
स्त्री तावत्संस्कृतं पठन्ती दत्तनवनास्येव गृष्टिरधिकं सूक्ष्मशब्दं करोति मनुष्यो ऽपि काकलीं गायन् शुष्क
सुगन्धोदामवेष्टितो वृहपुरोहित इव मन्त्रं जपन्तृकं मे न रोचते ।

। २ । भो वयस्य आपणान्तरवीथ्यां सुखं कुक्कुरा अपि प्रसुप्तास्तदृहं गच्छावः । वयस्य पश्य पश्य
एषो ऽपि अन्धकारस्येवावकाशं ददन्तरीक्षप्रासादादवतरति भगवांश्चन्द्रः ।

। ३ । भो इदमस्माकं गृहं वर्धमानक वर्धमानक देहि द्वारम् ।

॥ पत्रं ८५ ॥

। १ । आर्यमैत्रेयस्य स्वरसंयोगः श्रूयते । आगत आर्यचारुदत्तः । तयावत् द्वारं ददामि । अन्ध
वन्दे आर्यं मैत्रेय त्वामपि वन्दे । अत्र त्रिस्तोषो आसने निषीदतमार्थं ।

। २ । वर्धमानक रदनिकां शब्दापय पादौ धावितुम् ।

। ३ । आर्यं मैत्रेय अहं पृथ्वीयं गृह्णामि त्वं पादौ धाव ।

- १४। भो वयस्य एष इदानीं दास्याः पुत्रो भूत्वा पानीयं गृह्णाति यो च ब्राह्मणं पादौ धावयति ।
 १५। आर्य मैत्रेय देक्षुदकम् ॥
 १६। किं मम पादोदकैः । भूम्यामेव मया ताडितगर्दभेनैव पुनरपि लोटितव्यम् ।
 १७। आर्य मैत्रेय ब्राह्मणाः खलु त्वम् ।
 १८। यथा सर्वनामानां मध्ये दुष्टदुःस्तथा सर्वब्राह्मणानां मध्ये ऽहं ब्राह्मणः ।
 १९। आर्य मैत्रेय तथापि धाविष्यामि । आर्य मैत्रेय एतत्तत्सुवर्णभाषणं मम दिवा तत्र रात्रौ च तद्गृहाण ।

१२०। अघायेतन्निष्ठति । किमत्रोत्तयिन्यां चौरौ ऽपि नास्ति य एतं दास्याः पुत्रो निद्राचौरं नाप हर्ति । भो वयस्य अभ्यन्तरचतुःशालकं प्रवेशयाम्येनम् ।

॥ पत्रं ४६ ॥

- ११। अपि निद्राति भवान् ।
 १२। तत्स्वपिवः ।

॥ पत्रं ४७ ॥

- ११। भो वयस्य सन्धिरिव दृश्यते चौरमिव पश्यामि तद्गृह्णातु भवानिदं सुवर्णभाषणम् ।
 १२। भो वयस्य शापितो ऽसि गोब्राह्मणक्राम्यया यदि एतत्सुवर्णभाषणं न गृह्णासि ।
 १३। भो वयस्य शीतलस्ते अग्रहस्तः ।

॥ पत्रं ५० ॥

- ११। गृहीतम् ।
 १२। इदानीं विक्रीतपण्य इव वषाक् सुखं स्वप्स्यामि ।
 १३। हा धिक् हा धिक् वाक्यद्वारशालायां प्रसुप्तो वर्धमानकः सो ऽप्यत्र न दृश्यते । भवतु आर्यमैत्रेयमाह्वयामि ।

॥ पत्रं ५१ ॥

- ११। हा धिक् हा धिक् अस्माकं गृहे सन्धिं कल्पयित्वा चौरौ निष्क्रामति । भवतु मैत्रेयं गत्वा प्रबोधयामि । आर्य मैत्रेय उत्तिष्ठ उत्तिष्ठ अस्माकं गृहे सन्धिं कल्पयित्वा चौरौ निष्क्रान्तः ।
 १२। आः दास्याः पुत्रिके किं भणसि चौरः कल्पितः सन्धिर्निष्क्रान्त इति ।
 १३। हताश्र अलं परिहासेन किं न प्रेक्षसे एतत् ।
 १४। आः दास्याः पुत्रिके किं भणसि द्वितीयमपि द्वारमुद्घाटितमिति । भो वयस्य चारुदत्त उत्तिष्ठ उत्तिष्ठ अस्माकं गृहे सन्धिं दत्वा चौरौ निष्क्रान्तः ।
 १५। भो न परिहासः प्रेक्षतां भवान् ।
 १६। भो एषः ।
 १७। भो वयस्य एष सन्धिर्द्वाभ्यामेव दत्तो भवेत् । अथवागन्तुकेन शिञ्चितुकामेन वा । अन्यथेहो यिन्यां को ऽस्माकं गृहविभवं न जानाति ।

॥ पत्रं ५२ ॥

- ११। भो कथं तमेव चौरहृतकमनुशोचसि । तेन चिन्तितं महदेतद्दृढं इतो रत्नभाषणं सुवर्णभाषणं न निष्क्रामयिष्यामि । कुत्र तत्सुवर्णभाषणम् । भो वयस्य त्वं सर्वकालं भणसि मूर्खो मैत्रेयो ऽपिउतो

मैत्रेय इति । सुपु अणु गद्या कृतं तत्सुवर्णभाषणकं भवतो हस्ते समर्पयता अन्यथा दास्याः पुत्रेणा पदृतं भवेत् ।

- १२। भो यथापि नामाहं मूर्खस्तथापि परिहासस्यापि देशकालं न ज्ञानामि ।
- १३। यदा त्वं मया भणितो ऽसि शीतलस्ते ऽग्रहस्तः ।
- १४। किं नापहतम् ।
- १५। तथापि किं प्रियम् ।
- १६। न्यासः खलु सः ।

॥ पत्रं ५३ ॥

- ११। समाश्रुसितु भवान् । यदि न्यासश्चोरेणापहतस्त्वं किं मोहमुपगतः ।
- १२। अहं खलु अपलपिष्यामि । केन दत्तं केन गृहीतं को वा साक्षीति ।
- १३। तदावदार्थाधृतायै गत्वा निवेद्यामि ।
- १४। अयि सत्यमपरिज्ञितशरीरं आर्यपुत्र आर्यमैत्रेयेणा सह ।
- १५। स्वामिनि सत्यं किं तु यः स वेश्याजनस्यालङ्कारः सो ऽपहतः ।
- १६। समाश्रुसितु आर्याधृता ।

॥ पत्रं ५४ ॥

११। चेति किं भणसि अपरिज्ञितशरीरं आर्यपुत्र इति । वरमिदानीं स शरीरेण परिज्ञितो न पुनश्चारित्रेण । साम्प्रतमुज्ज्वलियां जन एवं मन्तयिष्यन्ति दरिद्रतयार्यपुत्रेणैवेदृशमकार्यमनुष्ठितमिति । भगव नृत्तान्तं पुष्करपत्रपतितजलविन्दुचञ्चलैः क्रीडसि दरिद्रपुरुषभाषणैः । इयं च मे एका मातृगृहलब्धा रत्नायली तिष्ठति । एतामप्यतिशोषणोत्तयैष आर्यपुत्रो न ग्रहीष्यति । चेति आर्यमैत्रेयं तावदाह्वय ।

- १२। यदार्थाधृताभाषयति । आर्य मैत्रेय धृता त्वामाज्ञा
- १३। कुत्र सा ।
- १४। एषा तिष्ठति उपक्षर्य ।
- १५। स्वस्ति भवत्याः ।
- १६। आर्य वन्दे । आर्य पुरस्तान्मुखो भव ।
- १७। एष भवति पुरस्तान्मुखः संवृत्तो ऽस्मि ।
- १८। आर्य प्रतीच्छेमाम् ।
- १९। किं न्विदम् ।

११०। अहं खलु रत्नषष्ठीमुपोषितासं तत्र यथाविभवानुसारेण ब्राह्मणाः प्रतिग्राहितव्यः स च न प्रतिग्राहितस्तत्रस्य कृते प्रतीच्छेमां रत्नावलिकाम् ।

- १११। स्वस्ति गमिष्यामि प्रियवयस्यस्य निवेद्यामि ।
- ११२। आर्य मैत्रेय मा खलु तं लज्जितं कुरु ।
- ११३। अहो अस्या महानुभावता ।

॥ पत्रं ५५ ॥

- ११। एषो ऽस्मि गृहाणोदम् ।
- १२। भो वयस्य यत्ने ऋद्धशदारसंग्रहस्य फलम् ।

१३। मा तावद्विधादितस्याभुक्तस्याल्पमूल्यस्य चौरैरपहृतस्य कारणाच्चतुःसमुद्रसारभूता रत्ना अली दीयते ।

१४। भो द्रिः किमकृपणं मन्तव्यति ।

॥ पत्रं ५७ ॥

१। आक्षपास्मि मात्रास्तुकायाः सकाशं गन्तुम् । एषास्तुका चित्रफलनिष्पदादृष्टिर्मदनिकया सह किमपि मन्तव्यन्ती तिष्ठति । तेषावदुपसर्पामि ।

२। चेति मदनिके अपि सुसदृशीयं चित्राकृतिर्यच्चारुदत्तस्य ।

३। सुसदृशी ।

४। कथं त्वं जानासि ।

५। येनास्तुकायाः सुसिग्धा दृष्टिरनुलभना ।

६। चेति किं वेषावासदाक्षिण्येण मदनिके एवं भणसि ।

७। अस्तुके किं य एव जनो वेषे प्रतिवसति स एव अलीकदाक्षिण्यो भवति ।

८। चेति नानापुरुषसङ्गेन वेषयाजनो ऽलीकदाक्षिण्यो भवति ।

९। यतस्तावदस्तुकाया दृष्टिर्हिहाभिरमते हृदयं च । तस्य कारणां किं पृच्छ्यते ।

१०। चेति सखीजनानुपहसनीयतां रक्षामि ।

११। अस्तुके एवं नेदं सखीजनचित्रानुवर्ती अबलाजनो भवति ।

॥ पत्रं ५८ ॥

१। अस्तुके माताज्ञापयति गृहीतावगुपठनं पक्षद्वारे सज्जं प्रवह्णं तदच्छेति ।

२। चेति किम्यच्चारुदत्तो मां नेष्यति ।

३। अस्तुके येन प्रवह्णेन सह सुवर्णशतसाहस्रिको ऽलङ्कारो ऽनुप्रेषितः ।

४। कः पुनः सः ।

५। एष एव रात्रश्यालः संस्थानकः ।

६। अपेहि मा पुनरेवं भणिष्यसि ।

७। प्रसीदतु प्रसीदतु अस्तुका सन्देशेनास्मि प्रेषिता ।

८। अहं सन्देशस्यैव कुर्यामि ।

९। तत्किं मातरं विज्ञापयिष्यामि ।

१०। एवं विज्ञापयितव्या यदि मां जीवन्तीमिच्छसि तदैवं पुनर्मात्रा नाज्ञापयितव्यम् ।

११। यथा ते रोचते ।

॥ पत्रं ५९ ॥

१। चेति इमं चित्रफलकं मम प्रायणीये स्थापयित्वा तालवृन्तं गृहीत्वा लघु आगच्छ ।

२। यदस्तुकाज्ञापयति ।

३। कथं शर्विलकः । शर्विलक स्वागतं ते कुत्र त्वम् ।

॥ पत्रं ६० ॥

१। चिह्नयति मदनिका तत्कुत्र नु अलु सा । कथमेवा केनापि पुरुषकेण सह मन्तव्यन्ती तिष्ठति । तथा चातिसिग्धया निश्चलदृष्ट्यापिबन्तीवैतनिर्धायति । तथा तर्कयामि एष स जन एनामिच्छ व्यभुजिष्यां कर्तुम् । तद्रमतां रमतां मा कस्यापि प्रीतिच्छेदो भवतु न अलु आकारायिष्यामि ।

- १२। शर्विलक कथय ।
 १३। शर्विलक किं न्विदं सशङ्क इव लक्ष्यसे ।
 १४। अथ किम् ।
 १५। कथं परमर्हस्यं तन्न ओष्यामि ।
 १६। कथं मत्सम्बन्धिनी कथा तच्छ्रोष्यामि ।
 १७। शर्विलक भणिता मयाङ्गुका ततो भणाति यदि मम स्वच्छन्दस्तदा विनार्यं सर्वं परिजनमभुक्षिष्यं करिष्यामि । अथ शर्विलक कुतस्ते एतावान्विभवो येन मामङ्गुकासकाशान्मोचयिष्यसि ।
 १८। प्रसन्नास्याकृतिः साहसकर्मतया पुनरुद्देजनीया ।
 १९। शर्विलक स्त्रीकल्यवर्तस्य कारपोनोभयमपि संग्रये विनिक्षिप्यम् ।
 ११०। शरीरं चारित्रं च ।
 १११। शर्विलक अखपिउतचारित्रो ऽसि तन्न खलु त्वया मम कार्पात्साहसं कुर्वतात्यन्तविरुद्धमाचरितम् ।

॥ पत्रं ६१ ॥

- ११। शर्विलक अप्रकाशो ऽलङ्कारो ऽयं च जन इति हयमपि न युज्यते तदुपनय तादृत्पश्याम्येतमलङ्कारम् ।
 १२। शर्विलक दृष्टपूर्वं इवायमलङ्कारस्तद्वत्ता कुत एषः ।
 १३। यदि मे प्रययं न गच्छसि तत्किन्निमित्तं मां निष्क्रीणासि ।
 १४। साहसिक न खलु त्वया मम कार्पादिदमकार्यं कुर्वता तस्मिन्नुद्दे को ऽपि व्यापादितः परिज्ञतो वा ।

॥ पत्रं ६२ ॥

- ११। सत्यम् ।
 १२। आश्चर्यं प्रत्युपजीवितास्मि ।
 १३। प्रियम् ।
 १४। अहो अस्यास्याने आविगः ।

॥ पत्रं ६३ ॥

- ११। अयि असम्बद्धभाषक असम्भावनीये कुप्यसि ।
 १२। एष खलु अलङ्कारो ऽङ्गुकासम्बन्धी ।
 १३। स च तस्यार्यस्य हस्ते विनिक्षिप्यः ।
 १४। एवमिव ।
 १५। कथमेवो ऽपि सन्तप्यते एव । तदज्ञानतैतेनैवमनुष्ठितम् ।

॥ पत्रं ६४ ॥

- ११। अत्र त्वमेव पण्डितः ।
 १२। शर्विलक यदि मम वचनं श्रूयते तन्नस्यैव मदानुभावस्य प्रतिनिर्यातय ।
 १३। न चन्द्रादातपो भवति ।
 १४। साधु मदनिके साधु ।
 १५। एषो ऽयमपर उपायः ।

- १६। कः खलु अपर उपायो भविष्यति ।
- १७। तस्यैवार्थस्य सम्बन्धी भूत्वा इममलङ्कारमस्तुकाया उपनय ।
- १८। त्वं तावदचौरः सो ऽप्यार्यो ऽनृषो ऽस्तु कया स्वको ऽलङ्कार उपगतो भवति ।
- १९। अयि उपनय अन्यथातिसाहसम् ।

॥ पत्रं ६५ ॥

- ११। साधु मदनिके साधु अभुजिष्येव मन्त्रितम् ।
- १२। तेन हि त्वमस्मिन्कामदेवगृहे मुहूर्ते तिष्ठ यावदस्तुकायै तवागमनं निवेदयामि ।
- १३। अस्तुके एष खलु चारुदत्तस्य सकाशाद्ब्राह्मण आगतः ।
- १४। हे चेष्टि तस्य सम्बन्धीति कथं त्वं जानासि ।
- १५। अस्तुके आत्मसम्बन्धिनमपि न जानामि ।
- १६। गृह्यते । प्रविशतु ।
- १७। यदस्तुकाज्ञापयति । प्रविशतु शर्विलकः ।
- १८। आर्य वन्दे समाविशतु आर्यः ।
- १९। आर्य ममापि तावत्प्रतिसन्देशं तत्र नयत्वार्थः ।
- १०। प्रतीच्छत्वार्थो मदनिकाम् ।

॥ पत्रं ६६ ॥

- ११। अहमार्थचारुदत्तेन भणिता य इममलङ्कारं समर्पयिष्यति तस्य त्वया मदनिका दातव्या । तस्य एवतां ददातीति एवमार्थोपावगन्तव्यम् ।
- १२। को ऽत्र प्रवहणिकः ।
- १३। अस्तुके सज्जं प्रवहणम् ।
- १४। चेष्टि मदनिके सुदृष्टं कुरु मां दत्तासि आरोह प्रवहणं स्मरसि माम् ।
- १५। परित्यक्तास्मि अस्तुकया ।
- १६। साम्प्रतं त्वमेव वन्दनीय संवृत्ता तदच्छ आरोह प्रवहणं स्मरसि माम् ।

॥ पत्रं ६७ ॥

- ११। एवमेतत् तत्परं नयतु मामार्थपुत्रः समीपं गुरुजनानाम् ।
- १२। अथ किम् ।
- १३। यदार्थ आज्ञापयति ।
- १४। यथार्थपुत्रो भणति अप्रमत्तेन तावदार्थपुत्रेण भवितव्यम् ।

॥ पत्रं ६८ ॥

- ११। आर्ये दिष्ट्या वर्षसे आर्यचारुदत्तस्य सकाशाद्ब्राह्मण आगतः ।
- १२। अहो रमणीयता अथ दिवसस्य । तच्चेष्टि सादरं अन्धुलेन समं प्रवेशयैनम् ।
- १३। यदस्तुकाज्ञापयति ।
- १४। ह्री ह्री भोः तपश्चरणकेशविनिर्जितेन राजसराज्ञो रावणः पुष्पकेण विमानेन गच्छति अहं पुनर्ब्रह्मणो ऽकृततपश्चरणकेशो ऽपि नगर्नारीजनेन गच्छामि ।
- १५। प्रेक्षतामार्थो ऽस्मदीयं गृहद्वारम् ।

१६। अहो सलिलसिक्तमार्जितकृतहरितोपलेपनस्य विविधकुसुमचित्रितभूमिकाभागस्य गगणतलालो कनकौतूहलदूरोन्मितशीर्षस्य दोलायमानावलम्बितैरावणाहस्तभ्रमितमल्लिकादामगुणालङ्कृतस्य समुच्छिन्नद निदन्ततोरणावभासितस्य महार्जनोपरामोपशोभिना पधनबलान्दोलनाललञ्चललाग्रहस्तेन इत एहीति व्याहृतेव मां सीभाग्यपताकानिवहेनीपशोभितस्य तोरणाधरणास्तम्भवेदिकानिष्पुसमुल्लसद्गरिसञ्चूतपल्लव ललामस्फटिकमङ्गलकलसाभिरामोभयपार्श्वस्य महासुरवक्त्रःस्थलदुर्भेधवन्निरन्तरं प्रतिबद्धकनककवाटस्य दुर्गत जनमनोरथायासकरस्य वसन्तसेनाभवनद्वारस्य सश्रीकता । यत्सत्यं मध्यस्थस्यापि जनस्य अलादू दृष्टिमाकारयति ।

१७। इमं प्रथमं प्रकोष्ठं प्रविशतु आर्यः ।

॥ पत्रं ६१ ॥

११। ही ही भोः प्राशिष्यङ्गमृणालस्वच्छाभा विनिहितचूर्णमुष्टिपाण्डुरा विविधरूपप्रतिश्रद्धकाञ्चन सीपानशोभिताः प्रासादपङ्क्तयो ऽवलम्बितमुक्तादामभिः स्फटिकवातायनमौखचन्द्रैर्निधायन्तीखोज्जयिनीम् । ओत्रिय इव सुखोपविष्टो निद्राति दीवारिकः । सदृधा कलमौदनेन प्रलोभिता न भक्तयन्ति वायसा बलिं सुधासवर्षतया । आदिशतु भवती ।

१२। एतु एतु आर्य इमं द्वितीयं प्रकोष्ठं प्रविशत्वार्यः ।

१३। ही ही भो इहापि द्वितीये प्रकोष्ठे पर्यन्तोपनीतयवसस्युसकवलसुपुष्टा तैलाभ्यक्तविषाणा अट्टाः प्रवह्णाबलीवर्दाः । अयमन्यतरो ऽवमानित इव कुलीनो दीर्घ निःश्रुसिति सैरिभः । इतश्चाप नीतयुद्धस्य मल्लस्येव मर्षणे ग्रीवा मेघस्य । इत इतो ऽपरेषामप्रवानां केशकल्पना क्रियते । अयमपरः पा टश्चर इव दृढबद्धो मन्दुरायां शाखामृगः । इतश्च कूरास्थिजतैलमिश्रं पिपेडं हस्ती प्रतिग्राह्यते हस्तिपक्षैः । आदिशतु भवती ।

१४। एतु एतु आर्य इमं तृतीयं प्रकोष्ठं प्रविशत्वार्यः ।

१५। ही ही भो इहापि तृतीये प्रकोष्ठे इमानि तावत्कुलपुत्रजनोपवेशननिमित्तं विरचितान्यास नानि । अर्धवाचितं पाशकपीठे तिष्ठति पुस्तकम् । स्वधीनमपामयसारिकासहितः पाशकपीठः । इमे चापरे मदनसन्धिविशहचतुरा विविधवर्ष्जिकाविलिप्तचित्रफलाग्रहस्ता इतस्ततः परिभ्रमन्ति गणिका वृद्धविटाश्च । आदिशतु भवती ।

१६। एतु एतु आर्य इमं चतुर्थं प्रकोष्ठं प्रविशत्वार्यः ।

॥ पत्रं ७० ॥

११। ही ही भो इहापि चतुर्थे प्रकोष्ठे युवतिकर्ताडिता जलधरा इव गम्भीरं नदन्ति मुरजाः क्षीणपुण्या इव गगणात्रारका निपतन्ति कांश्रयताला मधुकरविरतमधुरं वायते वंशः । इयमपरा ईर्षाप्र पायकुपितकामिनीवाङ्कारोपिता करहृषरामर्षेन सार्यते वीणा । इमा अपराः कुसुमरसमन्ना इव मधुकर्षो ऽतिमधुरं प्रगीता गणिकादारिका नृत्यते नार्यं पठ्यते सशृङ्गारम् । अवलम्बिता गवाक्षेषु वातं गृह्णन्ति सलिलमर्गयः । आदिशतु भवती ।

१२। एतु एतु आर्य इमं पञ्चमं प्रकोष्ठं प्रविशत्वार्यः ।

१३। ही ही भो इहापि पञ्चमे प्रकोष्ठे अयं हरिद्रजनलोभोत्पादनकर आहृत्युपचिक्तो हि गन्धः । विविधसुरभिधूसोदरैर्नित्यसन्तप्यमानं निःश्वसितीव महानसं हारमुखैः । अधिकमुपासयति साध्यमानबहुविधभक्ष्यभोजनगन्धः । अयमपरो जीर्णवस्त्रमिव हतपशूदरपेशिं धावति इपिदारकः । अहो धाहारविकारमुपसाधयति सूपकारः । वध्यन्ते मोदकाः पच्यन्ते पूषकाः । अपोदानेनीमिह अर्धितं भुञ्ज्य इति पादोदकं लप्स्ये । इह गन्धर्वसुरगपौरिव विविधालङ्कारशोभितैर्गणिकाजनैर्बन्धुलैश्च यत्सत्यं स्वर्गायते इदं गृहं । भोः के वृयं बन्धुला नाम ।

१४। आदिशतु भवती ।

१५। एतु एतु आर्य इमं षष्ठं प्रकोष्ठं प्रविशत्वार्यः ।

॥ पत्रं ७१ ॥

११। ही ही भो इहापि षष्ठे प्रकोष्ठे अदस्तावत्सुवर्णरत्नानां कर्म तोरणानि नीलरत्नविनिक्षिपानि इन्द्रायुधस्यानमिव दर्शयन्ते । वैदूर्यमौक्तिकप्रबालपुष्परागेन्द्रनीलकर्कोतरकपमरुप्रामरुक्तप्रभृतीन् रत्नविशेषानन्योन्यं विचारयन्ति शिल्लिपनः । अध्यन्ते ज्ञातद्वयैर्मणिष्ययानि घट्यन्ते सुवर्णालङ्कारा रक्तसूत्रेण ग्रथ्यन्ते मौक्तिकाभरणानि घृष्यन्ते धीर् वैदूर्याश्लिष्यन्ते शङ्खाः । प्राणो घृष्यन्ते प्रबालकाः शोष्यन्ते आर्द्रकुङ्कुमप्रस्तराः सार्यते कस्तूरिका विशेषेण घृष्यते चन्दनरसः संयोज्यन्ते गन्धयुक्तयः । दीयते गणिकाक्रामुकयोः सकर्पूरं ताम्बूलमवलोक्यते सकटाक्षं प्रवर्तते हासः पीयते चानवरतं ससीत्कारं मदिता । इमे खेटा इमाश्चेटिका इमे उपरे अवधीरितपुत्रदारविज्ञा मनुष्या आसवकरकाः पीतमदिर्गणिकाज्ञनैर्ये मुक्तास्ते पिबन्ति । आदिशतु भवती ।

१२। एतु एतु आर्य इमं सप्तमं प्रकोष्ठं प्रविशत्वार्यः ।

१३। इहापि सप्तमे प्रकोष्ठे सुश्लिष्टविहङ्गवाटोसुखनिषण्णानि अन्योन्यचुम्बनपराणि सुखमनुभवन्ति पारावतमिथुनानि । दधिभक्तपूरितोदरब्राह्मणा इव सूक्ष्मं पठति पञ्जरशुकः । इयमपरा स्वामिसंगमाननालब्धप्रसरेव गृहदासी अधिकं कुरकुरायते मदनसारिका । अनेकपालरसास्वादप्रतुष्टकण्ठा कुम्भदासीव कूक्षति परपुष्टा । आलम्बिता नागदन्तेषु पञ्जरपरस्परौ योध्यन्ते लावकाः । आलाप्यन्ते पञ्जरकपिशराः प्रेष्यन्ते पञ्जरकपोताः । इतस्ततो विविधमणिचित्रित इवायं महर्षे नृत्यन् रविकिरासान्तपुं पक्षोत्सेपैर्विधुञ्जतीव प्रासादं गृहमयूराः । इतः पिपडीकृता इव चन्द्रपादाः पदगतिं शिञ्जन्त इव कामिनीनां पश्चात्परिभ्रमन्ति राजहंसमिथुनानि । एते उपरे वृद्धमहल्लका इव इतस्ततः संचरन्ति गृहसारसाः । ही ही भोः प्रसारपां कृतं गणिकाया नानापक्षिसमूहैः । यत्सत्यं खलु नन्दनवनमिव मे गणिकागृहं प्रतिभाति । आदिशतु भवती ।

॥ पत्रं ७२ ॥

११। एत्वार्य इममष्टमं प्रकोष्ठं प्रविशत्वार्यः ।

१२। भवति क एष पट्टप्रावारकप्रावृतो ऽधिकतरं अत्यद्भुतपुनरुत्थालङ्कारालङ्कृतो ऽङ्गभङ्गैः परिखलन्निस्ततः परिभ्रमति ।

१३। आर्य एषो ऽङ्गुकाया भ्राता भवति ।

१४। कियन्नपश्चर्यां कृत्वा वसन्तसेनाया भ्राता भवति । अथवा मा तावदपि एष उल्लवः स्निग्धश्च सुगन्धश्च तथापि श्रमशानवीथ्यां ज्ञात इव चम्पकवृक्षो ऽनभिगमनीयो लोकस्य । भवति एषा पुनः का फुल्लप्रावारकप्रावृतोपानयुगलनिक्षिप्ततैलचिक्कणौः पादैरुच्चस्तनोपविष्टा तिष्ठति ।

१५। आर्य एषा खल्वस्माकमङ्गुकाया माता ।

१६। अहो अस्या अपवित्रताकिन्या उदरविस्तारः । तत्किमेतां प्रवेश्य महर्षेणमिव द्वारप्रोभेह निर्मिता ।

१७। हताश मैत्रमुपक्षिप्तास्माकं ममदम् । एषा खलु चातुर्थिकेन पीड्यते ।

१८। भगवन् चातुर्थिक एतेनोपकारेण मामपि ब्राह्मणामालोक्य ।

१९। हताश मरिष्यसि ।

११०। आ दास्याः पुत्रि वरसीदृशः शूनपीनतठरो मृत एव ।

सीधुसुरासखमन्त्रा एतादृशीमवस्थां गता हि अन्निका ।

यदि म्रियते अत्र अन्निका भवति शृगालसहस्रयात्रा ॥

भवति किं युष्माकं यानपात्राणि वहन्ति ।

॥११॥ आर्य नहि नहि ।

॥ पत्रं ७३ ॥

॥१॥ किं वात्र पृच्छ्यते युष्माकं खलु प्रेमज्ञे मदनसमुद्रे स्तननितम्बजघनान्येव यानपात्राणि मत्स्याहरणानि । एवं वसन्तसेनाया बहुवृक्षान्तमटप्रकोष्ठं भवनं प्रेक्ष्य यत्सत्यं जानामि एकस्थमिव त्रिपि कथं दृष्टं प्रशंसितुं नास्ति मे वाग्विभवः । किं तावद्गणिकागृहमथवा कुवेरभवनप्रतिच्छन्द इति । कुत्र युष्माकमगन्तुका ।

॥२॥ आर्य एषा वृक्षवाटिकायां तिष्ठति तस्मात् प्रविशत्वार्यः ।

॥३॥ ह्री ह्री भो अहो वृक्षवाटिकायाः सश्रीकता आश्चर्यकुसुमप्रस्ताराम्पितनेकपादपा निरन्तरपादपतलनिर्मिता युवतिजनजघनप्रमाणा पट्टदोला सुवर्णयूथिकाशेफालिकाभालतीमल्लिकानवमल्लिकाकुरवक्रातिमुक्तकप्रभृतिकुमुदैः स्वयं निपतितैर्यत्सत्यं लघूकरोतीव नन्दनवनस्य सश्रीकताम् । इतश्च उदयसूर्यसमप्रभैः कमलरक्तोत्पलैः सन्ध्यायते एव दीर्घिका ।

एषो ऽशोकवृक्षो नवनिर्गतकुसुमपल्लवो भाति ।

सुभट एव समरमध्ये घनलोहितपङ्कचर्चिकः ॥

भवति तत्कुत्र युष्माकमार्याः ।

॥४॥ आर्य अवनमय दृष्टिं पश्यान्तुकाम् ।

॥५॥ स्वस्ति भवत्ये ।

॥६॥ उपविशतु भवती ।

॥७॥ भवति कुशलम् ।

॥ पत्रं ७४ ॥

॥१॥ सुष्ठु उपलक्षितं दृष्टविलासिन्या । अथ किम् ।

॥२॥ शृणोतु भवती । ब्रजभवांश्चाहदत्तः शिरसाञ्जलिं कृत्वा भवतीं विज्ञापयति ।

॥३॥ मया तत्सुवर्णभाण्डं विश्रम्भादात्मीयमिति कृत्वा यूते हारितं स च सभिको राजापात्रकारी न ज्ञायते कुत्र गत इति ।

॥४॥ अन्तुके दिष्ट्या वर्धसे आर्यो यूतकरः संवृत्तः ।

॥५॥ कथं शौण्डेयतया चौरैषापहृतमपि यूते हारितमिति भणति । अत एव काम्यते ।

॥६॥ तन्नस्य कार्पादगृह्णातु भवतीमां रत्नावलीम् ।

॥७॥ किं दर्शयामि तमलङ्कारम् । अथवा न तावत् ।

॥८॥ किं तावन् गृह्णाति भवतीमां रत्नावलीम् ।

॥९॥ मैत्रेय कथं न ग्रहीष्यामि रत्नावलीम् । कथं क्षीपाकुसुमादपि सहकार्पादपान्मकरन्दविन्दवो निपतन्ति । आर्य विज्ञापय तं यूतकरं मम वचनेनार्यचाहदत्तम् । अहमपि प्रदोषे आर्यं प्रेक्षितुं आगच्छामि ।

॥ पत्रं ७५ ॥

॥१॥ किमन्यत्र गत्वा ग्रहीष्यति । भवति भणामि । निवृत्यतामस्माद्गणिकाप्रसङ्गादिति ।

- १२। चेष्टि गृहाणौतमलङ्कारं चारुदत्तमभिरन्तुं गच्छामः ।
 १३। अस्तुके पश्य पश्य उन्नमत्यकालदुर्दिनम् ।
 १४। चेष्टि हारं गृहीत्वा लघु लघु आगच्छ ।

॥ पत्रं ७७ ॥

११। अहो गणिकाया लोभश्च दक्षिणाता च यतो ऽन्या कयापि न कृता अनादरेणैवाभयित्वा किञ्चिदेवमेव गृहीता रत्नौवली । एतावत्या ऋद्ध्या तथैवमपि भणितो यदार्य मैत्रेय विप्रम्यतां गल्बर्केणा पानीयं पीयतामिति । तन्मा तावद्ददास्याः पुत्र्या गणिकाया मुखमपि द्रक्ष्यामि । सुष्ठु खलूच्यते अकन्द समुत्थिता पद्मिनी अवञ्चको वणिक् अचौरः सुवर्णाकारः अकलहो ग्रामसमागमः खलुब्धा गणिकेति दुष्करमेते सम्भाव्यन्ते । तत्प्रियवयस्यं गत्वा अस्मादगिकाप्रसङ्गान्निवर्तयामि । कथं प्रियवयस्यो वृत्तवाटिका यामुपविष्टस्तिष्ठति तयावदुपसपीमि । स्वस्ति भवते वर्धतां भवान् ।

- १२। उपविष्टो ऽस्मि ।
 १३। तत्खलु कार्यं विनष्टम् ।
 १४। कुतो ऽस्माकमेतावद्वागधेयं नवनलिनकोमलं हस्तं मस्तके कृत्वा प्रतीष्टा ।

॥ पत्रं ७८ ॥

११। भो कथं विनष्टं यदभुक्तस्यापीतस्य चौरैरपहृतस्य अल्पमूल्यस्य सुवर्णभाण्डस्य कारणाच्चतुः समुद्रसारभूता रत्नौवली हारिता ।

१२। भो वयस्य एतदपि मे द्वितीयं सन्तापकारणं यत्सखीजनदत्तसंज्ञया परान्तापवारितं मुञ्चं कृत्वा अहमुपहसितः । तदहं ब्राह्मणो भूत्वा इदानीं भवन्तं शीर्षेणा पतित्वा विज्ञापयामि । निवर्त्यतामा त्या अस्मादुद्धुप्रत्यवायादगिकाप्रसङ्गात् । गणिका नाम पादुकान्तरप्रविष्टा लेष्टुकेव दुःखेन निराक्रियते । अपिच अहो वयस्य गणिका हस्ती कायस्यो भिक्षुश्चाटो रासभो यत्रैते निवसन्ति तत्र दुष्टा अपि न त्रायन्ते ।

॥ पत्रं ७९ ॥

११। यथैव उर्ध्वं प्रेक्ष्य दोषं निःश्वसिति तथा तर्कयामि मयापि निवार्यमाणास्याधिकतरं वर्धिता स्योत्कण्ठा तत्सुष्ठु खल्वेवमुच्यते कामो वाम इति । भो वयस्य भणितं च तथा भया चारुदत्तं अथ प्रदोषं मयात्रागन्तव्यमिति । तत्तर्कयामि रत्नावल्यापरितुष्टापरं मार्गितुमागच्छतीति ।

- १२। अपेत मानवाः ।

यथा यथा वर्णत्यभ्रखण्डं तथा तथा तिम्यति पृष्ठचर्म ।

यथा यथा लगति शीतवातस्तथा तथा वेपते मे हृदयम् ॥

- १३।
 वंशं वामि सपूङ्गिन् सुशब्दं
 वीणां वादयामि सपूतन्त्रीं नदन्तीम् ।
 गीतं गायामि गर्दभस्यानुवृणं
 को मे गाने तुम्बुहर्नार्दो वा ।

आज्ञप्तो ऽस्मि अस्तुकया वसन्तसेनया कुम्भीलैक गच्छ त्वं समागमनमार्यचारुदत्तस्य निवेदयेति । तथा दार्यचारुदत्तस्य गृहं गच्छामि । एष चारुदत्तो वृत्तवाटिकायां तिष्ठति । एषो ऽपि स दुष्टवदुक्तस्तयावदुपसर्पामि । कथं पिहितं द्वारं वृत्तवाटिकायाः । भवतु एतस्य दुष्टवदुक्तस्य संज्ञां ददामि ।

- १४। अये क इदानीमेष प्राकारवेष्टितमिदं कपित्यं मां लोच्छ्रैस्ताडयति ।

॥ पत्रं ८० ॥

११। दास्याः पुत्रं दुष्टपारिव्रतं तिष्ठतिष्ठ यावदेतेन दण्डकाष्ठेन सुषकुमिव चूतफलमस्मात्प्रासादाद्भूमौ पातयिष्यामि ।

१२। कथं पारिव्रतं पश्यति न मां प्रेक्षते । अपर्या लोष्टगुटिकया पुनरपि ताडयिष्यामि ।

१३। कथं कुम्भीलकस्तथावदुपसर्पामि । अरे कुम्भीलक प्रविश स्वागतं ते ।

१४। अर्यं वन्दे ।

१५। अरे कुत्र त्वमीदृशो दुर्दिने अन्धकारे आगतः ।

१६। अरे एषा सा ।

१७। का एषा का ।

१८। एषा सा ।

१९। किमिदानीं दास्याः पुत्रं दुर्भिक्षकाले वृद्धाङ्ग इव ऊर्ध्वकं आसायसे एषा सा सेति ।

११०। अरे त्वमपीदानीमिन्द्रमल्लकामुक इव काकायसे का केति ।

१११। तत्कथय ।

११२। भवतु एवं भविष्यामि । अरे प्रश्नं ते दास्यामि ।

११३। अहं ते मुण्डे पादं दास्यामि ।

११४। अरे ज्ञानीहि तावत्तेन हि कस्मिन्काले चूता मुकुलवन्तो भवन्ति ।

११५। अरे दास्याः पुत्रं ग्रीष्मं ।

११६। अरे नहि नहि ।

॥ पत्रं ८१ ॥

१। किमिदानीमत्र कथयिष्यामि । भवतु चारुदत्तं गत्वा प्रक्ष्यामि । अरे मुहूर्तकं तिष्ठ । भो वयस्य प्रक्ष्यामि तावत्कस्मिन्काले चूता मुकुलवन्तो भवन्ति ।

२। मूर्खं वसन्ते ।

३। द्वितीयं ते प्रश्नं दास्यामि । का सुसम्पन्नानां ग्रामाणां रक्षकं करोति ।

४। अरे रक्षा ।

५। अरे नहि नहि ।

६। भवतु संशये पतितो ऽस्मि । भवतु चारुदत्तं पुनः पि प्रक्ष्यामि ।

७। अरे दासीपुत्र सेना ।

८। हे अपि एकस्मिन्कृत्वा शीघ्रं भण ।

९। सेनावसन्ते ।

१०। ननु परिवर्त्य भण ।

११। अरे मूर्खं वरुण पदे परिवर्तय ।

१२। अरे मूर्खं अक्षरपदे परिवर्तय ।

१३। वसन्तसेना ।

१४। एषा सा आगता ।

१५। तथावचारुदत्तस्य निवेद्यामि । भो चारुदत्त धनिकस्ते आगतः ।

॥ पत्रं ८२ ॥

- ११। यदि कुले नास्ति तत् द्वारे ऽस्ति । एषा वसन्तसेना आगता ।
 १२। यदि मम वचने न प्रत्ययसे तदिमं कुम्भीलकं पृच्छ । अरे दास्याः पुत्र कुम्भी
 लक उपसर्प ।
 १३। आर्य वन्दे ।
 १४। एषा सा आगता वसन्तसेना ।
 १५। यावदस्तुकाया निवेदयामि ।
 १६। भो अपि ज्ञानासि किन्निमित्तमोदृष्टो दुर्दिने आगतेति ।
 १७। मया ज्ञातं श्रुत्यमूल्या रत्नावली बहुमूल्यं सुवर्णभाण्डमिति न परितुष्टा अपरं मार्गितमागता ।

॥ पत्रं ८३ ॥

- ११। भाव सुष्ठु ते भविष्यति ।
 १२। एवमेतन्नक्तयमेषो ऽपरः ।

॥ पत्रं ८४ ॥

- ११। भाव पश्य पश्य ।
 १२। एषो ऽपरः ।

॥ पत्रं ८५ ॥

- ११। भाव एवमेतन्नत्पश्य पश्य ।

॥ पत्रं ८६ ॥

- ११। भाव तदेवैतद्गृहम् ।
 १२। यद्भवानाज्ञापयति । स्वस्ति भवत्यै ।

॥ पत्रं ८७ ॥

- ११। आर्य वन्दे स्वागतमार्यस्य । भाव एषा इन्द्रधारिका भावस्यैव भवतु ।
 १२। आर्य मैत्रेय कुत्र युष्माकं घृतकरः ।
 १३। ही ही भो घृतकर इति भणन्त्यालङ्कृतः प्रियव्रतस्यः । भवति एष खलु वृक्षवाटिकायाम् ।
 १४। आर्य का युष्माकं वृक्षवाटिकोच्यते ।
 १५। भवति यत्र न खायते न पीयते ।
 १६। तत्प्रविशतु भवती ।
 १७। अत्र प्रविश्य किं मया भषितव्यम् ।
 १८। घृतकर अपि सुखस्ते प्रदोष इति ।
 १९। अपि पार्ष्णिष्यामि ।
 ११०। अवस्यै एव पार्ष्णिष्यति ।
 १११। प्रविशतु भवती ।
 ११२। अयि घृतकर अपि सुखस्ते प्रदोषः ।

॥ पत्रं ८८ ॥

- ११। इदमासनमुपविशतु भवती ।
 १२। यद्भवानाज्ञापयति ।
 १३। आर्य मैत्रेय तिष्ठ त्वमहमेवास्तुकां शुश्रूषयिष्यामि ।
 १४। भो वयस्य पृच्छामि तावन्नत्रभवती किञ्चित् ।
 १५। अथ किन्निमित्तं पुनरीदृशे प्रनष्टचन्द्रालोके दुर्दिनान्धकारे आगता भवती ।
 १६। अस्तुके ऋतुको ब्राह्मणः ।
 १७। ननु निपुषा इति भण ।
 १८। एषा लल्वस्तुका एवं प्रष्टुमागता कियन्नस्या रत्नावल्या मूल्यमिति ।
 १९। भो भणितं मया लपमूल्या रत्नावली बहुमूल्यं सुवर्णभाण्डं न परितुष्टापरं याचितुमागता ।
 ११०। सा खलु अस्तुकाया आत्मीयेति भणित्वा घृते हारिता । स च सभिको राजापात्रकारी न ज्ञायते कुत्र गत इति ।

॥ पत्रं ८९ ॥

- ११। हे भवति मन्त्रितमेव मन्त्र्यते ।
 १२। यावत्तो ऽन्विष्यते तावदेतदेव गृहाण सुवर्णभाण्डम् ।
 १३। अतिमात्रमार्यो निधायति तत्किं दृष्टपूर्वस्ते ।
 १४। भवति शिल्पिकुशलतयावब्रूयति दृष्टिम् ।
 १५। आर्य वञ्चितो ऽसि दृष्ट्या तदेवेदं सुवर्णभाण्डम् ।
 १६। भो वयस्य तदेवेदं सुवर्णभाण्डं यदस्माकं गृहे चौरैरपहृतम् ।
 १७। भो वयस्य सत्यं श्रणामि ब्राह्मण्येन ।
 १८। भो पृच्छामि ननु कुत्र इदं समासादितमिति ।
 १९। एवमिव ।
 ११०। एवमिव ।
 १११। एवमिव ।
 ११२। आर्य अथ किम् ।

॥ पत्रं ९० ॥

- ११। अत एव काम्यसे ।
 १२। भो अलमतिमात्रसन्तापितेन । हे भवति समर्थतां मम ज्ञानश्राटिका ।
 १३। आर्य चारुदत्त युक्तं नेदमनया रत्नावल्येमं ज्ञानं तुलयितुम् ।
 १४। चेति किं भवत्येहैव सुपूज्यम् ।
 १५। आर्य मैत्रेय अतिमात्रमिदानीमस्तुकमात्मानं दर्शयसि ।
 १६। भो वयस्य एष लल्वपसार्यन्निव सुलोपविष्टं ज्ञानं पुनरपि विलारिवारिधाराभिः प्रविष्टः पर्यन्यः ।

॥ पत्रं ९१ ॥

- ११। दास्याः पुत्र दुर्दिनश्चनार्य इदानीमसि त्वं यदेवं भवतीं विभुता भीषयसि ।

॥ पत्रं १३ ॥

- ११। कथमप्यङ्गुका न विबुध्यते । भवतु प्रविश्य प्रबोधयिष्यामि ।
 १२। उन्निष्ठतु उन्निष्ठतु अङ्गुका प्रभातं संवृत्तम् ।
 १३। कथं रात्रिरेव प्रभातं संवृत्तम् ।
 १४। अस्माकमेतत्प्रभातमङ्गुकायाः पुनरात्रिरेव ।
 १५। चेष्टि क्व युष्माकं घृतकरः ।
 १६। अङ्गुके वर्धमानकं समादिश्य पुष्पकरपुष्पकं त्रीर्षोषानं गत आर्यचारुदत्तः ।
 १७। किं समादिश्य ।
 १८। योजय रात्रावेव प्रवहणं वसन्तसेना गच्छत्विति ।
 १९। चेष्टि क्व मया शान्तव्यम् ।
 ११०। अङ्गुके यत्र चारुदत्तः ।
 १११। चेष्टि सुष्ठु न निध्यातो रात्रौ तदयं प्रत्यक्षं प्रेक्षिष्ये । चेष्टि किं प्रविष्टाहमभ्यन्तरक्षतुः
 शालकम् ।
 ११२। न केवलमभ्यन्तरक्षतुःशालकं सर्वजनस्य हृदयमपि प्रविष्टा ।
 ११३। अपि सन्तप्यते चारुदत्तस्य परिजनः ।
 ११४। सन्तप्यते ।

॥ पत्रं १४ ॥

- १। कदा ।
 २। यदाङ्गुका गमिष्यति ।
 ३। तदा मया प्रथमं सन्तप्यम् । चेष्टि गृहपोमां रत्नावलीं मम भगिन्यै आर्याधृतायै गत्वा
 समर्पय वक्तव्यं च अहं श्रीचारुदत्तस्य गुणानिर्दिता दासी तदा युष्माकमपि । तदेषा तवैव कथंदाभरणं
 भवतु रत्नावली ।
 ४। कोपिष्यति चारुदत्त आर्यायै तावत् ।
 ५। गच्छ न कोपिष्यति ।
 ६। यदाज्ञापयसि ।
 ७। अङ्गुके भपाति आर्याधृता आर्यपुत्रेणा युष्माकं प्रसादीकृता न युक्तं ममैतां ग्रहीतुम् । आर्यपुत्र
 एव ममाभरणाविशेष इति ज्ञानातु भवती ।
 ८। एहि वत्स शकटिकया क्रीडावः ।
 ९। रदनिके किं ममैतया मृत्तिकाशकटिकया । तामेव सुवर्णाशकटिकां देहि ।
 १०। तात कुतो ऽस्माकं सुवर्णाव्यवहारः । तातस्य पुनरपि श्रद्धया सुवर्णाशकटिकया क्रीडिष्यसि ।
 तथावद्दिनोदयाम्येनं अङ्गुकावसन्तसेनायाः समीपमुपसर्पिष्यामि । अङ्गुके प्रणमामि ।
 ११। रदनिके स्वागतं ते । कस्य पुनरयं दारको ऽनलङ्कृतशरीरो ऽपि चन्द्रमुख आनन्दयति
 मम हृदयम् ।
 १२। एष खलु आर्यचारुदत्तस्य पुत्रो रोहसेनो नाम ।

॥ पत्रं १५ ॥

- १। एहि मे पुत्रक आलिङ्ग । अनुकृतमनेन पितृ व्रणम् ।

- ॥ २॥ न केवलं त्रपं शीलमपि तर्कयामि । एतेनार्यचारुदत्त आत्मानं विनोदयति ।
 ॥ ३॥ अथ किन्निमित्तमेव रोदिति ।
 ॥ ४॥ एतेन प्रतिवेशिगृहपतिदारकस्य सुवर्णाशकटिकया क्रीडितं तेन च सा नीता । ततः पुनस्तां याचतो मयेयं मृत्तिकाशकटिका कृत्वा दत्ता । तदा भणति रदनिके किं ममैतया मृत्तिकाशकटिकया तामेव सुवर्णाशकटिकां देहीति ।
 ॥ ५॥ हा धिक् हा धिक् अयमपि नाम परसम्पत्त्या सन्तप्यते । भगवन्कृतान्तं पुष्करपत्रपतितलल विन्दुसदृशैः क्रीडसि त्वं पुरुषभागधेयैः । तात मा रोदिहि सुवर्णाशकटिकया क्रीडिष्यसि ।
 ॥ ६॥ रदनिके का एषा ।
 ॥ ७॥ ते पितुर्गुणानिर्जिता दासी ।
 ॥ ८॥ तात अस्तुका ते जननी भवति ।
 ॥ ९॥ रदनिके अलीकं त्वं भणसि ययस्माकमस्तुका जननी तत्किमर्थमलङ्कृता ।
 ॥ १०॥ तात मुग्धेन मुखेनातिकरूपां मन्त्रयसि । एषेदानीं ते जननी संवृन्ना । तद्गृहापौतमलङ्कारं सुवर्णाशकटिकां कारय ।
 ॥ ११॥ अपेहि न ग्रहीष्यामि रोदिषि त्वम् ।
 ॥ १२॥ तात न रोदिष्यामि गच्छ क्रीड । तात कारय सुवर्णाशकटिकाम् ।

॥ पत्रं १६ ॥

- ॥ १॥ रदनिके रदनिके निवेद्य अस्तुकम्यै वसन्तसेनायै अपवारितं पक्षद्वारके सज्जं प्रवह्णां तिष्ठति ।
 ॥ २॥ अस्तुके एष वर्धमानको विज्ञापयति पक्षद्वारैः सज्जं प्रवह्णामिति ।
 ॥ ३॥ चेति तिष्ठतु मुहूर्तं यावदहमात्मानं प्रसाधयामि ।
 ॥ ४॥ वर्धमानक तिष्ठ मुहूर्तं यावदस्तुकात्मानं प्रसाधयति ।
 ॥ ५॥ ही ही भो मयापि ध्यानास्तरूपां विस्मृतं तयावत् गृहीत्वामच्छामि । एते नासिकारस्तुकु का अलीवर्दाः । भवतु प्रवह्णानैव गतागतिं करिष्यामि ।
 ॥ ६॥ चेति उपनय मे प्रसाधनमात्मानं प्रसाधयिष्यामि ।

॥ पत्रं १७ ॥

- ॥ १॥ आसप्तो ऽस्मि रात्रप्रयालकसंस्थानेन यत्स्थायार्क प्रवह्णां गृहीत्वा पुष्पकरगडकं शीर्षोन्धानं त्वरितमागच्छेति । भवतु तत्रैव गच्छामि । वहत अलीवर्दा वहत । कथं ग्रामशकटै रूढो मार्गः किमिदं नीमत्र करिष्यामि । अरे रे अपसरत । किं भणत एतत्कस्य प्रवह्णामिति एष रात्रप्रयालकसंस्थानस्य प्रवह्णामिति तच्छीघ्रमपसरत । कथमेवो ऽपरः सभिकमिव मां प्रेक्ष्य सहसैव घृतपलायित इव घृतकरो ऽपवार्यात्मानमन्यतो ऽपक्रान्तः । ततः पुनरेव अथवा किं ममैतेन त्वरितं गमिष्यामि । अरे रे ग्राम्या अपसरत अपसरत । किं भणत मुहूर्तं तिष्ठ चक्रपरिवृत्तिं देहीति । अरे रे रात्रप्रयालकसंस्थानस्याहं सूतश्च क्रपरिवृत्तिं दास्यामि । अथवा एष एकाकी तपस्वी तदेवं करोमि । एतत्प्रवह्णामार्यचारुदत्तस्य वृक्षवाटि कायाः पक्षद्वारके स्थापयामि । एषो ऽस्मि आगतः ।
 ॥ २॥ अस्तुके नेमिशब्द इव श्रूयते तदागतं प्रवह्णाम् ।
 ॥ ३॥ चेति गच्छ त्वरयति मे हृदयं तदादिश पक्षद्वारम् ।
 ॥ ४॥ एतु एतु अस्तुका ॥

- ॥ ५ ॥ चेति विग्रम त्वम् ।
 ॥ ६ ॥ यदञ्जुकाज्ञापयति ।
 ॥ ७ ॥ किं न्विदं स्फुरति दक्षिणं नयनम् । अथवा चारुदत्तस्यैव दर्शनमनिमित्तं प्रमार्जिष्यति ।
 ॥ ८ ॥ अपसारिता मया शकटास्तपावदृक्षामि । भारवत्प्रवहणम् । अथवा चक्रपरिवृत्त्या परिभ्रा-
 न्तस्य भारवत्प्रवहणं प्रतिभासते । भवतु गमिष्यामि । यात वृषभा यात ।
 ॥ ९ ॥ अरे रे दीवारिका अग्रमन्त्राः स्वेषु स्वेषु गुल्मस्थानेषु भवत । एषो ऽय गोपालदार्को
 गुप्तिं भङ्क्ता गुप्तिपालकं व्यापाय बन्धनं भिक्षा परिभ्रष्टो ऽपक्रामति । तदृक्षीत तदृक्षीत ।

॥ पत्रं १८ ॥

- ॥ १ ॥ महान्गर्वा संक्षम उत्पन्नस्तत्त्वरितं त्वरितं गमिष्यामि ।
 ॥ २ ॥ यात वृषभा यात ।

॥ पत्रं १९ ॥

- ॥ १ ॥ आश्चर्यमानीतं मया यानास्तरूपम् । रदनिके रदनिके निवेद्यान्तुकायै वसन्तसेनायै च
 स्थितं सज्जं प्रवहणमधिरूपा पुष्पकरपत्रकं जीर्णोद्यानं गच्छत्वञ्जुका ।
 ॥ २ ॥ कथं नूपुरशब्दस्तदागता खल्वञ्जुका । अञ्जुके रमो नासिकारुञ्जुकुको बलीवर्द्धो तत्पृष्ठत
 एवारोहत्वञ्जुका ।
 ॥ ३ ॥ यथा पादोत्कालचालितानां नूपुराणां श्रियन्तः शब्दो भाराक्रान्तं च प्रवहणं तथा तर्क
 यामि साम्प्रतमञ्जुकयावृत्त्या भवितव्यं तदृक्षामि । यात गोपा यात ।
 ॥ ४ ॥ अरे रे अरे जयजयमानकचन्दनैकमञ्जुलपुष्पभद्रप्रमुखाः ।
 किं स्थ विश्रब्धा यो ऽसौ गोपालदार्को रुद्धः ।
 भिक्षा समं व्रजति नरपतिद्वयं च बन्धनं च ॥
 अरे रे पूर्वस्मिन्प्रतोलीद्वारे तिष्ठ त्वं त्वमपि पश्चिमे त्वमपि दक्षिणे त्वमपि उत्तरे । यो ऽपि एष प्राका
 रखण्ड एतमभिरूपा चन्दनेन सममङ्गलोकयामि । एहि चन्दनक एहि ईतस्तावत् ।
 ॥ ५ ॥ अरे रे वीरकविशाल्यभीमाङ्गददपडकालदपडशूरप्रमुखाः ।
 आगच्छत विश्रस्तास्त्वरितं यतध्वं लघु कुरुत ।
 लक्ष्मीर्येन न राज्ञः प्रभवति गोत्रान्तरं गन्तुम् ॥

॥ पत्रं १०० ॥

- ॥ १ ॥ अपि च । उद्यानेषु सभासु च मार्गे नगर्यामापणो धांषे ।
 तं तं रक्त त्वरिताः शङ्का वा ज्ञायते यत्र ॥
 रे रे वीरक किं किं दर्शयसि भया तावद्विश्रस्तम् ।
 भिक्षा च बन्धनकं कः स गोपालदार्कं हरति ॥
 कस्याष्टमो दिनकरः कस्य चतुर्थश्च वर्तते चन्द्रः ।
 यश्च भार्गवग्रहो भूमिसुतः पञ्चमः कस्य ॥
 भया कस्य जन्मषष्ठो जीवो नवमस्तथैव सूरसुतः ।
 जीवति चन्दनके कः स गोपालदार्कं हरति ॥

१२। भट चन्दनक ।

अपहरति को ऽपि त्वरितं चन्दनकं प्रापामि तव हृदयेन ।
यथार्थोदितदिनकरे गोपालकदारकः पलायितः ॥

१३। यात गोपा यात ।

१४। अरे रे पश्य पश्य ।

अपवारितं प्रवह्णां व्रजति मध्येन रात्रमार्गस्य ।

एतन्नावद्विचार्य कस्य कुत्र प्रवसितं प्रवह्णाम् ॥

१५। अरे प्रवह्णावाहक मा तावत्प्रवह्णां वाह्य । कस्यैतत्प्रवह्णां को वा इहाव्रजः कुत्र वा व्रजति ।

१६। एतल्लु प्रवह्णामार्यचारुदत्तस्य सम्बन्धि इहाल्लुका वसन्तसेनाव्रजा पुष्पकरपुङ्कं त्रीर्षोद्यानं क्रीडितुं चारुदत्तस्य नीयते ।

१७। एष प्रवह्णावाहको भणति आर्यचारुदत्तस्य प्रवह्णां वसन्तसेनाव्रजा पुष्पकरपुङ्कत्रीर्षोद्यानं नीयते इति ।

॥ पत्रं १०१ ॥

११। तद्वच्छतु ।

१२। अनवलोकितं एव ।

१३। अथ किम् ।

१४। कस्य प्रत्ययेन ।

१५। आर्यचारुदत्तस्य ।

१६। कः स आर्यचारुदत्तः का वा वसन्तसेना येनानवलोकितं व्रजति ।

१७। अरे आर्यचारुदत्तं न जानासि न वा वसन्तसेनिकाम् । यद्यार्यचारुदत्तं वसन्तसेनिकां वा न जानासि तदा गगने द्योत्स्नासहितं चन्द्रं त्वं न जानासि ।

कस्तं गुणार्विन्दं शीलमृगाङ्गं जनो न जानाति ।

आपन्नदुःखमोक्षं चतुःसागर्सारकं रत्नम् ॥

द्वारेण पूजनीयाविह नगर्यं तिलकभूतौ च ।

आर्या वसन्तसेना धर्मनिधिश्चारुदत्तश्च ॥

१८। अरे चन्दनक ।

जानामि चारुदत्तं वसन्तसेनां च सुष्ठु जानामि ।

प्राप्ते च राजकार्ये पितरमप्यहं न जानामि ॥

१९। त्वमपि चिन्तापरः सेनापती राज्ञः प्रत्ययितः । एतौ धारितौ मया बलीवर्दी अवलोक्य ।

११०। त्वमपि राज्ञः प्रत्ययितो बलपतिः तत्त्वमेवावलोक्य ।

१११। मयावलोकितं त्वयावलोकितं भवति ।

॥ पत्रं १०२ ॥

११। यत्त्वयावलोकितं तद्राज्ञा पालकेनावलोकितम् ।

१२। अरे प्रवह्णावाहकं ह्यवनामयं धुरम् ।

१३। कथमार्यको गोपालदारकः प्रयेनवित्रासितः पत्राय इव प्राकुनिकस्य हस्ते निपतितः। एषो ऽनपराधः शरणागत आर्यचारुदत्तस्य प्रवहपामाश्रुः प्रापाप्रदस्य मे आर्यशार्ङ्गिलकस्य मित्रं अन्यतो राज्ञानि योगः। तत्किमिदानीमत्र युक्तमनुष्ठानम्। अथवा यद्वति तद्वति। प्रथममेवाभयं दत्तम्।

भीताभयप्रदानं ददतः परोपकाररसिकस्य।

यदि भवति भवतु नाशस्तथापि च लोके गुणा एव ॥

दृष्ट आर्यः। न अञ्जुका वसन्तसेना। तत एषा भणति युक्तं नेदं सदृशं नेदं यदहमार्यचारुदत्तमभिस्तु गच्छन्ती राजमार्गे परिभूता।

१४। चन्दनक अत्र मे संशयः समुत्पन्नः।

॥ पत्रं १०३ ॥

११। कथं ते संशयः।

१२। संभमधर्षकपठस्त्वं ज्ञप्तो ऽसि यत्प्रया भणितम्।

दृष्टो मया आर्यः पुनरञ्जुका वसन्तसेनेति।

अत्र मे अप्रत्ययः।

१३। अरे को ऽप्रत्ययस्तव। वयं दाक्षिणात्या अव्यक्तभाषिणाः क्षत्रेत्यादीनां दृष्टो दृष्टा वा आर्यो अञ्जुका वा।

१४। ननु अहमपि प्रलोकयामि राजाज्ञां एषा अहं राज्ञः प्रत्ययितः।

१५। ननु स्वामिनियोगः।

१६। आर्यगोपालदारक आर्यचारुदत्तस्य प्रवहपामधिरूपापक्रामतीदृग्नि यदि कथ्यते तदार्यचारुदत्तो राज्ञा शास्यते। तत्को ऽत्रोपायः। कर्पाटकलहप्रयोगं करोमि। अरे वीरक मया चन्दनकेन प्रलोकितं पुनरपि त्वं प्रलोकयसि कस्त्वं।

१७। अरे त्वमपि कः।

१८। पूज्यमानो मान्यमानस्त्वमात्मनो ज्ञातिं न स्मरसि।

१९। अरे का मम ज्ञातिः।

११०। को भणतु।

१११। भणतु।

११२। अथवा न भणतु।

॥ पत्रं १०४ ॥

११। ज्ञाननूपि हि ज्ञातिं तव न भणामि शीलविभवेन।

तिष्ठतु ममैव मनसि किं च कपित्थेन भग्नेन ॥

१२। ननु भणतु भणतु।

१३। किं न्विदम्।

१४। शीर्षाशिलातलहस्तः पूरुषाणां कुक्षितग्रन्थिसंस्थापकः।

कर्तरीव्यापृतहस्तस्त्वमपि सेनापतिर्ज्ञातः ॥

१५। अरे चन्दनक त्वमपि मान्यमान आत्मनो ज्ञातिं न स्मरसि।

१६। अरे का मम चन्दनकस्य चन्द्रविशुद्धस्य ज्ञातिः।

१७। भणतु।

१८। भयतु भयतु ।

१९। अरे किं न्विदम् ।

१९०। अरे शृणु शृणु ।

तवापि ज्ञातिः शुद्धा माता भेरी पितापि ते पटहः ।

दुर्मुखकर्टकभ्राता त्वमपि सेनापतिर्जातः ॥

१९१। अहं चन्दनकर्मकारः । तदा प्रलोकय प्रवहणम् ।

१९२। अरे प्रवहणावाहक परिवर्तय प्रवहणं प्रलोकयिष्यामि ।

॥ पत्रं १०५ ॥

१९१। अरे अहं त्वया विप्रवस्तो राजाक्षपिं कुर्वन्सहसा केशेषु गृहीत्वा पादेन ताडितः । तच्छृणु रे अधिकरणमध्ये यदि ते चतुरङ्गं न कल्पयामि तदा न भवामि वीरकः ।

१९२। अरे राजकुलमधिकरणां वा अत्र किं त्वया शुनकसदृशेन ।

१९३। गच्छ रे प्रवहणावाहक भच्छ । यदि को ऽपि पृच्छति तदा भया चन्दनकवीरकाभ्यामव लोकितां प्रवहणां व्रजति । आर्ये वसन्तसेने इदं चाभिज्ञानं ते ददामि ।

१९४। अस्तुके ।

अत्र मया विज्ञप्ता प्रत्ययिता चन्दनकमपि स्मरसि ।

न भवामि एष लुब्धः सेहस्य रसेन ब्रूमः ॥

१९५। अग्यं तव ददातु हरे विष्णुर्ब्रह्मा रविश्च चन्द्रश्च ।

हत्वा शत्रुपक्षं शुम्भानिशुम्भौ यश्च देवी ॥

॥ पत्रं १०६ ॥

१९१। निष्क्रामतो मम प्रिञ्चयस्यः शर्विलकः पृष्ठत एवानुलग्नो गतः । भवतु प्रधानदण्डधारको वीरको राजप्रत्ययकारको विरोधितः । तथावदहमपि पुत्रभ्रातृभिः परिवृत एतमेवानुगच्छामि ।

॥ पत्रं १०७ ॥

१९१। भोः पश्य पश्य पुष्पकर्णउकतीषीधानस्य सश्रीकताम् ।

१९२। भो इदमसंस्कारमणीयं शिलातलमुपविशतु भवान् ।

१९३। भणितो मया वर्धमानको वसन्तसेना गृहीत्वा लघु लघु आगच्छेति ।

१९४। यात गोपा यात ।

॥ पत्रं १०८ ॥

१९१। इदं तदुद्यानं यावदुपसर्पामि । आर्यमैत्रेय ।

१९२। प्रियं ते निवेदयामि वर्धमानको मन्त्रयति आगतया वसन्तसेनया भवितव्यम् ।

१९३। दास्याः पुत्र किं चिरयितो ऽसि ।

१९४। आर्य मैत्रेय मा कुप्य यानास्तरणां विस्मृतमिति कृत्वा गतागतं कुर्वन् चिरयितो ऽस्मि ।

१९५। किं निगडेन बद्धावस्थाः पादौ येन स्वयं नावतर्त्ति । भो न वसन्तसेना वसन्तसेनः

सस्त्रेयः ।

॥ पत्रं १०१ ॥

- ११। यदार्यं आस्तापयति। आर्यं अपनीतानि निगडानि ।
१२। संगच्छ निगडानि एषो ऽपि मुक्तो जयं श्रुतिष्यामः ।

॥ पत्रं ११२ ॥

- ११। अज्ञाः कुरुत धर्मसङ्ख्यम् ।
संयच्छत निजमुदरं नित्यं ज्ञात ध्यानपटहेन ।

विषमा इन्द्रियचौरा हरन्ति चिरसञ्चितं धर्मम् ॥

अपि च । अनित्यतया प्रेक्ष्य केवलं तावद्धर्माणां शरणमस्मि ।

पञ्चतना येन मारिता स्त्रियं मारयित्वा ग्रामो रक्षितः ।

अबलश्च चाण्डालो मारितो ऽवश्यं स नरः स्वर्गं ग्राहते ॥

शिरो मुण्डितं तुण्डं मुण्डितं चित्रं न मुण्डितं किं मुण्डितम् ।

यस्य पुनश्च चित्रं मुण्डितं साधु सुष्ठु शिरस्तस्य मुण्डितम् ॥

गृहीतकशायोदकमिदं चौरं यावदिदं राष्ट्रियश्यालकस्य उपाने प्रविश्य पुष्करिण्यां प्रक्षाल्य लघु लघु
अपक्रमिष्यामि ।

- १२। तिष्ठ रे दुष्टश्रमपाक तिष्ठ तिष्ठ ।

१३। भो आश्चर्यम् । एष राष्ट्रश्यालकसंस्थानक आगतः । एकेन भिक्षुणा अपराधे कृते अन्यमपि
यत्र यत्र भिक्षुं पश्यति तत्र तत्र गामिव नासिकां भिक्षापवाहयति । तत्कुत्राश्रयाः शरणां गमिष्यामि ।
अथवा भट्टार्क एव झुञ्जो मे शरणम् ।

॥ पत्रं ११३ ॥

- ११। तिष्ठ रे दुष्ट श्रमपाक तिष्ठ तिष्ठ । आपानकमध्यप्रविष्टस्यैव रक्तमूलकस्य शीर्षं ते भक्ष्यामि ।

- १२। स्वागतं प्रसीदतु उपासकः ।

- १३। भाव पश्य पश्य आक्रोशति माम् ।

- १४। उपासक इति मां भषाति किमहं नापितः ।

- १५। स्तुहि श्रमपाक स्तुहि ।

- १६। त्वं धन्यस्त्वं पुण्यः ।

- १७। भाव धन्यः पुण्य इति मां भषाति । किमहं आसकः कोष्ठकः कुम्भकारो वा ।

- १८। भाव तत्किमर्थमेष इहागतः ।

- १९। चौरं प्रक्षालयितुम् ।

११०। अरे दुष्ट श्रमपाक एतन्मम भगिनीपतिना सर्वोद्यानानां प्रवरं पुष्पकरपडोद्यानं दत्तम् । यत्र
तत्त्वच्छुनकाः शृगालाः पानीयं पिबन्ति अहमपि वरपुरुषो मनुष्यकः न स्नामि तत्र त्वं पुष्करिण्यां पुरा
पाकुलत्यूषशत्रूलानि दूष्यगन्धीनि चौराणि प्रक्षालयसि । तन्नामेकप्रहारिकं करोमि ।

॥ पत्रं ११४ ॥

- ११। कथं भावो ज्ञानाति ।

- १२। उपासक एवमचिरं प्रशंसितश्चाहम् ।

- १३। तस्मिन्मर्षं त्वं तातमात्र एव न प्रवर्तितः ।
 १४। नमो ब्रुहस्पतेः ।
 १५। अरे तिष्ठ तावदावत्सम्प्रधारयामि ।
 १६। आत्मनो हृदयेन ।
 १७। पुत्रक हृदय भट्टारकः पुत्रक एष अमपाकः अपि नाम किं गच्छतु किं तिष्ठतु । नापि गच्छतु नापि तिष्ठतु । भाव भाव सम्प्रधारितं मया हृदयेन सह एतन्मम हृदयं भषाति ।
 १८। मापि गच्छतु मापि तिष्ठतु मापि उच्छसितु मापि निःश्वसितु इहैव कटिति पतित्वा म्रियताम् ।
 १९। नमो ब्रुहस्पतेः श्राप्यागतो ऽस्मि ।
 १९०। ननु समयेन ।

॥ पत्रं ११५ ॥

- ११। तथा कर्दमं क्षिपतु यथा पानीयं कलुषं न भवति । शृणुवा पानीयं पुत्रीकृत्य कर्दमं क्षिपतु ।
 १२। किं भषाति ।
 १३। स्तुहि स्तुहि पुनरपि स्तुहि ।
 १४। स्तुष्टु भावो भषाति ।

बहुकुसुमविचित्रिता च, भूमी
 कुसुमभरेषा विनामिताश्च वृक्षाः ।
 दुमशिलरुलताश्च वन्दमानाः
 पनसफलानीव वानरौ ललन्ति ॥

- १५। एषो ऽस्मि आसीनः । भाव अपापि तां वसन्तसेनां स्तरामि दुर्जनवचनमिव हृदयान्ना पसरति ।

॥ पत्रं ११६ ॥

- ११। भाव कापि वेला स्यात्प्रकचेष्टस्य भषातस्य प्रवह्णां गृहीत्वा लघु लघु आगच्छेति ।
 अपापि नागच्छतीति चिन्मस्मि दुर्भुक्षितो मध्याह्ने न शक्यते पादाभ्यां गन्तुम् । तत् पश्य पश्य ।
 नभोमध्यगतः सूर्यो दुष्प्रेक्ष्यः कुपितवानरसदृक्षः ।
 भूमी दृढसन्तप्रा हतपुत्रशतेव गान्धारी ॥
 १२। भाव । शिरसि मम निलीनो भाव सूर्यस्य पादः
 शकुनिलगविहङ्गा वृक्षशाखासु लीनाः ।
 नरपुरुषमनुष्या उल्पादीर्घे श्वसन्तो
 गृहशरपानिषपणा आतपं निर्वहन्ति ॥
 भाव अपापि स चेष्टो नागच्छति । अथवात्मनो विनोदननिमित्तं किमपि मास्यामि । भाव श्रुतं त्वया धनमया गीतम् ।

॥ पत्रं ११७ ॥

- ११। कथं गन्धर्वो न भविष्यामि ।

हिङ्गुवला शीर्कभद्रमुक्तो
 वचाया ग्रन्थिः सगुडाशुपठी ।

एषा मया सेविता गन्धयुक्तिः

कथं नाहं मधुरस्वर इति ॥

भाव भाव पुनरपि तावदास्यामि । भाव भाव श्रुतं त्वया वन्दया गीतम् ।

१२। कथं गन्धर्वो न भवामि ।

हिङ्गुल्लङ्घनं दन्तमरीचचूर्णं

व्याघारितं तैलघृतेन मिश्रम् ।

भुक्तं मया पारभृतीयमांसं

कथं नाहं मधुरस्वर इति ॥

भाव अद्यापि चेटो नागच्छति ।

१३। भीतः खल्वहं माध्याह्निकः सूर्यो मा तावत्कुपितो राजप्रयालसंस्थानको भविष्यति । तन्वृत्तं वहामि । यात वृषभा यात ।

१४। हा धिक् हा धिक् न खलु वर्धमानकस्यायं स्वरसंयोगः । किं न्विदं । किं न खलु आर्यचारुदत्तेन वाहनपरिश्रमं परिहृत्वा अन्यो मनुष्यः अन्यत्प्रवहणं प्रेषितं भविष्यति । स्फुरति दक्षिणां लोचनं वेपते मे हृदयं शून्या दिशः सर्वमेव विसंश्रुलं पश्यामि ।

१५। भाव भाव आगतं प्रवहणम् ।

१६। किं न पश्यति भावः । वरुणशूकरं एव धुरधुरायमाणां लक्ष्यते ।

॥ पङ्क्तौ १९८ ॥

११। पुत्रक स्थावरक चेट आगतो ऽस्ति ।

१२। अथ किम् ।

१३। प्रवहणामप्यागतम् ।

१४। अथ किम् ।

१५। वृषभावाप्यागतौ ।

१६। अथ किम् ।

१७। त्वमप्यागतः ।

१८। भट्टार्क अहमप्यागतः ।

१९। तत्प्रवेशय प्रवहणम् ।

११०। कतरेषा मार्गेणा ।

१११। एतेनैव प्राकारखण्डेन ।

११२। भट्टार्क वृषभा म्रियन्ते प्रवहणमपि भश्यते अहमपि चेटो म्रिये ।

११३। अरे राजप्रयालको ऽहं वृषभा मृता अपरान्क्रेष्यामि प्रवहणं भग्नमपरं कारयिष्यामि त्वं मृतो ऽपरः प्रवहणावाहको भविष्यति ।

११४। सर्वमुपपन्नं भविष्यति अहमात्मीयो न भविष्यामि ।

११५। अरे सर्वं विनश्यतु प्राकारखण्डेनैव प्रवेशय प्रवहणम् ।

११६। विभक्तं रे प्रवहणं समं स्वामिनां विभक्तं । अन्यत्प्रवहणं भवतु भट्टार्कं गत्वा निवेदयामि ।

कथं न भग्नं भट्टार्क उपस्थितं प्रवहणम् ।

११७। न क्षिप्त्वा वृषभा न मृता रज्जवत्प्रवहणमपि न मृतः ।

११८। अथ किम् ।

॥ पत्रं १११ ॥

११। भाव आगच्छ प्रवह्यां पश्यामः। भाव त्वमपि मे गुरुः परमगुरुः प्रेक्ष्यसे सादृको ऽभ्यन्त
रक इति पुरस्करणीय इति त्वं तावत्प्रवह्यामग्रतो ऽधिरोह ।

१२। अथवा तिष्ठ त्वं तव पितृसम्बन्धि प्रवह्यां येन त्वमग्रतो ऽधिरोहसि। अहं प्रवह्यास्वामी
अग्रतो ऽधिरोहामि ।

१३। यद्यप्यहमेवं भणामि तथापि तवैष आदरो ऽधिरोह भट्टारक इति भणितुम् ।

१४। एष साम्प्रतमधिरोहामि। पुत्रक स्थावरक चेष्ट परिवर्तय प्रवह्याम् ।

१५। अधिरोहतु भट्टारकः ।

१६। भाव भाव मृतो ऽसि मृतो ऽसि प्रवह्याधिब्रूहा राज्ञसी चोरो वा प्रतिवसति। तपदि
राज्ञसी तदा उभावपि मुषितौ अथ चोस्तदा उभावपि खादितौ ।

१७। पुत्रक स्थावरक चेष्ट वीक्षसि ।

१८। अथ किम् ।

१९। प्रवह्याधिब्रूहा स्त्री प्रतिवसति तदवलोकय ।

॥ पत्रं १२० ॥

११। कथं मम नयनयोरायासकर एव राजप्रयालः। तत्संशयितास्मि मन्दभाग्या। एतदिदानीं
मम मन्दभागिन्या उपरक्षेत्रपतित इव वीजमुष्टिर्निष्फलमिहगमनं सम्बृन्नम् । तत्किमत्र करिष्यामि ।

१२। कातरः खल्वेष वृद्धलोडः प्रवह्यां नावलोकयति। भाव आलोक्य प्रवह्यां ।

१३। कथं शृगाला उड्डयन्ते वायसा व्रजन्ति तयावद्वावो ऽस्त्रिभ्यां भक्ष्यते दन्तैः प्रेक्ष्यते तावदहं
पलायिष्ये ।

१४। प्रवह्याविपर्यासेनागतः शरपागतास्मि ।

॥ पत्रं १२१ ॥

११। यदि राज्ञसी प्रतिवसति तत्किं नू त्वां मुष्पाति अथ चोस्तदा किं न त्वं खादितः ।

१२। एवं कृते किं भवति ।

१३। एवं भवतु। स्थावरक चेष्ट नय प्रवह्यामथवा तिष्ठ तिष्ठ । देवतानां ब्राह्मणानां चाग्रत
शरणेन गच्छामि। नहि नहि प्रवह्यामधिभूय गच्छामि। येन दूरतो मां प्रेक्ष्य भणित्वन्ति एष स राज्ञ
द्विप्रयालो भट्टारको गच्छति ।

१४। शान्तं पापं शान्तं पापम् ।

१५। भाव भाव मां प्रवलपुरुषं मनुष्यं वासुदेवाकम् ।

१६। तेन हि अपूर्वा श्रीः समासादिता तस्मिन्काले मया रोषिता साम्प्रतं पादयोः पतित्वा
प्रसादयामि ।

१७। एष पादयोः पतामि। अन्निके अम्बिके शृणु मम विसृष्टिम् ।

एष पतामि चरणायोर्विशालनेत्रे

इस्तास्त्रलिं दशनखे तव शुद्धन्ति ।

॥ पत्रं १२२ ॥

- ११। यत्तन्मयकृतं मदनानुरेण
तत्त्वामितासि वर्गात्रि तवास्मि दासः ॥
- १२। अपेहि अनार्यं मन्त्रयसि ।
- १३। यश्चुम्बितमम्बिकामातृकाभिः
गतं न देवानामपि यत्प्रणामम् ।
तत्पातितं पादतलेन मुण्डं
वने शृगालेन यथा मृतजम् ॥

अरे स्थावरक चेष्ट कुत्र त्वया एषा समासादिता ।

१४। भट्टक ग्रामशकटै रुढो राजमार्गस्ततश्चाहदक्षस्य वृक्षवाटिकायां प्रवह्णं स्थापयित्वा तत्राव
तीर्य यावच्चक्रपरिवृत्तिं करोमि तावदेव प्रवह्णविपर्ययासेनेहाश्रमेति तर्कयामि ।

१५। कथं प्रवह्णविपर्ययासेमागता न मामभिसर्तुं तद्वत्तद् अवतर मम प्रवह्णात् । त्वं दरिद्रसा
र्थवाहपुत्रकमभिसार्यसि मदीयान्वृषभान्वाहयसि तद्वत्तद् अवतर गर्भदासि अवतर ।

- १६। तमार्यचाहदक्षमभिसार्यसीति यस्तस्यमलङ्कृतास्मि अमुना वचनेन । साम्प्रतं च यद्वत्तु तद्वत्तु ।
- १७। एताभ्यां ते दृष्टान्तौत्पलमपउलाभ्यां
हस्ताभ्यां चाहुशतताउनलम्पटाभ्याम् ।
कर्णामि तव वर्तुं निरीयानका
त्केशेषु आलिदयितामिव यथा जटायुः ॥

॥ पत्रं १२३ ॥

११। यो ऽसौ मम वचनावमानेन तदा रोषाग्निः सन्धुक्षितः अय एतस्याः पादप्रहारोपानेन-
प्रव्वलितः । तत्साम्प्रतं मार्याम्येनाम् । भवतु एवं तावत् । भाव भाव

युद्धीच्छसि लम्बदृशाविश्रालं
प्रावारकं सूत्रशतैर्युक्तम् ।
मांसं च खादितुं तथा तुष्टिं कर्तुं
चुह चुह चुक्कु चुह चुह इति ॥

- १२। मम प्रियं कुह ।
- १३। अकार्यस्य गन्धो ऽपि नास्ति रसो ऽपि नास्ति ।
- १४। मार्य वसन्तसेनाम् ।
- १५। अहं ते उडुपं दास्यामि । अन्यच्च विविक्ते उद्याने इह मार्यन्तं कस्त्वां प्रेक्षिष्यते ।

॥ पत्रं १२४ ॥

- ११। तेन हि पटान्तापवारितां कृत्वा मार्य ।
- १२। अधर्मभूरेष वृद्धकोलः । भवतु स्थावरकं चेष्टमनुनयामि । पुत्रक स्थावरक चेष्ट सुवर्णाजट
कानि ते दास्यामि ।
- १३। अहमपि परिधास्ये ।
- १४। सौवर्णं ते पीठं कारयिष्यामि ।

- १५। अहमपि उपलब्ध्यामि ।
 १६। सर्वं ते उच्छिष्टं दास्यामि ।
 १७। अहमपि आदिष्यामि ।
 १८। सर्वशेटानां महत्तरं करिष्यामि ।
 १९। भट्टको भविष्यामि ।
 १९०। तन्मन्यस्व मम वचनम् ।
 १९१। भट्टक सर्वं करिष्यामि वर्जयित्वाकार्यम् ।
 १९२। अकार्यस्य गन्धो ऽपि नास्ति ।
 १९३। भणतु भट्टकः ।
 १९४। एनां वसन्तसेनां मार्य ।
 १९५। प्रसीदतु भट्टकः । इयं मयानर्थेषा आर्या प्रवहपापारक्तननानाता ।
 १९६। अरे शेट तवापि न प्रभवामि ।
 १९७। प्रभवति भट्टारकः शरीरस्य न चारिश्यस्य । तत्प्रसीदतु भट्टको बिभेमि खल्वहम् ।
 १९८। त्वं मम शेटो भूत्वा कस्माद्बिभेषि ।
 १९९। भट्टारक पर्लोकात् ।
 २००। कः स पर्लोकः ।

॥ पत्रं १२५ ॥

- १। भट्टक सुकृतदुष्कृतपरिणामः ।
 २। कीदृशः सुकृतस्य परिणामः ।
 ३। यादृशो भट्टको बहुसुखार्णमपिडतः ।
 ४। दुष्कृतस्य कीदृशः ।
 ५। यादृशो ऽहं परपिडपुष्टको ज्ञातः । तदकार्यं न करिष्यामि ।
 ६। अरे न मारयिष्यसि ।
 ७। ताडयतु भट्टको मारयतु भट्टकः अकार्यं न करिष्यामि ।
 येनास्मि गर्भदासो विनिर्मितो भागधेयदोषैः ।
 अधिकं च न क्रूष्यामि तेनाकार्यं परिहरामि ॥
 ८। शरपागतास्मि ।
 ९। अर्धमभीर्बुद्धलोडः पर्लोकभीरुरेष गर्भदासः । अहं राष्ट्रियप्रयालः कस्य बिभेमि वरपुरुषम्
 नृप्यः । अरे गर्भदास शेट गच्छ त्वमप्यक्के प्रविश्य विभ्रान्त एकान्ते तिष्ठ ।
 १०। यद्गर्ताप्तापयति । अस्तुके एतावान्मे विभवः ।

॥ पत्रं १२६ ॥

- १। तिष्ठ वसन्तसेने मारयिष्यामि ।
 २। भाव भट्टक मार्यते ।

सर्वकालं मया पुष्टो मत्सेन च शृतेन च ।

अथ कार्ये समुत्पन्ने ज्ञातो मे वैरिकः कथम् ॥

भवतु लब्धो मयोपायः । दत्ता वृद्धलोडेन शिरश्चालनसंज्ञा । तदेतं प्रेष्य वसन्तसेनां मारयिष्यामि । एवं

तावत् । भाव यत्वं मया भषिप्तस्तत्कथमहं एवं बृहति गत्वर्कप्रमाणे कुले ज्ञातो ऽकार्यं करोमि ।
एकमेतदङ्गीकारयितुं मया भषितम् ।

१३। भाव एषा तवाग्रतो लज्जते न मामङ्गीकरोति । तद्वच्च स्वावर्कचेतो मया ताडितो गतो
ऽपि एष प्रपलाय गच्छति । तस्मान्नं गृहीत्वा आगच्छतु भावः ।

१४। ननु भषामि श्रृणुयातास्मि ।

१५। एवं मम हस्ते एषा न्यासेन तिष्ठतु ।

॥ पत्रं १२७ ॥

११। सत्यम् ।

१२। भवतु मारुषिष्यामि । अथवा कपटकापटिक एष ब्राह्मणो बृहल्लोडः कदापि अपेक्षारित
शरीरो गत्वा शृगालो भूत्वा हुत्तुहुत्तो करोति । तदेतस्य वञ्चनानिमित्तमेवं तावत्कारिष्यामि । आले
आले वसन्तसेने एहि ।

१३। सुवर्णं ददामि प्रियं वदामि पतामि शीर्षेणा संवेष्टनेन ।

तथापि मां नेच्छसि शुक्रदन्ति किं ते अयं काष्ठमया मनुष्याः ॥

१४। को ऽत्र सन्देहः । अपिच । सहकारपादपं सेवित्वा न पलाशपादपमङ्गीकारिष्यामि ।

१५। दास्याः पुत्रि दरिद्रचारुदत्तकः सहकारपादपः कृतः अहं पुनः पलाशो भषितः किंशुको
ऽपि न कृतः । एवं त्वं मे गालीं ददती अयापि, तमेव चारुदत्तकं स्मरति ।

॥ पत्रं १२८ ॥

११। हृदयगत एव किमिति न स्मर्यते ।

१२। अयापि ते हृदयगतं त्वां च सममेव मोटयामि । तदूदकिंसार्थवाहकमनुष्यकामुकि तिष्ठ ।

१३। भया भया पुनरपि प्रलाघनीयानि अक्षराणि ।

१४। परित्रायतां दास्याः पुत्रीश्चारुदत्तकस्त्वाम् ।

१५। परित्रायते यदि मां प्रज्जते ।

१६। किं स शक्रो ब्रीलिपुत्रो महेन्द्रो
रम्भापुत्रः कालनेमिः सुअन्धुः ।
रुद्रो राता द्रोणपुत्रो जटायुः
आपाख्यो वा धुन्धुमारः त्रिशङ्कुः ॥

अथवा एते ऽपि त्वां न रक्षन्ति ।

आपाख्येन यथा सीता मारिता भारते युगे ।

एवं त्वां मोटयिष्यामि जटायुरिष्य द्रोपदीम् ॥

१७। हा मातः कुत्रासि । हा आर्य चारुदत्त एष ज्ञानो ऽसम्पूर्णमनोरथ एव विपद्यते । तदूर्ध्वं
क्रन्दिष्यामि । अथवा वसन्तसेना उर्ध्वं क्रन्दतीति लज्जनीयं लल्लवेत्तम् । नम आर्यचारुदत्ताय ।

१८। अयापि गर्भदासी तस्यैव पश्य नाम गृह्णाति स्मर गर्भदासी स्मर ।

१९। नम आर्यचारुदत्ताय ।

११०। म्रियस्व गर्भदासी म्रियस्व ।

॥ पत्रं १२१ ॥

- ११। तां दोषकर्षिडकामविनयस्याखासभूतां सखा
 तां तस्य किलागतस्य रमणे कालागतामागताम् ।
 किमेष समुदाहरामि नितकं बाह्वोः श्रूत्वा
 निप्रखासे ऽपि म्रियते अम्बस्मरा सीता यथा भारते ॥
 इच्छन्तं मां नेच्छसीति गणिका रोषेण मे मारिता
 शून्ये पुष्पकर्पडके इति सहसा पाशेन उन्नासिता ।
 स वा वञ्चितभातृको मम पिता मातैव सा द्रौपदी
 यो ऽस्य पश्यति नेदृशं व्यवसितं पुत्रस्य श्रूत्वा ॥

भवतु साम्प्रतं वृक्षलोड आगमिष्यतीति तदपसृत्य तिष्ठामि ।

- १२। स्वागतं ते पुत्रक स्थावरक तत्रापि स्वागतम् ।
 १४। अथ किम् ।
 १३। कीदृशो न्यासः ।
 १५। गता ।

॥ पत्रं १२० ॥

- ११। भावस्यैव पृष्ठतः ।
 १२। त्वं कतमया दिशा गतः ।
 १३। सापि दक्षिणार्वा गता ।
 १४। सापि उत्तरया ।
 १५। श्रणामि भावस्य शीर्षमात्मीयाभ्यां पादाभ्यां तत्संस्थापय हृदयमेषा सा मारिता ।
 १६। यदि मम वचने नृ प्रत्ययसे तत्पश्य प्रथमं राष्ट्रियश्रयालसंस्थानस्य श्रूत्वा ।
 १७। ही ही उपरतो भावः ।
 १८। समाश्रयितु समाश्रयितु भावः । अविचारितमानयता मयैव प्रथमं मारिता ।

॥ पत्रं १२१ ॥

- ११। अरे वसन्तसेनां स्वयमेव मारयित्वा मां दूषयित्वा कुत्र पलायसे । साम्प्रतमीदृशो ऽहम्
 नाथः प्रापुः ।
 १२। अर्थशतं ते ददामि सुवर्णं ददामि कार्णापपां ददामि पुष्टिं ते ददामि । एष संस्थानपराक्रमो
 सामान्यो भवतु मनुष्यकाणाम् ।
 १३। श्रान्तं पापम् ।
 १४। भाव प्रसीद प्रसीद एहि नगर्यो प्रविश्य क्रीडावः ।

॥ पत्रं १२२ ॥

- ११। मदीये पुष्पकर्पडकतीक्ष्णोष्णने वसन्तसेनां मारयित्वा कुत्र पलायसे । एहि मम आवुत्तस्या
 ग्रतो व्यग्रहारं देहि ।
 १२। किं रे भीतो ऽसि तदागच्छ ।

- १३। निधनं गच्छ। अरे स्वाखरक पुत्रक कीदृशं मया कृतम् ।
- १४। भट्टक मद्दकार्यं कृतम् ।
- १५। अरे चेट किं भणसि अकार्यं कृतमिति । भवतु एवं तावत् । गृहणोममलङ्कारं मया तावद्दत्तं यस्यां वेलायां अलं करोमि तस्यां ममान्यस्तव ।
- १६। भट्टके एवैते शोभन्ते किं मयैतैः ।
- १७। तद्गच्छ एतान्वृषभान्गृहीत्वा मदीयायां प्रासादबालाग्रप्रतोलिकायां तिष्ठ यावद्दहमागच्छामि ।
- १८। यद्भट्टक आसापयति ।

॥ पत्रं १३३ ॥

११। आत्मपरित्रापो भावो गतो ऽदर्शनं चेटमपि प्रासादबालाग्रप्रतोलिकायां निगडपूरितं कृत्वा स्थापयिष्यामि । एवं मन्त्रो रक्षितो भवति । तद्गच्छामि अथवा पश्यामि एनां किमेषा मृता अथवा पुनरपि मारयिष्यामि । कथं सुमृता । भवतु एतेन प्राकारकेषा प्रच्छादयाम्येनाम् । अथवा नामाङ्कित एष तत्को ऽपि अर्यपुरुषः प्रत्यभिज्ञायति । भवतु एतेन वातालीपुञ्जितेन शुष्कपर्णपुटेन प्रच्छादयामि । भवतु एवं तावत् । साम्प्रतमधिकरणं गत्वा व्यवहारं लेखयामि यथा अर्यस्य कार्पातास्तार्थवाहपुत्रचारुदत्तकेन मदीयं पुष्पकर्णउकं तीर्णोपानं प्रविश्य वसन्तसेना व्यापादितेति ।

चारुदत्तविनाशाय करोमि कपटं नवम् ।

नगर्यां विशुद्धायां पशुघातमिव दारुणम् ॥

अत्रिदमादिके । येन येन गच्छामि मार्गेण तेनैव एष दुष्टभ्रमणाको गृहीतकषायोदकं चीवरं गृहीत्वा आगच्छति । एष मया नासाद्देनवाहितः कृतवैरः कदापि मां प्रेक्ष्य एतेन मारितेति प्रकाशयिष्यति तत्कथं गच्छामि । भवतु एतमर्धपतितं प्राकारखण्डमुल्लङ्घ्य गच्छामि ।

एषो ऽहं त्वरितत्वरितो लङ्कानगर्यां गगने गच्छन् ।

भूस्यां पाताले हनूमच्छिखरे इव महेन्द्रः ॥

१२। प्रक्षालितमेतन्मया चीवरखण्डं किं नु खलु शाखायां शुष्कं करिष्यामि । इह वानरा विलुप्यन्ति । किं नु खलु भूस्यां धूलोदोषो भवति । तत्कुत्र प्रसार्य शुष्कं करिष्यामि । भवतु इह खाता लीपुञ्जितः शुष्कपत्रसञ्चय एष प्रसारयिष्यामि । नमो बुद्धाय । भवतु धर्माक्षराणि उदाहरामि । अथवा अलं मयैतेन स्वर्गेण यावन्नस्या वसन्तसेनाया बुद्धोपासिकायाः प्रत्युपकारं न करोमि यथा दृष्टानां सुवर्णं कानां कृते घृतकराभ्यां निष्क्रीतः ततः प्रभृति तया क्रीतमिवात्मानमवगच्छामि । किं नु खलु पर्णोदरे समुच्छसिति । अथवा ।

वातातपेन तपानि चीवर्तोयेनार्द्राणि पत्राणि ।

एतानि विस्तीर्णपत्राणि मन्ये पत्राणीव च्छुरन्ति ॥

॥ पत्रं १३४ ॥

११। हा हा शुक्लालङ्कारभूषितः स्त्रीहस्तो निष्कामति । कथं द्वितीयो ऽपि हस्तः । प्रत्यभिज्ञाना मीवैतं हस्तम् । अथवा किं विचारेण । सत्यं स एव हस्तो येन मे ऽभयं दत्तम् । भवतु पश्यामि । सैव बुद्धोपासिका ।

१२। कथमुदकं याचते । दूरे च दीर्घिका । किमिदानीमत्र करिष्यामि । भवतु एतच्चीवरमस्या उपरि क्षालयिष्यामि ।

१३। अर्यं कस्त्वम् ।

- १४। किं न मां स्मरति शुद्धोपासिका दशसुखार्पणिष्ठात् ।
 १५। स्मरामि न पुनर्यथार्थो भवति वरमहमुपार्तैव ।
 १६। शुद्धोपासिके किं चिदम् ।
 १७। यत्सदृशं क्षेत्रभावस्य ।
 १८। उन्निष्ठतु उन्निष्ठतु शुद्धोपासिका । एतां पादपसमीपज्ञातां लतामवलम्ब्य ।

॥ पत्रं १३५ ॥

११। एतस्मिन् विहारे मम धर्मभगिनी तिष्ठति तत्र समाश्रयस्तमना भूत्वा उपासिका गृहं गमिष्यति । तच्छूनैः शनैर्गच्छतु शुद्धोपासिका । अपसरत आर्या अपसरत एषा तरुणो स्त्री एष भिक्षुरिति । शुद्धो मम एष धर्मः । हस्तसंयतमुखसंयतेन्द्रियसंयतः स जलु मनुष्यः किं करोति तस्य राजकुलं परलोक हस्तो निश्चलः ।

॥ पत्रं १३६ ॥

११। आसप्तो ऽस्मि अधिकर्णभोजनैः । अरे शोधनक व्यवहारमपउपं गत्वा आसनानि सज्जीकुरु इति । तथावदधिकर्णामपउपं सज्जितुं गच्छामि । इदमधिकर्णामपउपं तत्प्रविशामि । विविक्तं कारितं मयाधिकर्णामपउपं चिरचित्तानि च मयासनानि तथावदधिकर्णिकानां निवेद्यामि । कथमेष राष्ट्रियप्रयालो दुर्जनमनुष्य इत एवागच्छति तद्दृष्टिपथं परित्यज्य गमिष्यामि ।

॥ पत्रं १३७ ॥

- ११। स्नातो ऽहं सलिलजलैः पानीयैः
 उद्याने उपवनकानने निषण्णः ।
 नारीभिः सह युवतीभिः स्त्रीभिः
 गन्धर्व इव सुहितैरङ्गकैः ॥

ज्ञपोन ग्रन्थिः ज्ञपोनं नृको मे ज्ञपोन मे चञ्चलकुण्डला वा ॥

ज्ञपोन मुक्ताः ज्ञपोनार्धचूडा चित्रो विचित्रो ऽहं राजप्रयालः ॥

अपिच । विषग्रन्थिगर्भप्रविष्टेनेव कीटकेनान्तरं मार्गमापोन प्राप्तं मया महदन्तरं तत्कस्येदं कृपणाचेष्टितं पातयिष्यामि । आं स्मृतं द्रिद्रिचाहदन्त्येदं कृपणाचेष्टितं पातयिष्यामि । अन्यच्च द्रिद्रिः जलु स तस्य सर्वं सम्भाव्यते । भवतु अधिकर्णामपउपं गत्वा अग्रतो व्यवहारं लेखयिष्यामि यथा चाहदन्तेन वसन्तसेना मोठयित्वा मारिता । तथावदधिकर्णामपउपमेव गच्छामि । एतन्नदधिकर्णामपउपमत्र प्रविशामि । कथमासनानि दत्तानि तिष्ठन्ति तावदागच्छन्ति अधिकर्णभोजका एतस्मिन्दूर्वाचत्वरे मुहूर्तमुपविश्य प्रतिपालयिष्यामि ।

१२। एते अधिकर्णिका ज्ञागच्छन्ति तथावरुपसर्पामि ।

१३। आसप्तपयतु आर्यः ।

॥ पत्रं १३८ ॥

११। आर्यस्यापि नाम दोष इति उच्यते । यथेवं तदा चन्द्रालोके ऽपि अन्धकार इति उच्यते ।

- १२। एतु एतु अधिकरणाभोजक एतु ।
- १३। एतदधिकरणमपठ्यं तत्प्रविशन्तु अधिकरणभोजकाः ।
- १४। यदर्थं आस्तापयति । आर्यं अधिकरणा भणानि क इह कार्यार्थीति ।
- १५। उपस्थिता अधिकरणाः । अहं वरपुरुषो मनुष्यो वासुदेवो राष्ट्रियप्रयागो राजप्रयागः कार्यार्थी ।
- १६। हन्त प्रथममेव राजप्रयागः कार्यार्थी । भवतु आर्यं मुहूर्तं तिष्ठ तावदधिकरणिकानां निवेदयामि । आर्यं एष सलु राष्ट्रियप्रयागः कार्यार्थी व्यवहारमुपस्थितः ।
- १७। यदर्थं आस्तापयति । आर्यं अधिकरणा भणानि । अथ गच्छ न दृश्यते तव व्यवहारः ।

॥ पत्रं १३१ ॥

- १। किं न दृश्यते मम व्यवहारः । यदि न दृश्यते तदा आवुक्तं राजानं पालकं भगिनीपतिं विज्ञाप्य भगिनीमन्त्रिकां च विज्ञाप्य एतमधिकरणिकं दूरीकरिष्याम्यन्यमधिकरणिकं स्थापयिष्यामि ।
- २। आर्यं राष्ट्रियप्रयागं मुहूर्तं तिष्ठ तावदधिकरणिकानां निवेदयामि । एष राष्ट्रियप्रयागः कुपितो भणति ।
- ३। आर्यं अधिकरणा भणानि अंगच्छ दृश्यते तव व्यवहारस्तत्प्रविशत्वार्यः ।
- ४। हो प्रथमं भणानि न दृश्यते साम्प्रतं दृश्यते इति तन्नाम भौतभीता अधिकरणाभोजका यद्यहं भणयिष्यामि तत्रतत्प्रत्याययिष्यामि । भवतु प्रविशामि । सुसुखमस्माकं युष्माकमपि सुखं ददामि न ददामि च ।
- ५। आं आत्मीया ममैषा भूमौ यत्र मे रोचते तत्रोपविशामि । एष उपविशामि । ननु अत्रोपविशामि । अत्रोपविशामि ।
- ६। अथ किम् ।

॥ पत्रं १४० ॥

- १। कर्पो कार्यं कथयिष्यामि । एवं बृहति गत्त्वर्कप्रमाणास्य कुले ऽहं ज्ञातः ।
राजप्रवशुरो मम पिता राजा तातस्य भवति जामाता ।
राजप्रयागो ऽहं ममापि भगिनीपति राजा ॥
- २। एवं भणामि । अपराद्धस्यापि न च मे किमपि करिष्यति । ततस्तेन भगिनीपतिना परि तुष्टेन मे क्रीडितुं रक्षितुं सर्वोपानानां प्रवरं पुष्पकर्पउकतीर्षोपानं दत्तं तत्र च प्रेषितुमनुदिनं शुष्कं कारयितुं शोभयितुं पुष्टं कारयितुं लूनं कारयितुं गच्छामि । दैवयोगेन पश्यामि न पश्यामि वा स्त्रीशरीरं निपतितम् ।
- ३। अधिकरणाभोजकाः किमिति न ज्ञानामि तां तादृशीं नगरमण्डनं काञ्चनशतभूषणाम् । केनापि कुपुत्रेणा अर्थकल्यजनस्य कारणाच्छून्यं पुष्पकर्पउकतीर्षोपानं प्रविश्य ब्राह्मणश्रमलाकारेणा यस्य न्तरेणा मारिता न मया ।
- ४। यदर्थं आस्तापयति । आर्यं लिखितम् ।
- ५। विस्मये । उन्नतेन पायसपिण्डकेणा अथ मयात्मैव निर्नाशितः । शब्देन तावत् । अहो अधिकरणाभोजका ननु भणामि मयैव दृष्टा । किं कोलाहलं कुरुत ।

॥ पत्रं १४१ ॥

- ११। हेहो नूनं शूनशूनयोवालिक्वा निःसुवर्षकैरभरूपास्थानैरुज्जयामि ।
 १२। युज्यते इव ।
 १३। दिष्ट्या प्रत्युपजीवितो ऽस्मि ।
 १४। कमेव व्यवहारो ऽवलम्ब्यते ।
 १५। कीदृशः ।
 १६। तद्वसन्तसेनामातरम्बलम्ब्यते व्यवहारः ।
 १७। एतु एतु आर्या ।

१८। गता मे दारिका मित्रगृहमात्मनो यौवनमनुभवितुम् । एष पुनर्दीर्घायुर्भाति आगच्छ अधि
 कर्षिक आह्वयति तन्मोहपरब्रह्ममिवात्मानमवगाच्छामि हृदयं मे प्रकम्पते । 'आर्य आदिश मे ऽधिकर्षाम
 पउपस्य मार्गम् ।

- १९। एतु एतु आर्या ।
 ११०। एषो ऽधिकर्षामपउपः । अत्र प्रविशत्वार्या ।
 १११। सुखं युष्माकं भवतु भावमिश्राणाम् ।
 ११२। 'अगतासि वृद्धकुट्टानि आगतासि ।

॥ पत्रं १४२ ॥

- ११। अथ किम् ।
 १२। मित्रगृहम् ।
 १३। अतिलज्जनीयं खलु रदम् । जनस्य प्रच्छनीयो ऽयमर्थो न पुनरधिकर्षिकस्य ।
 १४। व्यवहारः पृच्छति नात्र दोषः कथय ।
 १५। कथं व्यवहारः । पृच्छन्वन्तु आर्यमिश्राः । स खलु सार्ववाहविनयदत्तस्य नप्ता सागरदत्तस्य
 जनयः सुगृहीतनाम्नेय आर्यचारुदत्तो नाम श्रेष्ठिचत्वरे प्रतिवसति तत्र मे दारिका यौवनसुखमनुभवति ।
 १६। श्रुतमर्थः । लिख्यन्तामेतान्यक्षराणि चारुदत्तेन सह मम विवादः ।
 १७। चारुदत्तो मित्रमिति नास्ति दोषः ।
 १८। एवमिव ।
 १९। यदार्य आस्तापयति । एतु एतु आर्यः ।

॥ पत्रं १४३ ॥

- ११। एतु एतु आर्यः ।
 १२। एतु एतु आर्यः स्वैरमसम्भ्रान्तम् ।

॥ पत्रं १४४ ॥

- ११। एतु एतु आर्यो ऽयमधिकर्षामपउपः प्रविशत्वार्यः ।

॥ पत्रं १४५ ॥

- ११। इदमात्ममत्रोपविशत्वार्यः ।

१२। आगतो ऽसि रे स्त्रीधातक आगतो ऽसि । अहो न्यायो व्यवहारः अहो धर्मो व्यवहारो यदेतस्मै स्त्रीधातकाय आसनं दीयते । भवतु ननु दीयताम् ।

१३। तात चिरं मे ग्रीव । अयं स चारुदत्तः सुनिक्षिप्तं खलु दारिकया यौवनम् ।

१४। लज्जया भीरुतया वा चारित्रं अलीको निगूहतु ।

स्वयं मारयित्वा अर्थकारणात् इदानीं गृह्णाति तं न भट्टकः ॥

१५। आर्य चारुदत्त भया अलं लज्जया व्यवहारः खल्लेषः ।

॥ पत्रं १४६ ॥

११। अरे मया सह व्यवहारः ।

१२। अरे स्त्रीधातक रत्नशतभूषणां वसन्तसेनां मारयित्वा साम्प्रतं कण्टकापटिकी भूत्वा निगूहसि ।

१३। कथं गता कदा गता गच्छन्ती वा केनानुगता ।

१४। आर्य कथय ।

१५। मदीयं पुष्पकर्पणउकतीर्षोद्यानं प्रवेश्य अर्थनिमित्तं* बाहुपाश्र्वलात्कारेण मारिता अये साम्प्रतं वदसि गृहं गतेति ।

॥ पत्रं १४७ ॥

११। किं पक्षपातेन व्यवहारो दृश्यते ।

१२। किं पक्षपातेन व्यवहारो दृश्यते ।

१३। हताश य इदानीं न्यासीकृतं सुवर्णभाण्डं राज्ञी चौरैरपहृतमिति तस्य कारणाज्जुःसमुद्सार् भूतां रत्नावलीं ददाति स इदानीमर्थकारणादिदमकार्यं करोति । हा तात एहि मे पुत्रि ।

॥ पत्रं १४८ ॥

११। पादप्रहारपरिभवविमाननालब्धगुरुकवैरस्य ।

अनुशोचत इयं कथमपि राज्ञिः प्रभाता मे ॥

तयावदधिकरणमण्डपमुपसर्षामि । शुभमार्यमिश्रायाम् ।

१२। ही ही बन्धनभेदनसम्भवे आर्यकमन्वेषयन् अपवारितं प्रवह्णं व्रजतीति विचारं कुर्वन् अन्वेषयन् अरे त्वयापि आलोकितं मयाव्यालोकितव्यमिति* भगानेव चन्दनमहर्षकेण पादेन ताडितो ऽस्मि । एतच्छ्रुत्वा आर्यमिश्राः प्रमायाम् ।

१३। अस्य चारुदत्तस्य वसन्तसेना आब्रूवा पुष्पकर्पणउकतीर्षोद्यानं क्रीडितुं नीयते इति प्रवह्णं वाहकेन कथितम् ।

१४। पुनरपि श्रुत्मार्यमिश्रैः ।

१५। यदार्य आज्ञापयति । गतो ऽस्मि तत्र दृष्टं च मया स्त्रीकलेवरं श्रवापदैर्विलुप्यमानम् ।

१६। कथं त्वया ज्ञातं स्त्रीकलेवरमिति ।

१७। सावधेयैः केशहस्तपाणिपादैरुपलक्षितम् ।

॥ पत्रं १४९ ॥

११। हंहो अधिकरणाभोजकाः किं यूयं पक्षपातेन व्यवहारं पश्यत येनाद्यापि एष हताशचारुदत्त आसने धार्यते ।

॥ पत्रं १५० ॥

११। ही अनेन मया कृतं पापमन्यस्य मस्तके निपतितम् । तद्यत्र चाहूदन्न उपविशति तत्राहमुप
विशामि । चाहूदन्न पश्य पश्य मां ततो भया भया मया मारितेति ।

१२। प्रेषितो ऽस्मि आर्यचाहूदन्नेन वसन्तसेनासकाशं तत्रालङ्कारानि गृहीत्वा यथा आर्यमैत्रेय
वसन्तसेनया वत्सो रोहसेन आत्मनो ऽलङ्कारेणालङ्कृत्य जननीसकाशं प्रेषित अस्याभ्यां दातव्यं न पुनर्य
हीतव्यं तत्समर्पयेति । तन्नावद्वसन्तसेनासकाशमेव गच्छामि । कथं भाव रेभिलः । भो भाव रेभिल कि
न्निमित्तं त्वमुद्दिग्नोद्दिग्न इव लक्ष्यसे । किं भयासि । आर्यचाहूदन्नो ऽधिकरणमाहूयते इति । तन्न खलु
अल्पेन कार्येणा भवितव्यम् । तत्पश्चाद्वसन्तसेनागृहं गमिष्यामि । अधिक्रणमपउपं तावद्वमिष्यामि । अयमधि
करणमपउपस्तथावत्प्रविशामि । शुभमधिक्रणभोजकानां कुत्र मम प्रियवयस्यः ।

१३। वयस्य स्वस्ति ते ।

१४। अपि ज्ञेयं ते ।

॥ पत्रं १५१ ॥

११। भो वयस्य किन्निमित्तमुद्दिग्नोद्दिग्न इव लक्ष्यसे कुतो वा आहूतः ।

१२। क एवं भयाति ।

१३। एतत्किमर्थं न भयते मूढं गतेति ।

१४। भो भो आर्या येन तावत्पुरस्थापनबिहारारामदेवकुलैस्तडागकूपैरलङ्कृता उज्जयिनी सो ऽर्थक
ल्यवर्तकारणादीदृशमकार्यमनुतिष्ठतीति । दूरे रे कुलटापुत्र राजप्रयागसंस्थानक उच्छृङ्खल कृतजनदोषभापउ
अहुसुवर्णमपिउतमर्कटक भया भया मयाग्रतो न इदानीं मम प्रियवयस्यः कुसुमितां माधवीलतामप्याकृष्य
कुसुमावलयं न करोति कदाप्याकृष्टाकाः फलज्ज्वलो भवतीति स कथमिदृशमकार्यमुभयलोकविरुद्धं करोति ।
तिष्ठ रे कुट्टिनीपुत्र तिष्ठ तिष्ठ यावद्वेतेन तव हृदयकुष्ठिलेन दपउकाष्ठेन मस्तकं ते शतवपउं करोमि ।

१५। शृण्वन्तु शृण्वन्तु आर्यमित्राः । चाहूदन्नेन सह मम विवादो व्यवहारो वा किमर्थमेव
काकपदशीर्षमस्तक मम शिरः शतवपउं करोषि । मा तावत् रे दास्याः पुत्र दुष्टवयस्य ।

॥ पत्रं १५२ ॥

११। पश्यन्तु पश्यन्तु आर्या एते खलु तस्याकर्णस्थिन्या अलङ्काराः । अर्थकल्यवर्तस्य कारणादेवा
मारिता व्यापादिता च ।

१२। भोः किमर्थं भूतार्थो न निवेद्यते ।

१३। अवहिता तावदार्या इदं सुवर्णभापउमवलोकयतु तदेवेदं न वेति ।

१४। सद्रश्मेतन्न पुनस्तत् ।

१५। मृककुट्टनि अक्षिभ्यां मन्त्रितं वाचा मूकितम् ।

१६। हताश अपेहि ।

१७। अप्रयत्नं कथय तदेवैतन्न वेति ।

१८। आर्य शिल्पिकुशलतया अवबध्नाति दृष्टिं न पुनस्तत् ।

॥ पत्रं १५३ ॥

११। ननु भयामि । न खलु न खलु अनाभिज्ञातमथवा कदापि शिल्पिना वटितं भवेत् ।

- ॥ २ ॥ आर्यचरुदन्नचैतानि ।
 ॥ ३ ॥ तदा कस्य ।
 ॥ ४ ॥ कथमेतानि तस्या वियोगं गतानि ।
 ॥ ५ ॥ आर्य चरुदन्न अत्र सत्यं वक्तव्यम् । पश्य पश्य ।
 सत्येन सुखं सलु लभ्यते सत्यालापी न भवति पातकी ।
 सत्यमिति द्वे अक्षरे मा सत्यमलीकेन गूह्यम् ॥
 ॥ ६ ॥ उपानं प्रवेश्य प्रथमं मार्यसि कपटकापटिकतया साम्प्रतं निगूहसि ।

॥ पत्रं १५४ ॥

- ॥ १ ॥ व्यापादिता अरे त्वमपि भया व्यापादितेति ।
 ॥ २ ॥ शणुत शणुत भट्टारका एतेन मारिता । एतेनैव संशये क्षिप्ते एतस्य दारिद्र्यचरुदन्नस्य
 शरीरो दण्डो न धार्यताम् ।
 ॥ ३ ॥ प्रसीदन्तु प्रसीदन्तु आर्यमिश्राः यस्तावत् चौरैरपहतस्य । तद्यदि व्यापादिता मम दारिका
 तथापि जीवतु मे दीर्घायुः । अन्यच्च । अर्थिप्रत्यर्थिनोर्व्यवहारः । अहमर्थिनी तन्मुञ्चतैनम् ।
 ॥ ४ ॥ अपेहि गर्भदासि गच्छ किं तवैतेन ।
 ॥ ५ ॥ हा तात हा पुत्रक ।
 ॥ ६ ॥ कृतं मयैतस्य आत्मनः सदृशं साम्प्रत गच्छामि ।

॥ पत्रं १५५ ॥

- ॥ १ ॥ यदार्य आस्तापयति । आर्या गतो ऽस्मि तत्र राजा पालको भषाति धेनार्यकल्यवर्तस्य कार
 पादसन्तसेना व्यापादिता तं तत्रैव आभरणानि गले बद्धा डिण्डिमं ताडयित्वा दक्षिणप्रमथानं नीत्वा
 शूले भञ्जत । इति यः को ऽप्यपर ईदृशमकार्यमनुतिष्ठति स एतेन सनिकारदण्डेन शास्यते ।
 ॥ २ ॥ मूले क्षिप्ते कुतः पादपस्य पालनम् ।
 ॥ ३ ॥ अहं ते प्रियवयस्यो भूत्वा त्वयाविरहितान् प्रणयान् धारयामि ।
 ॥ ४ ॥ एवं युज्यते ।

॥ पत्रं १५६ ॥

- ॥ १ ॥ इत आगच्छतु आर्यः ।

॥ पत्रं १५७ ॥

- ॥ १ ॥ तत्किं न कलयत कार्पां नववधधन्वनगपो निपुणाः ।
 अचिरेण शीर्षच्छेदनशूलारोपेषु कुशलौ स्वः ॥
 अपसरत आर्या अपसरत । एष आर्यचरुदन्नः ।
 दन्नं कर्त्तव्यं दामा गृहीत आवाभ्यां वध्यपुरुषाभ्याम् ।
 दीप इव मन्दस्रेहकः स्तोत्रं स्तोत्रं ज्ञयं याति ॥
 ॥ २ ॥ अपसरत आर्या अपसरत ।
 ० किं पश्यत सत्पुरुषं वध्यमानं कालपरशुधराभ्याम् ।
 सुजनसकुलाधिवासं सुजनपुरुषदुःखमेतम् ॥
 आगच्छ रे चरुदन्न आगच्छ ।

११। अपसरत आर्या अपसरत । किं पश्यत ।

इन्द्रः प्रवाक्यमाणो गोप्रसवः संक्रमश्च ताराणाम् ।

सुपुरुषप्राणाविपत्तिश्चत्वार इमे न द्रष्टव्याः ॥

१२। अरे आहीन्त पश्य पश्य ।

नगरीप्रधानभूते वध्यमाने कृतान्ताक्षया ।

किं रोदिति अन्तरिक्षमथवा अनभं पतति वज्रम् ॥

१३। अरे गोह ।

न च रोदिति अन्तरिक्षं नैव अनभं पतति वज्रम् ।

महिलासमूहमेवे निपतति नयनाम्बुधाराभिः ॥ •

। अपि च ।

वध्ये नीयमाने जनस्य सर्वस्य रुदतः ।

नयनसलिलैः सिलो रथाया न उन्नमति रूपाः ॥

१४। आगच्छ रे चारुदत्त आगच्छ इदं घोषणास्थानम् । आहत डिपिउमं घोषयत घोषणाम् ।

१५। शृणुत आर्याः शृणुत । एष सार्यवाहविनयदत्तस्य नप्ता सागरदत्तस्य पुत्रक आर्य चारुदत्तो नाम । एतेन किलाकार्यकारिणा गणिका वसन्तसेना अर्थकल्यवर्तस्य कारणात् शून्यं पुष्पकरपउकतीर्षो यानं प्रवेश्य बाहुपाशबलात्कुरेपा मारितेति । एष सलोप्त्रो गृहीतः स्वयं च प्रतिपन्नः । तदा राज्ञा पालकेन वयमासप्ता एतं मारयितुम् । यद्यपर ईदृशमुभयलोकविरुद्धमकार्यं करोति तमपि राज्ञा पालक एवमेव प्राप्ति ।

११। अपसरत आर्या अपसरत ।

एष गुणरत्ननिधिः सज्जनदुःखानामुत्तरपासेतुः ।

असुखपां मपउनकमपनीयते ऽथ नगर्याः ॥

। अन्यच्च ।

सर्वः खलु भवति लोके लोकः सुखसंस्थितानां चिन्तायुक्तः ।

विनिपतितानां नराणां प्रियकारी दुर्लभो भवति ॥

१२। अपसारणां कृतं विविक्तो राजमार्गः । तदानयतैनं दत्तवध्यचिह्नम् ।

१३। हा तात हा प्रियवयस्य ।

११। किमस्माकं हस्तात्प्रतिग्रहं करोषि ।

१२। एवं क्रियताम् ।

१३। हा तात हा पितः ।

१४। आगच्छतु ।

१५। हे प्रचुराः । जपामन्तरं दत्त एष आर्यचारुदत्तः पुत्रमुखं पश्यतु । आर्य इत इतः । आगच्छ रे दारक आगच्छ ।

१६। त्वरतां त्वरतां भद्रमुख पिता ते मारयितुं नीयते ।

- १७। हा ताल हा पितः ।
१८। हा प्रियवयस्य कुत्र मया त्वं दृष्टव्यः ।

॥ पत्रं १६१ ॥

- ११। आगच्छ रे चाहदत्त आगच्छ ।
१२। अरे आर्यचाहदत्तं निरूपपदेन नाम्ना आलपसि । अरे पश्य ।
अभ्युदये अवसाने तथैव रात्रिर्दिवसहतमार्गा ।
उदूदामेव किशोरी नियतिः खलु प्रतीष्टं याति ॥
। अन्यच्च । शुष्का व्यपदेशा अस्य किं प्रणामितमस्तकेन कर्तव्यम् ।
राहुगृहीतो ऽपि चन्द्रो न वन्दनीयो जनपदस्य ॥
१३। अरे अरे चाण्डालाः कुत्र मम पितरं नयत ।
१४। न खलु वयं चाण्डालाश्चाण्डालकुले ज्ञातपूर्वा अपि ।
ये ऽभिभवन्ति सार्धं ते पापास्ते च चाण्डालाः ॥
१५। तत्किमर्थं मारयत पितरम् ।
१६। अत्र राजनियोगः खलु अपराध्यति न खलु वयम् ।
१७। व्यापादयत मां मुञ्चत पितरम् ।
१८। एवं भयान् चिरं मे जीव ।

॥ पत्रं १६२ ॥

- ११। भो भद्रमुखा मुञ्चत प्रियवयस्यं मां व्यापादयत ।
१२। अपसरत आर्या अपसरत ।
किं पश्यत सत्पुरुषमयशोवशेन प्रनष्टजीवाशम् ।
कूपे खपिउतपाशं काञ्चनकलसमिव मज्जन्तम् ॥
१३। अरे पुनरपि घोषय ।

॥ पत्रं १६३ ॥

- ११। कथमपापश्चाहदत्तो व्यापाद्यते अहं निगडेन स्वामिना बद्धः । भवतु आक्रन्दामि । शृणुत आर्याः शृणुत । अत्रेदानीं मया पापेन प्रवहपापरिवर्तेन पुण्यकण्डकतीर्थोद्यानं वसन्तसेना नीता ततो मम स्वामिना मां न कामयसे इति कृत्वा बाहुपाशबलात्कारेण मारिता न पुनरेतेनार्येषा । कथं बिदूर तथा न को ऽपि शृणोति । तत्किं करोमि । आत्मानं पातयामि । यथेवं करोमि तदा आर्यचाहदत्तो न व्यापाद्यते । भवतु अस्याः प्रासादबालाग्रप्रतीलिकाया एतेन त्रीर्णागवाक्षेपात्मानं निक्षिपामि । वरमहमुपरतो न पुनरेष कुलपुत्रविहगानां वासपादप आर्यचाहदत्तः । एवं यदि विपद्ये लब्धो मया परलोकः । आश्चर्यं न पुनरुपरतो ऽस्मि भग्नो मे दण्डनिगडः । तच्चाण्डालघोषं समन्वेषयामि । इहो चाण्डाला अन्तरमन्तरम् ।
१२। अरे को ऽन्तरं याचते ।
१३। स्यात्तर्क अपि सत्यं भणसि ।
१४। सत्यं अहमपि मा कस्यापि कथयिष्यसीति प्रासादबालाग्रप्रतीलिकायां दण्डनिगडेन बद्धा निक्षिपुः ।

॥ पत्रं १६४ ॥

। १ ।

मांसेन तिकाग्नेन भक्तं प्राकेन सूपेन समस्यकेन ।

भुक्तं मया आत्मनो गृहे सादृश्यकृपा गुडोदनेन ॥

भिन्नुकांस्यवत्खपायाः चापडालवाचायाः स्वरसंयोगः यथा च एष उद्गीतो बध्यडिपिडमशब्दः पठहानां च श्रूयते तथा तर्कयामि दरिद्रचारुदत्तको बध्यस्थानं नीयते इति । तत्प्रेक्षित्ये । शत्रुविनाशे नाम महान् हृदयस्य परितोषो भवति । श्रुतं च मया यो ऽपि किल शत्रुं व्यापाद्यमानं पश्यति तस्यान्यस्मिन् जन्मान्तरे अक्षिरोगो न भवति । मया खलु विषग्रन्थिगार्भप्रविष्टेनेव कीटकेन किमपि अन्तरं मृग्यमाणेन उत्पादित स्तस्य दरिद्रचारुदत्तस्य विनाशः । साम्प्रतमात्मीयायां प्रासादबालाग्रप्रतोलिकायामधिरूपात्मनः पराक्रमं पश्यामि । ही ही एतस्य दरिद्रचारुदत्तस्य बध्यं नीयमानस्य एतावान् जनसम्मर्दो यस्यां वेलायामस्मादृशः प्रवरो वर्मानुषो बध्यं नीयते तस्यां वेलायां कीदृशं भवेत् । कथमेष स नवबलीवर्द एव मण्डितो दक्षिणां दिशं नीयते । अथ किन्निमित्तं मदीयायाः प्रासादबालाग्रप्रतोलिकायाः समीपे घोषणा निपतिता निवारिता च । कथं स्थावरकश्रेटो ऽपि नास्ति इह । 'मा नाम तेन' इतो गत्वा मन्त्रभेदः कृतो भविष्यति । तथावदेनमन्त्रेणयामि ।

। २ । भट्टार्क एष स आगतः ।

। ३ । अपसरत दत्त मार्गं द्वारं पिधन्न भवत तूष्णीकाः ।

अविनयतीक्ष्णविषाणो दुष्टबलीवर्द इत एति ॥

। ४ । अरे रे अन्तरमन्तरं दत्त । पुत्रक स्थावरक चेटक एहि गच्छावः ।

। ५ । अनार्य वसन्तसेनां मारयित्वा न परितुष्टो ऽसि साम्प्रतं प्रणयिजनकल्पपादपमार्ग्यचारुदत्तं मारयितुं व्यवसितो ऽसि ।

। ६ । न हि रत्तकुम्भसदृशो ऽहं स्त्रियं व्यापादयामि ।

। ७ । अहो त्वया मारिता न चारुदत्तेन ।

। ८ । क एवं भणति ।

। ९ । ननु एष साधुः ।

॥ पत्रं १६५ ॥

। १ । हन्त कथं स्थावरकश्रेटः सुष्ठु न मया संयतः । एष खलु मम अकर्तव्यस्य साक्षी । एवं तावत्कर्त्तव्यामि । अलीकं भट्टार्का अहो एष चेटः सुवर्णचौरिकायां मया गृहीतस्ताडितो मारितश्च तत्कृतवैर एष यत् भणति किं सर्वं सत्यम् । पुत्रक स्थावरक चेट एतद्गृहीत्वा अन्यथा भया ।

। २ । पश्यत भट्टार्का अहो सुवर्णेन मां प्रलोभयति ।

। ३ । एतत् तत्सुवर्णकं यस्य कार्पाणमया बद्धः । इहो चापडाला मया खलु एष सुवर्णभाणडामारे नियुक्तः सुवर्णं चोरयन् मारितस्ताडितः । तद्यदि न प्रत्ययध्वं तदा पृष्ठं तावत्पश्यत ।

। ४ । शोभनं भणति । वितपश्चेष्टः किं न प्रतपति ।

। ५ । हन्त ईदृशो दासभावो यत्सत्यं कमपि न प्रत्याययति । आर्यचारुदत्त एतावान्मे विभवः ।

। ६ । भट्टक ताडयित्वा एनं चेटं निष्काशय ।

। ७ । निष्क्रान्तं रे । अरे चापडालाः किं विलम्बध्वं मारयतैनम् ।

। ८ । यदि त्वयसे स्वयमेव मारय ।

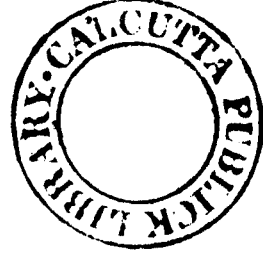
। ९ । हे चापडाला मारयन् मां मुञ्चत पितरम् ।

॥ पत्र १६६ ॥

- ११। सपुत्रमेव एनं मारयत ।
- १२। किं मया गतेन कर्तव्यम् ।
- १३। भो वयस्य एवं त्वया ज्ञातं त्वया विनाहं प्रापान् धारयामीति ।
- १४। युक्तं नेदम् । तथापि न शक्नोमि प्रियवयस्यविरहितः प्रापान्धारयितुमिति । तद्ब्राह्मण्यै दारुकं समर्थं प्रापापरित्यागेन प्रियवयस्यमनुगमिष्यामि । भो वयस्य परायायामि एतं लघु ।
- १५। अरे ननु भणामि सपुत्रकं चारुदत्तं व्यापादयतेति ।
- १६। न ह्यस्माकमीदृशी राजाक्षपिर्यथा सपुत्रं व्यापादयतेति । तन्निष्काम रे दारुक निष्काम ।
- १७। इदं तृतीयं घोषपास्थानं ताडयत डिण्डिमं ।

॥ पत्र १६७ ॥

- ११। कथमस्य न प्रत्ययन्ते पौराः । अरे चारुदत्त वटुक न प्रत्ययते एष पौरजनः । तदात्मीयया जिह्वया भया मया वसन्तसेना व्यापादितेति ।
- १२। अरे चाण्डाला मनुष्यो न भणति चारुदत्तवटुकः । तद्भाषयत कृपाता बर्तारवंशश्लपडेन शृङ्खलेन ताडयित्वा ताडयित्वा ।
- १३। भो चारुदत्त भया ।
- १४। व्यापादिता ।
- १५। अरे तवात्र वध्यपर्यायः ।
- १६। अरे तव ।
- १७। अरे लेखं कुर्मः ।
- १८। अरे यदि मम वध्यपर्यायस्तदा तिष्ठतु तावन्मुहूर्तम् ।
- १९। किन्निमित्तम् ।
- ११०। अरे भणितो ऽस्मि पित्रा स्वर्गं गच्छता यथा पुत्र वीरक यदि तव वध्यपर्यायो भवति मा सहसा व्यापादयसि वध्यम् ।

॥ पत्र १६८ ॥

- ११। अरे किन्निमित्तम् ।
- १२। कदापि को ऽपि साधुर्यं दत्त्वा वध्यं मोचयति । कदापि राज्ञः पुत्रो भवति तेन सर्वव ध्यानां मोक्षो भवति । कदापि हस्ती बन्धं खण्डयति तेन सम्भ्रमेणा वध्यो मुक्तो भवति । कदापि राजप रिघर्तो भवति तेन सर्ववध्यानां मोक्षो भवति ।
- १३। किं किं राजपरिघर्तो भवति ।
- १४। अरे रे वध्यगलिकाया लेखं कुर्मः ।
- १५। अरे शीघ्रं मारयत चारुदत्तम् ।
- १६। आर्य चारुदत्त राजनियोगः खलु अपराध्यति न वयं चाण्डालाः । तत्समं यत्स्मर्तव्यम् ।
- १७। अरे इदं दृश्यते दक्षिणाश्रमज्ञानं यत्प्रेक्ष्य वध्या कटिति प्रापान्मुञ्चन्ति । पश्य पश्य ।

अर्थ कलेवरं प्रतिवृत्तं कर्षन्ति दीर्घगोमायवः ।

अर्थमपि शूललागं वेशमिवाट्टहासस्य ॥

१८। न तावदमिष्यामि चारुदत्तकं व्यापापमानं तावत्प्रश्यामि । कथमुपविष्टः ।

१९। चारुदत्त किं भीतो ऽसि ।

॥ पत्रं १६१ ॥

११। आर्य चारुदत्त गगणातले प्रतिवसन्तौ चन्द्रसूर्यौ विपत्तिं लभेते किं पुनर्जना मरणाभीरूकामानवा वा लोके । को ऽप्युत्थितः पतति को ऽपि पतितो ऽप्युन्निष्ठते । उन्निष्ठत्यततो वसनपर्यायः श्रवस्य पुनरस्ति । एतानि हृदये कृत्वा संधारयात्मानम् । एतच्चतुर्थं धोषपास्थानं तदुद्धोषयाम् ।

१२। आश्चर्यं अस्थानपरिश्रान्तां समाश्रवास्य वसन्तसेनिकां नयन् अनुगृहीतो ऽस्मि प्रव्रज्यया । उपासिके कुत्र त्वां नेष्यामि ।

१३। आर्यचारुदत्तस्यैव गृहम् । तस्य दर्शनेन मृगलाञ्छनस्येव कुमुदिनीमानन्दय माम् ।

१४। कतरेषा मार्गेणा प्रविशामि । राजमार्गेणैव गच्छामि । उपासिके एहि एहि अयं राजमार्गः । किं नु खलु एष राजमार्गो महान् कलकलः श्रूयते । •

१५। कथं पुरतो महान् जलसमूहः । आर्य ज्ञानीहि तावत्किं न्विदमिति । विषमभराक्रान्तेव वसुन्धरा एकवासोन्मता उन्नयिनी वर्तते ।

१६। इदं च पश्चिमं धोषपास्थानं तत्राउयत उपिउममुद्धोषयत धोषयाम् । भो चारुदत्त प्रति पालय मा भैः प्रीत्यमेव मार्यसे ।

॥ पत्रं १७० ॥

११। उपासिके त्वं किल चारुदत्तेन मारितासीति चारुदत्तो मारयितुं नीयते ।

१२। हा धिक् हा धिक् कथं मम मन्दभागिन्याः कृते आर्यचारुदत्तो व्यापापते । भो त्वरितं त्वरितमादिश मार्गम् ।

१३। त्वरतां त्वरतां बुद्धोपासिका आर्यचारुदत्तं जीवन्तं समाश्रवासयितुम् । आर्या अन्तरमन्तरं दत्त ।

१४। अन्तरमन्तरम् ।

१५। आर्य चारुदत्त स्वामिनियोगो ऽपराध्यति तत् स्मरं कस्मर्तव्यम् ।

१६। आर्य चारुदत्त उन्नानो भूत्वा समं तिष्ठ एकप्रहारेण मारयित्वा त्वां स्वर्गं नयामः ।

१७। आकृष्टः सरोषं मुष्टामुष्टिना गृहीतो ऽपि ।

धरण्यां किमर्थं पतितो दारुणाको ऽश्रानिसन्निभः खड्गः ।

यथा एतत्संवृत्तं तथा तर्कयामि न विपद्यते आर्यचारुदत्त इति । भगवति सक्षत्रासिनि प्रसीद प्रसीद अपि नाम चारुदत्तस्य मोक्षो भवेन्नदानुगृहीतं त्वया चण्डालकुलं भवेत् ।

१८। ययात्तपमनुतिष्ठारः ।

१९। भवतु एवं कुर्वः ।

१९०। आर्या मा तावत् मा तावत् आर्या एषाहं मन्दभागिनी यस्याः कारुणादेष व्यापापते ।

॥ पत्रं १७१ ॥

११। त्वरितं का पुनरेषा अंसवतता चिकुरभारेणा ।

मा मेति व्याहरन्ती उन्निष्ठहस्ता इति एति ॥

१२। आर्य चारुदत्त किं न्विदम् ।

- १३। आर्यं चारुदत्तं किं न्विदम् ।
- १४। कथं वसन्तसेना ननु खलु अस्माभिः सार्धुर्न व्यापादितः ।
- १५। अरे जीवति चारुदत्तः ।
- १६। जीवति वर्षशतम् ।
- १७। प्रत्युज्जीवितास्मि ।
- १८। तथावयथासंवृत्तं राज्ञो यत्तवाटगतस्य निवेदयावः ।
- १९। विस्मयं केन गर्भदासी जीवनं प्रापिता । उत्क्रान्ता मे प्राणाः । भवतु पलायिष्ये ।
- १०। ननु अस्माकं राजाज्ञपिर्येन सा गणिका व्यापादिता तं मारयत । तद्वाट्टियशालमे वान्वेषयावः ।

॥ पत्रं १०२ ॥

- ११। आर्यं चारुदत्तं सैवाहं पापा यस्याः कार्यादियं त्वया असदृशी अवस्था प्राप्ता ।
- १२। आश्चर्यं आश्चर्यं जीवति वसन्तसेना ।
- १३। सैवाहं मन्दभाग्या ।
- १४। अतिदक्षिणातया किं न्विदं व्यवसितमार्येणा ।

॥ पत्रं १०३ ॥

- ११। शान्तं पापं तेनास्मि राजश्यालेन व्यापादिता ।
- १२। तेनानार्येणा व्यापादिता एतेनार्येणा जीवं प्रापितास्मि ।
- १३। न प्रत्यभिज्ञानाति मार्यः । अहं स आर्यस्य चर्यासंवाहचिन्तकः संवाहको नाम धूतकरैर्गृहीत एतयोपासिकया आर्यस्य सम्बन्धीत्यलङ्कारेणा निष्क्रीतो ऽस्मि । तेन च धूतनिर्वेदेन शाक्यश्रमणाकः संवृत्तो ऽस्मि । एषापि आर्या प्रवह्णविपर्ययासेन पुष्पकर्षउकतीर्षोधानं गता तेनानार्येणा न मां बहु मन्यसे इति बाहुपाशबलात्कारेणा मारिता ।

॥ पत्रं १०५ ॥

- ११। विस्मयं । एवं दूरमतिक्रान्त उदूढास्य इव गर्भः ।
अनीतः खल्वहं बद्धः कुक्कुरो ऽन्य इव दुष्करः ॥
- १२। समन्तत उपस्थितः स राष्ट्रियबन्धः । तत्कमिदानीमशर्याः शर्यां प्रव्रजामि भवतु तमेवाभ्युपपन्नशर्यारक्षां शर्यां गच्छामि । आर्यं चारुदत्तं परित्रायस्व परित्रायस्व ।
- १३। आर्यं चारुदत्तं मुञ्च मुञ्च व्यापादयाम एनम् ।
- १४। भो अशर्याशर्या परित्रायस्व ।

॥ पत्रं १०६ ॥

- ११। भट्टारकं चारुदत्तं शर्यागतो ऽस्मि । परित्रायस्व परित्रायस्व । यत्तव सदृशं तत्कुरु । पुनर्न दूषयिष्यामि ।
- १२। व्यापादयत किन्निमित्तं पातकी जीध्यते ।
- १३। गर्भदासि प्रसीद प्रसीद । न पुनर्मारयिष्यामि तत्परित्रायस्व ।

- १२। आश्रयं प्रत्युपपन्नोऽस्मि ।
 १३। आर्यं कृतार्थोऽस्मि ।
 १४। इदं नित्यत्वं प्रेक्ष्य द्विगुणो मे प्रपन्नस्याया बहुमानः संवृत्तः ।
 १५। साम्प्रतं संतोषितास्मि ।

ADNOTATIONES.

Pag. 1.

- 1. 3. B om. syll. दृ । —
- 1. 9. C परिश्रमेण । —
- 1. 10. A आर्यविदग्धमिश्रान् । —
- 1. 16. B om. syll. स्त । —

Pag. 2.

- 1. 1—3. B om. verba श्रुको किल । —
- 1. 7. A संगीतक । —
- 1. 8. AC आः । —
- 1. 13. A तथावदृहं गत्वा गृहिणीमाहूय । — BC किञ्चित् । —
- 1. 14. Cod. D fol. 2 incipit syllabis राशो न वेति । — A एष भोः का° om. च । —
- 1. 15. B अविद् भो २ । C अविद् भोः भोः । D marg. अदृष्टाभ्युतसंप्राप्तावविदाविद् भोः पदम् । Com. अविद् अविदेति निर्वेदे कष्टं कष्टमित्यर्थः । — A संगीतोच्चा° ।
- 1. 17. BC किं बि । — C कुटुंबि° । — A उच्चवादिनं । —
- 1. 18. C नं । —
- 1. 19. Vocem खु syllaba longa praecedat oportet. itaque post vocalem brevem sive ancipitem (i. e. ए aut ओ aut vocalem brevem cum Anusvāra) scripsi क्खु । post longam vero खु । — Idem valet de ज्ञेय et ज्ञेय । In codicibus cum nulla constantia sit, utriusque vocis scripturae discrepantiam non notabo. —
- 1. 20. AB कटाह । — AB परिव्रन्तया । C परिव्रन्तया । D परिव्रन्तेषा deleta ut videtur diphthongo. D marg. परिवर्तनेन परिवर्तनेन । Com. मात्रनेन । —
- 1. 21. pro सार A सारै । B सास । —
- 1. 22. D उद्दीपयन्ती । marg. उद्दीपयन्ती । — A अहिंसं । —
- 1. 24. A पातरसो बि । —
- 1. 25. B पात्रं सं विभ । — D om. विभ । —

Pag. 3.

1. 1. C सुमणाउं । —
1. 2. C पवेदं । D पोदं । — A कुटुंबिणी । D कुटुम्बिणि । —
1. 5. C रुद्र ह्यि । D रुद्र म्हि । —
1. 8. A पठति । —
1. 9. BCD किं वि । — Com. अन्नद्वं = अन्नद्वयं द्वयं pro असिद्वं । —
1. 12. Pro विश्वं quod D om., C विश्वं = प्रियं । — D दही । —
1. 13. रसाश्रयां सत्त्वं अहिं त्रि । — A तं pro ते । — BC आसासेदु et C marg. आशंसन्तु । D marg. आशंसन्ताम् । Nos cum Com. —
1. 14. CD अस्ते किं etc. —
1. 16. BCD दे । — D क्षिप्तिस्सदि । —
1. 17. C et Com. अभावं अ गमि° । — D तो pro तं । — D वरुंदु । — A लुंबुओ । B et D pr. m. लुंबुओ sed D corr. — CD marg. et Com. वर्षणे दीर्घकाष्ठं तस्य लम्बुकः तत्प्रान्तनिबद्धो मृत्तिकास्थूपाः स हि द्रोण्यां पानीयोद्गारे द्रुमुत्पाप्याधः पात्यते । —
1. 19. C मरिसेदु semel. in D numerus २ sec. m. additus. —
1. 20. C इदं pro इमं । —
1. 21. D अपपा 'कुसुमाई गुम्फेदि । —
1. 22. BC °मोषहार । —
1. 23. A उवासो । D उवआसो । —
1. 25. BC अहिन्नअवदी । D अहिन्नअदी । —

Pag. 4.

1. 3. पेक्खन्तु cum ABC bis scribendum. — BC भव pro भूत । —
1. 4. A परिचयेण । B et D pr. m. परिचरण । D corr. ut nos. Com. भन्नुपरि व्वरण भन्नुपरिव्ययेन ओदनव्ययेनेत्यर्थः । सदा कर्तृपरिव्यागेन । voluit भर्तृ° । —
1. 5. D om. पसीद पसीद । —
1. 9. C आः । D om. आः । — BCD पुत्ता । —
1. 10. BCD कलापं । — A सत्तुअं om. धं । — C कप्पित्तं तं । Com. वज्जन्तामिति पाठे वध्यमानं । voluit igitur वज्जन्तं । —
1. 13. A अणुचिह्ठीअदु त्ति पाद° । BC °अदि त्ति पाद° । —
1. 14. D कथेहि semel. — A इह । Com. एत्थ । — D उवआसके । —
1. 15. AB केण २ । —
1. 17. D तेण हि ता गच्छदु । — D अम्हारिसत्तपासोत्तोगं । —
1. 19. D आपाअेदि त्ति नि° । —
1. 21. C उत्तदणीए । —
1. 22. D भोटु एणं दाव उवपामन्तिस्सं । Com. भवतु इममुपनिमंत्रयिष्ये । —
1. 23. A भवं pro अत्तो । —
1. 24. D om. अम्हणं । — C वाअडा । D वात्तअडो । —

Pag. 5.

1. 1. D योसवपां च। et in marg. निम्नावकं च। धृतादिसहितं तुल्यपूर्णपात्रं निम्नाव इति कस्य प्रसिद्धिः। पािसंबन्धमिति पाठे निःसपत्नमित्यर्थः। Com. पािसंबन्धं च वितृषां समुत्पद्ये धृतादि etc. ut D. —

1. 3. Pro तथा BC तं। D तदा। — C पठमं। D पठमं। —
1. 4. Pro पदे पदे मं C ममोपदेसं। D मं पदे पदे। —
1. 7. A निष्क्रान्ते। D °न्ताः। —

Pag. 6.

1. 1. D प्रावरक। —
 1. 2. AB मये। — CD om. खि। Com. मयौवपि। voluit मयैवपि। —
 1. 3. A मैत्रेयेण। — A आमन्तपाङ्। D आमन्तपाङ्। Com. आमन्तपाङ् आमन्त्रणा कानि। — D हा वत्ये। —
 1. 4. AD ऋद्धीए। — A प्रघ्न। D पघ्न। B पेन्। C अहोर्त्तं पेन्। —
 1. 5. A अस्तिदो। —
 1. 6. A चतुस्सालदु°। — D दुश्चार्के। — A मल्लकं। B मल्लकं। Com. et D marg. मल्लकशतपरिवृतः तल्लकः पात्रविशेषः पत्रपुटो वा दोना इति प्रसिद्धः। (Hindust. دونا) चित्रकर्पणं वर्णिकापात्रं मल्लकः। अभ्यन्तरचतुःशालादारे उपविष्टश्चित्रकर् इव द्विबिम्ब स्पृष्ट्वा २ अंगुल्यग्रैः अपनयामि न तर्कयामि (D भक्तयामि) अत्यन्ततृप्तादित्यर्थः। चित्रकरो अंगुलीसंस्थितलेखनि कया वर्णिकाभाषणं स्पृष्ट्वा २ अपनयति विलिपति। अन्यथा वर्णिकाविनुपातः स्यादिति। — D सदापि परिवुदो। A परिवुदो। —

1. 7. D अगंगुलीहिं। — C द्विबिम्ब semel. A बिबिम्ब २। —
1. 8. 9. D तहिं तहिं। —
1. 10. AB एसो अ अस्त°। — AB तुपपावु°। —
1. 11. D पावरुओ। —
1. 13. CD om. अस्त। — A इदो २। —
1. 16. BCD om. च। —
1. 21. BC om. इति et मन्द semel. D om. इति मन्दं मन्दं। —
1. 22. A ता ताव पविसामि। —
1. 23. BC भोदे। —

Pag. 7.

1. 1. A सार्वकाल। —
1. 4. D पावरुओ। —
1. 13. A मृतः शरीरेण धृतः। —
1. 14. A दारिद्रदादो। B दारिद्रदादो। cf. 6, 8, 17, 18. — C कदर om. दे। —
1. 19. C अंक्रामिद। —
1. 20. D विभ्रस्त। — C पडिचंदस्त। —
1. 21. B om. अहिश्चदं। D अहिश्चदंरूपीओ। —

Pag. 8.

1. 2. BCD पुत्रा । —
1. 3. D अरण्यो गोबालः । BC गोबालः अरण्यो । — वरडा Sskr. वरट et वरटी est vespa. Com. वरटा वीरिणी इति ख्याता ततस्तुताः । वीरिणी est Hindust. برنی birni i. e. vespa. —
1. 11—14. Cf. Hitop. 31, 11—14. —
1. 11. BCD et Hitop. द्वीपरिगतः । — Hitop. सत्वात्परिभ्रमते । sed cod. P. cum nobis. —
1. 12. Hitop. निःसत्त्वः । Cod. P. cum nobis. —
1. 13. B धिहितो । C पिहितो । D विहितो । Hitop. निहतो । — A परिभ्रमते । —
1. 14. Omnes cum dramatis nostri tum Hitopadesae codices habent निधनता quod vix ferri poterit. Lassenius ex coniectura विधनता । —
1. 15. A सुमरिश्च २ । —
1. 17. C परुषस्य । —
1. 19. Com. स्वजनानां बन्धूनां जनानां अन्येषामुदासीनानां । —
1. 20. भवति चेति चकारो हेतौ । वनगमने कलत्रपरिभवो हेतुः । —
1. 22. BCD गच्छ त्वमपि । —

Pag. 9.

1. 1. BC om. देवदा^० et habent पा दे पसीदन्ति । — D पा दे पसादं देन्ति (देन्ति) । —
1. 2. C देवेसुं अस्मिदेसुं । —
1. 3. D pr. m. गृहस्थितस्य sed corr. —
1. 4. A वापि pro वाग्भिः । —
1. 5. D तुष्यन्ति देवता नित्यं श्रमिनां । —
1. 9. D pr. m. वामदो sed corr. — D दक्षिणा in marg, deinde दक्षिणादो । —
1. 10. A रात्रवल्लहा । —
1. 11. D मूतमो । —
1. 12. BCD अहिमुहावलिदो वज्रो (B वज्रो) दाणिं । Com. कालसर्पस्य मुखापतितो मूषक इव वध्यो भविष्यामि । — C marg. अहिमुखापतित । D marg. अभिमुखा^० । —
1. 14. C निवर्तयामि । —
1. 15. A तिष्ठ वसन्तसेने २ । C ति^० वस^० ति^० ति^० । —
1. 19. Com. विशदो संचरपालाघवगुणान्वितौ पर इति यावत् । —
1. 22. Adscribam verba Commentarii ad primum hoc S'akārae sermonis specimen, quanquam corrupta et quorum emendationem certam non habeo: शकारभाषायां चवर्गशिरस्थितो अंतस्था यकार लैस्यः वृस्पृष्टा तालव्य इति वचनात् स च संयोगः प्रयत्नलाघवात् पूर्वस्य गुरुत्वं न (Cod. ग) करोति । D marg. शकारभाषायां चवर्गशिरः स्थितो अंतस्थो य (?) कारो लैस्यः । — A चिष्ट (sic) वसं^० चिष्ट । B चिष्ट वसं^० चिष्ट ॥ (sic). C चिष्ट वसं^० चिष्ट । D चिष्ट वसं^० चिष्ट । Com. चिष्ट । —

1. 23. D pr. m. याशि धावशि et corr. °सि °सि। —
 1. 24. A मलीहशि। Com. न मियसे। AB चिड। C चिट्ठ। D चिड। —
 1. 25. A उक्तदि et हडके। — Com. तबप्रशी वराकः। —

Pag. 10.

1. 2. C hic et semper अत्तए। — ABC चिट्ठ। D pr. m. चिट corr. चिट्ठ। —
 1. 3. A गच्छसि अत्रिका। — Com. अंतिकान्मय यद्वा अंतिका ज्येष्ठा मे भगिनी। अत्रिका भगिनी ज्येष्ठेत्यमरः। —
 1. 4. D मोरि। Corrigendum erit मोली। —
 1. 5. A भट्टके। BCD भटके। Com. शामिअ भट्टके अ स्वामी स्वामिभट्टार्कः। —
 1. 6. C वणो। —
 1. 7. A वसन्तसेने २ तिड २। —
 1. 12. A चिड २ वसंतप्रेषिए। B° चिड वसंतप्रेषिए चिड। C चिट्ठ वसं° चिट्ठ। D pr. m. चिड corr. चिट्ठ। —
 1. 13. A मम्महं। B बंहाणां। C ब्रह्माणां। D बम्हं। Cf. Var. II, 38. S'ak. 35,
 14. Lassen. Anthol. 69, 17. — ABC वट्ठन्नन्ती। D वट्ठ°। —
 1. 14. BC श्रयणाके। — D णिदिद्वं। C marg. निर्दयं। tum मे foret = मां। Cf. L. p. 432. Com. et D marg. निर्दां। —
 1. 16. A रावण°। — AB व्व pro व। —
 1. 18. Com. विशेष्यन्ती अतिशयान्। Est igitur स्वार्थे°णिच् sicut p. 59, 14. et M. 14, 107. —
 1. 20. BCD प्रविसृतः। Com. प्रविसृतः प्रचलितः et sic D marg. — D निरुध्यां। Com. न निरुपाधि अपि तु रूपाध्येव। नकारः काको। Legisse videtur न रुध्यां। —
 1. 23. Com. नापां शिवाकं टंककादि विन्नं तस्य मोषपाशीलः कामो यस्य कशिका चर्मकाष्ठिका। चौराणां किंचिन्नया चोपकट्टाणां भवति तदत्र कशोक्ता कशाचक्षुवताउना चर्मसडिका (?) उच्यते। — Com. मश्राशिका मस्यभक्षिका। मशकं (sic) शुष्कमांसमित्येके। — ABD लासिका। Com. लाशिका नर्तकी। —
 1. 24. षौशाशा sic Codices. D in interpr. Sanscr. निर्नासा et in marg. नकटी लोके। Cf. Hindust. نكته noseless, et Mahratt. नकटा that has a snub or squab nose. Com. निपासा निम्नासा। — कुल° Com. कुलं शस्तं नाशयति पातित्यजननात्। — A मनुषिका। —

Pag. 11.

1. 4. A विटन्नपरिघाटितेव। D °नखलंउतेव। Com. विटनखपरिमृष्टवीणातुल्या मनोहरत्वा च्छब्दवत्त्वाद्वा तुल्यत्वं। विटसदृशी कुंडली। —
 1. 6. C कापात्कपान्त। — A भूँसपा। D भूषणा। — AB सदूदमिस्सं। —
 1. 7. BCD देखदी। —
 1. 9. AB वसुप्रश। D वसुप्रश। — BC वह्णिं। — A विप्रश तं। B वि तं। — AB सुभद्रं। —

1. 10—13. De metro Com. dicit प्रतिपादं चतुर्दशमात्रवात् मात्रासमं कन्दः । Sed apud Colebr. singuli Mâtrâsamaki versus sedecim mâtras habere dicuntur. —

1. 11. D खाहिशि cf. L. 434. Littera finalis radiceis खाद् etiam in hodiernis linguis Indicis elisa est; confer Mahratt. खापो et Hindust. کھانا. — D मंगमच्छकं. —

1. 12. D एदेहि मंगमच्छकेहि. Scripsi एदेहि cum ABC, nam Anusvâras necesse non est positionem faciat. Vide adnot. ad 36, 12. —

1. 13. ABC मलमं. — ABC प्रेवन्ति. D सेवन्ति. — D marg. शुनका मृतकं न सेवन्ते अपि तु सेवन्त एवेत्यर्थः. Com. vero haec habet: शुणाम्ना प्रवा मृतकं न सेवते. नकारः शि रश्चालने. तेनापि तु सेवन्त एवेत्यर्थः. e quibus apparet, legisse eum singularem, quem cum metrum flagitare videretur, codicum scripturam reliqui. Cf. L. 434. Nescio vero, rectene scripserim शुनिका in interpretatione Sanscrita. —

1. 15. AB विवेशितमुद्दहन्ती. —

1. 16. D रसनाः. —

1. 17. Ad वक्ष्य D in marg. उपलक्षिता. Com. लक्षिता. —

1. 18. A वस्तादहं. BC वस्ताहुतं. —

1. 19. BC अहेहि. — A अमिशालिअन्ती. D अहिशालिअन्ती. Confer 12, 10 et वृक्कअन्ते 22, 9. —

1. 20. CD वपणे. — A कुक्कुरेहि. BCD °उहेहि.

1. 21. A शिचं. B गंधं. —

1. 22. AB सवेठपां. C प्रवेठपां. D सवेठपां. Si recte interpretatus sum सवेष्टनं scribendum est प्रवेष्टपां. Cf. 127, 12. Sed fortasse प्रवेष्टपां = सवृन्तकं scribendum. Cf. Var. 3, 45. „Cor cum caule“ in ore S'akârae non offenderet. Et sic fere Com. legisse videtur. Dicit enim: शीघ्रं त्वरितं सवेगं सवृन्तकं . . . सवेष्टनं सवेष्टनमित्यर्थ इत्येके. — D हलकं. —

1. 23. B पल्लविअ. C पल्लविए. Confer 12, 9. —

1. 25. D न भेतव्यं semel. —

Pag. 12.

1. 1. A माह्विए २. कपपाउर २. मदपिए २. —

1. 3. A इत्यिअं. B इत्यियामपणे°. C इत्यिअमपणे°. D इत्यियमपणे°. —

1. 5. ABC इत्यिअपां. D इत्यिकापां. — BCD मोडेमि. D marg. et Com. मर यामि. —

1. 6. BC परिअपो बि परिअहो. D परिअपो बि मे परिअहो. —

1. 8. CD अन्विष्यताम् semel. —

1. 9. Codices परहुदिअं. scribe पल्लु°. — D om. वा. — C पल्लविअं. —

1. 10. A repetit वा post वप्रान्तमाशं। — D अहिशालसन्ती ut 11, 19. — ABC को। D को तुमं पलिनाइस्सदि। —
1. 12. C जमदग्ग°। —
1. 13. D कुन्दी°। —
1. 14. D हग्गे। — Codices हत्थे। —
1. 15. D °किदं। —
1. 16. C पां पेक्ख पां पेक्ख। ABD पां पेक्ख २। —
1. 17. D प्र pro अ। — A मप्रवथके। BCD मस्तके। —
1. 18. B नुअ। CD उअ। —
1. 20. A होइ। — B प्र pro प्रे। —
1. 21. A अअपाली। —
1. 23. A मालीहग्गि। BC मालीअग्गि। D मालीअदि। —
1. 24. AD om. स्वगतं। — BCD भअमुप्पा°। —
1. 25. BD भो pro भोटु। — ABD om. प्रकाशं। — D इमादो जपादो। — Codices किं वि। — D marg. तर्क्यते ग्रहीतुमिति शेषः। Com. तद्दीअदि अन्विष्यते। —

Pag. 13.

1. 1. A वसंत° pro विटः। — BC श्रान्तं semel, om. पापं। D श्रान्तं २। —
1. 4. BCD हग्गे। — AB पुरिग्गे। D देवतपुलिग्गे et in marg. दैवतपुरुषः। — B मणुअग्गे। D मणुअग्गे। — BC कामइद्वो। —
1. 5. A अका° pro वसंत°। — AD श्रान्तं पापं। B श्रान्तं २। C सन्तं सन्तं। — ABC मन्तेशि। —
1. 6. Com. सतालिकं विटस्य हस्ते तालदानं कृत्वैत्यर्थः। — B भावे semel. — A पेष। B पेत्य। D पेक्ख २। C पेक्ख हाव मं अन्तलेपा। Com. प्रेक्ख तावत्। मं अन्तरेपा मयीत्यर्थः। इत्येके अन्तरेण चित्रेण अन्योन्यं (leg. इत्यन्ये?) — A शुअणिददा। —
1. 7. BCD गणिअ दालिअ। — C पां वेपा। — D pr. m. भणादि deleta vocali longa. —
1. 8. BCD हग्गे। — BD अण्णामामन्तलं पा पागलन्तलं वा गडे। C हग्गे पा गामन्तलं पा पागलन्तलं वा गडे। Com. अहं न ग्रामान्वर्गतो न नगरान्वर्गतः। — C अज्जको। —
1. 9. D प्रीसं। — BC अण्णकेहिं। — A पअणुपअग्गिदिठदाए। B पअणुपअग्गिदिठदाए। —
1. 10. A om. श्रान्तं। —
1. 11. A कथमये। — D श्रान्त इत्यभि°। A श्रान्तमित्यवगच्छति। —
1. 12. A om. वसन्तसेने। — AB om. पश्य recte fortasse. —
1. 16. A सुप्रियं वा omissis réll. BC चाप्रियं च। Confer 120, 23. —
1. 22. D शुपा। —
1. 24. गर्भदासी। — Com. जन्मप्रभृति चेटी। —
1. 25. B तस्स pro ताह। — D चारु°। —

Pag. 14.

l. 1. D मम च। — ABC हत्यादो। D हत्तादो। — D पा एषा। — D तथा। — B कलेडु। —

l. 5. कापोलीमातः। D marg. कापोली कन्यका माता यस्य सः। Com. कापोली कन्यका मातेति देशीप्रकाशः। —

l. 7. B अथकिं। — BC घटं। —

l. 8. ABC अम्हहे। — C तश्र। — ABC घलं। — BC ति। — A तं pro तं। — D सेचं। —

l. 9. D अखरुज्जन्तेपा। — BC दुज्जपोपा उअकिदं जेपा पिअं। D दुज्जपोपा उपकिदं ज्जेअ जेपा पिअं। —

l. 10. BC माष। — AC पविण्ठा। D pr. m. पविण्ठा corr. ठ्ठा। B °ष्टा। —

l. 11. BCD मशि। — C दोशन्दो semel. — AC पण्ठा। B °ष्टा। D pr. m. °ष्टा corr. ठ्ठा। —

l. 18. B अशन्ततमेनशेषिअं। —

l. 19. BC किं चिहं। — D om. यत्। — Com. चिहं भूषणशब्दादि उपलक्षणं मा ल्यगन्धादि। अस्ति किञ्चिद्भिद्भुपलक्ष्यसीति पाठान्तरार्थो जात एव। —

l. 22. पूरिदाए। — A पाशिआए न - - न पेक्खामि भूषणादूदं। (sic) — B पाशिआए भुषवतं उपा पा पे° भूषणं। C उपा पाशिआए शुक्कं उपा पा पे° भूषणं। D पाशिआए पा (2 syllabae deletae) न पेक्खामि (deletum aliquid?) भूषणादूदं। —

l. 25. D दृश्यते। —

Pag. 15.

l. 1. D सोदामनीव। — AB संविलीना। —

l. 2. A च pro तु। —

l. 4. A श्रुतं वसं° त्वयं। D om. haec verba. —

l. 5. D marg. et Com. गृहीतं अस्य तात्पर्यमप्याकलितं। —

l. 6. C °मरिशशूइदं। BD सूइदं। —

l. 10. C गमिश्रं। —

l. 12. वाक्ये etc. D marg. et Com. वाक्यं न करोतीत्यर्थः। —

l. 13. A सहसा pro सुहृदः। — स्फारी° D marg. et Com. एकीभवन्ति। —

l. 14. D परं प्रायते। —

l. 18. A संप्राप्नो। —

l. 19. अल्पच्छदः D marg. et Com. अल्पहीनः। —

l. 20. A शष्टं et sec. m. शिष्टं। —

l. 22. A बोचामि। — C सुहृदि खुषित्वा। —

l. 24. 25. C semper श pro स। — A सहायिणी। — D सूचयिषा। —

Pag. 16.

l. 2. BCD चेटी pro रद°। —

1. 3. A अदीर्घं अलिं च। — C अहं अजययुदं। D अहं अजाउदं। —
 1. 5. B मम विच। D ममवि। om. विच। —
 1. 9. BCD दुष्कारेण। —
 1. 11. A वि। — A चतुस्ता०। — B आश्रयामि। D आश्रामि। —
 1. 13. A अन्वितां २। —
 1. 16. AC चिह्नुदु। B ड। D corr. दूठ sed pr. m. दूठ?। —
 1. 17. B भाव २। — A गृहिदा २। D गहिदा semel. —
 1. 18. AC भट्टके। BC भटके। — BCD हगे। —
 1. 20. A चिट। B विप्रवट। C चिह्नु। D चिटं। Com. भ्रमव्युदासाय सुनिश्चयं करोति युवां द्वावपि तावदेकान्ते तिष्ठतः। —
 1. 21. BC गहिदा semel. —
 1. 23. AB हत्ये। C विन्दे। D ह्यते et in marg. हत्ये। Com. केषावन्दे। — A मिश्रा। B मिश्रा। C मिश्रा। D मिश्रा corr., pr. m. मिश्रा?। — BCD दोषदी। —

Pag. 17.

1. 1. A शिरसि। BC शिरशि। — D गिहीदा। —
 1. 2. A शिलोरुहेषु। —
 1. 3. AB लबाहि चंडं। C लबा ऽहिच्यंडं। D लबा हिचंडं। Com. लप अधिचंडं अत्युच्चैः हिप्रब्ध एव वा चंडं महादेवं। —
 1. 5. A °मिस्सेहि व्यवसिदं। —
 1. 6. BCD स्वरयोगः। — स्वरसंयोगः exstat Sak. 59, 3. MA. 67, 6. —
 1. 7. A om. तथा। — A दहिं इल्लि०। Com. दधिश्च इति पाठे शरो दध् उपरिभागः। — A मज्जलिह। — A शउ pro शल। —
 1. 8. D पडिक्के in utraque voce. — A तथा। — BC om. धीर। —
 1. 11. A रंगप्रसंगेन। —
 1. 14. A मन्दमाल्लदेण। —
 1. 15. A अहिं। B हिअहं pro °हिअहं। — A पुरुफुरा०। D कुरुफुरा०। Com. कुरुकुरायति अत्यर्थं प्रकंपते। — D पदीओ। —
 1. 16. BC भो pro भोदि। —
 1. 17. CD भावे semel. — A मणुण्णो। B मणुण्णो। —
 1. 18. AB चालुदं। —
 1. 19. AB गिहं। —
 1. 20. BCD पेक्ख semel. —
 1. 23. AB om. किं। —

Pag. 18.

1. 5. A दे पा- उइस्सं। —
 1. 7. D थं। —

l. 8. D सालिच। — C संठ्ठापाच। D संठपा। — BC दुक्तपा दुम्पपुस्त। D दुष्ट दुक्तपा दुम्पपुस्त। —

l. 9. A तयि बि। D om. बि। — A पाय तद्व भव्वं। B पाय त्वभव्वं। — ABC चालुद^०। —

l. 10. D पालकिंदा। — A om. त्रेपा। —

l. 11. BCD ईदिसो। — Com. उपमर्दो नियहः। —

l. 12. A किदंतस्त। B कदयतस्त। C कघतंतस्त। —

l. 13. A चारित्रेपा। — B om. च। —

l. 18. A शान्तं पापं २। —

l. 20. C नष्टा। — D marg. et Com. शीलवंचना दुश्चरितसंभावना। —

l. 21. A om. कृतांतलिः। —

l. 22. A मये। — BC उबालहे। —

Pag. 19.

l. 1. BCD om. आर्य। —

l. 5. Codices दुष्टह। — B वडुकश। C वडुकश। D वडुव्वश। —

l. 6. A किबिपाचं अंतलिं। B शविपाचंतलिं। C विपाचंतलिं। —

l. 10. D पविशीच। — Com. अशितव्यं भोक्तव्यमपि नास्ति। यद्वा अहिमद्वयमि (द्वयं पि?) अहिकद्वयमप्यभोक्तव्यमपीत्यर्थः। —

l. 11. A बि। — B पास्ति। —

l. 17. A प्र pro प्रे। — BC post प्रे addunt गम्भदाशे। Consentit Com. — BC गम्भदाशीए। — BCD पुने। —

l. 18. Com. प्रलोको वैश्वदेव्यावृत्तेन। —

l. 19. इन्दउने CD et Com. interpretantur इन्द्रतः qui secundum D et Com. in Vrihatkathâ occurrit. —

l. 21. C अश्रान्त्याम। —

l. 22. BCD मूर्ख आर्यचारु^०

l. 23. Com. कुदुम्बी उपजीव्यः। —

Pag. 20.

l. 3. वसन्तसे^०। —

l. 5. D कथं। —

l. 9. A प्रविष्टा। —

l. 10. D वसन्तसे^०। —

l. 13. BC यदिदं। Com. यदि चेदर्थे चेत् नास्ति तदा गम्यतां। —

l. 14. Codices यदि। — D गम्यसि गम्य। — BCD हगे। —

l. 16. D जले ले। —

l. 17. A मच्चतशीशका।^१ BD मस्तशीशका। C शीशमस्तका। Com. काकपदशीशमस्तका इति

हतापकार्यप्रवृत्तौ काकपदाकारा ये धूर्तास्तेषां शीर्षप्राया ग्रामपयः तेषां मस्तकभूत धूर्तचक्रवर्तिनामपि प्रधा-
नभूत एतेनाचारकुलयोराक्षेपः कृतः। केचित्काकपदशीर्षः काकपदवत् पञ्चधा शीर्षं मस्तकं वक्ष्य पञ्चेत्युप-
लक्षणां अष्टकपालः तेनालक्षणापयुक्तक इत्यर्थ इत्याहुः। अत्र च मते शीर्षमस्तका इति प्राकारवाणीत्वेन
पुनरुक्तत्वं न दोषः। D marg. काकपदाकारा ये धूर्तास्तेषां मस्तकप्रायाः श्रेष्ठाः तेषां शीर्षक प्रधान-
भूत। [यदा काकपदं अशुभसूचकं लिंगं तन्मस्तके येषां तथाभूत।] अत्र पक्षे मस्तकशीर्षका इति धौनरूप्यं
प्राकारवचनत्वेन ज्ञेयं। — AC दुष्ट°। BD दुष्ट°। —

1. 18. D उपवेसिता। —

1. 21. BCD om. ता। — D उक्तेहि। BC उट्ठेहि semel. —

1. 24. D यदा। — C देवमण्डलं। —

Pag. 21.

1. 7. Codices ऋद्धीर्। — CD om. अज्ञ। —

1. 8. ABC दुष्ट°। D दुष्ट। — B वउवका। C वउका। D वउवका। — A भवाशि। —

1. 9. ABC चारुदत्तकं। D चारुदत्तकं। — A पावपालम्। —

1. 10. BCD व्रान्तशेषा। — A दारिद्र्य। —

1. 11. BC बलककारा°। D बलककाश्राणुपीश्राणा। — BC तुष्ट। —

1. 12. A पविश्रष्टा। B पविटा। C पविट्टा। D pr. m. षा s. श्वा? corr. ट्टा। —
ABC हत्ये। —

1. 13. A व्यवहातम्। — Com. व्यवहारं विना इत्यनेन व्यवहारनाम्नो नवमाकस्य सूचनं।
— Com. लघु शीघ्रं। —

1. 14. D अपिज्ञामापाह। —

1. 15. AB वैले। — A पेक्ख semel. D पेक्ख २। —

1. 16. A गोहलिन्न। D गोघड s. गोव्वड?। —

1. 17. A शुस्वे व तलिदे अ हु मंग्रे। D भउदे हु मंग्रे। — Com. पलिरं प्रचुरम्
लेहं मांसं तलिधं उन्नपुं देशीयेके। Confer Hindust. قلند to fry. —

1. 18. D सिद्धे। —

1. 19. A ण दु। —

1. 20. A शोणुकं। C श्रोदृठकं। D pr. m. शोणुकं? corr. श्रोस्तकं। — A लघुकं।
B लटुकं। D लस्तकं deleta syllaba स्त et in marg. add. सु। Com. श्रोस्तकं श्रोभनं
लस्तकं सकपटं। et postea ललं श्रोभनं श्रोस्तकं द्वयमपि श्रोभनार्थमिति प्राचीनटीका। — Verba
तथा usque ad ण भणोशि (l. 22.) D in marg. — D तथा। — BCD ह्मे। —

1. 21. Codices बाडिआर्। Com. यथाह् स्वाधीनायां प्रास्तादस्य आलायलक्षितायां कपोत
पालिकायां विटके आलायं मन्त्रवारणं कपोतपालिका उपरिगृह्येपीति दक्षिणापाथे लोकोक्तिरियमिति
प्राचीनटीका। — A उबविश्रे। C ट्टे। — BCD शृणामि। Com. शृणोमि। — BCD
अपपाधा pro तथा। Com. अन्यथा यदि अपिसि (sic). —

1. 22. A त्ते pro ता। — A पविष्टं। B पविष्ट। C पविट्टं। D पविष्टं। — BCD
कवित्यगुडिष्ठं विष्ट। Com. कपित्यगुलिकमिष्ट। — AD मस्तकं। B मस्तकं। C मत्तकं। —

1. 25. AB चेड। — B om. गडे। —

Pag. 22.

1. 3. A गेपह मं। BC गेपह। Com. गृह्णातु। — A भट्टणे। B भट्टके। C भट्टके। D भट्टके? del. ए et add. in marg. षट्। —
1. 4. A हत्ये। BCD हस्ते। — ABD चिष्टदु। C चिष्टदु। —
1. 5. A भट्टालके। B भट्टाहके। C भट्टाहके। D भट्टाहके। — ABD भट्टके। C भट्टके। —
1. 7. Com. पेशि त्वक् मूलकत्वग्वर्णमालोहितमित्यर्थः। —
1. 9. BD हि pro हिं bis. — AB भुक्कचन्ते। —
1. 12. A ण दु। —
1. 13. D पिवेदयिद्वो। —
1. 14. D हुविश्रादि। —
1. 15. A om. अन्न। BC रूपाश्रा। D रूपाश्रा। —
1. 16. CD पोदं। —
1. 17. 18. BC प्रदोषसमयशीतोत्तं। — A ततश्च। — A अभ्यन्तरयम्। — BD प्राक् रूकेषा। —
1. 19. BD प्राक् रूकं। —
1. 20. BCD परिज्ञपो। — B प्राक् रूकं। D प्राक् रूकं। —
1. 21. D et Com. अम्हहे। — BD पाक् रूको। —
1. 22. Com. अनुदासीनं सामिलाषं तदनुपपत्तेष्टायोगात्। —
1. 24. D प्रविश्रा et sec. m. add. म। —
1. 25. C तुम्ह। D pr. m. तुम्हन्तरस्स। — Com. अभ्यन्तरगमनस्याभागिनी वेश्यात्वात्। —

Pag. 23.

1. 1. A तुने pro ननु। —
1. 8. D om. सा। —
1. 12. BC दृश्यते। D वर्तते। pro रजते। —
1. 15. A अप्पुलत्ता। —
1. 19. A राक्षसालसंठापो। D राक्षसालो। — A भपादि। —
1. 21. A एसा क्लु समुपणा सहिलापणा। — C दंसपुञ्जिदा। —
1. 23. Codices अप्पुलत्ता। — A बलककालाणु^०। D वबलककालाणु^०। —
1. 24. A ने om. हं। — A पविचिन्ना। —
1. 25. AB om. स्वगतं। — A °माणा नि। B °माणां नि?। ABD अलंकिदं मिह। —

Pag. 24.

1. 2. D पञ्चाविन्न। —
1. 3. A अधिअलपो। — AD अब्बालं। — D पिज्जादमाणाह। —
1. 4. A सं अप्पुलत्ता। — AD वेलं। B वेलं। —
1. 5. D अयं। —

1. 11. D अविज्ञात pro अपरिज्ञातः । —
1. 12. B अनुयामि । —
1. 13. A एदिषा क्लृ। — BD °पोषाबर्त्ता। C °पोषाबर्त्ता। —
1. 14. ABC श्रीश्रेषा। — D पणामिन्न । —
1. 15. A सुसंपुषणा विन्न। BC सुसं पणामिन्न । —
1. 16. BC समाश्वादा। — B कर्हज्ञासरि°। C मेरिसेषा। —
1. 17. BC om. पणामिन्न । — B पसादे om. मि। — A उट्ठेधसु त्रि। D उत्थेध त्रि
deleta syllaba post ध । —
1. 18. Com. प्रणय इत्यनेन संभोगप्रार्थना कटाक्षिता। (?) —
1. 20. A जङ् pro जङ्ग। — Com. ईदृशेन अनुगृहीतसंभोगोऽथ (?) कारणादिना। —
A मये। — D एवं। — A भण्डस्तं। —
1. 21. C अज्जप्रा। — A अपुगेष्ठा। BC अपुगेष्ठा। — A om. इमं। —
1. 22. D अलंकारः। — Com. pro पात्रा habet न्यायाः अकार्यकारिणः। —
1. 24. Com. भग्नत्वाद्रक्तकाभावाच्चायोग्यता। —
1. 25. A अलीनं। — BC पुरुसेसु। —

Pag. 25.

1. 3. A अपुगिहिदं। —
1. 4. D भवदीर्। —
1. 6. D एवं। — C अबहरीश्रुदु त्रि। — Com. चोरेहिं हरिज्जुत त्रि संधिच्छेदनामस्तु
तीयांकस्य सूचनं। —
1. 8. D वि। पासो। A विपासो। —
1. 10. A अपुगच्छन्ती। —
1. 12. A om. मैत्रेय। —
1. 13. BCD °गामिणीमणु°। —
1. 14. A तहिं जपोहि। B जहिं तहिं om. जपोहिं। C जहिं तहिं जपोहिं। — A
चउप्पहोपणीदो। B चउपाहोब°। D चउप्पवहोब°। —
1. 15. D pr. m. विब्रफिस्तं। —
1. 16. C तत्र भवतीं। —
1. 17. A om. विप्रवास। —
1. 18. C वट्ठमाणा। — BC पज्जालेहि। —
1. 19. C पज्जालीयन्ति। —
1. 21. D अविमापिद। — D अ pro विन्न। — B पिस्सपोहाओ। Com. वेहो ऽनुरा
गस्तैलं च। — CD संवुत्ता। scribe संवुत्ताओ cum AB. —
1. 23. A om. भवतु। D भवतु २। Com. भवत्वित्युपसंहारोक्तिः। —

Pag. 26.

1. 2. B सुत इव जलपंके। —
1. 3. C om. उत्थाय। —

l. 5. A सानुरागं पश्यन्ती निष्क्रान्ता वसन्तसेना । —

l. 13. ABD om. इति । — C मृच्छकटिके । — Com. इति महामहोपध्यायपृष्ठीधरकृत मृच्छकटिकाविवृतौ न्यासार्पणो नाम प्रथमांकः । —

Pag. 27.

l. 2. AD चेटी २ । — C semper यत्तन्ना pro यत्तुन्ना । —

l. 3. A om. verba परिक्रम्य usque ad finem lineae 4. —

l. 4. BD कं पि । — D आलीहन्ती । —

l. 7. BCD चेटी pro मदनिका । —

l. 8. C भण्डि । —

l. 9. BCD चेटी pro मदनिका । —

l. 12. AB चेटी २ । — C पाहादा । D pr. m. ह्लादा । L. p. 267 scribendum censet पाहा quia पहा initio vocis pronunciari nequeat. At confer linguas Hindustanicam, Mahratticam et Vraja Bhasham. —

l. 14. C पाहाइस्सं । — A ताव pro ता । —

l. 17. B पुत्यादि । C पुझीअदि । — C om. ता । —

l. 18. B om. मै । —

l. 21. A सुहृदु कलु तुए । — D om. पर । —

Pag. 28.

l. 1. 2. A अणवगाहिदो s. अणवगगहिदो । C अनुगहिदो । — महूसवो C in marg. महोत्सवः । —

l. 5. D om. किं । — CD कोपि । — BC तुवा । —

l. 6. A कामेदि । —

l. 7. Inserendum est हंते ante पृष्ठ° cum AD. —

l. 8. D किं in marg. — A विह्वह्वधित्यारो । —

l. 9. A om. वा । —

l. 10. BCD उन्नाहृठ° । — A पयातपां । — AD परिचक्ष । —

l. 11. B विघ्नतुक्कलं । C विघ्नोन्नतं तुक्कलमुप्पा° । —

l. 12. C रत्ता । —

l. 13. D भट्टदा° । —

l. 14. A °त्तापां पा गदा । —

l. 15. BCD चेटी pro मदनिका । —

l. 16. BC om. हंते । — A अणुदासीपा । —

l. 17. C om. अन्तुए । — D तेपा pro जेपा । —

l. 20. B कलु सुसेदिठ° । — AD परिचक्षदि । —

l. 21. AB पाय संपुच्छिदा सि । —

1. 22. A सुगृहिद°. D सुगदिपाय°. —

1. 24. A मञ्जुपिए। —

Pag. 29.

1. 3. A om. verba दल्लिदूद° usque ad finem lineae 4. —

1. 5. A om. अञ्जुए। — D ज्ञोपण et in marg. ज्ञोर्ण। C interpretatur हीन quod probare videtur L. p. 199. Posui ज्ञोण secundum S. S. 129. —

1. 8. A जयि। — कीस non est pro किं स (L.p.226), sed est adverbium significans किमिति s. किमर्थं। —

1. 9. A °सालिअदि। —

1. 10. D °सारीअन्तो। —

1. 12. BC om. अञ्जुए। —

1. 15. AD अरे २ i. e. अरे रे। BC अरे। — BC शुवपणाह। — A लुङ्कः। — B जूतकह। C जूदकह। D धूतअह et superscriptum जूद। — BCD पपत्तीणु bis. —

1. 16. B गेपह्य bis. — A तिदट। D तिङ् २। — D प्रदिष्टो। —

1. 17. ABC अयटाक्षेपेण। Confer 40, 12. et 97, 25. — A om. संभान्तः। —

1. 18. Codices कष्टे। — D हीमापाहे ante कष्टे। —

1. 19. A मुक्खाए। —

1. 20. A मुन्नाए। L. p. 241. formam मुक्क a dialecto praecipua esse alienam affirmans, vereor ne nimium tribuerit analogiae linguae. Nam si con-
tuleris locos Sak. (Chézy) 135, 3. Vikr. (Lenz.) 43, 16. 48, 4. MA 70, 4 (codicum scripturam dico), Ratn. 6, 14. 11, 8. UR Char. 56, 9. Mr. 109, 19, videbis in praecipua etiam dialecto semper मुक्क scriptum esse. Equidem nusquam inveni मुन्न pro part. perf. pass. मुक्क। nam unicum locum Sak. 23, 13. corruptum esse vel monstrum vocis तुअन्ना ostendit. Scribendum ibi cum aliis libris किं दाशिं पि तुह आअन्न म्हि। — BC om. prius विअ। Pro altero विअ D वि। — Metrum Com. appellat चित्रा ज्ञाविः। — De sensu distichi in universum hoc quidem dici posse videtur, versari illum in duplici vocabulorum गर्दभी et शक्ति significatione; quae autem sit altera eorum significatio, non plane liquet. Adscribam verba Com. quanquam misere corrupta: गदूदहीति गर्दभानामथेया हा कष्टं नादिताति गदहा इति वराटिका नाम गर्दभा शक्तिके आयो इति प्रसिद्ध धूतके कपर्दकनामथेये। नवअन्धनामुक्त्या इव गर्दभ्या पशुविशेषेण ताडितो स्मि गर्दभ्या ताडनस्वभावासायतः। अंगराजेन कर्पोना विमुक्तयेच शक्त्या अश्वविशेषेण घटोत्कचो भीमसुत इव ताडितो स्मि शक्त्या। —

1. 21. A लेखक। — A om. ग्रहिअं। BCD सहिअं। — Codices दहूण। — ABC पळमट्टे। D पडिभट्टे। —

1. 22. BCD पु। — A अरणं। —

1. 23. D एसे pro एदे। — BD विपडीअेहिं। C विपडीदेहिं et in marg. विपरी ताथ्या। —

1. 24. BCD भवित्सं । —

1. 25. A om. तथा । —

Pag. 30.

1. 1. AD अले २। BC अले । — BCD शुवपयाह । — B नूदककह । CD नूदकह । D पपलीणु २ । —

1. 2. BC गेपह semel. D om. गेपह गेपह । — A चिह्ठ २ । —

1. 4. A पातघालं । — A इदं । D इदं । — D शलपां । — A अ pro च । — D जाशि । —

1. 5. De verbo pracrito तरङ् = शक्नोति cf. Var. 8, 67. et Kramad. 2, 8. —

1. 7. BCD ले । —

1. 9. D यत् । — A सकलुसं । BC अइकसपां । Com. अतिकृष्णं । —

1. 10. C इअं semel. D इअं २ deleto numero २ । —

1. 11. Codices अले । — A विष्पतीप । — A पडिमशुपणा । D पडिमशुपणां । B मंडि मशुपणु । — C देवउलु । D देउलं । Com. देवकुलं recte, neque cogitandum est de देवालय । Confer Bengal. देधान देफल pro देवधान्य देवफल et Prâcr. राउलं pro राजकुलं । —

1. 12. AB धुन । — BD नूदिकह । C नूदिकह । — BCD विष्पदीबपदेहिं । — D देउलं । — A पविह्ठा । D °दूठे । —

1. 15. D नाटयतः pro निव्रपयतः । —

1. 17. C पा हु semel. —

1. 18. BCD किलेम्ह । Ex A notavi कालेम्ह sed media अ saepius ibi cum media ई confunditur. —

1. 20. A अहेले । volūitne अले ले ? —

1. 21. Codices °पाअस्स । — Pro हलङ् D हङ् in marg. द et in glossa दहति । Com. दहति पातयति leg. तापयति । — ABD °हुउक्कं et D मणुश्रश्र utrumque contra metrum, si revera Arya est. — Vocem कत्ता D interpretatur कपर्दिका । Com. habet: कत्ता काउ इति प्रसिद्धः । नादिपूर इति प्रसिद्धयूत इत्यन्ये । — Wilsonus: *the rattling of the dice*. Confer L. App. p. 60. Estne Hindust. کتا kittā quantum? —

1. 22. D सद्दे । — Pro पाडा° quod codices habent, scribendum est पाला° । — A पळभट्टइललललल । B पळभललललल । —

1. 23. शुमेलु vocis secunda syllaba corripienda est, nisi forte delendum est शु । — ABC शंषिपाहं । D संपिहं । —

1. 24. A तह बिं अ । BCD तह बिं हु । Com. तथापि खलु । —

1. 25. Ad पाठे D in marg. दाउ इति स्याता पूतकरोक्तिः । Est Pers. داو Hindust. دانی iactus aleae. Com. मं पाउ इति अर्वा पूतकरोक्तिविशेषः । —

Pag. 31.

1. 3. गोह in familiari Mahrattorum sermone usurpatur de viro adolescente, homuncione. —

1. 4. BC प्रेदपडा। D marg. et Com. गोहे प्रेदपडा उभे देखी। (Mahr. वे'उरी?) — B गृहीदो। C गहीदो। — A दस। —

1. 6. C vocem अस्त interpretatur अथ quod minus placet. Scripsi cum D अर्थ। — CD दइस्सं। —

1. 8. ABD दइस्सं। — A पसादं। —

1. 9. A संपदे। —

1. 10. A किं शिलु प्यउति। Com. सिल पिउदि शिरः पतति भ्रमतीत्यर्थः। D ad पउदि in marg. पातयति। — *B post syllabas पउ pergit लीए बढो etc. l. 14. —

1. 12. A सु तुहुं नूदिमंडलीए बढो ऽसि॥ इति मूतमंडलीं कृत्वा तथा करोति। संवा° etc. C एसु तुहुं नूदिमण्डलीए बढो ऽसि। संवा° etc. Nos scripturam D dedimus, omissa tamen voce एसो quam ante नूदिमण्डली° habet codex. Ceterum D in marg. hanc habet interpretationem: एहि त्वं। एष मूतकर° etc. Com. एष खलु मूतकरमंडल्या बढः। —

1. 14. D verba मंडलीए usque ad अले (l. 16) in textu omissa addidit in margine. —

1. 15. Codices semper स pro श। — A से pro एष। — A समये et दयिस्सं। —

1. 16. A मूतकरः pro मायुरः। — *Vocem गन्धु C interpretatur गण्ड। D omisit interpretationem lineae 16 et huius vocis l. 20 et p. 32, l. 5. Com. गंडो लानक इति पूर्वटीका। Wilsonus: Give me a pledge then, et deinde l. 20: I will give you security. —

1. 17. BC उपस्पृश्य pro उपसृत्य। —

1. 20. BCD उपगम्य। — *Codices अहस्सं। — D गधु। — BCD अहं वि मे। —

1. 22. Codices दोशु। —

1. 25. A om. बि। —

Pag. 32.

1. 2. Codices गमिस्सं। —

1. 3. A दससुवपणां। BC दससुवपणां। —

1. 4. Codices भट्टालाया। Com. भट्टारका इति मध्यस्थान्संबोधयति। — BCD हा संपदे sed हा in D deletum est. —

1. 5. ABC तथाबि। — Codices संपदे। —

1. 6. B मगहि। —

1. 7. C vocem धुनु interpretatur धूर्त ac si vocativus esset. — D मायुर। — B पिउपा एहि bis. — A एहि। C एत्य। —

1. 8. D om. ता। — ABC प्रेदंउआ। D येदंउ। — AB मूतपणां। D मूतपणां। —

1. 9. A दयिस्सं। BCD दइस्सं। —
 1. 12. D मातरं। —
 1. 14. D विक्किम। —
 1. 15. AB पसादं। —
 1. 16. Codices पशह् quod CD semel tantum habent. —
 1. 17. BCD om. इति। — A संवाह ante अत्ता repetit. — C अत्ता: किकपिथ। B विक्किपिथ। D किकपिथ। — Codices in hac et sequenti linea semper स pro श। —
 1. 19. ABC कलइस्ससि। D कलइस्ससि। — ABD inserunt संवाह ante मेहे। — ABC हुविस्सं। — A अदयिस्सं। D अदइ। —
 1. 20. B भोदु स एवं। — Codices एसे। —
 1. 21. D अक्कधोलिस्सं। — Codices आः। — Codices चाकदत्तस्सं। — A वि हडिदे। B वि हडिदे। — Codices एसे। —
 1. 22. C वड्ढामि। D वड्ढामि। —
 1. 24. Codices दइस्सं। —
 1. 25. D अत्ता। —

Pag. 33.

1. 2. C पुत्तं। — B नाम तिम पुहं। —
 1. 6. AB जग्धं pro सज्जं। —
 1. 9. A सर्वस्वो पावरं। — B ज्ञापर et D द्वापर pro पावरं। — Ad त्रेता D in margine: तीया। ad द्वापर = दुष्सा। ad नर्दित = नान्दी। et ad कटेन = पूरा। Com. त्रेता तीया इति प्रसिद्धः कारः पावरो दय इति ख्यातः। नर्दितो नान्दी इति प्रसिद्धः कटेन पूर इति प्रसिद्धः। पावरः पूरः कटो दुष्सा इति केचित्।
 1. 12. D अक्कधोलिस्सं। — BCD om. इति। —
 1. 14—17. In codice A ordo versuum hic est: 16. 17. 14. 15. — 1. 15 et 17. BC क्यं pro अयं। Vide *Böhtlingkium*, Sanskr. Chrestom. p. 446. —
 1. 18. Com. तपस्वी वराकः। — BC यो हि। D यो हि deleta f. —
 1. 21. C दापय। —
 1. 22. Codices दइस्सं। —
 1. 24. Com. खलीक्रियते भर्त्यते। — BCD om. इति। — D नन्वहं ददुहो मोचयामि। —
 1. 25. Com. अनन्तरमनन्तरमिनि (!) अनन्तरं प्रवेशायावकाशप्रार्थना। —

Pag. 34.

1. 2. Codices य सज्जं। — BC शिरो। —
 1. 4. BCD अहरहः pro अपि मुहुः। — Com. उद्वर्षणः संवर्षणः। कियाः घाटिरिति प्रसिद्धः। यहरैर्लगुहो-येने कुक्कुरैर्दृश्यते इति पाठो व्यक्त एक न ध्यायते। न निष्प्रेषयत। अएतो विपुलशरीरः तत्र कोमलस्यज्जायतो अकृतश्रम इति पूर्वटीका। e quibus quanquam corruptissi-

mis tamen hoc mihi videor videre, in aliis codicibus scriptum esse दृश्यते
pro चर्यते et apud antiquiorem aliquem scholiastam inveniri scripturam
अव्यायत (pro अत्यायत) quam ille अकृतग्रम interpretatus sit. —

l. 9. Codices दस। —

l. 10. Ad कल्यवर्ते D in marg. कलेवा लोके। Hindust. कलियो। —

l. 11. A ददुर्कता°। C कस्तल। — D लुटीकृतं। — C भट्टाः। —

l. 12. D षट्। — AD दस। B दसु। C दसुशुवपणं। —

l. 14. BC स च किं। — BCD दर्शयति। —

l. 15. BC दुर्वर्णो et D उच्छन्नो pro उच्छिन्नो। —

l. 17. A भट्टाह्. एदश्रा. शुवपणु। B भट्टालुएदश्राशुवपणु। C दसुशुवपणु। D दश्राशुवपणु।
— A एशु। BCD एस० — BC विह्वु। — Ironice dicit: „Tibi quidem, do-
mine, decem Suvarnae ientaculum sunt, mihi vero tanta pecunia divitiae
sunt.“ Molesta quidem est forma तुए। nam alias (39, 5. 16.) Māthuras ge-
nitivo तुह utitur, sed minus etiam placet scriptura A. Com. nil habet nisi
मट्ट इति संबोधनोक्तिः। —

l. 24. D तप्पिटुं। — Com. de duabus scripturis diversis loquitur, sed
codicis verba ita sunt corrupta, ut de neutra quae fuerit affirmari possit.
sic enim scriptum est: अथायं न दृडं भद्रं जन्यतु। पाठान्तरे तु अह अय भद्रकं तन्यं। —
A अकलतो। D अकललो। — AD तुमं। BC तुमं। —

l. 25. D om. पि। — B मायुरे। C मायुरे। D मायुरे। — BCD धुनो। — B
बुधा। — BC मित्या। —

Pag. 35.

l. 1. ABC धुन। — Codices तुमं। —

l. 3. Pro तुहं A मु। B तुहु। C तुहु। D तुए। — D लपिउदबुदो। —

l. 4. A अपक्रामितुं। —

l. 5. BC गोसा° पां एव्वं नेव्व दूदं तुए सेविदं। B सेवितं। Nostra scriptura ex
AD sumpta est, in quibus tamen पडिसुदिच्च scriptum est. Com. गोसाविच्चा वेप्रया। —

l. 6. B om. —

l. 7. A दससुवपणं। B दससुवपणं। C दसुशुवपणं। —

l. 8. ABC दइस्सं। D दइस्सं दाव इस्सं। —

l. 9. A om. मूर्ख। — A न न ममा°। —

l. 11. A ददुर्कं। — BC विप्रतीपं। D id. sed deleta syllaba वि। —

l. 12. AB अले २ i. e. अले ले ut habet D. — C अले अले। — द्विपकालिक
confer Mahratt. द्विनाल et Hindust. دینال scortum. —

l. 13. BC अये pro अरे quod D om. — A मागति। B मार्गति। —

l. 15. Codices एशु। — ABC पेक्किसणं। D पेक्किसणं। —

l. 17. A पेक्किसणं। B पेक्किसणं। —

- l. 18. A अपक्रामितुं। —
- l. 19. D गृह्य om. नि। —
- l. 20. D om. मया। —
- l. 21. A om. verba inde a मम usque ad भविष्यतीति (l. 23.) — B प्रियस्येन। —
- l. 23. A अनुसर्त्ततीति। —
- l. 25. Codices एते कस्त बि अपरावुद°। A अवुद om. परा। —

Pag. 36.

- l. 1. C दुयालके। — ABC पविसिस्त्वं। D पविशिस्त्वं। — BCD आलोच्य। —
 - l. 2. Codices सलपा°। — A गदे म्हि। BC गदे म्हि। —
 - l. 3. D शर्पा°। — Com. ठक्केहि पिधेहि। — A दुवाल्लं। —
 - l. 4. BC चेटी तथा करोति omissis reliquis verbis et lineis 5 et 6. — D pr. m. cum BC, sed deleto verbo करोति et addita in margine scriptura codicis A, quam recepi; sed l. 6. D habet अनुए pro तुए। —
 - l. 8. D धणीकादो। —
 - l. 10. Codices से। — BD अभयकालपां sed in D deleta est अ। —
 - l. 11. Codices सुट्टु। — A om. syll. वु। —
 - l. 12. B ज्ञापिञ्चं लोभतुलिदं। A तुलिददेवदेइ। — Codices माणुशे। —
 - l. 13. Codices खलपां। — A कांतालकदे। B कंतालगणपो। मे sic. D कन्ताड। —
- L. App. 59 metrum Āryam esse putans, scripsit गडि pro गडे। Sed vel sic versu secundo peccatum foret contra metri leges, quibus amphibrachys e septimo pede excluditur. Molesta praeterea est माणुशे forma. Secundum Com. metrum est Vaitāliya, atque hoc integrum fere habebis, si scripseris, ut feci, माणुशे et कखलपां atque ultimam vocis तुलिदे syllabam brevem metiaris. Nam Anusvaras finalis haud necessario positionem facit, ut monet Com. dicens: पदान्ते इति विन्दोर्लघुत्वं (leg. सविन्दो°)। Confer Lenzii notam ad Urv. p. 201. Ita unum tantum vitium restat. deest enim syllaba brevis in primo versu, quam supplere licebit scribendo विज्ञापिञ्च। Ceterum in C hi versus scripti sunt, ac si esset prosa oratio. —

- l. 15. A अले २। —
- l. 16. A ज्ञाव. चिञ्च et ताव. चिञ्च। Confer म्ह चिञ्च 104, 2. —
- l. 17. A असी pro सो। —
- l. 18. B घूतकामुष्टिप्रहारेण। C दूदकलमुष्टिप्रहारेण। D घूतकामुष्टिप्रहारेण। — BCD om. आसि et D in marg. add. आसी। —
- l. 19. BCD om. ता sed D add. in marg. — A एकि। —
- l. 22. C लाञ्छउलं। —
- l. 23. BCD अदो sed D in marg. इदो। —
- l. 24. Codices उच्चरोधेणौव sed D corr. °णोव। —

Pag. 37.

1. 1. B verba को वा अस्तो bis posuit. — कं वा emendavi pro A क वा;
BCD किं वा। —

1. 2. B विन्ति अ अस्तो। —

1. 3. Codices सुपादु। —

1. 4. BC हगे। D pr. m. हग corr. हगगे। — A संवाहकस्त। BCD संवाहकस्त। —

1. 5. D अस्तउत्तेपा। —

1. 6. Codices सिक्खिदा। et संवुत्ता। —

1. 8. A वसन्त° pro चेटी। — A अखि . पिघिपां om. अस्तेपा। D अदिपिघिपां। —

1. 9—13. Codices semper स pro ज्ञ। — 1. 9. C आहिपडकापां। Com पर्य
दूटकानां (leg. पर्यटकानां) भिक्षुकादीनां। —

1. 10. A आचदे। —

दइअं interpr. Sanscr. दयितं। — A दक्षिणपादाए। C दक्षिपादाए। —

फलकेलअं interpr. फलकृते। — D अत्तापां। — C सलपागअ। D सलपा
initiali. —

निका pro चेटी। — A मणोइहंतस्त। —

1. 16. A साहु हंते २। —

1. 18. A मद° pro चेटी। —

1. 19. 20. D om. in textu, add. in marg. —

1. 19. BC om. तदो। —

1. 21. D ज्ञापिदं pro विपणादं। —

1. 22. D गुपाविहवा। — A om. अ। —

1. 23. A अपेयेसु। B अपेएसुं। — BCD तडाएसु। B °सुं। —

1. 25. BCD initio inserunt अस्ते। — Codices को। — A तस्त भूअलमिअंकस्त। —

Pag. 38.

1. 1. Codices सो। — ABC अंदिठ। D अंदिठी। — A अउत्तले। — A पायहेओ।
BCD धेओ। — Codices चारु। A दत्त। BCD दत्तो। —

1. 3. D अदो अस्तस्त। — BC अत्तापा केत्कं। —

1. 5. A मद° pro चेटी। —

1. 6. Codices चारु। ABD दत्तस्त। — A संकिअपोपा। B संकात्तापोपा। C संकीत्त°।
D संकित्त°। —

1. 7. A आहु अस्तचारुदत्त २। BC चारु°। — B पुहुवीए। D पुहुवीए। — A एक्के
तुयं वशि om. syll. ज्ञो। — D ज्ञोवसि। —

1. 8. D उअत्तादि। —

1. 10. D° उपविश्य। —

1. 12. 13. BCD सक्काल et सत्तापो। — A होई अक्कालेचले। — A पुविदु। B पूइदु।
— AB बि . चापादि। — ABD वितेसं। — Verba Commentarii, quae huc per-

tinent, sic scripta sunt in codice: श्रवकापाधपो इत्यादि मात्रासमके प्रतिपादं चतुलाचले
वज्रासे इत्याकारत्रयं लघु ऋन्दोनुरोधात्। सत्कार्धनः खलु सज्जनः कस्य च न भवन्ति। चलाचलं धनं।
न यः पूजितुमपि न जानाति। स पूत्राविशेषं जानाति। अपि तु जानात्येव। Si बि esset pro
अपि scribendum potius esset पि ज्ञापादि। erit igitur बि praepositio cum verbo
coniungenda. De metro turbat me quod Com. dicit, esse Mâtrâsamacum,
id quod nullo modo videtur posse expediri. (Confer notam ad p. 11, 10.)
Prior versus est Vaitâliyum, atque ad idem metrum alter etiam, ni fallor,
erit reducendus. Com. loqui videtur de tribus आ vocalibus, metri caussa
correptis; nam corrigendum erit इत्याकारत्रयं। Sed quanam illae sint, mi-
nus certum est. Puto vero legisse eum cum AB विआपादि et fortasse पूष pro
पूआ। nam ita si scripseris, in altero secundi versus hemistichio iustam ha-
bebis Vaitâliyi mensuram अत्र पूषविशेषं विआपादि। Prius vero hemistichium lice-
bit fortasse sanare scribendo अत्र पूत्रइदं विआपादि। Nam negationem, quam
Com. addit, videtur neque sensus pati neque metrum. —

l. 14. C तदो semel. —

l. 15. AC सवित्री। B वित्री om. स। D सवित्री। — A पलिचालिके विदं वि। —

l. 16. D चालीना०। — ABD तस्मिं। C तस्मिं। — BC ब्रूदोपज्ञीवि। D ब्रूदोपज्ञीव।

— Codices संवृत्ते। —

l. 17. D शुवपणां। — A हरिदं। —

l. 18. A उत्सादिदो। — C मुसिदो। —

l. 19. B om. दे। C द pro दे। — D सहिअ। — A ब्रूदिअरा। — CD संपदं। —

l. 20. D शुणीअ। — A अ अज्जुआ। —

l. 21. B om. बि। C ponit बि post तदो (l. 22.) D pr. m. cum C, sec.
m. cum A. —

l. 25. A मदनिका pro चेटी। —

Pag. 39.

l. 1. C मुसिदो। —

l. 2. 6. 11. 14. 18. A मदनिका pro चेटी। —

l. 2. B एदो। — A उह। B उहे। — BC विसूअन्ति अ। —

l. 3. BC अहिलहन्ति। C interpr. अभिलपतअ। — BC दुआअ। — BCD सहि
आब्रूदिअला quod D sec. m. corr. in scripturam A. —

l. 4. D वन्दमि। —

l. 5. A होड। D होदु corr. होड। —

l. 8. BCD कअअ। — A तुमं। C तुहुं। — BC रददद०। — Observa ए breve
in अहरेण। —

l. 9. A यम्मह। —

l. 10. BCD मम pro मे। — D कअ। —

1. 11. BC पां मन्तेसि । — C तदिचरो । —
 1. 12. D कोवि । —
 1. 13. A दससुवपणं । BC दससुवपणं । — D धाले om. दि । —
 1. 14. Codices कालपादो et हत्याभलपां । —
 1. 15. D पाहि semel. — A पडिबालेदि । —
 1. 16. A et D sec. m. उभौ pro माधुरः । — Codices भयोशि । — BC कुल
 बुनं । D कुलपुनं । —
 1. 17. रमह । Com. रमामहे । —
 1. 18. Verba अस्तु ए usque ad संवाहकः l. 20. D in textu omisit et sec.
 m. add. in margine. — Codices पडितुदृष्टा । — BCD सहिष्ठा° । —
 1. 19. A गच्छतु ° —
 1. 20. Codices परिश्रपा । — A हत्यागदा । D हत्यागदा । —
 1. 21. AD करीश्रुदु । —
 [Redacted] जोइ pro जेव्व । —
 [Redacted] Codices °दिदृष्टो । — BC om. ता । —
 [Redacted] D पशुप° । — A अह pro अहं । — B om. syllabas पा नूदे । — A
 नूदिश्रा° । —

Pag. 40.

1. 1. A ग्रामपाके । BCD श्रवपाके । ° itemque postea in eadem voce. Confer
 112, 14. 173, 10. — A नूदुअले । —
 1. 2. AD शुमलिद्वो । BC °द्वो । C et Com. interpretantur एतान्यक्षराणि
 recte si sensum respicias. textus videtur voluisse sing. masc. quanquam mo-
 lesta est pronominiis forma. —
 1. 4. B कलो । — °
 1. 5. 6. Ed. Calc. haud percepit metrum. — A वीहत्स । BCD वीहत्स ।
 D marg. वीहत्सं quod coniectura assecutus est L. App. 59. C interpretatur
 विहत्सं । — Codices तपास्त सव्वस्त । — C सीसे । D सीसे । —
 1. 8. C पोदं । D कियपोदं । — A किं भयोशि melius fortasse. Confer Sáh.
 D. 177. —
 1. 9. D वसन्त । — खुंट Mahrattice palum s. stipitem significat. — Codi-
 ces दुदृष्ट । — D विहिलेदि । Com. विहिलेदि विचरति विजलयतीत्येके । —
 1. 10. Pro गन्धग्रां A नेधग्रा । B गन्धग्रां । D गन्धग्रा । — BC पेक्खिस्तं । —
 B गदु वा किं नम etc. —
 1. 11. A ववशिण्दं । D ववसिदं । — Codices °चिदिठश्रं । —
 1. 12. A ततः प्रविशय कर्पापूरो हृष्टः अपटीकेपेपा । B ततः प्रविशति अपटीकेपेपा प्रवृष्टो वि
 कटोत्खलप्रवेशः कर्पापूरकः om. कर्षा° 1. 13. C अपटीकेपेपा विकटोत्खल° । D पटीकेपेपा । —
 1. 13. A कर्हि अस्तुवा २ । B कर्हि अस्तुवा । —

1. 14. C कालपां । —
1. 16. 17. omissae sunt in AB. —
1. 17. CD पलितुह । — CD योद । —
1. 18. A कपपाऊरस्त । —
1. 20. AD कपपाऊर । B कपपाऊर । — BCD किं semel. —
1. 22. A मह्यं । B मेत्यं । D pr. m. मेत्यं corr. मह्यं । —
1. 23. B कर्तो । — A ओदिपयो । — A उघुर्ठं । —
1. 24. A अन्नपोधं । — AB आरुहद । C आरुहदु । D आरुह । —
1. 25. A उपा pro पा हु । —

Pag. 41.

1. 2. C इल्लनि sed interpr. क्षियन्ते । — A मणिक्खलिञ्जा । —
1. 4. ACD कलचलपा । B काल० । — BCD पुल्ल । — 'Pro विञ्ज R^c विञ्ज et in marg. add. अ । —
1. 5. CD अन्नगह० । — A समासादिञ्चो । — A ते च । B त च । —
1. 6. D कुडिञ्जा । — BCD सोमरेहिं । Var. 2, 5 vult सोमर । — D हरी । — BC किल्लनं । D delevit vocem. —
1. 7. A उघुर्ठं । — A ह । D om. in textu. marg. हा । — D वाबादिअदि om. ति । —
1. 8. BC अहो पमादो 'bis. —
1. 9. 10. A विद्धिपाविंसंखलाकलाअञ्चं । B विद्धिपाविंसंखलसिखलाकलाअञ्चं । CD विद्धिपाविंसपुल्लसिखला० । Dedi scripturam A omissa syllaba विं । sed fortasse restituendum est विंसंखल । Com. विसंखलसिखलापमिति क्रियाविशेषणं । De संखला sive सिखला dubitare licet. Palice sonat संखला । cf. Clough, Vocab. p. 47. — Codices उच्चहंतं his ponunt, primum post कलाअञ्चं deinde post परिच्छातञ्चं । — D परिगहिदं । — D om. तं ante पेक्खिञ्ज । —
1. 11. ABD अपपापिडोअ० । — B सेपा pro दासेपा । —
1. 12. A नूदिलेक्खञ्चं । — BC लेखञ्चं । — Verbum उघुसिञ्च typothetae errore semel tantum positum est, cum his ponendum erat. —
1. 16. A आहपिहुपा । B आहपिअकुपा । D आहपीउपा । — ABC सैल । D श्रैल । scribe सेल । —
1. 17. A 'दंतंत्परिठिदो । D संठिदो । —
1. 18. BCD किदं । D corr. कदं । — BCD om. तदो तदो । —
1. 19. A om. verba inde a तदो usque ad आसि (l. 21.). — D कपपाऊर । — B एत्तिअमेनं । C एत्तिअमनं । —
1. 20. D पयह्या । —
1. 21. B उल्लअपी । — A अल्लुएक्खेपा । — A अमरपा । — D pr. m. परामिसिञ्च । —
1. 22. D पिससिञ्च । — D पावरञ्चो । B पाएवरञ्चो । — A पियिक्खिञ्चो । —

1. 24. A कपपाऊर । — D एसे । —
 1. 25. D पावरुओ । —

Pag. 42.

1. 1. D om. तं । —
 1. 3. ABD प्रावरुक् । —
 1. 6. D पावरुओ । —
 1. 7. A om. hanc lineam. — D पावरुओ । —
 1. 8. A कपपाऊर । — D om. दे । —
 1. 9. C सोहर् । —
 1. 10. D पावरुओ । —
 1. 11. A कपपाऊर । — BCD om. स । —
 1. 12. A पवत्तो । B पवुत्तो । —
 1. 13. D उवरिदण । — D अलिद et in marg. अं । —
 1. 14. D पिकलेम्ह । —

Pag. 43.

1. 2—5. A सुहपो हु भिञ्चाणुकम्पके.सामिर् पिङ्गपाके पि सोहिदि
 पिसु उपा दव्वगव्विदे दुक्कले कलु पलिपामदालुपा
 अब्ब अ तिउसाहु विटं तिन्निउ तिन्निउ बंझपो पिणलकलले
 अलसबहुआ तिन्निआ पा णपाह दत्तिदूद तिन्निउ
 अब्बि अ कुपाउअं पा रोएई पढुमकलअं असई
 सइत्तपोपा सा गव्वइ अंचललंब पढुम एकइ
 प्राप्तापलकक etc. (l. 6.)

B सुहपोहुं अब्बि अ । *

- तिउसाह विटं तिन्निउ तिन्निउ बंझपो पिणलकलले ।
 अलसबहुआ बि तिन्निआ पो णपाह दत्तिदूद तिन्निए ॥
 अब्बि अ कुपाउअं रोएई पढुमकलअं असई ।
 सइत्तपो सा गव्वइ अंचललंब पढुम एकइ ॥
 प्राप्ता etc. (l. 6.)

C सुअपो हु भिञ्चानुकम्पके सामिर् निङ्गपाकेवि सोहिदि
 पिसुपो उपा दव्वगव्विदे दुक्कले खु पलिपामदालुपो ।
 सुअपो हु कुभिञ्चपालए धपाहीपो अपहू वि सोहिदि
 पिसुपो उपा दव्वगव्विदे पा अ लक्षीविहवावलंबिदे ।

अपि च । प्राप्ता etc. (l. 6.)

D* (fol. 13. b. lin. ult.)

सुअपो हु [कुभिञ्चपालए धपाहीपो पा पटू वि सोदंरि । पिसुपो उपो]
 पिणलकलले अलसबहुआ बि तिन्निआ (finis fol. 13.)

Verba, quae uncis inclusi, pigmento luteo illita sunt, atque in eorum locum in margine adscriptum est:

[भिन्नाणुकंपके सामिर् पाकपाके पि सोहदि ॥ पिसुपो उपा दाळ्मगळिदे दुक्कले कळु पलिपाम दाहणे ॥ अवि अ। तिउसादु विंट तिन्निउ तिन्निउ बहणे]

Deinde, post vocem तिन्निआ in fine folii 13, sequitur fol. 14:

पा जणाह दलिदूद तिन् (sec. m. ति)उ। अवि अ॥ कुयाउअ पा रोअइ पदुमका (sec. m. क) लअं असइ सि (corr. स) इन्पोपा सा गळइ अचलं लंअ उदुम ए (suprascr. क) (अवि delet.) ककइ. सस्स etc. (l. 6.)

Com. सुअपोत्यादि वैतालीअं सुअपो इत्येकारो धुः इंदोनुरोधात्। et deinde, post interpretationem Sanscritam distichi nostri, खलु यस्मादर्थे। दुष्करो यतः अतः परिपा मदारूपाः।

Recepi primum distichon codicis A., reieci vero eiusdem disticha alterum et tertium, quae neque in codice *Wilsoni*, quem litteris consului, neque in Commentario exstant. In altero disticho sermo est de rebus acerbis seu molestis, quarum prima est त्रिषुपाया वृन्तं caulis plantae vulgæ Teori dictae (est convolvuli species), reliquae perspicuae sunt. In tertio disticho de scriptura et sensu incertus sum. —

1. 6. D सस्स et pr. m. पसन्न pro *पलक्क। — D सक्कि। —

1. 7. Pro पसन्ने A et D sec. m. पलन्ने। —

1. 8. D पसन्न et सक्कि। —

1. 9. CD सहाविअ। — D दोसे et सक्कि। — Com. प्राप्रपलक्के इत्यादि प्राक्करो ज्ञातेः पलक्को लम्पटः। et deinde, post interpretationem Sanscritam, additः अभिर्-कदातृत्वं दोष एवेति तं च मम स्वामी न त्यजतीति भावः। —

1. 10. Codices चारुदत्तस्स et सुणिदुं गदस्स। — Com. गंधर्वं गंधर्वं गीतमित्यर्थः। —

1. 11. ABD तज्जाव। — Codices बाहिरदुआरसा° D corr. बहिर°। —

1. 12. Codices सुबिस्सं। —

1. 14. B साधु भाधु रेमि°। C साधु साधु रे°। — BCD रेभिलेन। —

1. 15. D °त्यितरत्नं। — BCD कुतः। —

1. 20. D om. गेहं। —

1. 21. A om. syll. हो। — D भावे। — CD रेभिलेन। —

Pag. 44.

1. 1. B मम दावेहिं। — BD इत्येकार। —

1. 2. A सक्किदं। — A पठन्तीये। C पठन्तीए। — BC काअली। — A सक्किदं। —

1. 3. C पठन्ती। — A दिठ्ठा pro गिठ्ठी। — A अधिपअं। — BC सुशुआअदि। —

1. 4. C काअली। — D वुठ°। —

1. 5. AD दहं। — AB एअदि (राअदि?) —

1. 6. A वअस्स सुट्ठु खलु। — D भावरे° गीतं। —

1. 13. D. om. *syn.* मृ। —
 1. 14. AB मृदु। —
 1. 15. BC रणदि०। —
 1. 17. A °वीहीरे। B आबपांतररहाविताहीरे एहं om. सुहं। C आबपांतररहाविहाएकु
interpr. Sanscr. आपयान्तररथाविभागेषु। Com. आपयामध्यरथाविभागेषु। D pr. m. रहा
 विहाए del. रहा et *corr.* वीहीरे। — A बि bis. —
 1. 18. BC सुताः sic Com. — A गहं। B गेहे। — A एतो पि। —
 1. 19. A अत्रघास दंतो। —
 1. 20. A चन्द्रो। —
 1. 24. C बहुमाणाया उद्देहि *interpr.* उद्घाटय। Videtur numerum २ pro
 vocali उ accepisse. —

Pag. 45.

1. 1. A अज्ञमि०। D अज्ञामि०। C अज्ञमिनेश्च शल०। — A शलसंज्ञाए। —
 1. 2. A ता दाव दुआवञ्च। — BC शे देमि। in D शे *deletum est.* — BC om.
 अज्ञ quod D in marg. add. —
 1. 3. Codices आसपो पासी०। —
 1. 5. C बहुमाणाया। D बहुमा०। —
 1. 7. B अज्ञ मिनेश्च bis. — A ने- pro नेपहे। —
 1. 8. BCD पुत्रो sed D *corr.* छत्रो। —
 1. 9. Scribe गेपहदि। BC गेपहेदि। — BC मं उपा। — A धोर्वोबेदि। B सोबा
 बेदि। C दोधाबेदि। D *corr.* धोवाबेदि। —
 1. 10. BC वर्धमानकः om. च। D वर्धमानस्तु। —
 1. 15. BC om. पिट्टिट्। Radix Pracrita पिट्ट् significatione ताड् superest
 in Hindusth. پیتتا et Malavatt. पिटपो। —
 1. 17. CD तुमुं। —
 1. 18. A उडुहो। —
 1. 20. Codices धोइस्सं। —
 1. 21. Codices सुवपण। — A मुह pro तुह। — Codices रत्तिं। —
 1. 23. A उज्ञमणीए। —
 1. 24. BCD पुत्रो sed D *corr.* उत्रो। —
 1. 25. B वञ्चस्स अस्स अञ्चान्त०। — BCD चतुःसा०। — ABD पवेसायि। —

Pag. 46.

1. 2. A प्रविश्य। D प्रवेष्टव्यः — Com. प्रकाशनारी वेश्या। —
 1. 3. A तत् pro तत्त्वम्। —
 1. 4. AB विदू० निद्रं नाटयन्ति। चाह० तं तत्त्व etc. D cum AB sed om. विदू०। —
 A संकम। BC संयम। D *corr.* संक्रम। —

1. 5. A भञ्जं । —
 1. 9. B om. syllabas नाट्येन ख । —
 1. 18. BC घनतिमिरनिहृदसर्वभावा । Com. पटलं वृंदं रोगभेदश्च (?) । तारा नक्षत्रं अक्षक
 भीतिका च । — A न जननीव । —
 1. 21. A इदं ति pro इदं वदन्ति । — B om. syll. पु । — A स्वप्ने मि च यद् ।
 D स्वप्नेषु यद् । —
 1. 22. B om. syll. प्रव । —
 1. 24. A कृतौ । —
 1. 25. A कस्मिन् देशे । CD कस्मिन्देशे । Confer 51, 15. —

Pag. 47.

1. 3. B तीर्णीकि pro तीर्णा कृ । —
 1. 4. D न च । —
 1. 5. AD नित्यादित्यादर्शनोदकसेवनेन । D corr. सेवनेन । — D सेविता प्रदूषिता । —
 1. 6. D °क्षीपाभूषिको° । A मूषको° । —
 1. 7. A om. इदानीं । —
 1. 9. D इष्टिका° in utraque voce. — BC om. तु । —
 1. 10. Scribere volui cum D इष्टिका° । A इष्टिकार्षां । BC इष्टिका° । — B
 om. तत्र । —
 1. 11. A पप्तव्या° । B तप्त° । —
 1. 14. AD om. यत् । B प्रवो दूय वि° ? । —
 1. 21. A भास्करानन्दिने । —
 1. 22. A आद्यः pro प्रथमः । —

Pag. 48.

1. 2. A उपर्रां । BC उपकर्राद्व्यं । D उपकर्रां del. द्र । — A हि अस्मद्वि° । —
 1. 7. A कर्म मारुभते । C समारुभे । —
 1. 8. D हा धिक् । —
 1. 9. A पुनः कर्ममारुभते कृत्वा etc. —
 1. 11. D सुवर्षापिंजरा । —
 1. 12. D सुर्षरे° । —
 1. 14. BC प्रतिपुरुषं निवेष्टयामि । D pr. m. प्रति° विप्रयामि del. वि et add. in
 marg. तावत्प्र । —
 1. 15. ABD कार्तिकेयायेति etc. Com. इति । —
 1. 16. BCD द्वारं pro कपाटं । — C तीर्णात्वाङ्गस्य । —
 1. 17. 18. BC कृ नु खलु ॥ सलिलं गृहीत्वा क्षिप्तं प्रशंकं । D cum BC sed in
 marg. add. verba quae ex A recepimus, excepto क्षिप्न् quod cum A muta-
 vimus in प्रक्षिप्न् । —

1. 19. BC इदानीं परीक्षे किं। D ut videtur परीक्ष sed del. —
 1. 20. Com. लक्ष्यसुप्तं व्याजसुप्तं। —
 1. 22. AD निश्वासो। — AB सुविशदः स्वल्पान्तरं। C सुवि° स्वल्पान्तरं। D सुविशदः
 स्तुल्यान्तरं। Com. तुल्यमविषय (scr. म) मन्तरमन्तरालो यथा स्यादेवं वर्तते। —
 1. 23. BC नाभ्यन्तरं। —
 1. 24. D अस्त। —
 1. 25. ABD लक्ष्म। —

Pag. 49.

1. 2. BC नाट्याचार्यस्य। —
 1. 4. B भूमिस्थं। C भूमिष्ठं। D भूमिस्थद्वयं। —
 1. 5. BD भूमिस्थं। — A भवतुं ज प्रक्षि°। C om. भवतु वीजं। —
 1. 6. A क्वचिदपि ऽप्या स्फार्ते°। —
 1. 8. A भाग्नवं। —
 1. 11. A सत्येवैतद°। B सत्येवैतलंकरणा°। — CD अलंकरणा°। —
 1. 12. A तुल्यावस्यकुल°। —
 1. 16. A अनतिक्रमणी मम। BG om. मम। — D भाग in marg. —
 1. 17. BCD om. तत्। — BC गृह्णति। —
 1. 18. BC post धार्यते inserunt: तं तावत्प्रवेशयामि। तथा कृत्वा। अग्रे निर्वापितः
 प्रदीपः। —
 1. 18. 19. A एष मुक्तो मया वचैवास्य दीपोपरि मंडकैर्विचित्रैर्विरचयति। B एष मुक्तो मया
 कीटो यात्वैवास्य दीपोपरि मंडलं विचरति। C cum B, nisi quod habet दीपस्योपरि। D
 एष मुक्तो मया कीटो यात्वैवास्य दीपोपरि मंडलैर्विचित्रैर्विरचयति। —
 1. 19. D एव pro एष। —
 1. 20. C धिक्कत°। —
 1. 25. C मे ऽग्रहस्तः। —

Pag. 50.

1. 1. BCD om. इति। —
 1. 3. Verba प्रपायः . . . महाब्राह्मणा (l. 6.) D add. in marg. —
 1. 4. AB इदाणीं। C दाणीं। D इदाणीं। — D विपिक्किपिद। — BC अहं सुहं। —
 1. 6. BCD स्वपिहि वर्षशतं। —
 1. 7. A ब्राह्मकुलं। D ब्राह्मपास्य कुलं। —
 1. 13. A ममापि प्रावि° नमः। —
 1. 15. BCD गृहात्तुंचने। —
 1. 18. A•डुडुमो। B डुमो। C डुडुमो। D डुडुमो et corr. डुडुमो et sic corrigendum
 est, ut nunc video ex AK. (Lois.) 52, 11 nota d. Nam डुडुम s. डुडुम
 est serpentis seu lacertae species. Wilsonus (H. Th.) vertit: a mule in a defile.

l. 23. A सायए। B आसाए। D आसाए। —

l. 24. BCD दीसइ। —

Pag. 51.

l. 4. C पाककमति। —

l. 5. BD उत्थेहि। —

l. 7. Verba किं . . . दासीए (l. 9.) D add. in marg. —

l. 7. 8. B चोरं कपिष। C चोरो कपिष सन्धि। — BC om. त्रि। —

l. 10. D om. धीए। — A om. किं भणसि et habet ह दुहिं। — C विष
pro बि quod D add. in marg. Corrigendum erit पि। —

l. 11. Codices उदूघा°। C °उडि त्रि। — ABD ति pro त्रि। —

l. 14. AB भोः। — A भन्नं। —

l. 15. CD कस्मिन्नुद्देशे। cf. 46, 25. —

l. 18. D उपरितन quam scripturam Com. etiam commemorat. —

l. 23. D अयं। — A दुवहिं। —

l. 24. BC अपपाथा। — A इह। — A उक्तअपीए। — BCD ponunt को ante
अन्हाणं। —

Pag. 52.

l. 3. BC विन्नब्ध। —° Corrige सुप्तं। —

l. 8. C अपासोचेमि। —

l. 9. A पाककामयिस्सामि। —

l. 11. A सर्वं pro सव्वं। — A मिन्नेसो iidemque l. 12. —

l. 12. BCD om. क्खु। A खु। — A मे किदं। — A om. तं। —

l. 13. BCD अपपाथा। — BCD पुत्तेण। —

l. 15. BCD om. बि। — BCD किं ता pro तह बि। —

l. 18. C भो जडा। — A भणितो सदिलो। B सि bis. D om. syll. सी। —

l. 20. BC ते प्रियं। —

l. 23. BC पियं। —

Pag. 53.

l. 1. A उपागतः। —

l. 2. BCD तुमं बि sed in D बि deletum est. —

l. 3. A उपागदो। —

l. 5. BC वयस्य कः अहा°। D pr. m. वयस्यति om. कः अहास्य deinde delet.
अवस्य add. in marg. कः अहास्यति। — D माः। —

l. 7. D om. कष्टं। — ६

l. 10. B अवस्यतिबिस्सं। — A केण दिपां दिषं केण म°। —

1. 12. D अधिभास्ये । —
1. 15. A om. गदुञ्च । —
1. 18. A अन्नकलद । —
1. 20. D वेप्रयाजन । —
1. 24. A अन्नकलद । —
1. 25. A परिकलत्तो । —

Pag. 54.

1. 1. B उन्नमणीए । — D एवं । B एव स मन्त° । — B दलिदाए । D दलीददादाए । — D इदिसं । —
1. 2. ABC निप्रवस्य । — A भवं । — B काचन्त । —
1. 3. B पडिदत्तलेहिं कीलसि । —
1. 4. C प्रोपडीर् । —
1. 5. BC om. एसो । —
1. 10. A उपसप्प । —
1. 12. C अन्नं वन्दामि । — A पुरत्थिमासुहो । B पुरत्थिम् । D पुरत्थीम् । Com. पौरत्थिमासिमुहो पौरत्थ्याभिमुखः पूर्वदिगवलंबितमुख इत्यर्थः । —
1. 13. A पुरत्थिमा° । B पुरत्थिम् । — A om. म्हि । —
1. 15. BC om. भोदि । — CD पोदे । —
1. 16. Scribendum cum AD अन्नं अहं कलु । — A रञ्जणाद्धिं et sic corrige. B सद्धिं । CD सद्धिं । Com. रणउत्तब्धिं यष्टिकामिधं व्रतं । अरण्ययष्टिकानाम ग्रीष्मव्रतमित्येके । — A उअवसिदा । D उप° । — BC आसिं । — D तहि । —
1. 17. BC सो अणपापडि° । D pr. m. सो अ णा del. अ । — BC पडिगाहिदो । —
1. 18. A रञ्जणावालिञ्चं । BCD रञ्जणामालिञ्चं । —
1. 19. D गहिस्सं । —
1. 21. BCD मं pro तं । —

Pag. 55.

1. 4. A वस्स । BC om. वअस्स । D pr. m. भो तं दे del. तं दे et add. in marg. वअस्स तं दे । —
1. 7. A दव्व खीद्द° । —
1. 11. D न च । —
1. 12. BCD वसन्तसेनायाः सकाशं pro वसन्तसेनागृहं । —
1. 13. BCD आत्मीयं pro अस्मदीयं । — ABC विसम्भात् । —
1. 16. A चतुस्समुदद° । D चतुस्समुदद° । B चदुस्समुददस्स सार° । —
1. 18. A वयस्य मैवं । —
1. 20. C तस्यै तन्मह° । B तस्यै तन्म° । — D मूलं । —

l. 22. B वर्धमानकः । D om. वर्धमानकः । — D इष्टिका^० et corr. इष्टका^० । —
D सुहंतः । —

l. 23. D परित्वावाद्^० । — BC न यस्य pro नृपस्य । — BCD रक्षां । —

l. 25. D अकिञ्चिपो । —

Pag. 57.

l. 2. AD आपात्रं म्दि । — BCD अन्तुआसआसं । — A एसा अ अन्तुआ । —

l. 3. BCD चित्रफलह् । Cf. 59, 7. 69, 19. —

l. 4. AB उप^० । —

l. 6. D चित्राकदो । —

l. 9. AD कयं । —

l. 10. B सुषिर्का । C सुसिषिर्का । — BD अणुलग्ग । —

l. 11. D मय्यपिए वं । —

l. 14. ABC अलोच । —

l. 15. BCD दक्षिणपो । —

l. 17. B आचं pro द्विचं । —

l. 18. D किं वि । —

l. 19. D सहि^० । — B उबहसणीच देक्खामि । C उबहसणीचदां दिक्खामि । —

l. 20. D अन्तुए वं । C एवं । — BCD अबलाअपो । —

Pag. 58.

l. 1. A उपसृत्य प्रथमा चेटो । — AD अवगुठणं । —

l. 2. A गच्छेदि । C गच्छेति । —

l. 4. BC दस pro सद । — A साहस्तिआओ । C साहस्तिउ अलंकार्ड । —

l. 6. BC को उपा स्ते । —

l. 7. BC राअसालसंठापो । D राअउलसंठापो del. उल et add. in marg. सालो ।

A राअसालो । —

l. 11. BC किं ति । D किं ति । — BCD अन्नं । —

l. 12. D एवं । — C तं pro तद् । — A जीवन्ती । C जीवन्तीमिच्छसि । —

l. 13. BCD पा पुणो अहं अभाए । — B आपाइद्व्या । CD आपाबिद्व्या । A
आपाइद्व्य । —

l. 17. A निशायं । —

l. 18. Corrige cum AD रक्षान् । —

l. 22. B om. यः । — B निरीक्ष्यते । —

Pag. 59.

l. 3. D om. नारी । — C त्रिवर्तितम् । —

l. 4. B om. पार्श्वी । —

1. 7. BCD इमं दाख । — B चित्तपलहं । — A सचपरीए । — D चाखिष corr. ठाखिष । —

1. 8. A खेपठं । —

1. 9. BC झं तं । —

1. 11. BC om. नु मयात्र । —

1. 13. A om. दृष्ट्वा । —

1. 18. BC मद्निके semel. —

1. 19. A सखिलो । C सखिलउ । —

1. 23. D पुरिसेण । — C om. च । —

1. 24. C दोदिठए । — D चापीवंति । — BC पिस्ताच्चदि । —

1. 25. AB रमादु २ । —

Pag. 60.

1. 1. A पीदिहंदो । B पीदिहंदो । C पीदिसेदो । — BCD सदूदाखिस्तं । —

1. 4. A कियपोदं । CD किं पोदं । — D सप्रको । —

1. 7. B पढमारहस्सं । —

1. 8. C निःक्रयेण । D निःक्रयेण । —

1. 9. B कयं । — BC मत्संघंधिपो । — Post सुगिस्सं BCD addunt इमिणा गवक्खेण (D गवक्खेण) ओवारिद (C उवारिद) सरीरा (D प्ररीरा) —

1. 11. B संहंदो । C सज्जन्दो । Com. मम हन्दो ममाभिलख्यः । — BCD अत्थं च । — Com. अभुत्तिस्सं अप्रेष्यां स्वाधीनामिति यावत् । — D करिस्सं । —

1. 12. D अय सखिल । — A एत्तिको । C एत्तिउ । D एत्ति । —

1. 13. BC मोच्चास्ससि । D मोच्चास्ससि et superscr. च्छ । —

1. 15. C भूस्तेन । —

1. 16. ABC अय pro झुय । — A om. मया । —

1. 17. C पसणा । —

1. 19. AD इत्थि° । — D कलवत्तस्स । — Codices कालपोष । — A खि । —

1. 20. A पिक्खिन्नं । —

1. 22. D प्ररीरं । — C चारित्रं । —

1. 24. A अलपउचारिन्नो । — D चारिन्नस्स pro चारिन्नो सि । —

1. 25. BC कर्त्तेण । D कर्त्तेत्तस्स । — BC आचरितं । —

Pag. 61.

1. 3. A कांचनमयावेत्ता° । —

1. 5. B om. कार्या । —

1. 8. BC झुप्रकाशो । Com. अनुचितः प्रकाशो यस्य सो ऽप्रकाशः । —

1. 9. BCD जलंकारो अयं च । —

1. 10. BC उल्लपोहि दाख पेक्खामि दाख । — D om. पेक्खामि । —

1. 12. A om. निश्चयः । — BC om. सञ्चिन्तय । — BC पुस्तकोः । D id. sed del. ह । —

1. 13. BCD कुदो दे एतो । —

1. 16. D पिबिक्रियास्तसि । —

1. 17. A अय pro अयि । —

1. 18. Codices चाहृदन्नस्येति etc. —

1. 19. BCD समाश्रयसिहि semel. —

1. 21. D अस्त । —

1. 23. D post समाश्रयस्य repetit verba किमिदानीं व्वं । —

1. 24. BCD कर्न्तेषा । —

Pag. 62.

1. 2. BCD न कश्चित् । — BC om. तत्र । —

1. 4. BC सत्यं bis. —

1. 5. CD पञ्चप° । —

1. 6. D पित्रं २ । —

1. 10. D वक्ष्यामि । — B पुमानं । C उय गानं । —

1. 14. D धाति । —

1. 15. BCD कामो ऽग्निः । — D प्रणये धनः । —

1. 17. Vocem आवेक्षो C interpr. आवेक्ष । —

1. 18. BCD शर्वि° । सर्वया । —

1. 22. BC तु pro तु । — B दातव्या । —

1. 25. BC तु pro च । —

Pag. 63.

1. 4. A रीचीव । —

1. 5. B om. syll. हृ । D हितार्थाः । —

1. 11. D वेष्टयाताः । —

1. 12. Corrige भवसि । — C om. इति । —

1. 22. C ह्यायार्थ । —

1. 24. A कथं । — A अज्ञातयान्तेषा । —

1. 25. A °चिष्ठिदं । —

Pag. 64.

1. 5. BCD शास्त्रैरेवोप° । —

1. 8. BC et D pr. m. कथयसि । —

1. 12. B साहसो । —

1. 13. C गुणान्नं । —

1. 14. C वेदं । —
1. 15. D किं नृ । —
1. 16. A नीतिविग्रहमे° e quo conieci विहं । Reliqui libri omittunt नीति-
एतत् et habent तथाप्यन्य etc. —
1. 17. BCD सो pro एसो । — A उद्याघो । —
1. 18. A उद्याघो । —
1. 19. A हुविष । —
1. 22. D सोपि । — C अज्ञो । —
1. 25. A अयपाहा । —

Pag. 65.

1. 1. D सासुहु । — AD मध्याह् । —
1. 4. C नाम pro मूर्ग । —
1. 5. BC om. हि । —
1. 6. BC तुहागमपां । D तवागमपां । —
1. 8. BCD om. अज्ञ । —
1. 10. C केरुं । —
1. 11. Codices बि । — BCD आणामि । —
1. 12. C लुदि लुदि । —
1. 15. BCD om. सखैलक्ष्यं । —
1. 17. C दूरस्थं pro दूरस्थं । —
1. 19. BCD अज्ञो पोदु । —

Pag. 66.

1. 2. A मध्याह्ना दव्या । — C दे दिवि pro देदि लि in interpr. Sanscr. vero ते ददातीति । —
1. 3. B एत्य pro एव्यं । — A° अद्यगच्छद्दव्यं । — B अद्यगद्विदव्यं । C अद्यगद्विदव्यं sed in interpr. अद्यगन्तव्यं । —
1. 4. BCD अये विज्ञातो । — BCD om. आर्य । —
1. 7. D गुणायुक्तो । —
1. 10. B ग्राम्योर्लक्षितमुन्नयनं । C ग्राम्योर्लक्षितं लक्षितमुन्नयनं । —
1. 13. Codices सज्जं । sed Kumbhilakas Magadhice loquitur. —
1. 14. A सुदिच्छं । C सुदिह्यं । — BCD मं करेहि । — BC दिपासि et C interpr. दत्तासि । —
1. 16. BC हृदती । — C परिचयस्मि interpr. परिच्युतास्मि आर्यायाः । —
1. 17. B° सपद तुम लोव्य वदपीना et deinde आह om. ह । —
1. 19. A भव्ये । —
1. 20. D सुदृष्टिः । —

l. 24. A प्रत्ययस्त्रिं० । —

l. 25. BCD पालकेन रासा । — Corrige बोषादा० । — BCD लिपः pro बहः । —
D खेषु semel. —

Pag. 67.

l. 1. C अग्रमन्त्रमन्त्रैर्भ० । D अग्रमन्त्रैर्भ० । —

l. 3. C कलत्रवाग्वाप्ति । — BCD om. वाः । —

l. 10. A अद् । BCD भद्र pro अयि । — BCD उद्वसितं pro गृहं । Com. उद्व
सितं गृहं । —

l. 12. BCD प्रियां । —

Pag. 68.

l. 2. C दिट्टिन्ना । — A वट्टि । — A चारुदत्तस्स । B चारुदत्तसन्नासादो । —

l. 5. AD बन्धुरेण । —

l. 7. A प्रविश्य । —

l. 8. Codices भोः । —

l. 10. B ज्ञापेण । —

l. 11. BC केर्के । — BCD ०दुच्चारं । —

l. 12. BCD अवलोचय । — A किट्ठारिदोव० । B किट्ठारिदोव० । —

l. 13. BCD चित्रिह (D ध) मुञ्चन्धकुसुमोद्वहार्चित्रलिद० । Pro चित्रलिद (cf. 71, 19)
noli putare scribendum esse चित्रलिहिद् quanquam Com. interpretatur चित्रलि
लित । — A भूमिस्त्रास्त्रास्स । —

l. 14. BD कोटूल । — ABD दुरुपणामिद । C दुरुपणामिद । — Codices लंबिदैरा
वण । — BD ऊमावद् । C ऊमावद् । —

l. 15. B समुददन्ति । C समुद० । —

l. 16. BC राण pro राख । — A om. पवणव्रलन्दोलणा । — D इदो इदो । —

l. 17. B वहेणो उवसोहिदस्स । —

l. 18. B तोरपाध्वरणा । C ०ध्वरणा । A ०ध्वरणाव्वम० । —

l. 19. A मंगलकरुसाभिरामोद्ववसासस्स । — A पिब्बेज्ज pro दुब्बेज्ज । —

l. 21. A भुवण । — BCD दुच्चारस्स । — BC मज्जत्यस्स । —

l. 22. C बलाद्दिट्ठिं । —

l. 23. B एद इमं । C एदु एदु इमं । —

l. 24. BC प्रविश्यावलोक्य च । ही ही भोः इध वि पढमे पढोद्वे ससि० । — AD भोः ।
— A सक्कावाओ । B सत्यदाओ । C सज्जहाओ । D सक्काओ । —

l. 25. D मुट्ठि । —

Pag. 69.

l. 1. D om. प्रासावन्तीओ भो । — D मुहुअन्देहिं । —

l. 2. B पिज्जाअन्ति । C पिज्जाअन्ती । — A पिदुदाअदि मुहोअविट्ठो । —

1. 3. A सदाहिणा । B संदणा । — C कलमोदपोषा et Sanscr. कलमोदकेन । — BC भक्तसंदि । —

1. 4. A सुदासवणादाए । —

1. 5. D इमं छि । —

1. 6. C दुदियपन्नोट्टे । —

1. 7. D पाद pro णीद । — C विसाणाअडा । — A पवहणा । D पवहणा del. पा । —

1. 8. C कुलिणो । —

1. 9. AD सैरिहो । — BC जुत्तस्स । — A मल्ल om. स्स । —

1. 11. A दहं बहो । — BC मिश्रो । —

1. 12. A कूलत्विश्र । B कूरत्विश्र । C कूरचचुश्र et Sanscr. भक्तच्युतधृत (leg. वृत) मिश्र । D कूरत्विश्र । Com. भक्ततेलधृतमिश्र । Voluitne D कूरट्टिच? quod melius fortasse est quam कूरत्विश्र । Conf. *Fqr.* 3, 10. et Palicum अट्ठि pro अस्सि *Clough*, *Vocab.* p. 35, 24. — A पडिक्काबीअदि अदिमेत्थपुरिसेहिं । B ut nos, et sic C, excepto पुरिसेहिं । D pr. m. ut videtur पडिक्काबीअइ मेट्ठपुरिं, deinde litterae इ मे mutatae sunt in दि et in marg. additum अदिमेत्थ ita ut scriptura codicis A proveniat. Dubius sum rectiusne मेट्ठ scribatur. Confer vocabulum Sanscritum मेठ apud *Wilsonum* et Palicum हत्थिमेपडो apud *Clough*, *Vocab.* p. 48, 9. —

1. 15. ABC तर्ह । —

1. 16. A वेसणापिमिन्नाइं । — C अथ । —

1. 17. B पासाअपीवे । — BCD चिट्ठइ । — A सारीणां मणिमअ० । D सारीणां मणिमअ० । BC एद अ मणिमअ० । Scripturam साहीणा sumpsit e verbis Commentarii : स्वाधीनमलिभयग्राहीसहित पाशकपीत्वं । 'सरित इति पात्रे प्रसारितमित्यर्थः । स्वाधीनमकृत्रिममिति प्राचीनटीका । — BC सहिदं पीठं । —

1. 18. A विगहीचदुरा । — D चतुरा । —

1. 19. A विन्न pro धिन्न । — B फलहअगग । C फलअगग । D फलहअगग । —

1. 20. BCD om. अ । — D भोदि । —

1. 21. D एदु semel. — Nescio, cur non scribendum sit अउत्थं । ita enim h. l. habet A, et lin. seq. AB. — BD om. पन्नोट्टं । — D पविसदु इह अज्जो । et C interpr. Sanscr. प्रविशत्विहार्थः । —

1. 22. AB अउत्थे । —

1. 23. A जुअदि । — D जलधारा । — D कियपा । —

1. 24. D कांस । — A महुर् । —

Pag. 70.

1. 1. BC et D pr. m. परिमसेणा । —

1. 2. BC० अदिमहुरेअइं । D corr. c. A. —

1. 3. A पवदीअदि । Corrigendum videtur पवीअदि । cf. 44, 2. 3. — ABC ससिगार्थो । — C बोअगगदा । — C गेह्ति । —

1. 7. BCD व्याहृताकरोः । — A बाहर्हः । —
 1. 8. A धूम्रुगा² । BC धूम्रुगरेहिं । — C पिबसन्नाविक्रमाणि । —
 1. 9. BC दुवार् । — A ओसासावेदि । BC उसुसावेदि । D pr. m. उद्दसावेदि et corr. उसासावेदि । Hoc recepi et interpretatus sum उपासयति „venerationem meam, studium meum movet“, sed dubito num recte fecerim. C interpretatur : उत्सुक्यति sed hoc praecrite foret उत्सुसावेदि s. ओसुसावेदि Var. 3, 42. Com. habet रोमाचय । नं सं voluit रोमांचयति मां । — D सहित्त⁰ । —
 1. 10. BC इपिदरिन्नो । —
 1. 11. A बहुविहाहारविहारं अन्यतो अवलोक्य (l. 13.) omissis verbis interiectis. — CD पचन्ति च । —
 1. 12. B वार्टिन्नं । C वट्टिन्नं । D वट्टिन्नं । — B भुंनुसु । CD भुत्तुसु । —
 1. 13. BCD अवलोक्य च । —
 1. 14. C om. अ तं । — A सगाचति । BC सगीचदि । Corrige सगाचति c. D. —
 1. 19. D अणोष्ववाच्या cuius scripturae Com. etiam mentionem facit. —
 1. 20. A-et D sec. m. ललामाः । B ललाम विलसामः । Com. ललामः विलसामः । लल विलसते भीमादिकः (?) । अनुप्तासानुरोधेन उलयोरैक्यं ललाम इति पाठे श्रेष्ठा इत्यर्थः । —
 1. 22. C एदु semel. — A एदं इदं पोदं । —
 1. 23. D om. च । — A पोदं । —
 1. 24. Pro अमुं B अंभं । C अंभं । — A सुवपणार्धकम्पणां तोर⁰ syllabis पापां ut videtur transpositis. D रचपणां । — A विपिकिरताइं । B विविपिकिबन्नाइं । —
 1. 25. A दरिसचति । B दरिस्तेति । — A मोन्निचबाल⁰ । — B पबालच । Com. पबालक । — Pro पुक्क A पुपण । B पुक्क । C पुक्क । D पुक्क । cf. L. I. 261. —

Pag. 71.

1. 1. C कर्कतेरुच । Com. कर्कतेर et deinde पुलककर्कतेरौ मणिविशेषौ । — A पउम । C पटम । D पउपम । Cf. p. 77, 13. Var. 3, 64. — A विसेसाहिं । —
 1. 2. BC सिप्पणो । — D pr. m. वटिन्नन्ति । —
 1. 3. AB रत्न । — A सुन्नरुण voluit सुन्नरुण । — BC वेदुरिन्नाइं । —
 1. 4. D साणीस्तंति । — C सुक्खविचन्ति । — Pro ओल्लबिद (nam ita scribere volui) C बविद । Confer Sanscr. बोल s. ओल्ल et Mahratt. ओल्लबणो made-facere. —
 1. 5. BC कुम । D कुकुम । — BC सालीचदि । D सावरीदि voluit सारीचदि । Com. सामीचादिः चाद्रीक्रियते । — C सेल्लत्तचं । Com. सेल्लत्तुचं कस्तूरिका । — D विस्तारीचदि । —
 1. 6. BCD कामुकाणां । — A तोबोलचं । —
 1. 7. B पिबोचदि च । C वीचदि च । D del. च । — A अपावचं । —
 1. 8. BCD मइरा । — D पुत्तदारावित्ता । —
 1. 9. D मणिविचन्तो om. हिं । — D ते in marg. —
 1. 10. A पीचन्ति । —

1. 11. A पञ्चोद्वहं । —
 1. 14. BCD पारावह । — BCD अक्षपो विच । — D मन्दं pro सुतं । — B पद्धि ।
 CD पद्धि । —
 1. 15. A गृहदासी । B धरादासी । —
 1. 16. A कुरुकुराद्यदि । — BCD मदपा । — A अणोच्चकुल्ल । B °पुल । C °पल ।
 — B पट्टुठ । C पट्टुठ । sed est = प्रट्ट । Com. प्रट्ट । —
 1. 17. BCD परउठ । — A पागहंतेसु । —
 1. 18. C लाचमा । — BC बालाबिभ्रति । D बालाबिभ्रंदि । — AD कबितला । C
 पंतरकवित्रकबोदाः om. rel. — BD कबोदा । —
 1. 19. C om. तदो । — C विन्नलिदो । Confer p. 68, 13. —
 1. 20. AB कर्पा । — C पक्कक्के° । —
 1. 21. BC पोण्डोकिदा । —
 1. 22. B पत्तादो । C पत्तादो । — AB परिभाषन्ति । D परिभन्ति । — AC बुद्ध । —
 1. 23. B इदो तदो तदौ । — Codices भोः । — BCD पत्तार्चं sed D add. प
 in marg. —
 1. 25. BD गणिसाहं । — B पडिभसदि । CD पडिभासदि । Corrige c. A पडिहादि । —

Pag. 72.

- A om. l. 1—4. — l. 1. AC एदु semel. —
 1. 2. D om. च । — D पावर. del. च । —
 1. 3. B अधिचदं । — B °लंकितो दि संग° । —
 1. 5. BCD अन्नं भादा । —
 1. 6. A केन्निकं । —
 1. 8. A तह बि कुल्लपावारपावुदा उवापाहुनुवलपिक्खिओ अपाहिगमपीओ etc. — B
 तह बि हम्मापा । C पमसापणा । — C वीघोए । —
 1. 9. C एषा । — A का (om. कुल्ल...नुवलपि) विन्नन्° । — D का पाउदा et
 in marg. add. कुल्लपावार । —
 1. 12. A कर्ट्टहायिणीए । B कर्ट्टहाइणीए । Com. कर्पडाकिन्याः । कर्ट्ट इति पाठे
 अशेषाकाभ्युहपाप्रवृत्तः । कर्ट्टः ब्राह्मणावत् । sic. Incertus sum de utraque voce, ita-
 que interpretationem Sanscritam, quam C praebet, recepi. —
 1. 13. C इहु । —
 1. 14. BC उवहस pro उवक्खिन्न । — BC अन्निकं । —
 1. 16. A om. lin. 16—18. — Vocem उवचारेण C interpretatur उपचारेण ।
 Com. उपचारेण । —
 1. 19. BCD om. वा । — BC इदिसो । —
 1. 20. CD ऋतो । Scripturam ठो टः Var. 2, 23. falsam esse, ex eu-
 phonia videtur concludendum; scribendum erit ठो टः ut S. S. 61. —
 1. 21. D om. एषा । — BCD गन्निष pro अन्निका । —

1. 22. BCD मरुदि। — A सञ्जाल। — D corr. पतन्निवा। — De metro incertus sum. Com. qui plerumque metri nomen exhibet, nil habet nisi सी धुसुधामरुत्यादि। et statim addit शृङ्गतातिविशेषः vocem सीधु explicans. — Editor Calc. non animadvertit, versus esse. —

1. 23. ABD ज्ञापावंता। —

1. 25. BCD et Com. वेम्मपिम्मलजले। —

Pag. 73.

1. 1. C त्यपाणीशं वज्रहणा sed interpr. c. nobis. D यपा। — ABD ज्ञापावंता। — BCD मणोहरणा quod C interpr. मणोहराणि। —

1. 2. A बहुवृत्तं। — C °वचोऽर्थभरणं। —

1. 3. A एत्वं। D एकत्वं del. क। — C तविरुद्धं। —

1. 4. B गणिहरो। C गणिश्वरो। — A भक्षणा। — B परित्यंदो। C परिच्छेदो। D परिच्छेदो। —

1. 8. BCD सस्तिरिद्धा। — BCD कुसुमाजत्यरोब्धिदापोश्चबादद्या quod D corr. in scripturam A; excepto बादद्या। —

1. 9. A पिमित्रा pro पिमिदा। — BC तुवति। D तुवदि। — C सुवपा। — B सहोलिखा voluit सहोलिखी quod CD habent. —

1. 10. A पावमालिखा। — Corrige c. A कुरवश्वदियो°। B कुरकश्वदियो°। CD कुरवश्वदियोभश्च et D corr. श्वदिमेभश्च। — BC एतुदि। —

1. 11. AD लहुर्। addidi Anusvaram. B लहुर्। C लहु। — A °वपासस्तिरीश्वकदं। —

1. 12. A कमलरुद्रोत्पलेहि। —

1. 13. C दिदिशा। — BCD post दीदिशा addunt: शब्दि श। —

1. 14. Ed. Calc. non percepit versus. — A एसो वसो वसोश्च०। — D वच्छो। —

1. 16. BC भोटु pro भोटि। — B om. चत्तुष्वा। —

1. 17. BCD दिट्ठिश्चं। —

1. 19. A चंरु। — BC मेत्रेय। —

1. 22. C श्वि। —

Pag. 74.

1. 2. BC om. सुट्ठु quod D in marg. addidit. —

1. 5. B सीसे। —

1. 8. A मये। — BC विस्सम्भादो। — A ज्ञप्पाकेरिणि। —

1. 9. A सहोबो। — D राजावहाजारी del. हा et add. in marg. त्य। De significatione incertus sum. C interpretatur राजावहाजारी quod vix probandum erit, sive litteras spectas, sive sensum. Com. habet: वाचवंताहारी वर्तिकः haud melius. Sed neque id, quod ex coniectura posui राजावाहकारो poterit ferri. Recurrit idem locus p. 88, 25. —

1. 11. C दिट्ठिआ । — B वड्ढत्तिसि । —
1. 12. BCD कथं चोरेण अज्झदं सोण्डी° om. पि । — A बि. quod correxi. —
1. 16. BCD post अलंकारं addunt विचिंत्य । —
1. 18. BCD एदं pro इमं । —
1. 19. B कथं । —
1. 21. A सच्चरिपाद° । — D मकरंदविदग्धो । — BCD विषयावेति । —
1. 22. A मह । — BCD बि । —
1. 23. B आगमिस्समिति । CD आगमिस्सामि णि । —
1. 24. A तर्हि । —
1. 25. A भो pro भोदि । — A भि पिअत्तो° । C पोअत्तोअदु । —

Pag. 75.

1. 4. C दुदुदणिं । —
1. 6. A उदयंति । —
1. 8. B लहु semel. C लहुं semel. —

Pag. 76.

1. 4. Com. अपाकृतं निरस्तमनभिनन्दितमिति यावत् । —
1. 5. C अन्तरीक्षं । —
1. 7. In cod. D lineae 11→13 ante lin. 7 scriptae sunt, sed numeris additis indicatus est ordo quem reliqui codices habent. —
1. 16. C दृष्टा pro दृष्टा । —
1. 19. Com. व्याविष्टैर्भानैः । —
1. 20. D आकृत । — D correxit अनुमतैः । —
1. 21. ABD गगनं । — BCD विप्रलेषितैः । —

Pag. 77.

1. 1. Com. धृतराष्ट्रचक्रसदृशं नष्टचन्द्रार्कत्वान् । —
1. 2. Com. वा इवार्थे । —
1. 3. C इवार्थं । —
1. 4. C चर्य । —
1. 8. 9. BCD इदो ण (C न) कथा कदा अणया । —
1. 9. Corr. अपादरेण c. AD. — BCD किं बि । — A एवमेव गहिदा । —
1. 10. Codices अट्ठीए । — A एव बि quod mutavi in एव पि । BCD ण तए (D ताए) अहं (B om.) भणितो अत्त etc. —
1. 11. D विसयीअदु । — A गलक्केण । BCD मल्लक्केण quod D corr. in गल्लक्केण Com. मल्लको भक्षणविशेषः । — BCD वाणीअं । — BC om. पि quod D add. in marg. — BC et D pr. m. पिबिअ गच्छीअदु । D del. syll. गच्छी । —

l. 12. A सुहं छि। BCD गणिच्छाए सुहं क्खु etc. D add. in marg. सुहं पेक्खिस्सं अनिर्वहं। —

l. 13. BCD पदुमिणी। — D सुवपणाकारो। —

l. 14. D गणीअन्ति। — D संभावणीअन्ति। —

l. 16. A पिअस्सो। D पिअवस्सो। — C उअविट्ठो। —

l. 17. BC भोदे। —

l. 18. BCD om. कथं। — C सुहंमे। — BC मैत्रेयः प्राप्नोति। —

l. 20. D उप°। — C उअविट्ठो। —

l. 21. C कथयत कार्यं। —

l. 22. C विपाट्ठं। —

l. 23. B om. तथा न। —

l. 24. A एत्तिआ। D एत्तिआ। — AD भाअधेआ। —

l. 25. BCD अन्तलिं pro हत्तं। — D pr. m. अन्तिअन्ति? corr. पडिच्छिदा। —

Pag. 78.

l. 2. BCD कथं ण विपाट्ठं। — BCD अनुजपीदस्स। — D om. चोरेहिं अअहदस्स। —

l. 3. D अपमु°। — AB चतुस्समुदुद। — BCD रअणामाला। —

l. 5. BCD om. पण्य। —

l. 6. C न्यासे। —

l. 7. A मौल्यं। —

l. 8. A एदं छि। —

l. 9. B पउन्तोअवारिदं। C पउन्ताअवारिदं। — D सुदं। —

l. 11. C °पअवाअ om. दो। —

l. 12. AD पविट्ठा। — BC विअ लेट्ठुअ pro ले°विअ। — BC दुक्खेण उणः। A विराक्खिदि। — Verba असंगतो (l. 11) usque ad गणिच्छा (l. 13) in D repetita sunt in marg. sed scriptum ibi लेट्ठुअ et उण deest vero भो वअस्स। —

l. 13. C काअट्ठओ भिक्खु। — BCD रासहो अ। —

l. 14. A तहिं तहिं। — AD दुआ। C दुट्ठा। —

l. 15. D रुअपरि°। —

l. 24. In A quattuor lineae inde a वयमयेः usque ad प्रकाशं (p. 79, 2) bis scriptae sunt.

Pag. 79.

l. 1. BCD पिअस्सवदि। — C ए विणिअरि° et in interpr. Sanscr. मया निवा°। D विआरियंतस्स। — C अहदिता Sanscr. वृद्धा। —

l. 2. A prima vice om. वअओ et secunda vice habet काओ वओ। BCD वअओ काओ। —

l. 3. AB भणितं। D भणितं। —

1. 4. D °गुहा। — A अपरं अवागिगुं। D अजरं। —
1. 5. B आश्रपपादि। C आश्रमिस्सदि। D आश्रमिस्सदि। —
1. 8. A मापावहे। Com. अवेध मापावे इति हे अवेध अवाप्यतेत्यर्थः। —
1. 9. C वस्सदि। — Codices पुठि। —
1. 10. BCD हलक्के। —
1. 12. A वंसं। — Pro वाए dubito num recte posuerim Sanscr. वासि। C et Com. habent वादयामि। — ABC सत्र। — BC हिंदं। — ABC सुसदूदं। D सुसदूदं। — A om. वादे pro quo BC वाए। — ABC सत्र। — D पादं et in marg. ती। —
1. 13. B om. गोशं। D गोयं। — D गाये। — A गदूदहस्सापुत्रबं। B गदूदहस्सापुत्रबं। C गदूदहस्सापुत्रबं। D गदूदहस्सापुत्रबं। — BCD को। — BCD तुंअत्र। — C पारदे। —
1. 14. C अयात्र। — Codices वसंतसे°। — BCD om. तं। —
1. 15. Codices चारूदत्त (B °त्य)। —
1. 16. ABC एसे। — A चारु°। — A रुक्म°। — ABC चिट्ठदि। D चिट्ठदि। —
1. 17. C एसे विते। D om. जे। — A दुष्ट। BD दुष्ट। C दुष्ट। — A वदुके। B वदुक्क। D pr. m. वउक्क? corr. वदुके। — D कयं। —
1. 18. A दुश्चारु। B दुश्चाले। °CD दुवाल्ले। — A रुक्म°। — Codices एदस्स। — A दुष्टवदुक्कस्स। B दुष्टवउक्कस्स। C दुष्टवउक्कस्स। D pr. m. दुष्टवउक्कस्स? corr. in marg. वउक्कस्स। —
1. 19. C गुटिकाः। D गुटिकां।° —
1. 20. A चेठिदं। B वेठिदे?। C वेठिदं। D वेठिदं corr. वठिदं। —
1. 22. 23. A पातिप्र्यं चेत्। —
1. 24. BCD om. आ। A आः। — D पुत्र। —
1. 25. BCD दंडअट्ठेण। —

• Pag. 80.

1. 2. D °वीतेनाकृष्य। —
1. 4. CD मं पा pro पा मं। — Codices अचराए। —
1. 5. Codices लोट्ठ। — D om. पुपो वि। — Codices ताउइस्सं। —
1. 6. D कुभिल्लो। — AB उप°। —
1. 9. A अये। — A अन्धचाले। —
1. 13. D दुभिल्ल। — C काल। —
1. 14. B om. सा। — C एषा आ अवेति। D एषा आ अवेति deleta syll. वा। —
1. 15. BCD post विअ addunt सुदु quod in D deletum est. — C किं काकाअसि। D del. किं। ABD काकाअसि। —
1. 18. CD भणिस्सं। —
1. 19. Codices दइस्सं। —

1. 20. A गोतुं। B गोदुं। D et Com. गोडुं। Confer Bengal. गोड et Hindusth.
 گوز gor. —
1. 21. Codices कस्तिं। — ABC मौलेन्ति। D मौलन्ति। —

Pag. 81.

1. 2. ABC मौलेन्ति। D मौलन्ति। —
1. 5. D ते। — Codices दस्सं। — BD का (C को) post गामापां। — Co-
dices मुगमि°। —
1. 6. Codices रक्खन्नं करेदि। —
1. 7. C रक्षा Sanscr. रक्ष्या। Posui रक्षा quod sensus postulat, neque im-
pedire videtur, quod modo रक्खन्ना dictum erat; invenimus enim in lingua
Hindust. رक्षा et رक्षा, et Com. ad Var. 3, 30 dicit एवमाह्यः। —
1. 8. BC छरे। —
1. 9. D संदेहे। — A om. विचिन्त्य। —
1. 12. A om. चेटमुपगम्य। — BCD पुत्रा। —
1. 13. C एककशिप। D °स्तिं। —
1. 14. Codices सेना। —
1. 15. BC पडिन्नन्नि। A पडिन्नन्नि। D pr. m. cum BC, corr. c. A. —
1. 16. D सेना। —
1. 17. D मुख। — ABC वडुळका। — C corr. वडुळका। pr. m.? — D
पादार्। — ACD पडिन्न°। B परि°। —
1. 18. A परावृत्य। — CD सेना। —
1. 19. C विटः pro चेटः। — BCD om. मुख। — Codices छकलर्। — D
पादार्। — A पडि°। BCD परि°। —
1. 22. A चाहृदन्नं। —
1. 25. B तो pro ता। — CD दुवारे। —

Pag. 82.

1. 3. BC ऋग् ये। A र्मेडा। Scripsi c. D ऋग् मय। — B वन्नपो पो पा। — D
पस्तिन्नानि। — B तो। —
1. 4. BCD पुत्रा। — C कुम्भीलन्न। —
1. 6. D कथं pro कथय। —
1. 7. A एसा शा। BC एसा सा। — Codices वसन्तसेपा। —
1. 8. BCD चाहृ° सद्दर्थे। — A न कदाचिदपि। —
1. 12. 13. C आहृदन्नि। —
1. 18. B वेपेपा। D वेपेपा। —
1. 22. A प्रपायनी। D प्रपायनि। —
1. 24. D पश्य semel.

Pag. 83.

1. 5. B पंकाक्लिन्^० । —
1. 7. AD स न्यासः । C संन्यासं । — ABD हृत pro वृत । —
1. 8. BCD संतिष्ठते pro विश्राम्यति । —
1. 14. BCD उपलभ्यतां । —
1. 15. D विदग्धोपल^० । —
1. 17. A गर्तन्तु वर्षन्तु । —
1. 18. BC रमणाभिमुखाः । —
1. 19. BCD पश्य semel. —
1. 21. AB स्वन्ति । —
1. 24. A om. syll. ता क । —

Pag. 84.

1. 1. BCD बलाक । A पतांक । —
1. 3. A क्षुते । —
1. 6. B कर्त । —
1. 7. A om. भाव । —
1. 11. C हुता । —
1. 14. BCD सधारा pro सराहा । —
1. 15. A पश्य २ । D om. पश्य । —
1. 18. BC शस्यांकुर । D corr. शष्पांकुर । pr. m.?
1. 21. A पतुरैः et sic D corr. —
1. 22. C प्रोद्गोय । D प्रोद्गाय et in marg. त्या । — A सोद्गाढं । —
1. 24. BCD समुत्तिष्ठते । —
1. 25. A पश्य २ । —

Pag. 85.

1. 1. AB नष्टं क्षपा^० । —
1. 2. A क्षपानष्टदष्ट । B °दष्टनष्ट । C °दृष्टसुष्टु । —
1. 10. A पश्य २ । —
1. 14. AD खं विहसतीव । —
1. 15. BC शतोद्गारिषा । —
1. 16. C विषपष्ट । — D निःस्वमेन । — C धूर्ण । —
1. 17. B नीलै नीलै सोद्गमिर्तलं । —
1. 19. C गच्छन्ती । —
1. 24. A om. अपि च । —
1. 25. D om. शक्र । — C मोतमो । —

Pag. 86.

1. 3. A om. inde a गर्त usque ad syllabam खि l. 6. —
1. 5. D यदि खा। —
1. 6. D अपि pro अयि। —
1. 7. BCD अलमलमुपा°। — D om. उपका° तवेयं। —
1. 10. A भुवनो°। —
1. 12. BCD भाव एव तं। —
1. 16. D प्रसीद् त्वं च। — C om. ultimum च। —
1. 23. A भवत्वं। — D भवदीए। —
1. 25. C चत्त। B वत्त pro इत्त। —

Pag. 87.

1. 1. A भवदि pro भोदु। —
1. 2. 3. D om. प्रकाशं। एवं भवतु। —
1. 6. A तपास्य pro पपास्य। —
1. 7. D पुपय। —
1. 10. A तृदिअरे। —
1. 12. B तुह्यक्त्वरुक्त्वा। C तुह्यापां सुक्त्वरुक्त्वा°। D pr. m. c. C, corr. in scr. A. —
1. 13. A त्रिहिं पा पीरिअदि। —
1. 17. A om. तृदिअर्। — D अपि। — C सुहो Sscr. शुभः। —
1. 19. BCD दे पार्°। —
1. 21. A अखि तृदि° अर् सुहो। —
1. 23. A अर् pro अपि। —

Pag. 88.

1. 3. D उपक्षि°। —
 1. 4. C om. वसंत° et habet आसीनाः। —
 1. 13. D भोदी pro भोदि। —
 1. 14. BCD किं खि। —
 1. 16. 17. Corrige cum AB चन्दालोए। C चन्द्रा°। D चंदलोए। — D चंधारे। —
 1. 18. C उत्तमो Sscr. उत्तमलो। ABD उत्तुमो quod mutavi in उत्तुमो = मत्तुमः।
- Confer p. 90, 21. et M. R. p. 10, 10. —
1. 19. A पिउपोत्ति et sic corr. D. — B भयाहि। C भयाहि। —
 1. 20. D किन्निचं। —°
 1. 25. D om. च। — C महिचो। — Confer p. 74, 9.

Pag. 89.

1. 1. D मन्ति। — Post मन्तीषदि A pergit ता किं (l. 4.) omissis verbis चेटी usque ad पितामहादि। —

1. 2. Post syllabam ता vocis ताव D pergit किं दिष्ट (l. 4) additque in marg. व एदं etc. — B जेळं। —

1. 4. D om. चेटी। — BC पितामहादि। —

1. 5. BCD सिष्ण। — A om. दिष्टिं। —

1. 8. A om. गेहे। —

1. 11. C द्रुतो। — A सत्वं। D सत्यविउ°। —

1. 12. B ब्रह्मणोष। CD ब्रह्मणोष। —

1. 14. Corrige भो पुच्छामि पां। —

1. 19. D om. किं ante वयं। —

1. 20. Corrige एव्वं। —

1. 23. BCD न कदाचित्प्रिय (D यं) निवेदनं (D दितं) निःक° मया। —

1. 24. Codices °लीयकमिति ॥ घनगुनी°। —

Pag. 90.

1. 2. A om. भो कष्टे। —

1. 3. A ज्ञोवितैरादित। —

1. 7. C om. syllabam ल्यं। —

1. 8. BCD om. वयस्य। —

1. 11. A विस्मितानां। D स्म corr. स्मि। —

1. 13. A अतिमेतं। D अदिमत्रं। — A संकथिदेया। —

1. 14. C दाया?। C एहाण। — D प्राडिआ। —

1. 21. A अदिमत्रं। — BD उल्लुभं। C उल्लुभं Sanscr. उपतं। Confer p. 88, 18. — D अन्तापां। — C हंसेति। —

1. 23. C हस्तार्चनो। D pr. m? corr. शोता°। —

1. 24. D om. वि। — BC वित्यार्वादि°। D pr. m. cum BC sed corr. रि। A पतिष्यो। C पतपयो। —

Pag. 91.

1. 1. C भिन्ना। —

1. 3. D विपुला। —

1. 7. D मेवा अयन्ति। —

1. 11. B om. वीति। D उपतीवितं। —

1. 13. A रूपा कांतमिर्वातर्। —

1. 18. D दासिर्। BCD पुन। —

1. 21. A अविरतं om. धर्। — C अतद्वदः कुरन्तु। —

Pag. 92.

1. 4. A चेदि। B वेदि। — C संचयनं। —
1. 7. C चित्र quod D pr. m. habuisse videtur. —
1. 8. BCD अवलोचय। —
1. 10. C घनतरीशेषा। —
1. 13. A नालीपु। — C मन्दं। —
1. 14. A शिकासु। — C रुतं। —

Pag. 93.

1. 2. B om. चेटी। — Corrige कथं। — C विबुहदि। —
1. 3. BCD पडिबो°। —
1. 5. BCD चेटी॥ निश्चय॥ — A पभादे। —
1. 6. D प्रबुध्य। — D रूति et Sanscr. रूत्रावेव। — D संपभादं। —
1. 8. B हं उपा pro हंते कहिं। — CD कहिं उपा et in marg. C कुतः पुनः।
D कू पुनः। —
1. 9. Pro समादिसिद्धि A सदिश्व। D समासादिश्व marg. संदिश्य। — AB पुष्प। —
1. 10. A °चाहृदमयो। —
1. 11. A मेभादिसिद्धि। D समादिसिद्धि। — BC addunt पुष्प (B पुष्प) कपपडमं त्रिपयु
ज्ञापां गदो अस्तचाहृदमो। —
1. 12. D om. syll. दादो del. ए et om. दादो in marg. — BCD om. ज्ञेव।
— A om. त्रि। —
1. 14. A om. चेटी। —
1. 15. A परसद्दो। BC पिज्ञाद्दो। —
1. 16. A पक्षकलं। C पट्टकलं। D पंचकलं। — BCD अहं इह sed D om. इह
in marg. —
1. 18. A हिश्व बि। BCD बि हिश्वं। —
1. 20. A om. quattuor lineas inde a असंत° usque ad गमिस्तदि p. 94, 2. —
1. 21. BC संतपिस्तदि। —

Pag. 94.

1. 3. A पडमं। C पठमं। — A संतप्यद्दव्यं। BCD संतपिद्व्यं। — Ante हंते BC
inserunt सानुनयं। D सानुकम्यं। — D om. एदं। —
1. 5. BCD सिर्ति। —
1. 6. C तुह ज्ञव। — A कंठा?। B कंठ्ठा। C कठठा। D काठा। — D syllabas
रुणं हो add. in marg. —
1. 7. BCD अस्तुए कुप्ति°। —
1. 9. D आषावेदि त्रि। —
1. 10. BCD निष्क्रम्य पुनः प्रविशति। —

- l. 11. A om. अक्षुए । — D पसादेकिदा । —
- l. 15. B सञ्जाए pro सञ्जति° । — BCD कीलम्ह । —
- l. 17. D om. syll. स । B om. syll. ञं । —
- l. 18. A om. जाह । —
- l. 19. A कीलइस्सति । —
- l. 20. AB उप° । D pr. m. उपविसिस्सं corr. in nostram scripturam. —
- l. 22. BC रक्षणिए । — A ञ्चं तरुओ । B ञ्चं दारे ञंदारुओ । —
- l. 25. B पामे । —

Pag. 95.

- l. 1. A पुत्ता । —
- l. 3. D रूपं । — Codices छि । — C एदीणा । —
- l. 4. D अन्नापां । —
- l. 6. BCD पडिवेसिअगद्धबड् । A गिह्वउ । —
- l. 8. D कटुअ । — BCD मए pro मम । —
- l. 11. BCD कदन्त । —
- l. 12. A भाअधेअहिं । B ०धेअहिं । — BCD सोवपण । —
- l. 17. A अलीअं । —
- l. 18. C अलंकिदाए । —
- l. 19. D जात । —
- l. 20. BC रुदन्ती । —
- l. 24. BC मृच्छकटिकं । — BCD सोवपण । —

Pag. 96.

- l. 2. Codices रदणिए । — Codices वसन्तसेणाए । —
- l. 3. A ओअरिअं । BCD ओहरिअं । — A दुअए । BCD दुअरए । — Codices सत्तं et चिट्ठदि ।
- l. 5. D अड्डमाण । —
- l. 7. BCD addunt हंते ante चिट्ठदु । — ABC चिट्ठ । — BCD मुहुत्तं । — A दाव जाव । — B अत्तहअ pro अहं । —
lineae 9. 10 in C omissae sunt. —
- l. 11. A स्यलके । D त्यपांके । — Codices विसुमलिदे । —
- l. 12. BC om. पां । — D वत्ता pro जाव । — B आअत्थामि । — ABD वास्ता कटुअ । C वास्ताअत्तुकटुअ । Confer p. 99, 8. In interpr. Sanscr. pro नासिकारुत्तु potuisssem scribere नस्या । Confer Yājñ. 2, 299. (Mitāksh. II. §. 91. r.). Idem est quod नास्य Mn. 8, 291. — BCD भोदु bis. —
- l. 13. Codices करिस्सं । —
- l. 17. A om. लाअ । BC राअ । D राअ । — A सगुत्त° । — BCD om. अं । — BCD स्वाअलअ । —

1. 18. BD पुष्प । — Codices कर्कशं । — BC बागच्छेदि । —
 1. 19. A बह्ध बह्दला बह्ध २ । — D बह्दलाल्ला । —
 1. 20. BCD गायत्राञ्जलेहिं । — BCD कलङ्गसं । —
 1. 21. C झले झले । AB झले २ । — BCD ओसलध । C semel. — ABC एसे । —
 Codices कस कर्के । —
 1. 22. Codices एसे राघ । — AD साल । — Codices संठाण । — A केर्के । —
 1. 23. A गिध । C झिध । — CD ओसलध । — A एसे । — ACD सहिचं । B
 साहिचं । —
 1. 24. B ओहालि om. झ । —
 1. 25. A अक्ककन्तो । — Codices को et एसो । — B post किं मम ए pergit
 चक्कपलि° (p. 97, 2.) omissis verbis दिपा . . . चिष्ट । —

Pag. 97.

1. 1. ACD गमिस्सं । — A झले । C झले झले । — CD ओसलध C semel. —
 1. 2. ACD चिट्ठ । — A पडिचिन्ति । BC पडिचिट्ठिचं । D पडिचिट्ठिचं et in marg.
 वन्नि । — C राघ । — A साल । — ACD संठाण । —
 1. 3. BC एगे । D pr. m. एगे corr. एगे । — ABC पडि quod D om. — A
 वन्निचं । BCD चट्ठिचं । — Codices दस्सं । —
 1. 4. D पवह्पाचं । — AC चाह । Codices दत्तस्स । — A हक्ख । —
 1. 5. A एसे । BCD एम । — BC आघदो । —
 1. 7. A आगदे पवह्पो । —
 1. 12. D विराम । —
 1. 15. BCD लोअपां pro पाअपां । — BCD चालु° । — C पसदित्तस्सदि Sanscr.
 प्रसंत्तयिष्यति । D पमदित्तस्सदि । —
 1. 18. C ओसालिदा । —
 1. 19. C पवह्पां । — Codices पडि । BCD चट्ठिआह । —
 1. 20. AB पडिअ° । CD पडिअस्सं । — Codices °भासदि et गमिस्सं । —
 1. 22. A गुम्माठापोसु । D गुप्पठा° Sanscr. गुप्त । —
 1. 23. BCD दाक्कधो । — C उन्निचं । Sanscr. गुप्ते । D Sanscr. गुप्तिकां । —
 C उन्नि । — BCD आशिचं । —
 1. 24. C गेह्ल गेह्ल । Sanscr. गृह्णोत । —
 1. 25. BD पटीलेपेय । C पटा° । —

Pag. 98.

1. 1. D तुलिदं semel. —
 1. 2. BCD गमिस्सं । —
 1. 9. A अन्धने । —
 1. 10. C पट्ठिअो । — B om. verba अश्रूणि . . . संयमितो ऽस्मि 1. 12. —

1. 14. D sec. m. add. apostrophum ऽ नम्यो । —
1. 15. A om. verba विलोक्य . . . सुल्यभाग्यः l. 18. —
1. 19. BCD प्रविश्य तिष्ठामि । —
1. 25. C भवेदेव । D भवेद्देव । —

Pag. 99.

1. 1. C प्रवह्णोऽन सह । —
1. 2. A हो माहे । — ABD आपिदे । — B ज्ञापयलके । C ज्ञापयलके । — Codices रदपिद् BCD semel. —
1. 3 et 4. Codices semper र pro ल et स pro ज्ञ । —
1. 4. BC पुष्प । —
1. 5. BCD 'प्रवह्णामिदं । — A अवरोहामि । D भवत्वरुहामि । —
1. 7. Codices 'सद्दे । — D om. सु । —
1. 8. ABC पास्ता । D पास्ता । Confer p. 96, 12: — CD कटुआ । — ABC पिट्टदो । D पिठ्ठो । — A ज्ञेवं । B ज्ञेव्वे । — D योलुदु । —
1. 10. A om. चेटः । — BC om. तथा । — C पादुका° । D पायुदुका° । — Codices वीसन्तो सद्दे । — ABC भउककंते । C भउककंते । Corrigendum erit भालककंते ।
1. 11. Codices सम्पदं । — A आत्त° । C आलूठाए । —
1. 14. C post चन्दपात्र pergīt समं etc. l. 17, omissis verbis मंगल . . . भेत्तूपा । — C ज्ञम्यापा । — D चन्द्य । — ABD पुल्ल । D in marg. फु । D फुल्ल interpreta-
tur पुष्प confer Hindusth. et Mahratt. फूल । — A प्रमुहाः । —
1. 16. A वीसीद्धा । —
1. 17. C वहुद् । — A हियञ्चं च । — Corrige ग्रन्थं चात्रि cum ABC. —
D च pro चात्रि । —
1. 18. BCD अले । A अरे २ । — BCD दुअरे । — R om. alterum तुमं । — B पखिमे । C पठिमे । —
1. 19. C तुमं om. पि । D तुमं पि पि । — B उत्रे । D उत्रले । — A ज्ञो पि । —
D एतो । — BCD अभिरुहिञ्च । —
1. 20. C समं गदुअ । B समं गअ । —
1. 22. C वीरुअविश्च । — C विसलु । D विसपा et supraser. लल । —
1. 24. BC वीसद्धा । — B ज्ञेह । C ज्ञेहं et interpretatur यात्रा । — AB लहुं ।
D लहुं । — C करेज्ञाह । —
1. 25. AB रपणो । — D पवह् । —

Pag. 100.

1. 2. C ग्राहरीए । — BC आपणो । —
1. 3. AD तन्नं pro तं तं । — A ज्ञोअह । C ज्ञोअह = अन्वेष्टा । D = रचल । Con-
fer Hindusth. — A सक्का धाए जत्य । — D अंका । — B ज्ञअए । —

1. 4. C किं semel. — B वीसकं । C वीसदूदं sed Sanscr. विमर्षं । —
 1. 5. A बन्धना om. घं । —
 1. 6. C कस्त अट्ठमो । — D चउट्ठो । — C वट्टदे । —
 1. 7. C भूमिसूत्रो । —
 1. 8. Pro भण etc. D तस्मिन् अ अट्ठो त्रीवो et Sanscr. तस्मिन् अ अट्ठो त्रीवो । —
 A तह । C तेह्य sed Sanscr. तथैव । —
 1. 9. CD गोबालघ्नं । D sec. m. add. दार । — A हर्द । — Codices in fine
 addunt: युग्मं । — Quae Com. affert ad hos versus explicandos, corruptiora
 sunt quam quorum emendatio sine aliorum codicum ope tentari possit. —
 1. 10. A भण चन्द्रपात्र । —
 1. 11. BC तुल । —
 1. 12. B अहुरद । C अहुरद । D अत्यवर् et in marg. दुश्च । — D दिपाघरे पाघरे
 et in interpr. Sanscr. दिनकरे नगरे । — D गोबालदार्घ्यो । — Versus esse C
 non animadvertit, sed monet Com. — Ad खुडिदो C in marg. खुडितः पलायित
 इत्यर्थः । D मूलः । Cohaeatne cum Beng. कृष्टिने Hindusth. چھٹنا evadere? Infra
 p. 162, 7 occurrit खुडिद fractus. —
 1. 15. Hic etiam versus in C scriptus est, ac si esset prosa oratio. —
 AC ओहाडिओ । B ओहाओ । — D वसर् । B वल्लर् मल्लर् मल्लेण । — D राघवगोष । —
 1. 16. D एवं ताव । — A पवसिदो । — Versus mancus est; fortasse in
 fine addendum est त्रि । —
 1. 17. BC om. रे । — D पवहावा° । — BCD एदं पवहापां । —
 1. 18. D verba कस्त . . . चालुदवाह (l. 20.) in marg. add. — BB कहिं
 वा च । —
 1. 19. A वल्लदि । D वुल्लदि । —
 1. 20. Codices चाह° । — D केके । — BCD qm. पवहापो alterum. —
 1. 21. Codices स et र pro प्र et ल । — BCD post चालुदा addunt पहापां ।
 — A पुष्प° । — D कोलितुं । — D चाहदस्स । —
 1. 22. BCD पिल्लदि । —
 1. 23. BCD चालु । —
 1. 24. D दस्स । — A pro वल्ल (l. 23) . . . पौघदिनि habet: सर्वं पूर्वोक्तमुदा
 हरति । —

Pag. 101.

1. 6. BCD om. सो । —
 1. 7. A वल्लदि । —
 1. 8. ABD ज्ञापसि । —
 1. 9. A वसन्तसेषिणां । BD वसन्तसेपां । — ABD om. वा । — A ओपहासहिं । —
 1. 10. BCD चन्दं वि । —

l. 12. C बाधया । — A चौसाधरसाधरबाधयां । B चउसाधरसाधरं र-यां sic. C चउः साधरसाधरं रबाधयां । D चउसाधरसाधरं रबाधयां sed in marg. Sanscr. ut nos. —

l. 13. B दो चेळ । D दो चेव । — Versus corruptus est. Si scribas पाधरे habebis *Upagītīm*. Com. habet दावेव पूतनीयाविह नगरी निवासभूमौ च unde iustam *Aryam* restituere licet, si omisso च scribatur इह पाधरीए निवासभूमौए । Quod L. App. 34 proposuit, तिलर्भूता च id et metro adversatur, nequo sensui aptum videtur. —

l. 15. D अरे रे । — ABD चन्दनक । C चन्दनका । Corrige चन्दपाका । —

l. 16. A अ pro च । —

l. 17. D बि pro च । Com. चकारः पुनर्ये । — Codices लाच । — BCD विचरे । — AB बि । — BCD त्रणामि । —

l. 21. A तुमं । — BCD qm. पि । — BD तन्निलो । C तन्निलो । Confer p. 159, 15. Interpretationem चिन्तापर praebent CD et Com. in quo sic scriptum est: तन्निद्रुमिन्नापरः । —

l. 22. A मे । —

l. 23. D बचद्दो । — B बलबद्दो । —

Pag. 102.

l. 1. D तं तुएव अवलोद तं रपणा et deinde post पालरणा verba अवलोदं usque ad माम (l. 4) add. in marg.

l. 2. A पवपावहिन्ना । BCD om. hanc vocem. — B उपणामेहि । C उपा° । —

l. 4. C रत्तणो । —

l. 8. AD साहस्य । —

l. 9. A अवलोदय च । —

l. 15. A अज्ञो । — BCD विज्ञ पत्रहो । —

l. 16. B एसो अयो अणवराधो । — A अणवराहा । —

l. 19. D अणुदुहिं । — B अय वा । BCD तं भोदु तं भोदु । — C पठमं । —

l. 20. A भोदाअभस्य° । — BD देवस्त । C दवस्त । — A रसिअस्त च । —

l. 21. D verba उ णासो usque ad तदो (l. 23) add. in marg. — C तहविहु । D तहविह । CD et Com. तथापि खलु । —

l. 22. BCD इत्यर्थेलेन । अन्तुअ etc. Sed D in marg. Sanscr. न अनुका । —

l. 25. ABD चन्दपाअ । — मह C interpretatur महान् । D omisit interpretationem. — Pro समुपपणो A उअणो । —

Pag. 103.

l. 2. 3. Uterque versus corruptus est. consentiunt codices, nisi quod in BC scriptum est अथर् et D pr. m. habet दिहो । Com. habet: संभमेवादिगाथा संभयअर्कडो यः त्वं ज्ञातो सि त्वत्वं भणितं । दृष्टो मयेहअर्थः पुनरपि रसंतसेनेति । CD in interpr.

Sanscrita habent दृष्टो मया कलु श्रायः itaque secundus versus sic videtur restituendus: दिट्ठो मए कलु श्रातो पुणो वि श्रता कल्लसेपोनि । Minus certum videtur, quomodo primus versus sit restituendus. —

1. 4 et 5. D कपवको । —

1. 6. 7. Populorum nomina exhibui sicut in A exstant, singulis nominibus eodem modo separatis, quo ibi punctis interpositis separata sunt, excepto quod ibi scriptum est कपपाटकपपावर्पाश्च । Reliquorum codicum scriptura haec est:

B खसखन्निककडोककडयो ऽ विलश्च कर्पाटिकर्पाप्रावर्पाश्च द्रविड चोलवीणा वर्वर खेरखानमुखमधुधान ।

C खस खन्निककडो ककडडो ऽ विलश्च कर्पाट कर्पा प्रावर्पा अद्रविड चोल वीणा वर्वर खेरखान मुख मधुधान ।

D खस खन्निककडो ककडकको विलश्च कपपाट (कट s. m. del.) कर्पाप्रावर्पाश्च द्रविड (corr. दविड) चीणा वर्वर खेर खान मुख मधुधान ।

Addam Commentarii verba, quae huc pertinent, quanquam miserrime corrupta: — सपत्तिकंतोक्कडवालटोचेताधिकालुठैकर्पायावर्पा । अर्थतविलचोलचीनंगुपाबद्धविराटेवा लहीकतकर्कभोललादेओत् । घालमुखघातलघुप्रभृतीनां । —

1. 8. BC addunt वा post श्रातो । —

1. 9. D पुनमुंक् । — A अतुप्रतं । B अतुतं । —

1. 10. D ८m. पि । — D पा राश्च । —

1. 12. C ता किं अहं अविश्वो संवृत्तः । —

1. 14. D गोपाल । —

1. 15. D अधिहृदि sed in interpr. Sanscr. अग्निः । —

1. 16. C om. सु ante विचिंय । — ABD कपपालः । D interpr. कृत्रिम । C कर्पाटः । —

1. 17. Codices कलेमि । —

1. 20. Pro पा सुमरेसि AB अणुसरेसि । C अणुसरेसि । D pr. m. अणुसुमरेसि del.

अ et corr. णु in पा । —

1. 25. BC om. चन्दनकः । —

Pag. 104.

1. 1. B ज्ञादिशो । — BC तुक्त । — D भणामि । — Deest syllaba brevis. scribingdumne तुक्त अ पा ।? Com. ज्ञानतो वि खलु ज्ञानिं भणामि तव च न etc. —

1. 3. A भणद् २ । —

1. 5. CD णोदं । — B om. णोदं... लिपया 1. 7. —

1. 7. BC कुक्क । D Sanscr. कूर्च । — C संढाअणो । — Vocem शिलाअल C interpr. शृगालक et WILSONUS: a dead jackall, whose skin he is about to employ. Sermonem potius esse de lapide, in quo unguenta odorata terebant tonsores, conicio e Com. in quo sic scriptum est: ज्ञान श्रोत्राशिलाअल न विताअलेअं । नो वात्सानि भक्तोत्तुक् । Est igitur शिलाअल idem quod शिलाअलद् । —

- l. 8. A बाबु। BC बाबु। — A बि pro वि। —
- l. 11. D विमुक्तः। —
- l. 12. BC को भण्ड। — Scribendumne भण्ड = भण्डनी? —
- l. 16. BCD सुणाहि semel. —
- l. 17. BC जादी तुक्त विमुक्त। D तुक्त विमुक्त जादि। — BCD ते। —
- l. 18. BCD कर्षण। A कर्षण unde restitui कर्षण। —
- l. 19. C चुम्माश्चो। —
- l. 21. Codices पठित्वा। —
- l. 25. C सहस्रं pro सहस्र। —

Pag. 105.

- l. 1. B बीसहो। C बीसहो। —
- l. 2. BD म्. रे। —
- l. 3. ABC तदो। —
- l. 4. C राश्रउलं। — A हे pro तए। — C सुणाश्ररि°। —
- l. 9. A वक्तति। —
- l. 13. D ऽप्यहं et suprašcr. स्य। —
- l. 15. पञ्चदा restituit L. App. 34 ex interpr. C प्रत्ययिता। A पञ्चदिता। B मए पणादा पठिहाबिदा। C मए विपणादा पठिहाबिदा। D मए पादा पठिहाबिदा et Sanscr. मया ज्ञाता परिस्थापिता। Com. एवं परिज्ञात्वा परिज्ञापिता त्वं चंदनं न स्मरिष्यसि। — ABC चन्दपाश्रं। D चन्दशं। Correxist L. l. l. —
- l. 16. BC णं। D Sanscr. न भणसि। —
- l. 21. B विपह। C बिन्ह। —
- l. 22. D शत्रु। — A हत्यं pro बकलं। — D पिणुम्मे। —
- l. 24. BC अरे णिकलम°। — BCD पिञ्चवसतो मे। —
- l. 25. B पृठदो। C पृठिदो। D पृठिदो cum signo deletionis sub vocali f? —

Pag. 106.

l. 1. In Codice D folium 33 finitum est syllabis ता ज्ञाव च। Deinde desunt septem folia (34—40), et fol. 41 incipit syllabis त्रार्यशर्वि p. 132, 7. — A अह बि। — A पुत्रभादुबेहि पठिबुदो। BC पुत्रभादुपठिबुदो। Scripsi भादरेहि परि° ex coniectura. —

Pag. 107.

- l. 2. BC सस्तिरीशदां। —
- l. 5. AB विमानि। —
- l. 7. Ad अक्षकार Com. अक्षत्रिमं प्रभावत एवेत्यर्थः। — BC रमणीयं। —
- l. 9. AB चित्तो। —

- l. 11. AB बाधच्छसु नि । —
- l. 12. B भषिदो तत्किं । C भषितस्तत्किं । —
- l. 15. BC कर्मन्तोन्नित । —
- l. 16. B प्रेक्षित । C प्रेतित । —
- l. 17. BC in fine add. चेटः । —
- l. 18. B गो om. पा । —
- l. 21. B सावश्रेण्या° । —

Pag. 108.

- l. 1. C साधो सुयाने । —
- l. 3. BC अषक्रान्तो pro अगगतो । —
- l. 5. A बहलः । —
- l. 6. C भूयतां । —
- l. 7. C व्यसनार्पावोत्थितं । —
- l. 9. Pro दशां A दृशां । B दृष्टां । —
- l. 11. Codices उपसप्पामि । —
- l. 15. B प्रियं नः २ । C प्रियं नः । प्रियं नः । —
- l. 16. BC दासोपुत्राः । — A चिरयिदो । —
- l. 17. Codices विमुमर्दि । —
- l. 18. C मद्गदि । —
- l. 21. BC पिबलेण । — BC से अद्वा गोडा । — A गोठाडा । — Codices पोदलदि । —
- l. 22. A उष pro उद्घाट्य । — Post उद्घाट्य adde दृष्टा cum AB. — B om. असन्तसेपा । —

Pag. 109.

- l. 15. BC निगलं । —
- l. 16. BC अन्नपीदापि पिबल्लापि । —
- l. 18. C रत्नानि pro दत्तानि । —
- l. 19. Codices पिबल्लाई । — B सो बि । — C मुक्को । Forma मुक्क unice vera videtur, siquidem codicibus fides habenda est. Nam locum Sak. 23, 13 (ed. Chézy) corruptum esse, monstrum vocis तुषका ostendit. Scriptum ibi in aliis codicibus किं दापिं पि तुह् बाधन्नस्मि i. e. बाधन्नास्मि । — BC सम्पदं अम्हे । — A अकिस्सामो । —
- l. 24. C अलं जानतो ऽस्मि । —

Pag. 110.

- l. 3. C नावतर्तव्यं । —
- l. 4. Pro अतिलघु (A) corrige अलघु cum BC. Com. अलघुर्मन्दः । — C संवारा । —

1. 12. BC स्वात्मापि । —
1. 17. A परिचितो । —
1. 18. A om. ननु हे । —
1. 19. C अवक्रामतु । —
1. 25. A चारुदृष्ट्या । —

Pag. 112.

1. 2. C अताः । — A संचयं । BC संचयं । —
1. 3. C om. श्रंजम्भ पिच्छं पिच्छं । A संतपथ? । B संजम्भ । — A पोदं । B जोदं । Confer Mahratt. पोट Hindusth. پوتا Bengal. पोटा । — BC क्रापा । — In Com. interpretationem lin. 3. 4. praecedit interpretatio linearum 6—9. —
1. 4. Codices विसमा । — A इन्द्रि । — Codices संचिदं । —
1. 5. C om. अणिश्च . . . शलपा मिह । — B पाल pro पावल । — B शलशालपा । A शलपां । —
1. 6. B इतिश्च । C इतिश्च । — Corrige गाम pro नाम । —
1. 7. AB अत्रले कक । — A अत्रसं वि से पाल समामालुहदि । BC अत्रसं से । — Com. पाल । — BC सम । — In interpretatione Sanscrita C metaphoricam singulorum vocabulorum significationem posuit, in qua cum Com. consentit; पंच जनाः sunt पंचेन्द्रियाणि, स्त्री est ऋविद्या, ग्रामः est गात्रं (Com. शरीरे), चापडाला est अहंकारः, अत्रलः Com. अराहायः । —
1. 8. C शिलमुण्डक (Sanscr. हे शिरोमुण्डक) मुण्ड मुण्डिडे । — BC तुण्डे । — BC चित्र । — Codices कीस । —
1. 9. A om. ज्ञाह उपा अ चित्र मुण्डिडे । — B om. अ । — Codices साहु । — AB सुदुह । C सुदु et Sanscr. साधुः शुद्धः । —
1. 10. C मिहिदं । — BC कशामोदके । — C एष । — AB लट्ठिश्च । C लट्ठिश्च voluit लट्ठिश्च nam Sanscr. reddit, गृहीत्वा । — A सालकाह केके । —
1. 11. AC पविसिश्च । — BC अत्रकमिस्सं । —
1. 14. A चिह् । BC चिह् । — AB रे । C चरे । — A दुत्य । B दुह । C दुष्ट । — C ग्रमपाक । — A चिह् २ । B चिह् २ । C चिह् semel. —
1. 15. BC om. alterum ही । —
1. 16. A संठपाो व अचदे । — C एकेपा । — A भिक्कुपा । BC भिक्कुपा । — A अचराहे । —
1. 17. B तहिं semel. — C भिक्कु । — BC वेहदि । — A om. तहिं तहिं । — C गोपाठपासं et Sanscr. तत्र तत्र नासिकां विद्धा । AB पासं । — BC विधिश्च । —
1. 18. C गमिस्सं । — Codices भट्टालके । —
1. 21. Codices चिह् । — A रे । — Codices दुष्ट । — C ग्रमपाक । — A चिह् २ । BC id. semel. —

Pag. 113.

1. 1. A पविट्टस्त। B °ट्टश। C °ट्टस्त। — A मूलस्त। — A मोडविश्रं। —
 1. 3. A कशायं। —
 1. 7. BC पसोददु। —
 1. 8. C श्राक्कोशदि। —
 1. 10. A इ pro हगे। BC हगे। —
 1. 12. A स्तुण। B स्तुणु। C स्तुणु et Sanscr. शृणु। —
 1. 13 et 14. C धपो et पुपो sed Sanscr. धन्यः et पुण्यः। — BC हगे। — C
 शलाविके। —
 1. 15. A कोष्टके?। BC कोष्टके। — BC om. कोम्भकाले। —
 1. 17. A इध श्रादे। —
 1. 18. BC इदं चीवल्लं। — A पद्मालिदुं। B पन्था?। —
 1. 19. Pro चले B अ। — A दुट्ट। B दुट्ट। C दुट्ट। — C ग्रमपाक। —
 1. 21. BC हगे। — B त्वल्लुलिश। C पवल°। — C पाद्माश्रमि। B ह्लाश्रमि। —
 1. 22. BC पुक्कल्लपोरु। — A वृत्त। — BC श्रवणपादं। — B उदुश्रण°। C उदुदु
 श्रान्धि° et Sanscr. उग्रगन्धीनि। —
 1. 23. Codices पच्छालेशि। —
 1. 24. A यथानेन नाचिरु°। C यथानेन चिरु°। —

Pag. 114.

1. 3. C श्रयार्थस्य। —
 1. 7. C om. अ। — BC हगे। —
 1. 8. A ज्ञातमेव व्व। — BC ज्ञातमेवकं जेव्व। —
 1. 12. Codices चिरुठ। —
 1. 15. C गतं। —
 1. 16. Pro पुत्रका et पुत्रके corrige पुत्र्यका et पुत्र्यके। Confer 118, 1. 119,
 11. 21. 124, 5. 129, 18. 132, 9. 164, 16. 165, 3. — BC हलक्का। — A भघट्टके।
 B भट्टके। C भट्टके। — BC पुत्रक। A पुत्रके। —
 1. 17. AB चिष्टु। C चिरुठु। — Nunc videor mihi male scripsisse स्वगतं
 pro स्वयं quod codices habent. postquam enim cor suum interrogavit, quid
 hoc homine faciendum sit, cordis loco ipse respondet. Praeterea si स्वगतं
 praecesserat, omitti vix debebat प्रकाशं ante भावे। — A ए चि...पाचि। B ए
 चि...पा चि। — AB चिष्टु। C चिरुठु। — BC भावे semel. —
 1. 18. A श्रंपधालितं। —
 1. 20. AC चिरुठु। B चिष्टु। —
 1. 21. A कति। BC कतिच। —
 1. 22. A गदं स्ति। —

Pag. 115.

l. 1. C पंकाइलं = पंकाविलं । Scripsi काइलं cum AB, sed vocabulum dubium est. E corruptissima Commentarii scriptura नम (114, 22.) इति प्रस्ता-
नात् विटो यमर्थं काइलं । ककाशिनं । कलुषमिति यावत् । certo iudicari nequit, quid ille
voluerit. Fortasse vocabulum काइल cognatum est cum Bengal. काइट sedi-
mentum, sive cum Bengal. कादा limus, कादाल limosus. —

l. 8. BC स्तौति भवन्तं । —

l. 9. A स्तुणु । B शुण । C शुणु et Sanscr. शृणु । —

l. 16. AC सुट्टु । B शुट्टु । —

l. 18. A बलेषा । —

l. 19. A शिहलदा । — BC लंबमाणा । —

l. 20. A कलाद् । C कला र्वन । Sed Anusyaras positionem non facit.

l. 22. C एषो । —

l. 23. A सुमलामि । —

l. 24. BC श्रीदलदि । —

l. 25. C निरुत्तो । —

Pag. 116.

l. 3. C तु pro तु । —

l. 5. C आगच्छेत्ति । — BC पागच्छदि । —

l. 6. A मन्त्रणो । BC मन्त्रणहे । Vide Boehtlingkii notam ad Sak. 20, 4. —

BC शफीअदि । —

l. 7. A सरिहे । —

l. 8. C दृढ । — A सन्तत्रा । —

l. 15. C शुत्तकप्रश । —

l. 19. C प्र pro प्रे । — BC पागच्छदि । — BC om. अथवा । —

l. 20. BC गाइस्सं । — BC भावे semel. —

l. 23. C गन्धव्वो । —

l. 24. Codices मुत्थे । —

Pag. 117.

l. 2. B प्रशल त्ति । C स्सल त्ति । —

l. 3. BC भावे semel. — BC om. इति । —

l. 6. C गन्धव्वो । —

l. 7. C दीणा । — A मरीच १ BC मरिच । —

l. 8. BC तेलविट्टि । —

l. 9. Codices पार । —

l. 10. B प्रशल त्ति । C स्सल त्ति । —

- l. 11. A भावे २। — A चेड। — Codices पागद्धि। —
 l. 14. BC मङ्गलहणिके। — BC दाणिं pro दाव। —
 l. 15. A त्राध गोपा त्राध २। —
 l. 17. BC पडिस्समं। —
 l. 18. BC अणपापवह्णां। —
 l. 21. BC भावे semel. — BC आगडे। —
 l. 23. AB पेद्धि। — A शूले। C शुचलं। —
 l. 24. A लीकलीच्छदि। —

Pag. 118.

- l. 1. A पुक्का। B पुत्रका। C. पुत्रका। — C थावलक। — BC आगले। —
 l. 3. BC आगले। —
 l. 5. BC आगले। —
 l. 7. BC आगडे। —
 l. 8. A भट्टके। BC भट्टके। — Codices चि। — AB आगदे। —
 l. 9. C पवेषादि। —
 l. 11. BC पगाल। —
 l. 12. AC भट्टके। B भट्टके। — B हगे। —
 l. 14. B-रुते। — BC अचलं। — Codices कीलिश्रं। Confer 125, 10. —
 l. 15. A भट्टो pro भोगे। — B अलं। C अचलं। — C घडादश्रं। — A तुमं
 मले bis. — BC अणपा pro अचले। —
 l. 17. B हगे। — C अणपाकेलके sed Sanscr. आत्मनः कृते। B अन्नापा। — A
 हुविश्रि। —
 l. 19. C शल्लं वि पाणशदु et Sanscr. सर्वमपि नश्यतु। — Codices पगाल। — C
 om. जेव्व। —
 l. 21. A सय pro शर्म। — BC विभज्ज semel. —
 l. 22. AC भट्टके। B भट्टके। — A. pouit' प्रविश्य post भगे। — AC भट्टके।
 B भट्टके। —
 l. 23. BC एणे उअत्थिदे। A उअट्ठिदे om. एणे। —
 l. 24. C पां छिपपा। Com. त्रिजानं गमना गोमा (sic) इति वक्तव्ये शकारोक्तत्वादभयपां।
 Inepte scilicet, ut solet, loquitur S'akâras, dicitque: non rupti sunt boves,
 non mortui funes etc. Sed ineptius verba eius interpretatur ed. Calc.:
 ननु पुंश्रलीज वृषभा न मृताः त्वमपि न मृतः। Fortasse obversabatur ei vox छिपपालिमा।
 (35, 12). Suspecta est forma लज्ज। —

Pag. 119.

- l. 2. C om. पुलककलणीए त्ति। —
 l. 5. AC चिट्ठ। B चिट्ठ। — Pro अणपाकेलके C habet पकेलके et Sanscr. प्रकृतं। —

1. 6. Codices अहिलुहसि। corrige °शि। — B हगे। — BC अगादो पवहपां अहिलुहसि। —

1. 8. A तयि। — B हगे। — A तव quod mutavi in तुह। BC तथाचि तुह शिलाचले (C शेलाचले) अहिलुहेत्ति। — A भट्टक। B भट्टके om. ति। C भट्टके om. ति। — A भण्ड om. Anusvara. —

1. 11. A अहिलुहाति। — A पुप्पयका व्यावलका। B पुस्तका। C पुत्रका। —

1. 12. Codices पडिवन्ना°। —

1. 13. AC भट्टालके। B ut nos भट्टा°। —

1. 14. Pro त्रासं B श्रासं। C शंकां। — B om. syll. त्वा। —

1. 15. BC भावे semel et मडे semel, om. शि। — Codices ब्रहा। — A om. verba चोले....लकषशी (l. 16.) —

1. 16. BC उभ त्रि। — AB मुषे। —

1. 18. C न भैतव्यं semel. — BC राक्षस्या अयसर्। —

1. 19. BC खिन्नदृष्टेः। —

1. 21. A पुस्तका। B पुस्तका। C पुत्रका। — A यावलके। — A ज्ञेयेशिशि। —

1. 23. A पवहपाहिब्रहा पिडियिन्ना। B पवहपाहि इतिन्ना। C पवहपाहि इतिन्ना। —

Pag. 120.

1. 5. A आआसकारो। —

1. 6. C शालओ। —

1. 7. A भाणीर्। — A ओसर्। — B च्छेत्त। C च्छेत्त। — C विष्फतो। —

1. 9. BC वुड्चेडे। — B पावल्लोअदि। C °लोअदि। —

1. 12. BC शिञ्जालन्ना। — C उड्डर्न्ति। — BC वञ्चन्ति। — A om. ताव। —

1. 13. BC हगे। —

1. 19. BC मानादव°। —

1. 20. Pro पा इति quod C omisit, AB habent नेति। —

1. 21. A अशोटीर्य। —

1. 23. Confer p. 13, 16. —

Pag. 121.

1. 3. Pro अथ BC अयवा। — B चेडे। C चोडे। — BC ता किं तुमं पा भक्किदे। —

1. 4. C विरूपितेन। —

1. 7. A परिभयः। —

1. 10. Codices चिट्ठ। —

1. 11. B अहिलुहिय। —

1. 12. A लट्ठिअ। BC लट्ठिअ। — A भट्टा°। BC भट्टा°। —

1. 13. BC ओषधी°। —

1. 15. BC सन्तं पाञ्च semel. —

1. 16. BC भावे *semel*. — BC पञ्चलपुलिशमणुश्रुतं। — Codices वासुदे°। —
1. 19. C सादिदा। —
1. 20. B लोमाशाद्दा। A लोशादिदा। — Codices सम्पदं पादेसुं। — A पसादेमि। —
1. 22. Codices पादेसुं। — A पडमि। — BC चम्बिए। —
1. 23. A शुण्णु। —
1. 25. Codices हत्य°। — B तुव। —

Pag. 122.

1. 1. BC मद्पा°। —
1. 2. C सि। —
1. 3. BC post वसन्व° addunt सन्नोधं। —
1. 5. B syllabas मादुके bis habet. —
1. 6. A पमापां। —
1. 7. 8. A om. सुपडे वपो शिवालेपा। — BC सुदंगे। —
1. 9. A तूर सा रमासादिता। —
1. 10. AC भट्टके। B भटके। — BC रुद्धे। — Codices षट्सस। —
1. 11. A चक्कट्टिच्चं। —
1. 12. A एसा et °सेपा। —
1. 13. BC पवहपापलट्टणेपा। C Sanser. प्रवहपाविपर्ययेपा। — C अहिशीलिदुं et Sanser. अभिशीलितुं। —
1. 14. BC तुमं तं दलिदूदशरूठवाहपुनहकं। A सत्यवाह। —
1. 15. C केलकादं। —
1. 16. BC ओदल etiam in fine bis ponunt. —
1. 17. B °वाहदत्ताकं। — A अहिशालेशि। —
1. 19. C दशपाहप्पल°। —
1. 20. Codices हत्येहिं। — A प्रतताउपालम्पटेहिं। —
1. 21. C घट्टामि। Conf. Mahratt. वरुणे s. ओठपो to pull, draw, drag. —
1. 22. A झालिदंअरवे जहा। B वं pro 'वि। — B जहा। — Codices जडाउ। —
1. 24. A नु pro न। — Codices लता। — C अर्हन्तु पवनोद्धवाः। —
1. 25. BC तदुनिष्ठ त्वमहमेना°। —

Pag. 123.

1. 2. Codices वंअपाव° sed C Sanser. वचनाव°। — A लोशगी। —
 1. 3. A शंभुहिदे। BC शंभुहिदे। — A °व्यहारेणा°। — A पत्तलिद। C °दो। —
- In तं consentiunt codices; scribendum videtur ता। —
1. 5. A जदित्यसे। B जदित्यसे। —
 1. 6. A पायलचं। — B प्रदेहि। —
 1. 7. A वसं। — AB तुट्टि। C तुट्टि। —

1. 9. B om. विटः । —
1. 11. C om. तु । —
1. 12. C भावे semel. — BC अकास्ताह । — A गन्ध । — A गद्दि pro पत्ति ।
— B लक्ष्मलिङ्गा । C लक्ष्मणी कावि et Sanscr. राक्षसी कापि । Vocabulum लक्ष्मलिङ्गा
putavi cognatum esse cum Mahratt. लकेरी *a slight taste*. —
1. 15. C वसन्त° । —
1. 18. A प्रपावोप° । —
1. 21. A दयिप्रणं । C दर्स्सं । — C अणं । —
1. 22. Codices को । Corrige के । —

Pag. 124.

1. 2. A उंतोवलिदूदं om. syll. प । BC पंतोवलिदं । —
1. 3. A धिक्कृतो pro अपध्वस्तो । —
1. 4. BC खोले et C Sanscr. शृगालः । — B थाव्लकचेउं । C थाव्लचेउं । —
1. 5. A पुण्यका । B पुस्तका । C पुनका । — A खंडारं । C खलुन्नाइ et Sanscr.
कटकानि । Sermonem esse de armillis video ex Com. in quo voci Pracritae
indistincte scriptae additur जलपविशेषान् । Scripsi cum B खलुन्नाइं । Confer
Hindusth. کھڑوا. — BC om. दे । —
1. 6. 8. 10. Codices त्रि । — 1. 6. Pro पहिलिप्रणं Com. परिभिःसं परिवाये ।
Videtur voluisse परिवाये । Confer Hindusth. پہنا paharnā = परिधान *to dress
one's self*.
1. 7. C शोवणपो । — A om. पोह । B पोह । C पोहके । —
1. 9. C सव्वं । — AB उच्छिष्टं । C उच्छिष्टं । — A दयिप्रणं । —
1. 11. BC चेउकापां महन्नलकं । —
1. 12. AC भट्टके । B भट्टके । —
1. 13. C मपोहि । —
1. 14. AC भट्टके । B भट्टके । — BC कलेमि । —
1. 15. B पास्ति । —
1. 16. AC भट्टके । B भट्टके । —
1. 18. AC भट्टके । B भट्टके । — Codices पति pro पति । —
1. 19. A अपिदूदा । —
1. 21. AC भट्टके । B भट्टके । — BC पणोददु bis. —
1. 22. AC भट्टके । B भट्टके । —
1. 23. BC चेट मम । — A आभाशि । —
1. 24. AC भट्टके । B भट्टके । — A पत्तो° । —

Pag. 125.

1. 1. AC भट्टके । B भट्टके । — B दुक्किसद । C दुक्किसद पति° । —

1. 2. A कीदिशे। B केशेरो। C केशरो। —
 1. 3. C आदिशो। — Codices भट्टके। —
 1. 4. BC दुःकिदश। —
 1. 5. BC हगे। — BC पउ pro पल। — A पुरठके। BC भकलके। — BC भूहे
 pro आदे। — C अकललं। —
 1. 8. A बिहृदु। BC पिहृदु। — Codices भट्टके। — BC अकललं। —
 1. 9. 10. in C scriptae sunt, ac si esset prosa oratio. Versus esse
 Com. dicit. — 1. 10. Codices तेषां अहं अकललं sed C Sanscr. et Com. om.
 अहं। — Codices पउि pro पल। —
 1. 11. C शरपा°। —
 1. 12. BC दृशो। —
 1. 19. A तदीयां। —
 1. 20. A अधम्मभीरु। C अधम्मभिलुए। — A पललोअभीलु। —
 1. 21. BC हगे। — A लट्ठिअ। B लट्ठिअ। C लट्ठिअ। —
 1. 22. C गहे। — BC ante ओवलकं inserunt अई C Sanscr. अयि। — B
 पाविशिअ। — B ओशन्ते वि। —
 1. 23. AC चिहृदु। B चिहृदु। —
 1. 24. Codices भट्टके। —

Pag. 126.

1. 1. A चिहृदु। C चिहृदु। B ut nos. — BC repetunt चिहृदु post वशन्त°। —
 1. 2. A व्यापादप्यइतीति। C व्यापादपिप्यसि। —
 1. 3. A भावे भव भट्टके। B भट्टके। C भट्टके। —
 1. 5. AB पुष्टे। C पुष्टे। —
 1. 6. C समु°। — A वेलिंए। BC वेलेए। Corrige वेलिंए। —
 1. 7. C लखे। — Codices शिरपा°। —
 1. 8. A शेषां। BC शेषां। —
 1. 9. C तुमे। — AB तुमं pro तं। — BC हगे। — BC मल्लकप्पमा°। et sic
 Com. legisse videtur, e cuius verbis corruptissimis hoc video, S'akāram
 suo more inepte dicere: „ego e tanta familia, poculi instar magna oriun-
 dus“, cum dicere debebat: oceani instar magna. —
 1. 10. B एदे। — BC अंगीकालीअेदुं। —
 1. 13. A कटकहुसाः। —
 1. 14. A कलेहि। —
 1. 15. C पावलअ। — वेदु pro वेडे। — Codices पिहृदिदे। —
 1. 21. Codices शरपा°। B syllabas वि शरपा bis scripsit. —
 1. 24. Codices हले। — AB चिहृदु। C चिहृदु। —
 1. 25. A अललं। —

Pag. 127.

1. 1. A सच्चं। B मच्चं। C सच्चं। —
 1. 4. Codices माडिश्चं। —
 1. 6. BC एदस्सं। — C कर्दस्सं। —
 1. 7. C वप्रान्तशेषि (semel) एहि। —
 1. 9. BC निर्व्वो। —
 1. 12. Codices सुवपपाच्चं। — A प्रवेठपोपा। B प्रवेठ्ठ°। C प्रवेठ्ठ°। Confer p. 11, 22.
 1. 13. B पाच्छि। — Codices कटमच्च। — A मणुश्र। C मणुश्राः। — C habet किं प्रेवच्चं et Sanscr किं सेवकं। Com. कं त वयं नूरंया मनुष्याः। Dubito num recte scripserim किं ते वयं। —
 1. 19. B om. inde a रिद्धो usque ad सहस्रार्पाद l. 21. —
 1. 20. A पण्यस्त्रीणां। —
 1. 21. C om. पा sed habet न in interpr. Sanscr. — Codices पलाश। — BC कर्दस्सं। —
 1. 23. C दाशो पथीए। — A चालुसदन्नाके। BC चार्द°। — BC कदे। —
 1. 24. BC हुणे। — Codices पडाशे। —
 1. 25. A देतो। — C चार्द°। —

Pag. 128.

1. 1. AB किं त्ति। —
 1. 2. BC om. च। — BC समं। —
 1. 3. B दलिदूदशायस्तवाह। C 'शन्नवाह'। — A चिट। B चिट्ठं। C चिट्ठं चिट्ठं। —
 1. 4. BC सल्लाह्णिमार्दं। —
 1. 6. AB पडिन्ना°। — Codices पुत्ते। — C चार्द°। —
 1. 9. A गुञ्चं। B शंरंके?। —
 1. 10. AB रुद्धे राश्या। C रुद्धेराश्या et Sanscr. रुद्धेराश्या। — C तडाउ। —
 1. 13. A प्रीधा। — A मालधे। — BC पुत्ते। —
 1. 14. C तडाउ। —
 1. 16. AB चालुदन्ना। —
 1. 17. BC शककन्दस्सं। —
 1. 18. C उहे शककन्ददि। B post उहं pergit शतत वि etc. l. 19. — AB चालुद°। —
 1. 19. BC पाञ्चस्सं। —
 1. 20. AB दाशो। —
 1. 21. Codices चालुद°। —
 1. 22. AB दाशो। —
 1. 25. Codices दोष। —

Pag. 129.

1. 2. A शूलकृष्णां । —
1. 3. C मने दृशं च सुमला et Sanscr. मियते द्यं च सुमता । Com. haec verba non explicat. WILSONUS: *Fainly calling on her mother, she has fallen* etc. —
1. 4. C पोशइसि । —
1. 5. C मुणणे । B मुण्ण । — Codices सहसा । —
1. 6. B प्रो pro शा । — Com. in fine versus aliam scripturam commemorat, quam divinare nequeo. dicit enim पाठान्तरे तप्रमांतः पतिः । —
1. 7. A ते शे पिइदि पोइ । वचशिदे । B ते श पेइदि शं वचशिदे । —
1. 8. Codices संपदे । — AB चिट्टामि । C चिट्ठामि । —
1. 15. B देवता । —
1. 16. AB कटिष्यति । —
1. 18. A पुयका । B पुत्तका । C पुत्तका । — BC थावलक । — BC तवापि । —

Pag. 130.

1. 1. AC पिठ्ठो । B पिठ्ठो । —
1. 2. B न गता सा खलु न तया दिशा । C न गता सा खल्वनया दिशा । —
1. 3. Codices गटे । —
1. 5. C गटे । —
1. 8. AB युध्यति । —
1. 11. Codices संठायेहि । Corrige ग्रंथायेहि । — C एसा । — BC मए pro शा । —
1. 13. BC पेइ । — Pro पठमं A पलक्कमं । C पठमं । — A लट्ठिअ । B लट्ठिअ । C लट्ठिअ । —
1. 14. B शिआलअ । C शिआल । — A संठायाआह । BC संठायाह । — Pro पलक्कमं BC शूलकृष्णां । —
1. 17. BC अविआलिअं पवइणं आणान्तेण तेअ मए पठमं (C पठमं) । — A आणान्तया । —
1. 22. A आअमे । —
1. 24. BC om. भोः कटे । —
1. 25. B किं तु अयं कदाचि नाम etc. । C किं तु । —

Pag. 131.

1. 2. A एअ pro अये । —
1. 5. BC सामाअवाली । —
1. 6. A दविअ । —
1. 7. BC हणे । —
1. 9. 10. A अत्यशदं दे दे देमि et सामणे । Corrige शामणे । — B अत्यं प्रा देमि सुअपणां दे कहांअणां देमि शवेडिअं दे । एअे दु शददायापलक्कमे मे सामणे स भोहु मणुअाअणां । C अत्यं शदं देमि सुअपणां दे कहांअणां देमि शवेडिअं दे । एअे दुशददाया पलक्कमे मे सामापणा भोहु

मणुश्रवणां । et प्रावेडिचं interpretatur स्वेटिकं । दुप्रदूदाणं vero दुःशब्दानां । Com. nihil dicit de metro, itaque codicem A secutus sum. कदाश्रपां recte scribitur. confer Clough Pali Vocab. p. 63, 35. प्रावेडिचं confer Mahratt. सपोटी (a service) in which the servant obtains daily provision besides his wages. —

l. 15. A अकार्यं pro अनार्यो । —

l. 18. C पसीद । — BC पालिणीए pro पञ्चलीए । WILSONUS: let us go bathe. — BC कीलम्ह । —

l. 23. C नगराश्री । —

l. 25. A ज्ञाती त्वं मा वेश्या भूस्त्वं । —

Pag. 132.

l. 1. BC चारिञ्च । — B om. कुले । —

l. 2. Codices केरुके । — A पुक । B पुष्क । —

l. 3. A अउन्नश्र । B आनुन्नस्स । C आनुन्नस्स । — BC अवहल्ले । —

l. 5. BC श्री । —

l. 6. BC ता गह । —

l. 7. C विटः स्वगतं । — BC भवतु यत्रा° । — Inde a त्रार्य° incipit cod. D fol. 41. vide supra adnot. ad p. 106, 1. —

l. 9. D गश्च et superscr. श्र । — BC पावलका । D पावल । — A पुण्ययका चेडा । B पुस्तका । C पुस्तका । D पुस्तका । — A कीलेशि मम । —

l. 11. ABC भट्टके sed D भष्टके । — A कदे । —

l. 14. B तेन्निके वेलं मम । CD तेन्निकं वेलं मम । — CD अयांतव et C Sanscr. तावतीं वेलं त्वमात्मानमलंकुरु । —

l. 15—17. D om. in textu, add. in marg. ?

l. 15. ABC भट्टके । D भष्टके । — D मए pro मम । —

l. 16. D गश्च । — D एदाई । — D मह । — BCD केलिआए । —

l. 17. D om. बालग । — BC पडोलिआए । D पडोलिआए । — ABC चिट्ठ । D चिट्ठ । — BC हगे । — D आश्रयामि । —

l. 18. ABC भट्टके । D भष्टके । —

l. 19. D पि । —

l. 20. BC पडोलिआए । D पडोलिआए । — BCD प्लिचं । — BC पावइस्सं । — D मन्ने लसिदे । —

l. 21. D गश्चामि et पेचामि । — BCD inserunt दाव ante एदं । — AD एसा । BC एषा । —

l. 22. D पुणे । — D माउइश्चं । — Codices सुमला । — B post एदि om. या usque ad पञ्चहिजा l. 24. —

l. 23. D पञ्चादेमि । —

1. 24. C पञ्चहिःत्राणेदि. — D वादालिपु°. — AD पण। D पुटेण। — D पञ्चादेमि। —
1. 25. Codices संपदे. — C गश्चिश्च। D गश्चिश्च। —

Pag. 133.

1. 12. BC तदा। — BCD कातपाए. — Corrige शत्यवाह cum ABD. —
BCD om. पुत्र। — D चालुद्वक्केण। —
1. 2. A पुक। BD पुष्क। — D पवेसिश्च। —
1. 4. Consentiant codices in विपाप्राह। L. 430 corrigat विपाप्राह। —
1. 5. C पात्रलिह। — A पशुवदि। C non animadvertit metrum esse. —
1. 6. Pro तेण तेण A तेव्वा २। —
1. 7. B मग्गेण गच्छामि। — A तेण २ तेव्व। — A दुट्ठ। B दुट्ठ। C दुट्ठ। D
दुष्ट। — A चीवले। —
1. 8. BC श्रमच्छदि। D श्रमच्छदि। — B पाशिक्षिश्च। C पासिक्षिश्च et Sanscr. नसि
क्षिवा वाहितः। D पासिश्च। — BC कसाच्चि। D कसाच्चि। —
1. 9. C पञ्चासइस्सदि। — D गच्छामि। —
1. 10. Corrige cum A अग्रतो ऽवलोकय। — BCD पणाल। A खण्डे। — C
गच्छामि। D गच्छामि। —
1. 11. A तुलिदुत्तुदे। B तुहिमत्तुलिदे। C om. तुलिह। — A गच्छण। BCD गणा
sed D numeris superscriptis indicavit, legendum esse गच्छण। — D गच्छन्ते। —
1. 13. BC पटो। D pe. m. प्रविश्यापटो deleta vocali १। —
1. 14. BCD गंवाहको भिल्लुः। — A पच्छादिदे। BC पच्छाडिदे। D पञ्चाडिदे। —
D चीवर। —
1. 15. D विलुप्पलि। — B किं पा तु। D कि पा तु। —
1. 16. BC होदि। — Codices पप्रादिश्च। — BC शुक्खाच्चिश्च। —
1. 17. AB संचये। — B' शु pro एणु। C om. एणु। — C पणालइस्सं। —
1. 18. A पंचज्जपोत्यादि। B पंचज्जपा ज्ञेया मालिदेत्यादि। C cum B sed मालिदे
इत्यादि। D cum C sed ज्ञेया। —
1. 19. ABD सग्गेण। —
1. 20. BC दिशाणं। — ABD सुवण। C सुवणण। BCD कदे। — B इदुदि। —
1. 21. Codices पिक्किदे। —
1. 22. A समुप्राप्रादि। B समुप्राप्रादि। C समुप्राप्रादि। D समुप्राप्रादि। — B अथवा। —
1. 23. A सन्तत्ता चीवल्लज्जलेण। — A तिम्मिह। C निम्मिह sed Sanscr. चार्द्राणि। —
1. 24. A विन्धिपण। B विक्किण। C विद्धिपण sed Sanscr. विस्तीर्णा et sic Com.
— D अ pro विष्णु। — Codices कुरन्ति। —

Pag. 134.

1. 1. Codices कार। — AB भूंसिदे। C भूंसिदे। D भूंसिदे। — A om. verba
पाककमदि . . . हत्थे (l. 2) —

1. 2. A पञ्चमित्राणां नामि । —
1. 3. Codices विचारेण । Corrige ले । —
1. 4. D पेक्षितशामि । —
1. 7. A दिधिमा । — D किं दा et in marg. व pro पिं । —
1. 8. ABC उञ्चरि । D उञ्चरी । —
1. 13. BCD किं सं पा । — AD शुभलदि । — ABD सुवपण । —
1. 15. A शुभलामि । C सुभलेमि । — D तथा । —
1. 16. B वंदा pro उञ्च । —
1. 17. CD पोदं । —
1. 18. A जं वेसवासस रासिं । B जं ससिं भावस । —
1. 19. BC उठेउ २ । D उठेदु २ । — A समीप । BCD समीप । —
1. 20. D नमयति । —
1. 22. ACD चिद्वदि । B चिद्वदि । —
1. 24. 25. AB श्रीशाल २ अज्ञा श्रीशाल । — D अतिश्रा । — Codices एषो । —

Pag. 135.

1. 1. B हित्य । — Codices संज्ञद । — A माणुशे । *D माणुशे । —
1. 2. C लाञ्छल । — A पिञ्चल । *—

Pag. 136.

1. 2. Codices अधिग्रहण । — BCD भोदृहिं । — Codices चले । —
1. 3. Codices अवहल et कलेहि । —
1. 4. Codices अधिग्रहण । —
1. 5. BCD एष pro ता । — Codices पविशामि । — D विचित्रं । — D मए धिग्रहण । —
1. 6. Codices अधिग्रहणामि । —
1. 7. D om. च । — Codices एषे । — AD लट्ठिच । BC लट्ठिच । — ABC शाले । D शाल । — Codices मणुशे । —
1. 8. D भोदु pro ता । — A परिचरिच । —
1. 10. C उञ्चल । — D वेण । —
1. 11. C वृद्धो । — B हे pro हं । —
1. 12. C कानने । —
1. 13. Codices सह । — D शुभदीहिं । — AC इत्थिकाहिं । B इत्थिकाहिं । D इत्थिकाहिं । —
1. 14. BCD गन्धर्वेहिं om. विच । — Codices शुभदीहिं । Com. गन्धर्व इव स्वहितैर्गर्भैर्लजितः । —
1. 15. BC गृही । D गही । — D मे व लपोषा । —

l. 17. A किंदि। D विप्रतकंदि om. गम्भ। Confer p. 164, 1. — AB पवि
रूढेण। C पविश्येण। D पविश्येण। — D किमिपाके pro कीडएण। — BCD वन्नलं। —

l. 18. A न pro मए। — BCD महदन्नलं। — AD किमिपाचिह्दिचं। BC किमिपा
चेह्दिचं। — BCD पालइणं। —

l. 19. BCD चारु। — Post चालुदत्तप्रश्न BC pergunt संभावोच्चदि omissis verbis
एदं . . . शब्दं। — D चालुदत्तप्रश्न वृत्तप्रश्न एदं etc. — AD किमिपाचिह्दिचं। —

l. 20. D तस्स पब्बं। —

Pag. 137.

l. 1. BCD om. वन्नलं। — A वणन्तशेषिणा सो वय च कथं (l. 3.) omissa l. 2. —
l. 4. A दिहंति। BC चिह्दि नि। D चिह्दंति। — BCD अधिचरणा। — D भोइच्च
भोदु एदणं। —

l. 5. D मुहुन्नं। — BCD तथा pro इति। —

l. 6. D पुरतो। —

l. 7. A om. ता त्ताव उच्चसं०। —

l. 8. D अधिचर०। C आधिचर०। —

l. 10. BCD तो pro उभो। —

l. 11. A °हाराधीनतया। — D om. पए ante चित्र। —

l. 12. C आधिचरणाकैः। —

l. 13. A इदंत्तं। —

l. 18. D corr. दूरीकृतां। — l. 18—21. in B bis scriptae sunt. —

l. 23. D om. सार et in marg. add. कार। — CD न च। —

l. 24. D तुल्यो ऽ मित्र। — C दृष्टैव। —

l. 25. D व्यययता। — C धर्म्ये ऽ तिलोभा०। —

Pag. 138.

l. 1. A परतंत्र। —

l. 2. BCD पाय गुणे दोस नि। — C नह pro तदि। —

l. 3. A अन्धकावर्द्धे। —

l. 5. Codices अधिचलणा। — A भोइच्च। BC भोइज्जो।* D pr. m. ut videtur
ज्जो corr. जो। —

l. 6. D परिक्रामति। —

l. 7. Codices अधिचलणा। —

l. 8. C च प्रविशन्ति। —

l. 9. BCD कः bis. —

l. 11. Codices अधिचलणा। —

l. 12. BCD को को। —

l. 13. BCD ह्ये। —

1. 14. BCD पुलिग्रामपुण्ये. — A लटि दाख (l. 16) omissis syll. जगाले. . . चिट्ठ. — BC लट्ठि. D लट्ठि. — BCD जगाले. — D दाख. —
1. 15. C पढमं. — BC लट्ठि. D लट्ठि. — C गाले. D गालके. Corrige गालो. —
1. 16. B अत्ता मुहुत्ते. C मुहुत्तं. — Codices अधिग्रहणं. —
1. 17. A om. उपगम्य. — D अत्त. — AD लट्ठि. BC लट्ठि. — C गाले. Corrige गालो c. AB. — B ववहालमुग्रं. CD ववहालमुग्रं. D त्विदे. Corrige ववहारं. —
1. 22. BCD आन्नेपादि त्रि नि०. —
1. 23. AD अधिग्रहणं. — C दोषादि. B पा दोषसिलववहाले. ACD ववहाले. —
1. 24. AB दोषदि. — A त pro मम. —
1. 25. ABD दोषदि. — A अदो pro तदो. — A अहिणी. BCD अहिणि. —

Pag. 139.

1. 1. B om. hanc lineam. — A अधिग्रहणं. C अधिग्रहणं. — CD फेलिख एत्य अणं. D del. एत्य. —
1. 2. C गवरणं. —
1. 3. Codices लट्ठि. — CD गालघ. — D मुहुत्तं. — D अधिग्रहणं. —
1. 4. BD अधिकर्णिकान्. C अधिकर्णिकामुप०. — C एणे. D एणे. — ABC लट्ठि. D लट्ठि. — C गाले. D गालो. — C कुचिदे. —
1. 5. A सर्वमूर्खय. —
1. 6. BCD भद्र उच्यतां om. तत्. —
1. 9. B post दोषदि pergit संपदं (l. 10). — Com. दोषदि usque ad finem sermonis. —
1. 10. C om. सहर्मालगतं हो. — C पढमं भगान्ति. — ACD दोषदि. — Codices संपदं. —
1. 11. AB दोषदि. — BCD हमे. —
1. 12. AB पन्निआवर्त्तं. — BCD om. च। — AB मुहुत्तं. CD मुहुत्तं. —
1. 13. A सुभं. D सुहं. — D देमिमि पा. —
1. 16. C जे pro मे। — D भूमि. — A ता ता त्रिहि. — ABC दोषदि. —
1. 17. A एष. — CD जं. —
1. 18. C अधिकर्ण०. — BCD एष pro एत्य. —
1. 21. AB अधर्कि. D अधर्. —
1. 23. BC कयवर्त्तं. D कयवर्त्तं. — A एव्वउके. BC एव्वउके. D एव्वउउके. Confer p. 126, 9.
1. 24. BCD हमे. —
1. 25. A तादस्स. — D तामदा. —

Pag. 140.

1. 1. A लाञ्छनालृ। BCD लाञ्छनिल्लले। — BD हने। — B अङ्गीबदी। CD भङ्गीबदी et D pr. m. बदि। — Codices राञ्चा। — In C hi versus scripti sunt, ac si esset prosa oratio. —

1. 2. C तायते। —

1. 4. BCD विविने कंटकिदुसाः sed D pr. m. कंटक। Confer p. 126, 13.

1. 5. D कार्य in marg. —

1. 6. C अललहाद्वि। B अललह वि। D अललहाह विष पा अ। — A पा मे om. अ। — Codices किं वि। —

1. 7. A अहिणा pro अहिणीअदिपा। — D बदीपा। — ABD पतितुठेण। C अतितुठेण। —

1. 8. D सञ्जुतापापां। — A पुक। B पुक्क। D पुक्क। — Codices करपउक। — D अ in marg. —

1. 9. A अणुदिपा। B अणुदिमह। CD अणुदिमहं। — A जोश्रादुं। — AD पोस्तावेदुं। BC पोल्या°। — *D लुस्तावेदुं pro लुपा°। —

1. 10. A र्चयिमा। B र्तिय। C र्तिय। D र्स्तिया। —

1. 11. C तायते। —

1. 12. BCD किं नि। —

1. 13. A तादिशं। — ABC भूयपिअं। D भूस° corr. प्रा। — C केपा वि। — A कपुत्रेण। —

1. 14. BD कालपा। — C शुपां। — A पुक। D पुक्क। — D कंउत्ति°। —

1. 15. BC काले। A कालेपा। — BCD र्त्यर्थोक्ते च। — A मुख वृपोति। —

1. 19. A आपावेदि नि तथा। —

1. 20. BCD उल्लासनेण। — A वि pro विअ। — BC पायश। —

1. 21. A पिपडैपा। in D syllaba ल vocis पिपडलकेपा dubia est. — A पिपा सिदे। B पिपपाशिदे। C पिपाशिदे। D पिपपाशिदे et sic corrige. —

1. 22. A om. syllabas भपा। — ABD दिह्ठा। C दिह्ठा। —

1. 23. B कलंकले। — BCD लिखनं। — C प्रोञ्जन्ति। —

Pag. 141.

1. 1. A गोखलिआए। B शुपणशूपाए मोघवाणीए गाखलिआए। C शुपणशूपाए मोघठा पाए गोखलिआए। D शूपाशूपाए मोघ्ठापाए गोखलीआए। — Codices पिसुवपपा°। —

1. 2. A थापोहिं। D ठापोहिं। —

1. 4. Codices दिह्ठिआ। — B पशुस्तीविद। C बलुस्तीविद। D पशुपतीविद। —

1. 5. CD भो कं एसो। —

1. 7. C केरिसो। —

1. 8. D कर्मानु° वाकवानु° च। —

- l. 9. CD स सत्यर्थि०। — BCD स साधिकर्०। —
 l. 14. Scribe शोधनका। तथा॥ इति etc. Codices तथेति etc. — BCD गति
 कस्यत्रा। —
 l. 15. C धर्षं। — Codices त्रोव्वणमणुम०। — BCD ०भजितं। —
 l. 16. AD अधिचलपिणो। BC अधिचल०। —
 l. 17. A मोहप्यवसमिव। BD पर्वसमिव। C पर्वशमिव। — ग्रहरेदि confer Mah-
 ratt. ग्रहणो et Hindusth. تہترنا s. تہترنا to tremble. —
 l. 18. A अधिचलपा। —
 l. 20. ABC अधिचलपा। D अधिचल om. पा। — B पविद्रु। C पविश्रु। —
 l. 24. Codices तथेत्युपविष्टा। —
 l. 25. A वृद्धकुट्टिणि। D कुट्टिणि। —

Pag. 142.

- l. 1. BCD वसन्तसैनाया माता। —
 l. 6. BCD initio addunt हकी हकी। — B om. अदि। — BC लक्षणीयं। —
 l. 6. D verba क्खु एदं प्रकाशं omisit in textu, in margine vero addidit
 verba inde a क्खु एदं usque ad finem lineae 7. —
 l. 7. C अधिचर्०। —
 l. 9. BCD पात्थि pro पा एत्थ। —
 l. 10. AB अवहालो। — BCD तद् एवं ता गुणान्नु। — A साक्षि pro सत्य। —
 l. 11. BC विपायद०। D विपायवंतस्स। — BCD सुगिहिद। —
 l. 12. ABC चालु। — A चत्तले। —
 l. 13. Codices सुहमणुभवदि। —
 l. 14. Codices सुदं। — BC लिहीयन्तु। — CD चारु। —
 l. 15. ABC सह। D स om. 'ह'। —
 l. 16. BC मित्रे त्ति। — A पात्थि। —
 l. 20. A om. syll. लि। —
 l. 22. D आहूय। — B ०धिकरपिस्सर्वा। D ०करपिकास्सवां द्दमिच्छंति deleto

Anusvara. —

- l. 24. C ०वेदिनि नि०। D ०वेदि ति नि०। —

Pag. 143.

- l. 5. A om. स। —
 l. 6. C मार्ग मतः। D मार्गागतप्रवह०। —
 l. 10. D अधिक्कपायपडेप्पव + —
 l. 11. B अत्ते। C अत्त। —
 l. 13. A om. syll. सु। —
 l. 14. A प्रसत्तय। D प्रसत्तं। —

- l. 15. B लोर्मसंभान्तं। C om. haec verba l. 15, et habet स्वीर्मसंभान्तं।
 post चाह° in parenthesi. —
 l. 16. BD om. च। —
 l. 19. B सर्वस्तर्प्यः। —

Pag. 144.

- l. 2. A om. तावत्। —
 l. 3. A महामृत्युं घोरे। —
 l. 5. Codices अधिग्रहणा। D मयउ et in marg. पं। —
 l. 10. B चाह। — A नाग्राश्रव। D नाग्राश्रव recte. —
 l. 12. BC रातकरणां। —
 l. 14. AD स्पन्दति मे। —
 l. 15. A om. स्वस्ति। —
 l. 20. A om. गोषु। —

Pag. 145.

- l. 1. B एदे। — C अस्ते। —
 l. 3. Codices रे इत्यिमा। —
 l. 4. Locus inde syllabis हो पाए huius lineae usque ad चाह p. 146, 11
 in B bis scriptus exstat. — A om. अहो धम्मे अवहले। — Pro एदाह BC एष
 अपणाह। D एषं अपणाह। — AC इत्यिमा। B इत्यियो। D इतिमा। — BCD वादुकाह। —
 l. 5. A दिज्ञदि। — BC सगळं et sic D corr., sed pr. m. सगळे। — D
 om. पां दीष्टदु। —
 l. 7. C प्रसक्तिः। —
 l. 11. BC et D pr. m. चिरे। D corr. चिरं। —
 l. 12. BC ०लिन्नं। — B दरियाए। —
 l. 16. 17. A लज्जाए आदु भीलुदाए वा चालिन्नं अलीए पिगूहिदुं।

सचं इत्यिच्चं मालिन्नं अत्यकालपाए पिगूहिदि नतं हि भट्टके ॥

Cum hac scriptura Aliqui codices fere consentiunt, nisi quod l. 16. BCD
 habent अलिए। BC पिगूहिदि। D पिगूहीदुं। et l. 17. B सयं। B नातं। BC भट्टको।
 D भट्टके। Com. dicit metrum esse Vaitālyum; quod non nisi emendatione
 violentiore potuit restitui. Eieci आदु quod Com. videtur non habuisse,
 quanquam ferri potest आदु sequente वा. confer p. 51, 25. Sensus postu-
 lare videbatur चिगूहिदुं। Quae in versu secundo mutavi, ea partim nitantur
 verbis Com. in quo sic scriptum est: स्वयं मारुबित्वा अर्थनिमित्तं। इदानीं गृह्णाति। न
 नष्टके। अपि तु नष्ट एव नष्टक इत्यपि पाठः। — De voce एपिणं dubius sum. confer
 L. p. 129. Animadvertite, utramque syllabam finalem vocabulorum भीलुदाए
 et सचं (sic corrige) esse brevia. —

1. 20. BCD चारु° सलत्तं। — BCD कथिते। —
 1. 21. BD चारित्रं। —
 1. 23. C सविप्रो। —

Pag. 146.

1. 1. A अधिकृते। —
 1. 2. BCD om. साटोपं। — AD अये। BC अले। — C अवहालो। —
 1. 4. A om. अए। — ABC इत्यिषा। D इत्तिषाद्वा। — BCD addunt तं तादिशि
 ante लक्षण°। — BC भूषणियं। D भूषणीयं। —
 1. 16. A केरकं। — ABC करंउक। D करंउ। —
 1. 21. CD चापाय। — BC अन्तराले। —

Pag. 147.

1. 2. BCD कथमिदमकार्यं। — C om. घोषोत्यादि पठति। —
 1. 5. ABD अवेहि। —
 1. 7. D वीक्ष्यसे। — A तव न। —
 1. 10. Pro अयं D scripsit अयं et corr. अयं। — BCD कथमयमकार्यं। —
 1. 14. BC अवोरनुष्टं। —
 1. 16. ABC हृदाश। — A किदं। —
 1. 17. ABC कालपादो। D, कारणा। —
 1. 18. A अत्यकालपादो। BCD अत्यकललवन्नस्स कारपादो। — BC तदे। —
 1. 22 et 23 in A omissae sunt. —
 1. 24. A सामग्रोक्त। D सामग्रो। —

Pag. 148.

1. 1. C वरु pro लङ्। —
 1. 2. A अणुसोअन्नंत्स। — ABC इयं। — D कथं वि। —
 1. 3. A om. उव। — C प्रवेष्टकेन। —
 1. 5. D om. वीरक। —
 1. 7. C हो semel. — A अकत्तं। B अत्ताकं। — BCD ओच्छाडिदं। —
 1. 8. A वत्तदि। —
 1. 9. Codices महत्तल्लएणा। —
 1. 12. A इदमस्स। — C अउठा। — B पुण्य। —
 1. 14. Codices सुदं। — BCD अत्तेहिं। —
 1. 18. A om. य। —
 1. 20. BCD विपन्ना स्त्री। —
 1. 22. D om. अ। — C इत्तिषा। D इत्तिषा। —, C विलुप्यं। D विलुप्यं
 1. 24. A पाणिबादेहिं। BCD °पादएहिं। — D उपलविन्दं। —

Pag. 149.

- l. 2. D om. alterum तथा । —
 l. 16. C प्रगृह्य । —
 l. 22. A अधिकृते । Confer p. 145, 20. 146, 1. —
 l. 24. D अयोपयो om. मए । —
 l. 25. A मन्त्रयके । BC त्य । D स्त । — D चालुदत्ते । — BCD ह्ये । —

Pag. 150.

- l. 2. A om. मए । — ABD माडिद त्ति । C माडिदे त्ति । —
 l. 3. D सनिःप्रवासं । —
 l. 7. D परिच्यसनेन । —
 l. 12. D अलंकार्यानि । —
 l. 13. BC om. अन्नपो । —
 l. 15. BC च आकाशे । — A कथं । — Codices रेभिलः । —
 l. 16. C किं निमित्तं । — A उपा तुमं । voluit उपा । — BC उच्चिगो उच्चिगो ।
 D उच्चिगो उच्चिगो । —
 l. 17. BCD गिअवअस्सो pro अस्त । — BCD अधिअर्पासंउअं । — D सदूदाअोअ
 त्ति ता ण । —
 l. 19. BCD सअसं pro गेहं । —
 l. 23. A भो om दु । BC दे pro भोदु । —

Pag. 151.

- l. 2. BC व्यस्त । — BCD om. उपा । — BC उच्चिगो उच्चिगो । —
 l. 6. C °रुतिर्वावि° । —
 l. 7. D किं semel. —
 l. 8. BCD एवमेवं om. इति । —
 l. 10. BCD दर्शयति pro निर्दिशति । —
 l. 12. BCD विट्° जनान्तिकं । — BC एव्ं pro एदे । —
 l. 14. D तेण प्रेण । — B पुत्थाअण । C पुत्ताअण । — BC देउल्लतउग° ।
 D देउल्लतउग° । —
 l. 15. BC कूअतूअेहिं । D कूअेहि et in marg. अतू । Com. कूपयूपेति लोकोक्तिः ।
 — BCD णअरी उअअणो । — BC सो अणीसो अत्थ° । — D कलवत्त । — AC कार्पादो ।
 D कार्पा om. दो । —
 l. 16. AD अणुचिठिदि त्ति । —
 l. 17. उअंअलअा sic D correxit; pr. m. ut. videtur cum ABC दुअंअलअा ।
 — ABC मयउअा sed C Sanscr. भायउ । —
 l. 18. BC मक्कउअ । —
 l. 19. A अि pro पि । — C आअअिअ sed Sanscr. आकूय । D आअरूअि । —

कृतं । — A बाबट्टदाए । B बाबट्टदाए । G बाबट्टदाए et Sanscr. बाबट्टदाए । D
कृतं । —

1. 20. BD हेडो । C हेड । — A एसं pro एरिसं । —
1. 21. A कुट्टिपि । — BCD om. बिट्ट बिट्ट । —
1. 22. A दपडकट्टेण । — D मङ्गं । —
1. 23. Codices सुणान्तु et विस्सा । — ABC चाह । —
1. 24. A मत्तका । BCD मत्तका । Confer p. 20, 17. — Addit B दुत्तवदुत्त
का । C दुत्तवदुत्तका । D दुत्तवदुत्तका । —
1. 25. A मए pro मम । — D शीघ्रे । — A, श्रद्धंते । — BCD कलेदि । —
Codices दुत्त । — B वदुत्तका । C वदुत्तका । D वदुत्तका । —

Pag. 152.

1. 2. In A 'post syll. एको sequitur सं ultima syllaba vocis ससाध्वसं 1. 5. —
1. 5. C पेक्खन्तु bis. —
1. 6. BC तन्नस्सिए । —
1. 7. D काणाए एशा । ABC कालणाए एशा । —
1. 8. B आधिकृताः । CD अधिकृता । —
1. 12. Codices कीण । — BC पिवेदीयदि । —
1. 16. D om. भोः कटं । —
1. 19. BCD श्रेष्ठिं विलोक्क वसन्तसेना । —
1. 20. BCD अवलोक्क । —
1. 21. BCD अवलोक्क । — A om. एसो । BCD एसो bis, sed D delevit al-
terum एसो । —
1. 22. A om. आः । D आः । — A कुट्टिपि । — D pr. m. मूकिदं et corr.
मूकिदं । —
1. 25. B अज्जा । — A सित्थि pro सित्थि । — C ओब्बन्धे om. दि । —

Pag. 153.

1. 1. D एनान्याभर् । —
1. 2. C ण हु semel. — Pro अपाभिजापिदो B अपाणापदो । C अपादो Sanscr.
अन्यतः । D अभिपादो । — D अह अ । —
1. 3. Post कदाञ्चि BD add. केपाञ्चि । C केपाञ्चि । — BC बट्टिदा । —
1. 7. BC शिल्पवर्गः । —
1. 9. D om. श्रेष्ठिं । — BCD केरकाणि । A केरपाणि । — BCD एदाणि । —
1. 13. C विआञ्चं । —
1. 15. A सव्वं pro सव्वं । —
1. 17. A om. लु । Corrige कलु । — AC लम्भइ । B लम्भइ । D लम्भइ । — BC
सञ्चालाब्धे । — A पादइ । — BD पावए । C पाञ्चं । Sanscr. पातकं । —

1. 18. C सञ्चति sed Sanser. सत्यमिति। D सञ्चति। — C वे pro दुवे। —
dices सञ्चनका। — A अलिङ्गिणिगुहेहि। BC अलिङ्गणा गुहेहि। —^c C non animad-
esse versus. —

1. 21. C पठमं। B पठमे। — D कञ्चकाबडिआए। —

1. 24. A निःशंकाः। —

1. 25. A सदास्माकं। —

Pag. 154.

1. 5. D ललु pro किल। — A दयलोक। D परलोक। —

1. 6. AD स्त्रीत्वं च। — *

1. 7. BCD भया मए वाचादिदा। —

1. 9. ABC भट्टालका। D भट्टालका। —

1. 10. D शलील। — BC om. पा। D न। —

1. 13. BCD दाव pro दाणिं। Confer p. 147, 16. —

1. 14. BC ता तदि वाचादिदा मम दारिद्र्या वाचादिदा जीवदु मे दीहाउ। D ता तदि दा
(delet.) मम दारिद्र्या वाचादिदा जीवदु मे दीहाउ। —

1. 15. BC अत्यिष्य^०। — AD वहारो। — BC पा अ अहं अत्यिषो। D पा अहं। —

1. 18. BCD एनं pro एनां। —

1. 19. A पुन। —

1. 20. A अन्नपो ए सलिसं। — A पदं pro शंपदं। D pr. m. सपदं corr. सएदं। —

1. 21. C om. इति। —

1. 22. BCD श्रेणे तु राता। —

Pag. 155.

1. 2. D गद हि तहिं। लाया etc. ABC लाया। — BC 'वन्नप्रश। —

1. 3. A कालपादो। — BC वन्नन्त^०। — Codices आदुलपादं। —

1. 4. C डिडिडि दक्षिण om. ताडिअ। — A मसापात्रं। — BCD पाड्य। — Co-
dices शूले। —

1. 5. D अकत्तापुचि^०। —

1. 6. AC सासिअदि। —

1. 7. BC अहो अविवेको विमृष्य^०। D in marg. add. अविवेको। AD अविमृष्य। —

1. 9. C अयं pro दशां। —

1. 10. ABC श्रैत। —

1. 12. D मय वचनात्। —

1. 14. BCD पालपां om. परि। —

1. 18. BCD initio addunt भो वन्नस्स। — A विन्नवन्नस्सो। — D पापाइं। —

1. 22. Pro वटुः B वहिः। C वाहकः। —

1. 24. C भो चापडा^०। —

1. 25. BCD विसर्त्य। —

Pag. 156.

1. 2. A मैत्रेयं म भोः किदं । BC मैत्रेय ऽयमेवंविधे काले । इत्यादि । —
 1. 3. A पुषाग्नि । —
 1. 5. D मा निहंसि । —

Pag. 157.

1. 2. A तत्किं पां । B तत्किं पा । C तत्किं या । — A कललपाकालपापाव बह्वन्ध्र
 अपो । C कलघद कालपा । — B पाववह्वन्ध्रपापपो । — D बन्ध्रंअपो । —
 1. 3. A सीसहेदपासूलाललोत्रेसु कुसलं ह्य । BC सीस । D सास । — BCD सूलालोत्रेसु ।
 — Com. omittit hoc distichon. Addidi interpretationem Sanscritam, quam
 C praebet, sed incertus sum de primo versu, in quo suspicabar olim la-
 tere दक्षिणाकर्कतन । sed hoc ad Pis'ācicam dialectum accederet, cuius nul-
 lum aliud vestigium in Can'd'alorum sermone deprehenditur. —
 1. 4. Codices चाहृदने । —
 1. 5. Ed. Calc. non animadvertit metrum esse. — A दिपा । — Codices
 कलवोड । — D अम्हेहि । — Codices पुलिसेहि । — In B post पुलि sequitur लसितं
 etc. (l. 8.), et quae hic omissa sunt, sequuntur post पितृ l. 9. —
 1. 6. C दीवे त्रेव्य । — D पोहो । — A योष २ । —
 1. 8. BC हृत्ती । —
 1. 10. Pro रठन्तो B लरठगन्तो । D रठन्तो pr. m. लठन्तो ? —
 1. 13. BCD द्विजन्तं ग्रण्पुलिशं । — A कल pro काल । — BC पशु । — B
 धाराएहिं । CD धाराहिं । Com. et C Sanscr. पशुधाराभिः । —
 1. 14. ABC सउपा० । — D वासं । —
 1. 15. A आगच्छ रे चाहृदन्न आगच्छ । — D आगच्छ । —
 1. 16. BCD अविचिन्नाः । —
 1. 21. BCD in parenthesi सकृष्णं । — BC मृपेतमेतत् । D एवं pro एतं । —
 BC वाष्पाः pro वेदाः । —

Pag. 158.

1. 2. B ओश्रालथ । —
 1. 3. A प्पवाह्वन्ते । C पराह्वन्ते । — D corr. गोप्पसवे pr. m. श । —
 1. 4. A ग्रण्पुलिश । BD शुपुलिश । C शुपुलिश । — C दृष्टव्या । —
 1. 5. BC आहीता । D आहीउता । — B पेक्ख semel. —
 1. 6. C पधापाभूत्तीअन्ते sed Sanscr. प्रधानभूते वध्यमाने । A भूदं । B भूदे वज्जीअन्ते ।
 D भूदे द्विजन्ते । — A कदन्नघपाए । D कदन्तघापापाए । —
 1. 7. C अन्नलिकखे । —
 1. 8. A अले २ । BCD अले । — B मा pro गो om. ह्य । —
 1. 9. B om. पा । — A om. अ । — A पो अपाठ्ये । —

1. 10. ACDF समूहः । B समूहः । — Codices धारादिः । —
 1. 13. Codices सिन्धे । — BD उपपामद् । — AC लेणुः । —
 1. 15. D विनिःश्रुतायः । —
 1. 17. D भाष्यग्रहः । — Codices घोसपाः । —
 1. 18. B आहपोषः । D आहपोषः । —
 1. 19. B सुपाधः । D शुपाधः । —
 1. 20. D corr. पाश्रितकेः । — B दुस्तकेः । D pr. m.? । — ABC चारुदत्ते । —
 1. 21. AC वसन्तसेपाः । — D कालपाः । —
 1. 22. D पवेसिधः । — BCD मालिधः त्रिः । —
 1. 23. B श्लोत्रिः । C श्लोत्रिः । D लोत्रे et in marg. शः । — D पवित्रिधरणे । —
 D om. शम्भे । —
 1. 24. A इदिसं । BC इदिशे । D इदिसे । — A इहम् । BCD उभम् । —
 1. 25. B कलोदिः । —

Pag. 159.

1. 6. BD हा प्रिये वसन्तः । C प्रिये वसन्तः om. हा । —
 1. 8. A गुरुचिरुमः । B सुविचिरः । —
 1. 12. AC एशः । — Codices सत्तपाः । — AC हुक्कापाः । — ABC सेदू । —
 1. 13. AC अशुवपणः । B अशुवपणीः । — D pr. m. मंठपाश्रं । — B आश्वपणोद्यदिः ।
 D अश्वपणोद्यदिः । —
 1. 15. Codices सख्ये et गुरुः । — A संविदापाः । B संविदापाः । C संविदापाः । D
 संविदापाः । — B तन्निस्तलाः । Confer p. 101, 21. —
 1. 16. B विप्रतिः om. पिः । C °दापां । — A पादापाः । —
 1. 22. C ओशालपां । — BC विवन्नं । A ओशा° किदं विविन्नं किदं लाश्वः । —
 1. 23. AD दिपाः । — BCD वन्नः । —
 1. 24. BC चारु° निःश्वस्यः । D निःश्वस्यः । —
 1. 25. BCD तातः । —

Pag. 160.

1. 1. A om. आक्रप्यः । — B रजस्वजातिः । —
 1. 3. BD अम्हापां अ हत्यादोः । — ABC et D pr. m. कलेसिः । —
 1. 4. BC नापरीक्षितः । D न परीक्षितः । —
 1. 9. C post पापडालो pergit अले पडला (L. 41.) — B अले आश्वच्छदुः । D अले
 आश्वच्छदुः । —
 1. 11. ABD om. अलेः । — C देव्य pro देवः । — Codices चारु° । — BCD
 मुलं । —
 1. 12. D लेकच्छदुः । — BCD इदो semel. — D आश्वच्छदुः । — A दाग्गाः । —
 1. 15. BCD हा आश्वच्छदुः हा तादः । —

- l. 16. BC मये। —
 l. 19. A लोक। —
 l. 21. Pro वीक्ष्य BC अवलोक्य। D विलोक्य। — BC जा। —

Pag. 161.

- l. 1. A रे। — D साक्षरः। — ABC चारु। —
 l. 4. ACD अद्भुदये। B अद्भुदये। — Codices तद्भ। C Sanscr. तयाच। Com. तयैव। — A रत्ति। —
 l. 5. BD पडिद्धिदुं। C पडिच्चिदुं। C Sanscr. परीक्षितुं। Com. प्रत्येक्षितुं। —
 l. 7. A शुक्ला। BD शुष्का। — AD विषदेष्टा। B वक्षदेशो। — D om. किं। —
 A मन्त्रयणा। B मन्त्रयणा। D मन्त्र^० et in marg. श्रु। — BCD काचव्यं। —
 l. 8. A लाहुग्माहिदे। BC लाहुग्माहिदे। — Codices विष। C Sanscr. अपि च। Com. इव। Scripsi बि metri caussa. Interrogatio est. —
 l. 9. Codices अलै अले। — BD चपडाला। C चापडाला। —
 l. 11. A स्कन्देन। —
 l. 12. BC आलब्धमि^०। D आलब्ध इवा^०। — A अध्वरैः। D अन्तरातः pr. m. त। —
 l. 13. BCD ante distichon inserunt दालसा। —
 l. 14. A चपडालउमि त्नाद। — BC om. बि। —
 l. 15. Codices साहुं। —
 l. 16. BCD मालेध। —
 l. 17. BCD initio sermonis inserunt दोहाशो। —
 l. 19. A मे चिलं। —
 l. 24. D post वक्रा addit प्रयान्ति मे दूरतरं वयस्याः et pro इत्यादि habet इति। —

Pag. 162.

- l. 2. A श्रान्तं पापं २। — A om. स्वगतं। — BCD अयावगच्छामि। —
 l. 6. A अलिङ्गशवेणा। — G प्पपाट्ट। —
 l. 7. Codices क्लुडिद। — B पापक। — B कलश व्व। — उद्भयन्तं Confer Mahratt. दुबणे। Hindusth. قوبنا et Bengal. दुबिने। —
 l. 16. D घोषणामा^०। — Codices चारु। —
 l. 17. BCD हुगे। — Codices आककन्दामि। —
 l. 18. Pro एत्थ BC अस्ति। D pr. m.? in marg. corr. अत्थि। — A अडिक्त्रेणा। BCD पडिक्त्रेणा। — D पुष्क। — A कर्पडक। BCD कर्पडक। —
 l. 19. Corrige °ज्ञायां। — A मं पया। D मपया। —
 l. 20. BCD अलककारेणा। —
 l. 22. ABC पातेमि। D पादेमि। — A om. विचिन्य। — AC चारुदने। BD चारुदने। —
 l. 23. D corr. पासाद। — BD आडग। — B एदिणा। — D त्रिपागवक्रमेकेया। —

1. 24. A अथं pro अलं । — BCD ह्ये । —
 1. 25. A विहंगमं । — B वात्तो । — A चारुदत्तो । BCD चारुदत्ते । — B यदि ।
 D इदि । — A विजयान्वि । —

Pag. 163.

1. 1. A परलोए । — BCD हो semel. — BC om. उपा । —
 1. 2. BD उपडपिच्छे । C उपडपिच्छे । — C चापडाल । — Codices स pro प्र ।
 — B दृष्टाप° । —
 1. 3. C चापडाल । — Codices अन्तरं । —
 1. 4. B अन्तलघंत । CD अन्तलघं । —
 1. 8. BC इवोदितः । —
 1. 10. A न भीतो मरुपोव विपाकेन (l. 13.) om. l. 11. 12. —
 1. 13. BC अरेपोव । Corrige अरेपोव cum D. —
 1. 14. A पावलय । D पावलयः । — Codices सचं भयासि । —
 1. 15. Codices सचं । — BCD ह्ये । —
 1. 16. BCD पदोलिकाए । — C दपडपिच्छे । — BCD पिलिन्ने । —
 1. 19. Codices समच्छेपा । —
 1. 20. A अन्नपाकस्त । BCD अन्नपाकस्त । — A गुडोदपोषा । —
 1. 21. A भिन्नसंज्ञपाए । BC भिन्नसंज्ञपाए । D भिन्नकंसंज्ञपाए । Confer Mah-
 ratt. जपावपा with a clang, clank etc. — Codices वायाए । —
 1. 22. BC उरुकासिदे । A उकासिदे । — A पडहा om. पा च । —
 1. 23. BC पेक्किस्सं । —
 1. 24. A पाय bis. C विपाशेपा महन्ते । D विपाशेपाममहन्ते । — Codices
 पडिदोशे । —
 1. 25. BC वावाद्यन्तं । — C अवाशि । —

Pag. 164.

1. 1. Codices विष । — A गंडि । C गन्दि । — ABD पविट्टेपा । C °ट्टेपा ।
 Confer p. 136, 17. —
 1. 2. Codices किं छि । — AD उप्पालिदे । —
 1. 3. A विपासे संपदं । — B अन्नाया । — A पासाद । B पशाद । — BC पदोलिकाए । —
 1. 4. Codices पडक्कमं । — BCD हो semel. —
 1. 5. AC वक्क । B वडं । — BCD एणे वड्ठे । — A समूहे । — A ते खेलं । B
 om. हं । D ते खलं । —
 1. 6. A अम्हारिसे । — Codices पवडे वड° । — ABC मायुअणे । —
 1. 7. BC वलदूदक । — BC दक्षिणं । —
 1. 8. A पदोलिकाए । —
 1. 9. ABC समीचे । — BC बोवपा । AD बोवपा । — BC पावडके । D पावडक । —

1. 10. A चेड। — C इदमदुष्ट। — B भवत्यदि। D pr. m.? —
1. 12. Codices भट्टा°। — BCD वगडे। —
1. 14. C देव pro देव। — A इवकेध। — B गुणहीना। C गुणहीना। —
1. 15. ABC विज्ञापां। — C दुष्ट। —
1. 16. BC बले बले। — AD पुत्रका sed D pr. पु. ?। B पुत्रका। C पुत्रका। —
BC वावउका। —
1. 18. BCD हो semel. — ABD पलितुष्टे। C °ष्टे। —
1. 19. B मालादुं। —
1. 20. BC लट्पा। D ओट्पा et in marg. ओल। — B प्रालिभे। — BCD ह्ये।
— Codices इत्यिधं। — BC वावादेहि। C Sanscr. व्यापादयामि। D वावादेदि। —
1. 21. ACD मालिदा। B माहिदा। —
1. 23. BC साहु। —
1. 24. BCD अविदमादिके bis. — B वावउय। CD वावउय। — Codices सुष्टु। —
1. 25. Codices सकली। —

Pag. 165.

1. 1. ABC भट्टा°। D भट्टा°। — BC बले। —
1. 2. AC पिट्टिदे। BD पिट्टिदे। — BCD मालिदे अंटे व। — D om. सं। —
1. 3. A पुत्रका। B पुत्रका। C पुत्रका। D पुत्रका। —
1. 4. BCD वावउक। — C अनधा। —
1. 5. BCD पेक्कथ semel. — Codices भट्टा°। — Codices सुवपपोपा। —
1. 7. BCD कार्पा om. दो। —
1. 8. BC वडे। — D चपडालभा। — A भपडालो। —
1. 9. C शुवपण om. Anusv. — Codices पिट्टिदे। — AC पलिभा°। — ABD
पिट्टिं। C पिट्टिं। —
1. 10. A पेक्कथं। —
1. 11. Codices सोहपां। — A भपाधि। —
1. 13. AB दास। — A सचकं पा पत्ति°। D प्राचकं पि पा पत्ति°। — BCD
पत्तिभाइदि। —
1. 14. Codices चारु। —
1. 16. BCD addunt सकृपां। —
1. 19. C सुमहन्मय। —
1. 21. BCD चेउधं। — BC पाक्कालेहि। —
1. 22. BC पाप्राल। D पाप्रकम। — BCD निर्वासयति। — AB ante बले in-
serunt शकारः। — CD चापडाला। —
1. 23. BD किलंक्क। C किलंक्क। — D मालेध २। —
1. 24. ABC यदि। — BCD तुवलशि। — BC ग्रयं। —
1. 25. Codices बले। — BD चपडाला। C चापडाला। — BCD वं मारुध। —

Pag. 166.

- L 9. D om. एवम् । —
 l. 11. BCD न युज्यते तव । —
 l. 14. BC वयस्सविरहिदे । — A अम्ह्यां । — B सम्प्यिच्च bis. —
 l. 16. C लहु । —
 l. 17. D ग्रहण pro ग्रहं । —
 l. 18. A चार्ह । — A वावाधनि । —
 l. 21. BCD init. addunt झले । — BCD शपुनं चार्हदं । —
 l. 22. BC पिक्कम । D पिक्कम । — BCD om. alterum पिक्कम । —
 l. 24. Codices घोसणा । — B ह्याणं । C थायां । D ठायां । —
 l. 25. BCD पुनः pro पूर्वोक्तं । —

Pag. 167.

- l. 1. A om. खगतं । — C एणे pro शे । — A om. प्रकाशं । —
 l. 2. BCD चार्ह । — B वडुठका । C वडुवुठका । — C पन्नघाघंदि । —
 l. 3. BCD भणाहि । — BCD वग्नन्तग्रेणिघा । — BCD मारिदेनि pro वावा^० । —
 l. 5. C जण्डाल । D जण्डाला । — BCD चार्ह । — BC वुडुचके । —
 l. 6. BC इमिणा pro खंमिणा । — A त्तर्त्तर् । BCD त्तर्त्तर् । — AD संखलेपा । —
 BC तालिच्च semel. D तालिच्च लिच्च del. ult. लिच्च । —
 l. 7. BCD om. मत्त । — Codices चार्ह । —
 l. 9. A प्रयातं । C प्रयातं । —
 l. 17. B झले तववडुवालिया । C झले तव वडुवालिया । D om. मत्त । —
 l. 19. A झले २ । D झलेकलच्चं कलम्ह । C लेखच्चं । —
 l. 21. AC वडु । — Pro बालिष्ठा D बालिष्ठा et या supra दा । — B चिठ्ठ । —
 l. 24. BC यया । —
 l. 25. AC वडुवालिया । — BCD सहसन्नि । —

Pag. 168.

- l. 2. BCD प्राधू । — A दयिच्च । — A om. वडु । —
 l. 3. BC तेण बडुवेण । C Samscr. तेन वडुमहोत्सवेन । D तेण वडुवेण । —
 Codices मोक्खो । — BCD होदि । —
 l. 4. D वडुको । — BC मुन्ने । D मुन्ने । — Codices होदि । —
 l. 5. Codices पडिक्कमे होदि । — Codices मोक्खो । — BCD होदि । —
 l. 6. A पडि । BC पडि । D पडि । —
 l. 7. A झले २ । BCD झले । — BCD बाडिच्चारु । — C लेखच्चं । —
 l. 10. A लावणिघो । D लावणिघोघो । — BD या हु अम्हे । C या खु अम्हे । —
 l. 11. C चाण्डाल । — A सुमरेहि । BCD सुमलेहि । — A om. तं । B ते ।
 D त्त । —

14. BC प्रबल । —
15. BC भवन । — B तत्रास्थिता । —
18. A मत्तापां । —
19. A वेक्स्वन्न वन्न वत्ता । — A मुंवेति । C मुंवेति । — BC वेक्स्वन्न semel. —
20. Codices वन्नकलेवर्पडिवन्न । — AB कटन्ति । C कटन्ति । D कटन्ति । —
21. Codices बि । — A प्रलम्गं । — ABD वेप्रामिन्न । — A हास्य । —
23. ABD नेपथ्ये प्रकाशः । — BCD चारु । — D वाखाद्वन्ता । —
24. ABC उन्नविह्ने । D उन्नविह्ने । —
25. A चाण्डाली । — A भूदे । D भिदे । —

Pag. 169.

1. 1. A om. सहस्रोत्थाय । — BCD post वस्मि addunt केवलं दूषितं यत्राः । —
2. A om. पुनः । —
3. Codices चारु । — A तले । — D परि । — Codices वसन्ता । — Codices सुज्ञा । — BC om. बि । —
4. B ज्ञापा । D pr. m. ज्ञापा corr. ज्ञापा । — A भोह्वा । B भोतुवा । — A मापावा.वालो.पा को.बि । D मा वन्न वा लो पा del. all. वा et पा corr. in ए । —
5. Codices पलदि । — D उद्धदि । — D उद्धत । —
6. B वप्रणा । — Codices पाडिन्ना । — AD प्रवन्नप्र । — Codices सन्धालेहि । —
7. A चउत्पन्नं । BCD चउत्पन्नं । — AD घोसपा । B घोषपा । — A त्यापां । B क्वापां । — Codices उघोसम्ह । —
8. BC °घोषयति । —
9. D विमल pro प्रकल । —
11. AB अत्थापा । — C पत्थापा । — Codices पडि । — A प्रशन्ति । BC प्रशन्ति । D pr. m. प्रशन्ति corr. प्रशन्ति । — ABC वसन्त । —
12. AD पायन्तो । B पायतो । C पायन्ते । — BCD वपुगिहि° । —
14. ABC चालु । B दन्नप्रणा । C दन्नप्रणे । — B व्व om. ज्ञे । —
15. C लांउह्° । —
16. D राव । —
17. BCD पविशामि pro गच्छामि । — BCD एहि semel. —
18. D पश्ये pro एषे । — A कलकले । B कल्यलमाले । — BC सुपीवदि । —
20. A भवन्नकन्ता । — C et D pr. m. एन्नावा° । D corr. एन्नावा° । —
22. B पश्चिमं । C पश्चिमं । — AD घोसपा । — BCD तालेध । —
23. AD उघोसेध । — AD घोसपां । BC घोषपां । — AD चारु । — BC post पडि om. वल्लेहि मा भाव्याहि ita ut habeant पडि लहुं etc. —

Pag. 170.

1. 1. D उन्नशिज । — A चारु । —

1. 2. Codices चालुद्रो. —
 1. 4. A om. बल्ल. — ABC चालु. — A भो मुदिदं २. BD भो मुदिदं २. भो मुदिदं भो मुदिदं. —
 1. 5. A चारु. — A शीकलं. D शीकलं? —
 1. 6. A अमर्यादिदु. — BC अमर्यादिदुं. —
 1. 7. Codices ल pro र. —
 1. 8. BC चारु. — Codices सामि. — A पिओदकसु. D inde ओओ usque ad syll. चा (l. 11) in marg. add. — B अमर्यात्तमि. — A सुमरेहि. BCD सुमलेहि. —
 1. 9. A सुमरि°. BCD सुमलि°. —
 1. 10. BCD प्रलोके पठति. —
 1. 11. ABC चारु. — BC दत्ता. — Codices समं. —
 1. 12. A महिलिख. — A समं. —
 1. 13. BC om. चारुदत्तः. —
 1. 15. A आचक्रिदे. D आचक्रिडे. — D सलोप्रां. — 'C मुट्टीए मुट्टिपा. — D मिहीदे. —
 1. 16. A भरणीए. — BCD दालुपाके. —
 1. 17. Codices संकुत्रं. — D तथा. — A विवस्त्रति. D विवस्त्रदि. — ABC चारु. —
 1. 18. AD सत्थ. BC सत्ता. A वाहिपि. D in textu वाशिपि in marg. हि. Com. सुव्यसिनि. राय पर्वतविशेषः तत्रस्थां वुद्रां स्वफुलदेवतां संबोधयति. Scripsi शक्य meo periculo. — ABC चारु. — Codices मोक्खो. —
 1. 19. BCD °मिहिदं. — AC चाण्डाल. —
 1. 20. BD तथायान्न. — B om. syll. चि. —
 1. 24. BC मा दाव semel. —
 1. 25. BCD तस्सा pro. तर्. — BD कार्णा sed D. in marg. add. दो. —

Pag. 171.

1. 2. A एस. — Codices पलन्तेपा. — AB चिहुल? —
 1. 3. BC उद्धि. —
 1. 4. A om. बल्ल. — D चालु. — Codices पपोदं नि उरसि. —
 1. 5. A चारुदत्त. B चारुदत्तम्म. C चारुदत्तस्स et Sanscr. °दत्तस्य. — D om. verba इति...आवादिदे (l. 7) sed add. in marg. —
 1. 6. D अपसृत्य. — Codices l. 6 et 7 स pro प्र. —
 1. 7. C साहु. —
 1. 8. BCD om. बल्ल. — A चारु. —
 1. 9. A अरिससदं. B अमरसदं. C वस्ससदं. D वस्सप्रदं. —
 1. 10. D sec. m. पवुवत्ती°. —

1. 11. Pro ज्ञानप्रवृत्त BD एवं वृत्तं। C एवं वृत्तं sed Sanscr. वृत्तान्तं। — A लङ्घ्योः BC राङ्घ्योः D ज्ञानप्रवृत्तं। — ABC गदस्तः। —
 1. 14. BCD दाक्षी। —
 1. 15. A वृत्तान्तं om. 3। D उक्तवृत्तान्तं। —
 1. 17. BCD चापडाल उपसृत्य। — Post वृत्तान्तं BC addunt इतिहा। D इतिहा।
 — Codices सा। — C om. गणिता। —
 1. 18. C लङ्घ्योः। —
 1. 22. BCD सम्यग्वृत्तिरिति। —

Pag. 172.

1. 2. D किं तु। — B जीवानुकाय्यया। D जीवानुकंपया। —
 1. 4. BC et D pr. m. ज्ञेयार्हं। —
 1. 5. BD कारणा sed D दो in marg. —
 1. 6. B et D pr. m. अङ्गिभं। —
 1. 8. BD स्पर्शसुखनिमीलिता। C सत्स्पर्शसुखनिमी^० om. अभिनीय। — A निलिता। —
 BCD post एव addunt हर्षगददाक्षरं। —
 1. 10. BCD ज्ञेयार्हं। —
 1. 12. C वाप्याम्बु। —
 1. 17. A पश्य २। —
 1. 22. AB दक्षिणपदादाए। —
 1. 25. D पतता तेन। —

Pag. 173.

1. 1. A om. कर्षो पिधाय। — BCD शान्तं।
 1. 7. AD चापादि। —
 1. 8. BC संवाह। — A चिन्तएत्ता। C Sanscr. चिन्तया। — BCD om. पाप्म। —
 1. 9. A अज्ञस्तः। D अज्ञज्ञः। — A केके। — A चलंकार्पण। C चलंकालपया et Sanscr. चलंकार्पण। — A पिक्किदे। —
 1. 10. B पदह्यावितिविज्ञाश्रेया। C विज्ञाश्रेया। A विप्रेया। —
 1. 11. A कर्पडक। BD कर्पड। C कर्पडक। — A गदोः। — BCD तेपा च। —
 BC मणोशि। D मणोशि। —
 1. 12. BCD in fine addunt मए दिट्ठा C दिट्ठा। —
 1. 16. A om. कृत्स्नां cf. l. 20. — CD केतुः। —
 1. 17. BC विनिहितः। — ABC वैरा। —
 1. 20. A अभिकृत्स्नां cf. l. 16. —
 1. 23. BC मंत्रः। D मंत्र pro मित्रः। —
 1. 24. BC समाप्रवस्य। — BC प्रकर्षान्। —

Pag. 174.

1. 1. BCD कलारेः । —
1. 2. Pro भवत्तत्र तेन C भविष्यन्न । —
1. 3. A नामार्थः om. अर्थः । C नामार्थं वार्त्तः । — BCD अर्थवाहः । —
1. 5. Pro कलखस्यत् C कलखः । — D संपूर्णः... मनोरथः । —
1. 8. ABC तावेव । — ABC निरीक्ष्ये । —
1. 9. AC एकापरम् । —
1. 10. A om. कृतमहापातकः । —
1. 12. BCD om. ऽत्र । —
1. 16. D त्वया स प्र^० । — Corrige प्रपायः कृतः । —
1. 17. C अन्यच्च bis. —
1. 18. A कुलमानं च । —
1. 25. A गृहगारे । Com. गृहगारे । CD कूटगारे बन्धने बद्धः । —

Pag. 175.

1. 2. D om. नः प्रियं । —
1. 4. D कुप्रावत्या । — D del. न्य in प्रतिमान्यतां । —
1. 6. BCD om. शर्विलकः । —
1. 7. B विज्ञायति । —
1. 8. C om. रत्नं । —
1. 14. A एव । — D corr. अविक्रान्ते । — A गदूदहे विश्व । —
1. 15. A हग्गे । — A हुडे अ व्व om. एपो । B अपपोव । C अपपो व । D अपपोव । —
1. 17. A शयंतंदो । BCD समन्तदो । — B एषे । — ABC लट्टिष्ठ । C लट्टिष्ठ । —
- C बन्ध । — BC दापि । — BCD अशरणो । —
1. 18. D शलपा om. Anus^० । — D om. भोदु । —
1. 19. BCD om. शलपां । — BCD इत्युपसृत्य । — Ante अन्त ABD inserunt प्राकारः । — D चारु । — BCD पलित्राएहि । —
1. 21. ABC चालु । D चारुदत्तं । —
1. 22. Post प्राकारः BCD inserunt चारुदत्तं प्रति । — A अशरणो शलपो । BD अशरणो om. शलपा । — B पलित्राश्च । C पलित्राएहि । D पलित्राश्चाएहि del. ए । —
1. 24. BCD अर्थं pro कर्त्तुः । — B चारुदत्तपार्श्वत् पश्यति । C चारुदत्तः पश्यति । —
1. 25. B ननुष्यतां । C न मुच्यतां । —

Pag. 176.

1. 1. B आकर्षतु । C आकर्षतु । —
1. 2. D भिषतामेष । —
1. 5. A om. भट्टालम् । BCD भट्टालम् । — BCD post म्हि । inserunt ता । —

1. 6. BC पहिनाएहि semel. D पलिनाएहि del. ए। — C गुए pro तुक। —
A दूषइअं। D इषइअं। B इहिअं कारिअं। C इहिए कारिअं et Sanscr. इदृअं करिआवि। —
1. 8. A आहदअय कयठादध्यमालामपनीय। —
1. 9. BC गभभदसीधीदे। — BC पनीद semel. —
1. 10. D पलिना° bis. ABC पडिनाआहि। —
1. 13. D om. यत्। —
1. 24. BCD न हि semel. —
1. 25. C वदत्वार्यः। D वदत्वार्यः del. syll. त्वा। —

Pag. 177.

1. 2. C शर्वि। इति मुक्तः। —
1. 3. BC पशुपतीविदे म्हि। A पशुपतीविदे म्हि। D पशुपतीविदे म्हि। — Post lin. 3.
BC addunt: इतः परं नीलकण्ठेनापूरि et' deinde in BC sequitur haec scena, in
AD omitta:
- नेपथ्ये ॥ कलकलः। पुनर्नेपथ्ये ॥ एषा अस्त्यचार्यस्य बहुधा अज्ञा भूता पदे वसनाञ्जले विलगन्तं ३३५
गगन्तं दारुअमाक्षिपन्ती बाहभरिदपाअपोहिं जपोहिं पिवारिस्तमाणा पञ्जलिदे पावए पविसदि। १।
- शर्वि ॥ आकर्ष्य नेपथ्याभिमुखमवलोक्य ॥ कथं चन्दनकः। चन्दनक किमेतत् ॥ ३३६
- ॥ प्रविश्य चन्दनकः ॥ किं पा पेक्खदि अज्ञो महाराजप्रसादं दक्षिणपोषा महन्तो ज्ञानसमूहो.
वट्ठदि ॥ एतेत्यादि पुनः पठति ॥ कथिदं च मए तोए जथा अज्ञे मा साहसं करोहिं। जीवदि अज्ञाचार्यस्यो २
न्ति परं तु दुक्खवावुउदाए को सुपोदि को पत्तियाएदि। २।
- चारु ॥ सोद्वेगं ॥ हा प्रिये जीवत्यपि मयि किमेतद्व्यवसितं ।
- ॥ उर्ध्वमवलोक्य दीर्घं निश्वस्य च ॥
- न महीतलस्थितिसहानि भवञ्जरितानि चारुचरिते यदपि ।
- उचितं तथापि परलोकसुखं न पतिञ्जते तद् विहाय पतिं ॥ १०
- ॥ इति मोहमुपगतः ॥
- शर्वि। अहो प्रमादः

११। एषा आर्यचार्यस्य अधूराया भूता पदे वसनाञ्जले विलगन्तं दारुअमाक्षिपन्ती बाहभरितन यनैर्गलैर्निर्वार्यमाणा पञ्जलिते पावके प्रविशति।

१२। किं न पश्यति अर्यो। महाराजप्रसादं दक्षिणेन महान् ज्ञानसमूहो वर्तते। कथितं च मया तस्यै यथा अर्ये मा साहसं कुरुष्व जीवति आर्यचार्य इति परं तु दुःखव्यापृततया कः शृणोति कः प्रत्ययते।

1. 1. B एसा
1. 4. B चन्दनकः २। — महाबालप्रसादं। —
1. 5. B वदइ तथा pro वट्ठदि। —

स्वरायः सर्ववत्स्य मोक्षार्थो ऽत्र आगतः

१५

हा धिक् अन्नवैपश्यं दृश्यते सर्वतोमुखं ।

३३७

वत्स । अमस्तसिदु अन्नो तन्व गदुश्च तीव्राब्दे अन्नो । अथवा अधीरुत्तयोपा अणत्तो सम्भावा
अदि । ११ ।

आह ॥ समाश्रय्य सहस्रत्याय ॥ हा मित्रे क्वासि देहि मे प्रतिवचनं ।

५

अद । इदो इदो अन्नो । २ ।

॥ इति सर्वे परिक्रामन्ति ॥

ततः प्रविशति यथा निर्दिष्टा धृता चेलाञ्जलमाकर्षन् विद्रूपकेषानुगम्यमानो रोहसेनो रद
निका च ।

१०

धृता ॥ साह ॥ ताद मुञ्चेहि मं मा विघ्नं करेहि भोजामि अन्नउन्नस्व अमङ्गलाकपणादो । ३ ।

॥ इत्युत्पायाञ्जलमाकृष्य पावकाभिमुखं परिक्रामति ॥

रोह । दाव अन्न ए पडिवालेसु मं तुए विपा या सकरुणोमि तीव्रिदं धारेदु । ४ ।

३३८

॥ इति स्वरितमुपसृत्य पुनरङ्गलं गृह्णाति ॥

विद्रु । भोदीए दाव अन्नपोए भिपात्रपोपा चिदाधिरोहणं पावमुदाहरन्ति रिसोन्नो । ५ ।

५

धृता । अरं पापाचरणो पा उपा अन्नउन्नस्व अमङ्गलाकपणां । ६ ।

अर्चि ॥ पुरो ऽवलोक्य ॥ आसन्नहुतवह्नी तश्चर्यतां ।

आह ॥ स्वरितं परिक्रामति ॥

१०

धृता । रक्षणीए अन्नलम्ब दारुणं दाव अहं समीहितं करोमि । ७ ।

चेटी ॥ सकरुणां ॥ अहंश्चि यथोपदेशिन्यस्मि भद्रिद्व्या । ८ ।

धृता ॥ विद्रूपकमवलोक्य ॥ अन्नो दाव अन्नलम्बेदु । ९ ।

११ । समाश्रयितु आर्यः तत्र गत्वा तीव्रयतु आर्यो । अन्यथा अधीरुत्वेनानर्थः सम्भाव्यते ।

१२ । इत इत आर्यः ।

१३ । तात मुञ्च मां मा विघ्नं कुरुष्व विभेमि आर्यस्यामङ्गलाकर्षणात् ।

१४ । हा आर्ये प्रतिपालय मां त्वया विना न शक्नोमि जीवितं धर्तुं ।

१५ । भवत्यास्तावत् आरूपया भिन्नत्वेन चित्तरोहणं पापमुदाहरन्ति श्रवणः ।

१६ । अरं पापाचरणं न पुनरार्यपुत्रस्यामङ्गलाकर्षणं ।

१७ । रदनिके अन्नलम्बस्य दारुणं पावदहं समीहितं करोमि ।

१८ । अहमपि यथोपदेशिन्यस्मि भद्रिद्व्याः ।

१९ । आर्यस्तावदवलम्बयतु ।

1. 10. B °कपणाणादो । —

1. 12. B हा pro दाव । — सकरुणेष्वेति । —

1. 14. B भोदी मा दाव । — भिपात्रपोष । —

विदू ॥ सावेगं ॥ संमोहितसिद्धये पउत्तेपा अहमणो अगादो अहमणो । अतो भोदीए अहं अगमणी ३३०
होमि । ११ ।

धूता । कंठं पञ्चादिदृष्टिं दुवेहिं ॥ आलकमालिङ्ग ॥ अदं तुमं तेव्व पत्तवधोहिं अत्तायां
अत्तायां तिलोदकं दायाअ अदिवक्कन्ते किं मनोरहेहिं ॥ सन्निःखात् ॥ या तु अत्ताउत्तो तुमं पत्तव ५
धाव्विस्सदि । १२ ।

चाहू ॥ आकर्ष्य सहसोपसृत्य ॥ अहमेव पर्यवस्थापयामि अल्लिङ्गमिति ॥ आलकं आहुभ्यामुत्थाप्य
अल्लिङ्गमिति ॥

धूता ॥ विलोक्य ॥ अहमे अत्ताउत्तस्स तेव्व सत्संज्ञो ॥ पुनर्मिपुणं निदृश्य सहर्षं ॥ दिट्ठिआ १०
अत्ताउत्तो तेव्व एसो पिच्चं मे पिच्चं मे । १३ ।

आलकः ॥ विलोक्य सहर्षं ॥ अहो आवुत्तं मं परिष्वत्तदि ॥ धूतां प्रति ॥ अत्ताए अभावीअसि ३४०
आवुत्तं तेव्व मं पत्तवधाव्वेदि । १४ ।

॥ इति प्रत्यालिङ्गति ॥

चाहू । धूतां प्रति ।

हा प्रेयसि प्रियसि विद्यमाने को ऽयं कठोरो व्यवसाय आसीत् ।

५

अम्भोजिनीलोचनमुद्रपां किं भानावनस्तंगमिते करोति ॥

धूता । अत्ताउत्त अतो तेव्व सा अचेतपा न्नि चुम्बीअदि । ५ ।

विदू ॥ दृष्ट्वा सहर्षं ॥ हो भोः एदेहिं तेव्व अच्चीहिं पिच्चवअस्सो पेक्खीअदि । अहो सदीए
पहावो अतो अल्लनपवेसव्ववसाएणा तेव्व पिच्चसामागसं पाप्पिता ॥ अत्ताउत्तं प्रति ॥ तेत्ते तेदु पिच्च १०
अस्सो । ६ ।

। ११ । समोहितसिद्धये प्रवृत्तेन ब्राह्मणो ऽग्रे कर्तव्यः । अतो भवत्या अग्रणीर्भवामि ।

। १२ । कथं प्रत्यादिष्टास्मि द्वाभ्यां तात त्वमेव पर्यवस्थापयामास्मि अस्माकं तिलोदकदानाय अल्लिङ्गानां
किं मनोरथैः । न खलु आर्यपुत्रस्त्वां पर्यवस्थापयिष्यति ।

। १३ । आश्चर्यं आर्यपुत्रस्येव स्वरसंयोगः । दिष्ट्या आर्यपुत्र एवैषः प्रियं मे प्रियं मे ।

। १४ । आश्चर्यं पिता मां परिष्वत्तति आर्ये वर्द्धसे जनक एव मं पर्यवस्थापयति ।

। १५ । आर्यपुत्र अत एव सा अचेतनेति चुम्ब्यते ।

। ६ । आश्चर्यं एताभ्यामेवास्मिभ्यः प्रियवयस्यः प्रेक्ष्यते । अहो सत्याः प्रभावो यतो अल्लनप्रवेष्टव्यवसा
येनैव प्रियसमागमं प्रापिता । अतु अतु प्रियवयस्यः ।

1. 1. B उत्तेपा pro पउत्तेपा । —

1. 3. B °दिट्ठं स्मि । — पत्तवधाव्वेहि । —

1. 4. B पत्तवत्ताव्विस्सदि । —

1. 6. B अत्तं pro अल्लिङ्गं । —

1. 8. B दिट्ठिआ । —

1. 10. B अहो आवुत्तु मं परिस्सत्तदि । — अट्ठाव्वीअसि । —

1. 11. B आवुत्तु । — °वट्ठाव्वेदि । —

1. 17. B हो २ भोः एदे तेव्व ... पिय । —

1. 18. B पिच्च । —

१४१. आह ॥ एहि मेनेय ॥ इत्यालिङ्गति ॥
 चेटी । अहो संविधापात्रं अस्त व्यदामि । १ ।
 ॥ इति आहूतस्य पादयोः पतति ॥
 आह ॥ पृष्ठे कर् दत्त्वा ॥ रदनिके उन्निष्ठ ॥ इत्युत्थापयति ॥
 भूता ॥ असन्तसेनां दृष्ट्वा ॥ दिदृष्ट्वा कुसलिणी अहिपिम्बा । २ ।
 असं । अधुना कुसलिणी संवृत्तास्मि । ३ ।
 ॥ इत्यन्योन्यमालिंगतः ॥
 शर्वि । दिष्ट्या जीवितसुहृद्गर्भं आर्यः ।
 आह । युष्मत्प्रसादेन ।

In fine huius scenae BC addunt:

यत्सूर्योदयभयतः कविनोचितपात्रमेलनं न कृतम् ।
 सुन्दरयुक्तिभिररचयदाचन्दनकोलि नीलकण्ठस्तत् ॥

- l. 4. BC अन्धुग्राह्येना° । —
 l. 7. BC असन्तसेनावृ° । —
 l. 10. A इदिसं । B इमं इदिसं । C इमं इदिसं । D इमं इदिश delete इमं । — BCD
 दिउपादले sed D del. syll. दले । — ABC पञ्चज्ञाय । D पञ्ज्ञा । —
 l. 11. ABC संवृत्ते । D समुत्ते । —
 l. 13. D कुलपतियं । —
 l. 15. BC प्रियं नः om. altero प्रियं । —
 l. 16. C om. hanc lineam. B संपदे । — A जीवाब्धिः । —
 l. 18. A सुववृत्त । D स सुवृत्त । —
 l. 19. C चन्दनकः पृथिवीदपउपालको । — BD पृथिवी । —
 l. 21. D corr. यथाहार्यः । — C post आर्यः pergit तदुच्यतां (l. 23) omissis
 verbis परमेनं...शर्विलकः । — B पश्येनं pro परमेनं । — D मुञ्च semel. —
 l. 23. A उपकरोमि । Conf. Sâh. Darp. 171, 10. —
 l. 24. A पर om. Anusv. —
 l. 25. A om. चा । — D बुद्धि pro शुद्धि । —

- ११ । अहो संविधानं आर्य व्यदे ।
 १२ । दिष्ट्या कुसलिनी भगिनी ।
 १३ । अधुना कुसलिनी संवृत्तास्मि ।

- l. 2. B संविधाया अस्त । —
 l. 4. B उवाचति । —
 l. 5. B दिदृष्ट्वा । —

Pag. 178.

- l. 1. A अचलां pro अचलाः। D अचनीः। —
 - l. 2. D तुहद भवान्। — B सदतो। — Pro अयस्यो लभ्यं C अ अयस्योस्तभ्यं। —
 - l. 3. D अल्लभ्यं चातिरिक्तं deleta syll. रिः। —
 - l. 4. init. D inserit स्वगतं। — B काञ्चित्पुष्यति। C दूषयति। —
 - l. 5. D पानधिषी। —
 - l. 6. B प्रतिदाक्ष। —
 - l. 8. A init. addit प्रकाशं। — B तथा इदमस्तु। —
 - l. 9. A सर्वपन्न om. सं। — D सत्यम्। —
 - l. 12. D delevit पृष्ठो प्रश्नानि et in marg. add. सर्वान्यतिष्ठम्। —
-

CORRIGE.

p.	1	1.	ज्ञानो
„	4	„	3. पेक्कन्तु पेक्कन्तु
„	6	„	12. अस्तचाह
„	7	„	19. वसस्त
„	12	„	9. पलहुदिशं
„	16	„	13. अन्विष्यतामन्वि
„	—	„	14. भावे
„	25	„	5. धिक्कुम्भं
„	—	„	22. नाधो
„	28	„	7. एते पृथपोधो
„	29	„	20. अंगलाधमुक्काए
„	30	„	1. भट्टा
„	32	„	4. भट्टालाद्या
„	—	„	21. चालु
„	40	„	10. गदुध
„	41	„	12. उगुत्तिञ्ज उगुत्तिञ्ज
„	45	„	9. गेणहदि
„	47	„	10. रटका
„	48	„	18. प्रक्षिपन्त
„	49	„	5. भूमिञ्जं
„	50	„	5. स्तं
„	—	„	17. माया रूप
„	51	„	10. वि
„	52	„	3. सुप्तं
„	54	„	15. अस्त अहं क्लु ^० क्लु ^० ठिं
„	58	„	18. रत्नान्
„	63	„	12. भवसि
„	65	„	1. सेना
„	66	„	25. घोषा
„	67	„	7. साह

- p. 68 l. 14. सीसल
 „ — „ 23. iñ marg. १३४
 „ 70 „ 14. समानादि
 „ 71 „ 4. सोल्लबिद
 „ — „ 25. पडिहादि
 „ 72 „ 2. भोदि
 „ 73 „ 10. कुरुषवादि
 „ — „ 19. स्वगान
 „ 77 „ 9. अपादरेण
 „ 78 „ 16. वास्मि
 „ 79 in margine numeri ५—२० et
 „ 80 numeri १५ et २० iustis locis reponendi sunt.
 „ 88 „ 11. सुसूतइस्सं
 „ — „ 16. वन्द
 „ 89 „ 14. भो पुच्छामि णं
 „ — „ 20. एव्वं
 „ 93 „ 2. कथं
 „ 96 „ 20. साटोपम्
 „ 99 „ 17. वन्धपां चाखि
 „ 101 „ 15. चन्दापान्ना
 „ 108 „ 7. वोत्थितं
 „ 110 „ 4. अल्लु
 „ — „ 25. दृष्ट्या ॥
 „ 111 „ 6. मय्यने
 „ 112 „ 6. गाम
 „ 115 „ 22. शकारः
 „ 116 „ 10. निद्रायति गोकुलं
 „ 119 „ 6. अहिलुहणि
 „ 123 „ 22. के
 „ 126 „ 3. ॥ इति मोहं ना°
 „ — „ 6. वेलिए
 „ 130 „ 11. शपठावेहि
 „ 131 „ 10. ग्रामरूपो
 „ 134 „ 3. विचालेण
 „ 137 „ 3. अज्ञापाइं
 „ 138 „ 15. सालो
 „ — „ 17. सालो.. अज्झारं
 „ 140 „ 13. भूअपिअं

- p. 140 l. 15. वज्रन्त
 „ — „ 21. शिपणाश्रिदे
 „ 141 „ 13. द्वेसय
 „ — „ 14. । तथा ॥ इति
 „ 142 „ 6. एदं
 „ 145 „ 17. प्रश्नं
 „ 146 „ 19. °द्वः ।
 „ 151 „ 14. तेषा
 „ 153 „ 17. क्खु
 „ 162 „ 19. ज्ञाणां
 „ 163 „ 13. शरेपोव
 „ 174 „ 6. व्यसन
 „ — „ 16. प्रपायः कृतः ॥
 „ 177 „ 4. in marg. ३४१
 „ — „ 10. — — ३४२
 „ 178 „ 4. — — ३४३

